

İBRAHİM BAYRAMOV

QƏRBİ AZƏRBAYCAN ŞİVƏLƏRİNİN LEKSİKASI

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Elmi Metodik Şurası Azərbaycan dili və
ədəbiyatı bölməsinin 13 oktyabr 2010-cü il
tarixli iclasının qərarı ilə dərs vəsaiti kimi
çap olunur (protokol № 33)*

-9842-

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

İşlər İdarəsi

PREZİDENT KİTABXANASI

“Elm və təhsil”

Bakı – 2011

31. x 17 x - 07
B: 32
Elmi redaktor: **Həsən Mirzəyev,**
*filologiya elmləri doktoru, professor,
əməkdar elm xadimi*

Rəyçilər: **Cəfər Cəfərov,**
filologiya elmləri doktoru, professor

Əzizxan Tanrıverdiyev,
filologiya elmləri doktoru, professor

Qara Məşədiyev,
filologiya elmləri doktoru, professor

Şövkət Kərimov,
filologiya elmləri doktoru, professor

Məhərrəm Hüseynov,
filologiyai elmləri namizədi, dosent

İbrahim Məhəmməd oğlu Bayramov. Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası (dərs vəsəti), Bakı, " Elm və təhsil", 2011, 440 səh.

Əsərdə Qərbi Azərbaycan şivələrinin tədqiqi tarixinə nəzər salınır, Azərbaycan dialekt və şivələrində Qərbi Azərbaycan şivələrinin yeri müəyyənləşdirilir, Qərbi Azərbaycan şivələrində işlənən sözlər izah edilir, Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində, Gürcüstanın Azərbaycan şivələrində, Dərbənd, Təbriz dialektlərində işlənən sözlərlə müqayisə edilir. Əsərdən dialektologiya ilə bağlı tədqiqat aparanlar – bakalavrlar, magistrantlar, doktorantlar və geniş oxucu kütləsi istifadə edə bilər.

B $\frac{4792000000}{N098 - 2011}$ qrifli nəşr

© «Elm və təhsil», 2010

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
90 illiyinə ithaf edirəm*

BİR NEÇƏ SÖZ

Qərbi Azərbaycan şivələrinə indiki Ermənistanın Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Karvansaray, Barana, Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Qarakilsə, Kalinin, Qafan, Gorus, Məgri, Kəvər, Dərələyəz, İrəvan, Vədi, Zəngibasar, Əştərək, Hamamlı şivələri daxildir.

«Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası» əsəri hazırlanarkən «Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti» (1964 və 2007-ci il nəşrləri), Z.V.Vəliyevin «Basarkeçər rayonu şivələri» (1954), Q.Bağirovun «Ermənistan SSR Sisyan rayonunun Azərbaycan dili şivələri» (1966), F.Babayevin «Ermənistan SSR Masis rayonu şivələri» (1988), Ə.Əliyevin «Azərbaycan dilinin Məgri şivələri» (2003), H.Mirzəyevin «Dərələyəz mahalının toponimləri və şivə sözləri» (2003), Ş.Kərimovun «Azərbaycan dilinin Çəmbərək və Karvansaray şivələri» (2004), A.Bayramovun «Oğuz elindən – Ozan dilindən» (2000), A.Qurbanovun «Qərbi Azərbaycanın Cucikənd şivəsi» (2007), Ə.Ələkbərlinin «Qərbi Azərbaycanın dialektoloji lüğəti», I kitab, İrəvan Çuxuru (Vedibasar, Gərnibasar, Zəngibasar mahalları və İrəvan şəhəri) (2009) əsərlərindən, eləcə də C.Cəfərovun «Hamamlı kənd şivəsinin lüğətinə dair bəzi qeydləri» (1970) adlı məqaləsindən geniş şəkildə istifadə edilmişdir. Qərbi Azərbaycan şivələrində işlənən sözlər yeri gəldikcə qədim mənbələrdə, müasir türk dillərində, Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində, Gürcüstanın Azərbaycan şivələrində, Cənubi Azərbaycan, Təbriz dialektlərində, İraq-türkman ləhcəsində və Dağıstanın Dərbənd dialektində işlənən sözlərlə müqayisə edilmişdir.

Əsərlə bağlı rəy və təkliflərini bildirenlərə müəllif əvvəlcədən öz təşəkkürünü bildirir.

QƏRBI AZƏRBAYCAN COĞRAFİ ANLAMI

HAQQINDA

Qərbi Azərbaycan dedikdə indiki Ermənistan ərazisi nəzərdə tutulur. Azərbaycanın tarixi torpaqları olan indiki Ermənistan ərazisi tarixən İrəvan qəzası (İrəvan, s.139), İrəvan əyaləti (İrəvan, s.35), Çuxursəd bəylərbəyliyi, İrəvan xanlığı inzibat – ərazi quruluşu şəklində işlənmişdir.

Tarixi mənbələrdən aydın olur ki, 1918-ci ilə kimi Ermənistan adlı ölkə olmamışdır. İğdıroğlu yazır: «Qafqaz Ermənistanı m.ö.215-ci ilə qədər Makedoniyaya bağlı bir ərazi parçası, m.ö. 190-cı ilə qədər Selektilərlə bağlı bir vilayət, m.ö. 220-ci ilə qədər Roma və Perslər arasında el dəyişdirən bir yer, V əsrə qədər Sasani, VII əsrdə Bizans, X əsrə qədər ərəb və Bizansın tabeliyində, XI əsrdən XIX əsrin II yarısına qədər (əslində XI əsrin I yarısına qədər – İ.B.) Türkiyənin hakimiyyəti altında və nəhayət, XIX əsrin II yarısında (XIX əsrin I yarısında – İ.B.) günümüzə qədər (1991-ci ilə qədər – İ.B.) Çar Rusiyası ilə onun xələfi olan Sovet Rusiyasının himayəsi altında olmuşdur. Hanı müstəqil torpaq, harada milli erməni möhürü» (İğdıroğlu, s.37).

Bilavasitə Çar Rusiyasının himayədarlığı, köməyi və dəstəyi ilə indiki Ermənistan ərazisində XIX əsrdə «Erməni vilayəti» yaradılmış, sovet Rusiyasının təsiri, təzyiqi nəticəsində 1918-ci ildə Azərbaycanın tarixi torpaqları hesabına Ermənistan Respublikası yaradılmışdı.

Qərbi Azərbaycan dedikdə indiki Ermənistanın paytaxtı İrəvan olmaqla Qafan, Sisyan, Məgri, Dərələyəz, Göyçə, Vedibasar, Zəngibasar, Dərəçiçək, Ağbaba, Loru-Pəmbək (Calaloğlu, Quqark, Kalinino) bölgələri nəzərdə tutulur.

Qərbi Azərbaycan Azərbaycanın qərbi kimi başa düşülməməlidir. Qərbi Azərbaycan artıq Şimali Azərbaycan, Cənubi Azərbaycan kimi coğrafi mənə kəsb edir. Yəni Şimali Azərbaycan dedikdə Azərbaycanın şimalı, Cənubi Azərbaycan dedikdə Azərbaycanın cənub bölgəsi anlaşılmadığı, başa düşülmədiyi

kimi, Qərbi Azərbaycan dedikdə Azərbaycanın qərbi, qərb bölgəsi başa düşülməməlidir.

«Qərbi Azərbaycan» coğrafi məfhum kimi artıq elmi, publisistik, bədii üslublarda geniş şəkildə işləklilik qazanıb.

Azərbaycanşünaslıqda «Qərbi Azərbaycan» anlayışını ilk dəfə S.Əliyarov işlətməmişdir. «Dədəm Qorqud» kitabında «Böriagız», «Şiröküvəz» anlayışları» məqaləsində S.Əliyarov yazır: «Şirak» adında yaranan anlayış sonralar Şiraküvez Şirakavan, Şurakel (Şurakil) şəklində işlənmişdir. «Şiröküvəz» («Şirəkəyəz») yazılışı fonetik baxımdan *qərbi azərbaycanlıların* (kursiv bizimdir – İ.B.) işlətdikləri «Dərələyəz», «Əngələyüz» (Əngələyüz) yer adlarının sonluğu ilə uzlaşıb səsləşir» (S.Əliyarov, s.15).

Daha sonra XX əsrin 90-cü illərindən etibarən coğrafi anlayış, inzibati ərazi vahidi kimi «Qərbi Azərbaycan» sözündən geniş istifadə edilməyə başladı. Bu sətirlərin müəllifi 1996-cı ildə yazdığı məqalədə «Qərbi Azərbaycan» sözünü işlətməmişdir: Qərbi Azərbaycan toponimlərində türk sözləri (Dil məsələlərinə dair tematik toplu, №2, Bakı, 1996, s.52-56). 1998-ci ildə rus dilində «Историческая география Западного Азербайджана» kitabı «Azərbaycan» nəşriyyatı tərəfindən buraxılmışdır. Burada da görüldüyü kimi, «Qərbi Azərbaycan» sözü işlənmişdir.

Daha sonra Ə.Ələkbərlinin «Qərbi Azərbaycan», I cild, Vedibasar mahalı» (Vedi, Qarabağlar rayonları), (Bakı, «Ağrıdağ», 2000), «Qərbi Azərbaycan», II cild, Zəngibasar, Gərnibasar və Qırxbulaq mahalları (Zəngibasar, Qəmərli və Ellər rayonları)», (Bakı, «Ağrıdağ», 2002), İ.Bayramovun «Qərbi Azərbaycan toponimlərinin tərkibində işlənən söz və coğrafi terminlər lüğəti» (Bakı, «Elm», 2000), «Qərbi Azərbaycanın türk mənşəli toponimləri» (Bakı, «Elm», 2002), «Qərbi Azərbaycan toponimlər sistemi» (Bakı, «Elm», 2005), K.Səmədovanın «Qərbi Azərbaycan – indiki Ermənistan etnotoponimlərinin arealları» (Bakı, «Nurlan», 2008) kitabları nəşr olunmuşdur.

Azərbaycan xalqının ümummillî lideri Heydər Əliyevin imzaladığı «1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında» 18 dekabr 1997-ci il tarixli fərmanın

tələblərinə uyğun olaraq 1998-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində keçirilən konfransın adında «Qərbi Azərbaycan» coğrafi anlam kimi işlədilmişdir: Azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycandan – indi Ermənistan adlandırılan ərazidəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyasına həsr olunmuş konfransın materialları. Bakı, ADPU, 1998.

Görkəmli ictimai-siyasi xadim, şair Hidayət Əhmədli oğlu Əliyevin «Azərbaycan dilinin Meğri şivələri» monoqrafiyasına yazdığı ön sözdə doğru olaraq indiki Ermənistan mənasında «Qərbi Azərbaycan» coğrafi terminindən istifadə etmişdir: *Qərbi Azərbaycanın* (kursiv bizimdir – İ.B.) ucqar kəndlərindən başlamış Bakıyaçan ötən iki yüz ilin müxtəlif mərhələlərində qırğınlar, deportasiyalar (azərbaycanlılara qarşı ermənilər tərəfindən törədilmiş qırğınlar, deportasiyalar nəzərdə tutulur – İ.B) bir nöqtədən idarə olunmuş və bir məqsədə qulluq etmişdir: soydaşlarımızın öz tarixi-etnik torpaqlarından qovulmasına və türksüz Ermənistan yaradılmasına» (Hidayət, 2003, s.7).

Eyni zamanda «Qərbi Azərbaycan», «Yeni Qərbi Azərbaycan» adlı qəzetlər nəşr olunmuşdur. Artıq Qərbi Azərbaycan coğrafi məfhum kimi Azərbaycansünaslıqda sabitləşmişdir və Qərbi Azərbaycan dedikdə indiki Ermənistan başa düşülür.

Qərbi Azərbaycan sözünün coğrafi anlam kimi işlədilməsi eyni zamanda torpaq həsrəti, yurd sevgisi, elə-obaya bağlılıqdır, tarixi-etnik torpaqlarının unudulmaması deməkdir.

QƏRBİ AZƏRBAYCAN ŞİVƏLƏRİNİN TƏDQIQI

TARIXİ

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin, əsasən Şimali Azərbaycan ərazisi daxilində mövcud olan dialekt və şivələrinin tədqiqi sistemli və elmi şəkildə XX əsrin əvvəllərindən araşdırılmağa başlanmış, ekspedisiyalar aparılmış, lüğətlər tərtib edilmiş, namizədlük, doktorluq dissertasiyaları, monoqrafiyalar, dərslik, dərs vəsaitləri yazılmışdır.

Görkəmli Azərbaycan dilçisi, türkoloq M.Şirəliyev Azərbaycan dialektologiyası məktəbi yaratmış, R.Rüstəmov, A.Vəliyev, B.İbrahimov, A.Hüseynov, M.İslamov, T.Hacıyev, S.Bəhbudov, B.Sadiqov, B.Əhmədov, E.Əzizov Azərbaycan dialekt və şivələri ilə bağlı tədqiqatlar aparmış, dəyərli əsərlər yazmış, Azərbaycan dialektologiya elminin inkişafında əvəzsiz xidmətlər göstərmişlər.

Qərbi Azərbaycanda, yəni indiki Ermənistanda Azərbaycan türkləri yaşamışdır. Lakin onlar zaman-zaman tarixi-etnik torpaqlarından Ermənistan dövləti tərəfindən qovulmuş, deportasiya olunmuşlar. Çox təəssüf ki, Qərbi Azərbaycanın arxeologiyası, etnoqrafiyası öyrənilməmiş, tədqiqata cəlb olunmamışdır. Çünki Ermənistan dövləti buna imkan verməmişdir. Toponimiyası, həmin ərazidə tarixən mövcud olmuş İrəvan xanlığının tarixi isə XX əsrin 90-cı illərindən, yəni Azərbaycan ikinci dəfə müstəqillik əldə etdikdən sonra tədqiq edilməyə başlanılmışdır.

Qərbi Azərbaycanın ərazisindəki Azərbaycan şivələri ilə bağlı araşdırmalar olsa da, tam öyrənilməmişdir.

«Ermənistan ərazisindəki Azərbaycan dili şivələrinin öyrənilməsi işi başa çatdırılmadı, bu iş yarımçıq qaldı. Ancaq bu da bir təsəllidir ki, heç olmasa Ermənistanın Basarkeçər, Sisyan, Krasnoselo (Çəmbərək – İ.B., İcevan (Karvansaray – İ.B.) və Masis (Zəngibasar) rayonlarının Azərbaycan dili şivələrinə dair dissertasiyalar yazılıb müdafiə olundu. Ermənistanın başqa yerlərində yaşayan azərbaycanlıların şivələri isə demək olar ki, tədqiqatdan kənar qaldı» (E.Əzizov, 1995, s.111).

Lakin bir təsəllimiz qalır ki, Qərbi Azərbaycanın şivələrinə sovet dönəmində, «qardaşlıq» zamanında məqalələr, dissertasiya-

lar həsr olunmuş, ərazinin müxtəlif bölgələrində işlənən sözlər dialektoloji lüğətlərdə (1964, 2007) əksini tapmışdır.

Qərbi Azərbaycan şivələrinin tədqiqinə XX əsrin ikinci yarısından başlanmışdır. Bu tədqiqatlar monoqrafik yolla üç istiqamətdə aparılmışdır:

1. Qərbi Azərbaycanın, yəni indiki Ermənistan ərazilərindəki şivələrin ümumi şəkildə tədqiqi.

2. Qərbi Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrinin şivələrinin tədqiqi.

3. Konkret bir kəndin şivəsinin tədqiqi.

1. Qərbi Azərbaycan şivələrinin ümumi şəkildə tədqiqi

XX əsrin 60-cı illərindən Qərbi Azərbaycan şivələri ümumi şəkildə öyrənilməyə başlanmışdır. Məsələyə bu aspektdən yanaşan ilk tədqiqatçı İ.M.Məmmədov olmuşdur. Bu baxımdan İ.M.Məmmədovun 1965-ci ildə «Ermənistan SSR-də Azərbaycan şivələrində isim düzəldən qeyri-məhsuldar şəkilçilər» (M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin elmi konfransda etdikləri məruzələrin tezisləri, Bakı, 1965, s.35-38), 1966-cı ildə «Azərbaycan dilinin Ermənistan qrupu şivələrinin bəzi fonetik xüsusiyyətləri» (APDİ-nin elm əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1966, №2, s. 69-105), 1967-ci ildə «Azərbaycan dilinin Ermənistan qrupu şivələrində sifətlər» (M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin 1965-ci il elmi işlərinin yekununa həsr edilmiş elmi konfransının materialları, Bakı, 1967, s.137-138), 1968-ci ildə «Azərbaycan dilinin Ermənistan qrupu şivələrində bir qrup fellər» (M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin 1967-ci ilə aid elmi-tədqiqat işlərinin yekunlarına həsr olunmuş elmi sessiyasının materialları, Bakı, 1968, s.36-38), 1969-cu ildə «Azəri dilinin Ermənistan qrupu dialekt və şivələrində bəzi sözlər haqqında» (M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin 1968-ci ildə elmi-tədqiqat işlərinin yekunlarına həsr olunmuş elmi sessiyasının materialları, Bakı, 1969, s.25-27), 1973-cü ildə «Ermənistan SSR ərazisində Azərbaycan dili şivələrində arxaizmlər» (Тезисы докладов X

научной сессии, посвященной итогам научно-исследовательских работ республики по координируемым АН Азербайджанской ССР проблемам естественных и общественных наук за 1972 год. Баку, 15-16 мая, 1973 г., Баку, Элм, 1973, с.77-79) məqalələri nəşr olunmuşdur.

Qərbi Azərbaycan şivələrini bu yöndə araşdıran müəlliflərdən biri də Y.Camalovdur. Y.Camalov Qərbi Azərbaycan şivələrində ismin hallarını tədqiq etmiş, Azərbaycan dialekt və şivələrində ismin halları ilə müqayisələr aparmış, Qərbi Azərbaycan şivələrindəki ismin hallarının fərqli xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmişdir. Qərbi Azərbaycan şivələrinin ismin halları ilə bağlı Y.Camalovun «Ermənistan SSR ərazisindəki Azərbaycan şivələrinin ismin halları» (Azərb. SSR EA Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1978, №4, s.65-67), «Ermənistan SSR ərazisindəki Azərbaycan şivələrində ismin hallarının sintaksisi» (Azərb. SSR EA Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1979, №4, s.108-112) məqalələri nəşr olunmuşdur.

1982-ci ildə Y.Camalov «Ermənistan SSR ərazisindəki Azərbaycan şivələrində ismin halları» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

2. Qərbi Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrinin şivələrinin tədqiqi

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələri kontekstində Qərbi Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrinin şivələri araşdırılmışdır. Bu aspektdə ilk tədqiqatı Z.M.Vəliyev aparmışdır. Z.M.Vəliyev 1954-cü ildə «Basarkeçər rayonu şivələri» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Eyni zamanda Z.Vəliyevin «Ermənistan SSR Basarkeçər rayonu şivələri lüğətindən» (Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun elmi əsərləri, VII bur., filologiya seriyası, 1958, s. 129-147), «Ermənistan SSR Basarkeçər rayonu şivələrində termin səciyyəsi daşıyan sözlərə dair» (Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun elmi əsərləri, XI bur., 1961, s. 99-105) məqalələri çap olunmuşdur.

1966-cı ildə Q.Bağirov «Ermənistan SSR Sisyan rayonunun Azərbaycan dili şivələri» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Müəllifin – Q.Bağirovun Sisyan rayonunun Azərbaycan dili şivələri ilə bağlı 1963-cü ildə «Sisyan rayonu şivələrinin bəzi fonetik xüsusiyyətləri» (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu. Gənc elmi işçilərin X elmi konfransının materialları, Bakı, 1963, s.146-149), «Sisyan rayonu Azərbaycan dili şivələrində səslərin əvəzlənməsi» (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu. Gənc elmi işçilərin XI elmi konfransının materialları, Bakı, 1964, s.179-182), «Azərbaycan dilində Sisyan rayonu şivələrinin leksikasından» (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənlərin tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1965, №3, s.87-103), «Sisyan rayonu şivələrinin bəzi morfoloji xüsusiyyətləri» (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənlərin tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1966, №5, s.97-106), «Ermənistan SSR Sisyan rayonu şivələrində samitlərin və onların əvəzlənməsi» (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənlərin tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1967, №3, s.102-111) məqalələrini yazaraq elmi ictimaiyyətə Qərbi Azərbaycanın şivələrinin fonetikasi, morfolojiyası, leksikası haqqında məlumat vermişdir.

Qərbi Azərbaycanın şivələrindən biri Meğri şivələridir.

Meğri şivələri Zəngəzur mahalının Meğri rayon ərazisindəki şivələri əhatə edir. Meğri inzibati rayon kimi 09 sentyabr 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Rayon ərazisi Azərbaycanın tarixi torpaqları olmuşdur.

Meğri rayonu ərazisində 1831-ci ildə 1143 nəfər, 1843-cü ildə 2997 nəfər, 1886-cı ildə 2611 nəfər, 1897-ci ildə 3998 nəfər, 1922-ci ildə 1545 nəfər, 1926-cı ildə 1985 nəfər, 1931-ci ildə 2329 nəfər azərbaycanlı yaşamışdır (İ.Bayramov, 2002, s.457).

Meğri rayonu ərazisində azərbaycanlılar Əkərək, Al dərə, Əmrakar, Bənövşəpuşt, Buğakar, Erməzur, Tügəmir, Tuğut, Tey, Lehvaz, Kaler, Mülk, Nüvədi, Vəng, Vartanizor, Maralzəmi, Mərzəgət kəndlərində yaşamışlar.

Meğri toponiminin ilkin forması Mığrı olmuşdur. Elə ərazisinin sakinləri də rayonu Mığrı adlandırırdılar.

Meğri qədim türk dilində «quruyan, az sulu çöl çayı olan dərə», «yüksəkliklərində aşırım olmayan çıxılmaz dərə», «dalan kimi dərə» mənalarını bildirən mukir, mukur sözü əsasında əmələ gəlmişdir (İ.Bayramov, 2002, s.457).

Azərbaycan dilinin Meğri şivələrinin özünəməxsus fonetik, morfoloji, sintaktik, leksik xüsusiyyətləri vardır.

Meğri rayon şivələri dialektoloji bölgüyə əsasən Azərbaycan dilinin cənub qrupu dialekt və şivələrinə daxildir (Ə.Əliyev, 2003, s.59).

1965-ci ildən Ə.İ.Əliyev Meğri şivələrini tədqiq etmişdir. Onun 1965-ci ildə «Ermənistan SSR Meğri rayonu Azərbaycan şivələrinin morfoloji xüsusiyyətləri» (APİ-nin elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənlərin tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1965, №3, s.104-112), 1967-ci ildə «Ermənistan SSR Meğri rayonu Azərbaycan dili şivələrinin bəzi leksik xüsusiyyətləri» (ADU-nun elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1967, №3, s.59-67), 1969-cu ildə «Ermənistan SSR Meğri rayonu azəri şivələrinin bəzi fonetik xüsusiyyətləri» (Azərbaycan SSR EA Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1969, №1, s.71-79) məqalələri çap edilmişdir.

Ə.Əliyevin Azərbaycan dili Meğri rayonunun Azərbaycan şivələri ilə bağlı tədqiqatlarını ümumiləşdirərək və yekunlaşdıraraq «Azərbaycan dilinin Meğri şivələri» monoqrafiyasını çap etdirmişdir (Bakı, «Elm», 2003).

Monoqrafiyada ilk dəfə olaraq Zəngəzur mahalının Meğri rayonunun Azərbaycan şivələri Nüvədi, Aldərə, Vartanizor, Erməzur, Lehvaz, Maralzəmi, Tuğut kənd şivələri kontekstində araşdırılır, ərazinin şivələrinin fonetik, qrammatik (morfoloji, sintaktik), leksik xüsusiyyətləri kitabda geniş təhlil edilir və şivələr arasındakı fonetik cəniliklə yanaşı fərqliliyin də olduğu müəyyənləşdirilir. Meğri şivələrinin morfoloji xüsusiyyətlərindən bəhs edərkən müəllif belə bir qənaətə gəlir ki, «Meğri rayonu ərazi cəhətdən cənub qrupu dialekt və şivələrinin bölgüsünə daxildir. Lakin buna baxmayaraq, burada qərb qrupu dialekt və şivələrinin, eləcə də ayrım şivəsinin morfoloji xüsusiyyətlərinə də təsadüf olunur» (Ə.Əliyev, 2003, s.183).

Məğri şivələri ilə bağlı mətnlər və folklor nümunələri də kitabda verilmişdir. Bu nümunələr ərazinin şivələri haqqında daha geniş təsəvvür yaradır.

Eyni zamanda Ə.Əliyevin bu kitabında verilmiş Məğri şivələrində işlənən sözlərin lüğəti əsərin dəyərini qat-qat artırır. Ərazinin şivələrində işlənən sözlər Orxon-Yenisey abidələrinin, «Kitabi-Dədə-Qorqud»un dili ilə səsləşir, başqa türk dillərində işlənir ki, bu da Məğri rayonu ərazisinin qədimliyini, Azərbaycan türklərinin tarixi torpaqları olduğunu göstərir.

«Lüğət»də müəllif Məğri şivələrində işlənən sözlərin Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrindəki qarşılığını da verir.

Məsələn, **bayınmax** – «Kitabi-Dədə Qorqud»da işlənir; **burc//burş** (qazax, qırğız, noqay, tatar, çuvaş, qaraqalpaq, xakas dillərində müxtəlif fonetik formalarda işlənir), **danna** (Bakı dialektində işlənir), **əkə** (Qazax dialektində də işlənir), **qırqıta** (Quba dialektində *qır* formasında işlənir) və s.

Qərbi Azərbaycanın azərbaycanlılar yaşadığı bölgələrdən biri də Çəmbərək, indiki Krasnoselo və Karvansaray, indiki İcəvan rayonları olmuşdur.

Çəmbərək rayonunda 19 yaşayış məntəqəsi olmuşdur ki, onlardan 12-də (Cil, Toxluca, Ardaniş, Şorca, Ağbulaq, Əmixeyir, Yanıxpəyə, Bəryabad, Qaraqaya, Gölkənd, Çaykənd, Cıvıxlı), Karvansaray rayonu ərazisində olan Polad Ayrım, Ağkilsə, Mırteyıl, Alaçıqqaya, Haqqıxlı, Salah kəndlərində yalnız azərbaycanlılar yaşamışlar. Hər iki rayonun azərbaycanlı kəndlərinin sakinləri – azərbaycanlılar 1988-ci ildə tarixi-etnik torpaqlarından deportasiya olunmuş, yaşayış məntəqələrinin adları dəyişdirilmişdir (İ.Bayramov, 2005, s. 372-397).

Çəmbərək və Karvansaray rayonlarının Azərbaycan şivələri Azərbaycan dili və şivələrinin qərb qrupuna daxildir. Ərazinin şivələri ədəbi dilimizdən, eləcə də Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrindən fonetik, morfoloji, sintaktik və leksik xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir.

Çəmbərək və Karvansaray rayonunun şivələrinin tədqiqi XX əsrin 60-cı illərindən başlayır. 1968-ci ildə Ş.Kərimovun «Ermənistan SSR Krasnoselo və İcəvan rayonu şivələrində işlənən bəzi arxaik fellər haqqında» (Azərbaycan SSR EA-nın

Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1968, №3, s.53-57), «Samitlərin əvəzlənməsi haqqında: Ermənistan SSR Krasnoselo və İcəvan rayonları materialları əsasında» (ADU-nun elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1971, №3, s.51-55), «Ermənistan SSR Krasnoselo və İcəvan rayonu şivələrində köməkçi nitq hissələri» (Azərbaycan SSR EA-nın Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1972, №3, s.63-67), «Ermənistan SSR Krasnoselo və İcəvan rayonlarındakı Azərbaycan şivələrinin morfoloji xüsusiyyətləri haqqında» (ADU-nun elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1972, №6, s.26-31) adlı məqalələri nəşr olunmuşdur. S.Kərimov Çəmbərək və Karvansaray rayonlarının şivələri ilə bağlı apardığı tədqiqatlar əsasında 1972-ci ildə «Ermənistan SSR Krasnoselo və İcəvan rayonlarında Azərbaycan şivələri» mövzusunda namizədlik dissertasiya müdafiə etmişdir. Daha sonra 2004-cü ildə «Azərbaycan dilinin Cəmbərək (Çəmbərək – İ.B.) və Karvansaray şivələri» adlı monoqrafiyasını çap etdirmişdir (Bakı, «Nurlan», 2004). Kitabda müəllif Çəmbərək və Karvansaray şivələrini üç qrupa (Qaraqoyunlu şivəsi, Göycə şivəsi və ayrım şivəsi) ayırır və hər bir şivənin özünəməxsus fonetik, qrammatik və leksik xüsusiyyətləri olduğunu konkret faktlar əsasında izah edir və onların mövqeyini dəqiqləşdirir (Ş.Kərimov, 2004, s.21-23).

S.Kərimov əsərində Çəmbərək və Karvansaray şivələrini fonetik, morfoloji, sintaktik və leksik aspektdə geniş şəkildə araşdırır, qərb qrupu dialekt və şivələrlə oxşar və fərqli xüsusiyyətlərini dialektoloji material əsasında inandırıcı bir formada izah edir. Kitabda verilən folklor nümunələri ərazinin şivələri haqqında aydın təsəvvür yaradır.

Dərələyəz mahalı Qərbi Azərbaycanın ən böyük ərazilərindən biri olmuşdur. Dərələyəz mahalı Pasalı, indiki Vayk (əvvəlki adı Əzizbəyov olmuşdur) və Keçişlikənd, indiki Yeğçəqadzor rayonlarını əhatə edirdi. Dərələyəz mahalı azərbaycanlıların tarixi-etnik torpaqlar olmuş, 1988-ci ildə bu ərazidə yaşayan azərbaycanlılar tamamilə Ermənistan dövləti tərəfindən deportasiya olunmuşlar

1727-ci ildə tərtib edilmiş «İrəvan əyalətinin icmal dəftəri»ndə Dərələyəz mahalı ərazisində (kitabda Dərələyəz nahiyəsi

kimi qeyd edilir) 99 (səh.57-60), 1727-ci il tarixli «Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri»ndə Dərələyəz nahiyəsinə tabe olan 104 (səh.257-322) yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Dərələyəz mahalındakı yaşayış məntəqələrinin tarixən erməni və rus mənbələrində qeydə alındığını müəyyənləşdirən H.Mirzəyev (H.Mirzəyev, 2003, s.21-33) ilk dəfə olaraq ərazinin toponimləri ilə yanaşı şivələrini də tədqiqatə cəlb etmişdir. H.Mirzəyevin Dərələyəz şivələri ilə bağlı «Dərələyəz şivəsində işlənən termin səciyyəli sözlər» (Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu, 2002, №3-4, s.3-11), «Dərələyəz şivələrində qohumluq bildirən sözlər» (Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu, 2002, №3-4, s.38-44), «Dərələyəz mahalının şivə sözləri» (Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu, 2002, №3-4, s.65-70), «Dərələyəz şivə sözləri və bunların lüğəti» («Dədə Qorqud», 2003, №1) məqalələri nəşr olunmuşdur. H.Mirzəyevin 2003-cü ildə çap olunan «Dərələyəz mahalının toponimləri və şivə sözləri» adlı dərs vəsaitinin IV fəslində bilavasitə Dərələyəz mahalı şivələrinin leksikasına nəşr olunmuşdur (H.Mirzəyev, 2003, s.303-342). Kitabda işlənən Dərələyəz mahalının şivə sözlərinin lüğəti aydın şəkildə göstərir ki, Dərələyəz tarixi Azərbaycan torpağıdır.

Ağbaba mahalı tarixən Qars vilayətinə tabe olmuşdur. Ağbaba mahalı ilə yanaşı Sörəyel və Pəmbək bölgələri də Qərbi Azərbaycanın qədim ərazilərindən biridir. Aslan Bayramov Ağbaba, Sörəyel və Pəmbək bölgələrinə daxil olan kəndlərin şivələrinin Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrinə uyğun gəldiyini yazır: «Arpa çayı boyu səpələnmiş Ağbaba, Sörəyel və Pəmbək bölgəsinə daxil olan Çivinli, Ellərköy, Öksüz, Balıqlı, Xozukənd (Quzukənd), Güllücə, Sultanabad, İbiş, Qönçəli, Təpəköy, Qara Namaz, Göllü, Düzkənd, İlanlı (Çaybasar), Daşkörpü, Amasiya, Qaraçanta (Əzizbəyov), Mağaracıq, Oxçoğlu, Güllübulaq, Çaxmaq, Qarabulaq, Saral, Qursalı, Qarakilsə (Kirovakan, Vanadzor), Qızılören, Arcut, Vərdənə, Gözəldərə, Holavar (Hallavar – İ.B.), Haydarlı, Aşağı Kilsə, Yuxarı Kilsə və digər kəndlərin danışdığı müasir Azərbaycan dilinin qərb ləhcəsinin xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir» (A.Bayramov, 2000, s.192-193).

1932-ci ildə İrəvanda erməni dilində Z.Qorqodyanın «1831-1931-ci illərdə Sovet Ermənistanının əhalisi» kitabında Ağbaba rayon kimi qeyd edilmiş və rayonun tərkibində 76 yaşayış məntəqəsi göstərilmişdir (Z.Qorqodyan, 1932, s.102-107).

Qeyd olunan yaşayış məntəqələrinin adları isə yalnız Azərbaycan dilinə məxsus sözlər əsasında formalaşmışdır.

Sörəyel və Pəmbək bölgələrinin şivələrinin morfoloji xüsusiyyətləri tədqiq edilmişdir. Belə ki, 1974-cü ildə M.O.Cəfərov həmin bölgənin şivələrindən bəhs edən «Azərbaycan dilinin Kirovakan və Spitak şivələrində felin nəqli keçmiş zamanda işlənən -ib... zaman şəkilçisi haqqında» adlı məqaləni yazıb çap etdirmişdir (Azərb.SSR EA-nın məruzələri, 30-cu cild, 1974, №10, s.61-63).

2000-ci ildə A.Bayramovun tərtibçiliyi ilə Qərbi Azərbaycanın Ağbaba, Sörəyel və Pəmbək bölgələrinin folklorundan bəhs edən «Oğuz elindən – Ozan dilindən» kitabı nəşr edilmişdir. Kitabda müəllif həm də Ağbaba, Sörəyel və Pəmbək bölgələrinin şivələrindən bəhs etmiş və fikrini «Ləhcə sözləri» bölməsində izah etmişdir. A.Bayramov bölgənin fonetik, leksik və qrammatik xüsusiyyətlərini 14 maddədə qruplaşdırmış və 160 dialekt sözünün izahını vermişdir (A.Bayramov, 2000, s.194-205).

Ağbaba mahalına daxil olan Amasiya rayonunda işlənən sözlər leksikoqrafik aspektdə də öyrənilmişdir. B.Əsgərovun «Ağbabada qalan izlər» adlı kitabının «Ağbaba mahalında – Amasiya rayonunda işlənən bəzi arxaik sözlər» bölməsində 61 sözün izahı əksini tapmışdır (B.Əsgərov, 2001, s.190-197). Kitabda Amasiya şivəsində işlənən sifətlərə, fellərə aid nümunələr də verilmişdir (B.Əsgərov, 2001, s.199-200).

Qərbi Azərbaycan ərazisində azərbaycanlıların sıx yaşadığı bölgələrdən biri də Zəngibasar mahalı (indiki Masis rayonu) olmuşdur. Zəngibasar rayonu ərazisinin köklü sakinlərini azərbaycanlılar təşkil edirdi. Rayon ərazisində 55 yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır (Ə.Ələkbərli, 2002, s.94-95). Həbib Rəhimoğlu rayon ərazisindəki kəndlərdən 37-sinin coğrafi koordinatlarını verməklə bu kəndlərdə yaşayan azərbaycanlıların say tərkibini də müxtəlif illər üzrə göstərmişdir (H.Rəhimoğlu, 1997, s.238-239). Rayon ərazisindəki yaşayış məntəqələrinin adları (Ağahəmzəli,

Ağcaqışlaq, Arbat, Qaraqışlaq, Göykümubət, Aşağı Necili, Yuxarı Necili, Zəngilər, Sarvanlar, Sarıcalar, Çobankərə və s.) türk tayfalarının adları və Azərbaycan dilində işlənən sözlər əsasında formalaşmışdır (İ.Bayramov, 2002)

Rayon ərazisində yaşayan azərbaycanlılar 1988-ci ildə tarixi-etnik torpaqlarından deportasiya olunmuşlar.

Zəngibasarı rayonunun Azərbaycan şivələri XX əsrin 80-ci illərindən araşdırılmışdır.

F.Babayev rayonun Azərbaycan şivələri ilə bağlı 1985-ci ildə «Ermənistan SSR-nin Masis rayonunun Azərbaycan şivələrində mənsubiyyət kateqoriyası» (Azərbaycan SSR EA-nın Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1985, №1, s.104-106), «Masis şivələrində səslərin əvəzlənməsi» (Azərbaycan SSR EA-nın Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1985, №4, s.105-107), «Ermənistan SSR Masis rayonunun Azərbaycan şivələrinin leksik-semantik xüsusiyyətləri» (Oktyabr inqilabı və Azərbaycan dilçiliyi, Bakı, «Elm», 1987, s.66-72) məqalələrini yazmışdır.

1988-ci ildə F.Babayev «Ermənistan SSR Masis (Zəngibasarı – İ.B.) rayonu şivələri» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Vedibasarı və Zəngibasarı bölgəsinin şivələri eyni zamanda sırf leksikoqrafik aspektdə öyrənilmişdir. Belə ki, Ə.Ələkbərli 2000-ci ildən başlayaraq Qərbi Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələri ilə bağlı tədqiqatlar apararaq ensiklopedik xarakterli kitablar nəşr etdirmişdir. Ə.Ələkbərli bu baxımdan 10 cildə çapı nəzərdə tutulan kitabın 1-ci cildi 2000-ci ildə «Qərbi Azərbaycan, I c., Vedibasarı mahalı» (Vedi və Qarabağlar rayonları) adı ilə çapdan çıxmışdır (Bakı, «Ağrıdağ», 2000). Bu kitabda Vedibasarı mahalının tarixi-coğrafiyası, toponimləri görkəmli elm, mədəniyyət, dövlət xadimləri, təhsil, təsərrüfat işçiləri ilə yanaşı, Vedibasarı mahalında işlənən sözlərin dialektoloji lüğətini vermişdir (Ə.Ələkbərli, 2000, s.572-578).

Ə.Ələkbərli Qərbi Azərbaycanın tarixi coğrafiyası, mədəni həyatı ilə bağlı ikinci kitabı «Qərbi Azərbaycan, II c., Zəngibasarı, Gərnibasarı və Qırxbulaq mahalları (Zəngibasarı, Qəmərli və Ellər rayonları)» adlanır (Bakı, «Ağrıdağ», 2002).

Kitabda həm də Zəngibasarı, Gərnibasarı və Qırxbulaq mahallarında işlənən sözlərin dialektoloji lüğəti verilmişdir (Ə.Ələkbərli, 2002, s.653-658).

Daha sonra Ə.Ələkbərli 2009-cu ildə «Qərbi Azərbaycanın dialektoloji lüğəti», 1-ci kitab, İrəvan suxuru (Vedibasarı, Gərnibasarı, Zəngibasarı mahalları və İrəvan) adlı kitabı nəşr olunmuşdur (Bakı, «Ağrıdağ», 2009). Kitabda Vedibasarı, Gərnibasarı, Zəngibasarı mahallarında (Vedi, Qəmərli, Zəngibasarı rayonları) və İrəvan şəhərində işlənən bəzi ayrı-ayrı sözlərin fonetik variantları (məsələn, çaqqala//çaqala, çələkə//çərəkə, dağar//dağarcıx, cəvnə//öynə, ənyət//neyət və s.) daxil olmaqla 2533 söz və ifadənin, frazeoloji vahidin mənası izah edilmişdir.

İrəvan şivəsi Azərbaycan dilinin cənub qrupu dialekt və şivələrinə daxildir. N.Rzayevanın 1966-cı ildə İrəvan və İrəvan ətrafı şivələrindən bəhs edən «Azərbaycan dilinin Yerevan və Yerevan ətrafı (Eçmiədzin) rayon şivələrinin leksikasından: Bağlılığa aid söz və terminlər» (Gənc elmi işçilərin XII elmi konfransının tezisləri, Bakı, API, 1966, s.76-78) məqaləsi çap olunmuşdur.

3. Konkret bir kəndin şivəsinin tədqiqi

Qərbi Azərbaycan şivələrinin araşdırılmasının üçüncü qrupunu konkret bir kəndin şivəsinin tədqiqi təşkil edir. Qərbi Azərbaycanın ayrıca bir kəndinin də şivəsi öyrənilmiş, xüsusiyyətləri göstərilmişdir.

1959-cu ildə A.Q.Həsənovun «Azərbaycan dilinin Nüvədi (Zəngəzur) şivəsinin fonetik xüsusiyyətləri» (ADU-nun elmi əsərləri, humanitar elmlər seriyası, 1959, №3, s.17-31), «Nüvədi (Zəngəzur) şivəsinin xarakter leksik xüsusiyyətləri» (ADU-nun elmi əsərləri, ictimai elmlər seriyası, 1960, №1, s.15-29) məqalələri nəşr olunmuşdur.

C.Ə.Cəfərov Qərbi Azərbaycan Əştərək rayonundakı Hamamlı kənd şivəsinin leksikasını tədqiq etmiş və 1970-ci ildə bilavasitə Hamamlı kənd şivəsinin leksikasından bəhs edən «Hamamlı kənd şivələrinin lüğətinə dair bəzi qeydlər» (API-nin elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənlərin tədrisi

metodikası, dilçilik seriyası, 1970, №1, s.43-57) məqaləsi nəşr olunmuşdur. Məqalədə əsasən Hamamlı kəndində işlənən şivə sözlərinin lüğəti əksini tapmışdır.

Qərbi Azərbaycanın Dağ Borçalısı ərazisində, yəni Kalinino rayonu ərazisində yerləşən kəndlərdən biri Cücəkənddir. Cücəkəndinin adı monqol sərəkərdəsi Cuci xanın adı əsasında formalaşan Cuci ulusunun adından yaranmışdır (İ.Bayramov, 2002, s.639).

Kəndin adı Ermənistan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 03.01.1935-ci il tarixli fərmanı ilə dəyişdirilərək Qızıl Şəfəq qoyulmuşdur. Kəndin köklü sakinləri – azərbaycanlılar 1988-ci ildə Ermənistan dövləti tərəfindən tarixi-etnik torpaqlarından deportasiya olunmuşlar.

Qərbi Azərbaycanın Kalinino rayonu ərazisindəki Cücəkənd şivəsi A.Qurbanov tərəfindən «Cucikənd şivəsi» adı ilə tədqiqatə cəlb olunmuşdur (A.Qurbanov, 2007).

A.Qurbanov Cücikənd (Cücəkənd – İ.B.) haqqında məlumat verdikdən sonra Cucikənd şivəsinin hansı dialektə məxsus olduğunu müəyyənləşdirir və bu qənaətə gəlir ki, Cucikənd şivəsi Qazax dialektinə, Borçalı şivəsinə yaxındır (A.Qurbanov, 2007). Yəni Cücikənd şivəsi Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrinə mənsubdur.

A.Qurbanov «Qərbi Azərbaycanın Cucikənd şivəsi» əsərində Cucikənd şivəsinin fonetik əlamətləri (saitlərin əvəzlənməsi, samitlərin əvəzlənməsi, səsdüşümü, səsartımı), η (sağır nun) samitinin fəal işlənməsini göstərir, leksik cəhətləri üzərində dayanır. Daha sonra Cucikənd şivəsi üçün xarakterik antroponimlərin, həmin şivəyə məxsus frazeoloji vahidlərin xüsusiyyətləri konkret dil faktları əsasında izah edilir və onlar qruplaşdırılır (A.Qurbanov, 2007, s.7-48). Kitabın yeddinci bölməsi «Cucikənd şivəsinin qrammatik cəhətləri» adlanır. Bu bölmədə Cucikənd şivəsinin morfoloji xüsusiyyətləri (isimlər, sifətlər, əvəzliliklər, fellər) haqqında məlumat verilir və sintaktik əlamətləri ilə bağlı göstərilir ki, sadə cümlələrin çoxluğu, qoşma və bağlayıcıların lap az işlənməsi, silsilə mürəkkəb cümlələrə yol verilməməsi Cucikənd şivəsinin səciyyəvi sintaktik əlamətlərindəndir (A.Qurbanov, 2007, s.50-52).

Kitabın sonunda Cucikənd şivəsinə dair müxtəsər lüğət verilmişdir. Lüğətdə kəndin şivəsində işlənən 48 sözün izahı əksini tapmışdır.

Göründüyü kimi, Qərbi Azərbaycan şivəsinin tədqiqi ilə bağlı müəyyən işlər görülmüşdür. Aparılan tədqiqatlardan bu qənaətə gəlmək olar ki, «Azərbaycan dilinin Ermənistan ərazisinin şivələrinə həsr olunmuş tədqiqatlarda azərbaycanlıların yaşadıkları kəndlər, hər bir kəndin danışq xüsusiyyəti, dialektoloji mətnlər və s. elmi dəqiqliklə qeydə alınmışdır. İndi həmin dissertasiyalar (həm də ayrı-ayrı məqalələr, kitablar – İ.B.) yalnız dialektoloji bir iş deyil, eyni zamanda tarixi əsərlərdir» (E.Əzizov, 1995, s.111).

QƏRBI AZƏRBAYCAN ŞİVƏLƏRİNİN AZƏRBAYCAN DİLİNİN DIALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ YERİ

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin təsnifini ilk dəfə 1941-ci ildə akad.M.Şirəliyev tərəfindən verilmişdir və sonrakı dövrlərdə dialekt və şivələrimizin təsnifi ilə bağlı sistemli şəkildə tədqiqatlar apararaq tarixi-coğrafi prinsip əsasında dörd qrupa bölmüşdür:

1. Şərq qrupu. Buraya Quba, Bakı, Şamaxı dialektləri, Muğan və Lənkəran şivələri daxildir.

2. Qərb qrupu. Buraya Qazax, Qarabağ, Gəncə dialektləri və ayrım şivəsi daxildir.

3. Şimal qrupu. Buraya Nuxa dialekti və Zaqatala-Qax şivəsi daxildir.

4. Cənub qrupu. Buraya Naxçıvan, Ordubad, Təbriz dialektləri və Yerevan şivəsi daxildir (M.Şirəliyev, 1967, s.16-17).

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin təsnifini Azərbaycan alimlərindən R.Rüstəmov, A.Hüseynov, A.Vəliyev, T.Əhmədov, E.Əzizov tərəfindən də xarici ölkə alimlərindən A.Dilaçar, Mənuçehr Əmirpur aparmışdır (E.Əzizov, 1999, s.278-318).

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələri ilə bağlı aparılan bölgülərdə Qərbi Azərbaycan şivələri əsasən kənarda qalmış, yalnız İrəvan şivəsi bəzi hallarda cənub qrupu dialekt və

şivələrinə daxil edilmişdir. «M.Şirəliyevin təsnifatında bəzi şivələrin hansı qrupa aid olması dəqiq aydınlaşmır. Məsələn, o, Yerevan şivəsini Azərbaycan dili şivələrinin cənub qrupuna daxil edir və bu şivənin Yerevan rayonunu əhatə etdiyini göstərir. Ermənistanın başqa yerlərində (Göyçə, Zəngəzur, Dərələyəz, Vedibasar, Zəngibasar, Böyük Qarakilsə, Alaverdi (Allahverdi – İ.B.) və s.) yaşamış azərbaycanlıların şivələri isə təsnifatdan kənar qalır və bunların konkret olaraq hansı dialekt qrupuna aid olması məlum olmur. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, indiki Ermənistanın qədim sakinləri olan azərbaycanlıları XIX əsrdən başlayaraq öz vətənlərindən zorla çıxarmışlar (1988-ci ildə indiki Ermənistanda yaşayan 260 mindən çox azərbaycanlı tarixi torpaqlarından deportasiya olunmuşlar – İ.B.). Ancaq buna baxmayaraq, vaxtilə Ermənistan ərazisində yaşamış azərbaycanlıların şivələrini təsnif etmək mümkündür» (E.Əzizov, 1995, s.94).

İndi Ermənistan adlanan Qərbi Azərbaycan ərazisində qədim türk tayfaları yaşamış və onların izləri toponimlərdə tarixin yaddaşında daşlaşmışdır (İ.Bayramov, 2002).

Qədim Azərbaycan dövlətləri – Səfəvilər dövlətinin 13 bəylərbəyliyindən biri olan Çuxursəd bəylərbəyliyi Qərbi Azərbaycan ərazisində yaradılmışdır.

XVIII əsrdə yaradılan Azərbaycan xanlıqlarından biri olan İrəvan xanlığı adlanırdı. Bu ərazilərdə istifadə olunan dil-şivələr Azərbaycan dilinin bir parçası, tərkib hissəsi olmaqla fonetik, qrammatik (morfoloji, sintaktik), leksik cəhətdən bir-birindən fərqlənmişlər.

Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin təsnifi tarixinə nəzər salanda məlum olur ki, Firidun bəy Köçərli azərbaycanlıların danışq dilini qruplaşdırarkən İrəvan şivəsini də bu bölgəyə daxil edir: “Qarabağ və Qazax əhalisi bir cürə, Şəki xalqı özgə bir cürə, Şirvan, Səlyan, Bakı və Quba adamları başqa bir sayaqda, *İrəvan* (kursiv bizimdir – İ.B.), Naxçıvan, Təbriz, Xoy, Maku vilayətlərinin əhalisi qeyri bir şivə üzrə danışirlar” (F.Köçərli, 1978, s.77).

M.Şirəliyev Qərbi Azərbaycanın İrəvan şivəsini cənub qrupu dialekt və şivələrinə daxil etmişdir.

A.Dilaçar Azərbaycan dili şivələrindən birini Şimali azərbaycanın ləhcələri adlandırır. Buraya cənub qrupunun da daxil olduğunu göstərir və İrəvan şivəsini cənub qrupuna daxil edir (E.Əzizov, 1999, s.300).

Mənuçehr Əmirpur 10 qrupa böldüyü Azərbaycan dili şivələrində İrəvan şivəsini cənub qrupunun içərisində verir (E.Əzizov, 1999, s.301).

«Q.Bağirov Sisyan (Qarakilsə) rayonunun Azərbaycan dili şivələrini tədqiq edərək kənd şivələrinin üç qrupa ayrıldığını və həmin şivələrin keçid xarakterində olduğunu müşahidə etmişdir» (E.Əzizov, 1999, s.313).

E.Əzizov Qərbi Azərbaycan şivələrinə bütövlükdə nəzər salaraq yazır: «Göyçə, Böyük Qarakilsə, Alaverdi (Allahverdi – İ.B.) zonalarında yaşamış azərbaycanlıların şivələri dilimizin qərb ləhcəsinin Qazax-Borçalı şivələrinə uyğundur. Zəngəzur, Dərələyəz azərbaycanlılarının şivələri isə qərb və cənub ləhcələri arasında keçid xarakterlidir» (E.Əzizov, 1995, s.94-95).

E.Əzizov sonrakı tədqiqatlarında Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin təsnifatında Qərbi Azərbaycanın digər şivələrini daxil edərək yazır: «Ermənistanın başqa rayonlarında (Göyçə, Zəngəzur, Dərələyəz, Vedibasar, Zəngibasar, Pəmbək, Loru və s.) tarixən məskən olmuş azərbaycanlıların şivələri isə təsnifatdan kənar qalır və bunların konkret olaraq hansı dialekt qrupuna aid olması məlum olmur... Azərbaycan dilinin indiki Ermənistan ərazisində tarixən mövcud olmuş şivələrini, qismən də olsa, təsnif etmək mümkündür. Göyçə, Şəmsəddin, Pəmbək (Böyük Qarakilsə, Hamamlı), Loru (Dağ Borçalı) zonalarında yaşamış azərbaycanlıların şivələri Azərbaycan dilinin qərb ləhcəsinin Qazax-Borçalı şivələrinə uyğundur. Zəngəzur, Dərələyəz azərbaycanlılarının şivəsi isə dilimizin qərb (orta) və cənub ləhcələri arasında keçid xarakterlidir» (E.Əzizov, 1999, s.305).

Azərbaycan dili dialekt və şivələrinin son təsnifini E.Əzizov vermişdir. Lakin bu bölgüyə Gürcüstanın şivələrini daxil etsə də, Qərbi Azərbaycan şivələrinin hansı dialekt qrupuna aid olduğu göstərilir (E.Əzizov, 1995, s.100-101; E.Əzizov, 1999, s.289).

H.Mirzəyev Dərələyəz şivələrinin leksikasından bəhs edərkən ərazinin şivələrinin Azərbaycan dilinin qərb (orta) və

cənub ləhcələri arasında keçid xarakterli olduğunu E.Əzizovdan gətirdiyi sitata əsasən söyləyir (H.Mirzəyev, 2003, s.304).

Ş.Kərimov Çəmbərək (Krasnoselo) və Karvansaray (İcevan) şivələrini Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrinə daxil edir: «Çəmbərək (Çəmbərək – İ.B.) və Karvansaray rayonlarındakı Azərbaycan şivələri fonetik, morfoloji, sintaktik və leksik uyğunluqlar nöqtəyi-nəzərindən qərb qrupu dialekt və şivələrinə daxildir. Qərb qrupu dialekt və şivələrində rast gəldiyimiz bir sıra səciyyəvi fonetik xüsusiyyətlər həmin şivələrdə də mövcuddur» (Ş.Kərimov, 2004, s.25). Müəllif Çəmbərək və Karvansaray rayonlarındakı Azərbaycan şivələrini isə üç qrupa bölür: Qaraqoyunlu şivəsi, Göyçə şivəsi və ayırım şivəsi (Ş.Kərimov, 2004, s.21).

A.Qurbanov Qərbi Azərbaycanın Dağ Borçalısı, indiki Kalinino rayonu ərazisində yerləşən Cucikənd şivəsini tədqiq edərək bu qənaətə gəlir ki, Cucikənd (Cücəkənd – İ.B.) Qərbi Azərbaycan ərazisində olduğu üçün onun şivəsində Gürcüstanın Borçalı, Türkiyə ilə həmsərhəd olan Amasiya, Türkiyənin Ərzurum, Bozyoxuş və başqa yerlərdəki danışıqlarda bir çox linqvistik hadisə və ünsürlər eyni xüsusiyyətə malikdir (A.Qurbanov, 2007, s.25). Ümumiyyətlə, A.Qurbanov Cücəkənd şivəsini Qazax-Borçalı şivə qrupuna uyğun olduğunu göstərir (A.Qurbanov, 2007, s.25).

A.Bayramov Ağbaba, Sörəyel və Pəmbək bölgələrinin şivələrini Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialektlərinə aid edir (A.Bayramov, 2000, s.192-193).

Yuxarıda deyilənləri nəzərə alaraq Qərbi Azərbaycan şivələrini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Qərb şivələri. Bu şivələrə Çəmbərək, Karvansaray, Basarkeçər, Böyük Qarakilsə, Dağ Borçalısı (Calaloğlu, Kalinino), Ağbaba, Quqark rayon ərazisinin şivələri daxildir.

2. Cənub şivələri. Bu şivələr Dərələyəz, İrəvan, Zəngibasar, Vedibasar, Qarakilsə, Meğri, Qafan rayonu şivələrini əhatə edir.

Qərbi Azərbaycan şivələrinin bir sıra fonetik, qrammatik və leksik xüsusiyyətləri vardır:

I. Qərb qrupu şivələrinin xüsusiyyətləri:

1. Azərbaycan dilinə mənsub sözlərin birinci hecasında *a* səsinin işlənməsi: darax, qaymax, baji, qaynana, qayın, bava və s.

2. Ərəb və ya fars mənşəli sözlərdə *ə* səsinin *a* səsi ilə əvəzlənməsi: maslahat, savır, Zeynaf, xavar, ataş və s.

3. Sözün birinci hecasında *i* səsinin *ı* səsi ilə əvəzlənməsi: işdaha, işildamax, ıldırım və s.

4. Dodaq ahənginin gözlənilməsi: görür, küfrüyür, yolo:r və s.

5. Damaq ahənginin möhkəmliyi: ıldız, ılxı, xamır, çafçıyır, təsdişliyır, çarix, haçar, ağartı və s.

6. İsmnin təsirlik halında saitlə bitən sözlərə -yı, -yi, -yu, -yü şəkilçisinin artırılması: qapıyı, dəviyi, quzuyu, nəniyi və s.

7. Sözün ortasında və sonunda *b* səsinin *v* səsi ilə əvəzlənməsi: bava, qavax, gəvən, qav, çivan, zorva, torva, civ.

8. Sözün əvvəlində *b* səsinin *p* səsi ilə əvəzlənməsi: pişməx', pitməx', putax, puçax və s.

9. Təkhəcalı sözlərin sonunda, ortasında və gələcək zaman şəkilçisinin tərkibində *c* səsinin *j* səsi ilə əvəzlənməsi: aj, saj, gejə, nejə, qoja (nənə mənasında), baji, alajam, deyəjəm, danışajax və s.

10. Sözün sonunda *b* səsinin *f* səsinə keçməsi: görüf, çağırif, danf və s.

11. Sağır nun (η) səsinin işlənməsi: ataηa, yoldaşηa, gördünüz, dediniz və s.

12. Ədəbi dildə olduğu kimi -ır, -ir, -ur, -ür, ədəbi dildən fərqli olaraq -er, -or, -ör, -r şəkilçisinin işlənməsi: alır, gəlir, tutur, görür, işdir, toxuyor, görör və s.

13. Qeyri-qəti gələcək zaman şəkilçisinin inkar formasını bildiren -maz, -məz şəkilçisinin -mas, -məs formasında işlənməsi: almassan, bilməssən, görməssən, deməssən və s.

14. İndiki zamanda işlənən sözlər şəxsə görə dəyişərsə, II şəxsin təkində -aη, -əη şəkilçisinin işlənməsi: alıraη, gəlirəη, deyirəηmi, geyirəηmi və s.

15. Felin bacarıq şəklinin inkarının -ammə, -əmmə şəkilçisi ilə ifadəsi: baxammadı, çağırammadı, gələmmədi və s.

16. Qərb qrupu şivələri üçün xarakterik olan sözlər: ağız (yenicə doğmuş heyvanın ilk südü), armax (həvəskar), söt (mayili), alacalı (fərqli), döş (təpə), bölmə (nəlbəki), suç (günah), bayax (indi), dəyişəx' (alt paltar), körəməz (qatıqla südün qarışığı) və s.

II. Cənub qrupu şivələrinin xüsusiyyətləri.

1. Sözün birinci hecasında *a* səsinin *ə* səsi ilə əvəzlənməsi: əlov, pəxil, qəyit, qəpi, qəysi, qərə və s.

2. Sözün birinci və ikinci hecasında *ü* səsinin *u* səsinə keçməsi: umud, tuşman və s.

3. Sözün birinci hecasında *a* səsinin *e* səsinə keçməsi: yedigar, yeylax, qeyiş, qeynənə.

4. Sözün birinci, bəzən də orta hecasında *u* səsinin *ü* səsi ilə əvəzlənməsi: çüst, püç, nüş, müşdülux və s.

5. Tək hecalı və çoxhecalı sözlərin sonunda *x'* səsinin işlənməsi: dix', köx', hədix', erkəx', alacax', danışacax' və s.

6. Sözlərin əvvəlində və ortasında *ı* (*ts*) səsinin işlənməsi: ıənə, ıadır, qılıdıx, qoıax, toyıu, oqurıu və s.

7. Sözün sonunda *nq* səsinin işlənməsi: pənqa, dədənqın, sanqa, birinqız.

8. Sözün əvvəlində *k* səsinin *g* səsi ilə əvəzlənməsi: gəş, gobut, gilid, gisi.

9. Sifətin azaltma dərəcəsinin *-cığ*, *-cıx* şəkilçisi ilə düzəlməsi: qaracıx, ağcıx, alçacıx və s.

10. Felin indiki zamanı *-cy*, *-yey*, *-cyr*, *-yeyr*, *-r* şəkilçiləri ilə düzəlməsi: əkey, tuxey, tuxyey, əkeyr, tuxiyeyr, uxiyey, vərəm, görüx', aram və s.

11. Cənub qrupu üçün səciyyəvi olan sözlər: adaxlamaq (ilk addım atmaq), ağnağaz (dəyirmanı nərbədənənar üyüdüən az miqdarda taxıl), avazımaq (rəngi qaçmaq, rəngi solmaq), arğac (dağ qoçu), arı (təmiz), başarat (bacarıq), bozarmax (əsəbiləşmək), bayımmax (varlanmaq), bələn (döngə, aşırım), bozdamax (ağlamaq), vağən (yetişmiş, biçilmə vaxtı keçmiş taxıl), çatı (ip, kəndir, yoğun kəndir), çözələməx' (açıb uzatmaq), düşük (ağılsız, səfeh), gödən (qarın, mədə), çalası (qatıq mayası), çiçə (nənə), yelquz (yel xəstəliyi), qavqarmax (yığışdırmaq), danna

(sabah), gəzyazma (doğmaq vaxtı keçmiş düyə), kab (aşırım), kəvşən (çöl, əkin əkilən və ya mal otarılan yer), güzəm (payızda qırılan yun), küz (quzu saxlanılan yer), oğursax (balası ölmüş heyvan), otuxmax (təzə ot yeməyə başlamış quzu, buzov), qıbir (kin, hirs), muxuri (üstü və yanları keçə ilə örtülən kiçik alaçıq) və s.

Əsərdə vertlən lüğətin quruluşu və tərtibi üsulları

1. Lüğətdə baş sözlər əlifba sırası ilə verilir.
2. Lüğət Qərbi Azərbaycan şivələrində işlənən sözləri əhatə edir.
3. Baş sözdən sonra onun işləndiyi rayonun adı mötərizədə verilir. Məsələn:
Ajıxamra (Çəmbərək) – ...
Bicə (Basarkeçər) – ...
Cancanı (Zəngibasar) – ...
Cəmlələr (Dərələyəz) – ...
4. Baş söz bir neçə rayonda işlənirsə, rayonların adı əlifba sırası ilə göstərilir. Məsələn:
Dəvix'məx' (Qarakilsə, Vədi, Zəngibasar) – donub qalmaq, özünü itirmək, döyükmək
Əsix' (Ağbaba, Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Kəvər, Vədi, Zəngibasar) – həyət, bayır, qapı–baca, həyət-baca.
5. Qərbi Azərbaycan şivələrində işlənən omonimlər ayrılıqda baş söz kimi verilir və sözdən sonra Rum rəqəmləri qoyulur. Məsələn:
Eləcə I (Çəmbərək) – yalnız, təkçə
Eləcə II (Çəmbərək) – olduğu kimi
İsbattı I (İrəvan, Qarakilsə) – səliqəli
İsbattı II (Qarakilsə) – layıqlı
6. Sözü fonetik variantı baş söz kimi verilir. Məsələn:
Əçəçə (Ağbaba) – ağıldankəm, ağılsız
Əçəçi (Ağbaba) – bax: əçəçə
Havasər (Zəngibasar) – bərabər
Havasər (Əştərək) – bax: havasər
Qəlif (Çəmbərək) – kcçə
Qəlip (Qarakilsə) – bax: qəlif

7. Frazcoloji birləşmələr, köməkçi fellərlə düzələn birləşmələr baş söz kimi verilir və həmin sözlərdən əvvəl romb (◊) işarəsi qoyulur. Məsələn:
Qalamax (Çəmbərək) – yandırmaq
◊Altından qalamax (Çəmbərək) – qızışdırmaq
Kərəskə (Çəmbərək) – tövlədə və ya damda quzular üçün düzəldilmiş yer
◊Kərəskə kəsməx' (Çəmbərək) – tövlədə və ya damda quzu üçün yer düzəltmək
Katda (Vədi, Zəngibasar) – əyilməyən, dikbaş, hamıya ağalığ etmək istəyən (adam)
◊Katda-katda danışmax (Vədi, Zəngibasar) – yekə-yekə danışmaq
 8. Müstəqil mənası olmayan söz baş söz kimi verilir, ondan sonra iki nöqtə (:) işarəsi qoyulur və həmin sözlə əmələ gələn tərkib yazılaraq mənası izah edilir. Məsələn:
Ələlix': Ələlix'eləməx' (Meğri) – çəşmaq, çəşib qalmaq, karıxmaq, tələsmək
Hots: Hots olmax (Qarakilsə) – qurtarmaq
- Belə birləşmələrin formalaşmasında iştirak edən sözlərin bəziləri müasir ədəbi dilimizdə işlənsə də frazcoloji vahidin tərkibində həmin mənada işlənmir. Məsələn:
- Qara:Qarıyı qarıya tutmax** (Çəmbərək) –güzəştə getməmək

9. Söz birləşməsi abzasdan və kvadrat (□) işarəsindən sonra verilir. Məsələn:
Böyür I
Böyür II
Böyür III
 Sol böyür
 Sağ böyür

Fonetik transkripsiya

Lügətdə ədəbi dildə olmayan aşağıdakı işarələrdən istifadə edilmişdir:

1. η – dilarxası burun səsi (sağır nun). Məsələn:

O η atdı (Çəmbərək) – tutarlı

Qa η ırmax (Çəmbərək, Dərələyəz) – əli, qolu burmaq, tərsinə ağırı verici formada əymək, çevirmək

2. x' – dilortası sürtünən kar səs: eşix', eydirməx', kəsix' və s.

3. : hərfin sağ tərəfində qoyulur və səsin uzun tələffüz edildiyini bildirir: bədnö:s, bə:x, cö:z, dəvəö:zü və s.

Əsərdəki lügətdə gedən ixtisarlar

1. A.Bayramov, 2000 – Oğuz elindən – ozan dilindən (tərtib edən A.Bayramov), Bakı:Elm, 2000.
2. A.Qurbanov, 2007 – A.Qurbanov. Cucikənd şivəsi, Bakı, 2007.
3. B.Əsgərov, 2001 – B.Əsgərov. Ağbabada qalan izlər, Bakı:Nurlan, 2001.
4. B.Əhmədov, 1999 – B.Əhmədov. Azərbaycan dilinin qısa etimoloji lügəti, Bakı:Mütərcim, 1999.
5. Dərbənd – Azərbaycan dilinin Dərbənd dialekti, Bakı:Elm, 2009.
6. E.Əzizov, 1995 – E.Əzizov. Söz xəzinəsi, Bakı:Maarif, 1995.
7. E.Əzizov, 1999 – E.Əzizov. Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: Dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı (dərs vəsaiti), Bakı:Bakı Universiteti, 1999.
8. S.Əliyarov – S.Əliyarov. «Dədəm Qorqud» kitabında «Böriəgiz», «Şiröküvəz» anlayışları. – Türk dillərinə dair etimoloji və tarixi-morfoloji tədqiqlər (Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi), Bakı:ADU, 1987.
9. Ə.Ələkbərli, 2000 – Ə.Ələkbərli. Qərbi Azərbaycan, I cild. Vedibasar mahalı (Vedi və Qarabağlar rayonları), Bakı:Ağrıdağ, 2000.
10. Ələkbərli Ə., 2002 – Ə.Ələkbərli. Qərbi Azərbaycan. II cild. Zəngibasar, Gərnibasar və Qırxbulaq mahalları (Zəngibasar, Qəmərli və Ellər rayonları), Bakı:Ağrıdağ, 2002.
11. Ə.Əliyev, 2003 – Ə.Əliyev. Azərbaycan dilinin Meğri şivələri, Bakı: Elm, 2003.
12. Ə.R., Y.M., 1993 – Ə.Rəcəbli, Y.Məmmədov. Orxon-Yenisey abidələri, Bakı:Yazıçı, 1993.
13. F.Köçərli, 1978 – F.Köçərli. Azərbaycan ədəbiyyatı, I c., Bakı:Elm, 1978.
14. Hidayət, 2003 – Hidayət. Mıgri (Bu kitabın ön söz yerinə). Ə.Əliyev. Azərbaycan dilinin Meğri şivələri, Bakı:Elm, 2003.

15. H.Mirzəyev, 2003 – H.Mirzəyev. Dərələyəz mahalının toponimləri və şivə sözləri (dərs vəsaiti), Bakı:Ağrıdağ, 2003.
16. H.Rəhimoğlu, 1997 – H.Rəhimoğlu. Silinməz adlar, sağalmaz yaralar, Bakı:Azərneşr, 1997.
17. İrəvan – İrəvan əyalətinin icmal dəftəri, Bakı:Elm, 1996.
18. İğdıroğlu – İğdıroğlu. Torpağın dili olsaydı... – Azərbaycan türkləri, №1, Nissan, 1990.
19. İ.Bayramov, 2002 – İ.Bayramov. Qərbi Azərbaycanın türk mənşəli toponimləri, Bakı: Elm, 2002.
20. İ.Bayramov, 2005 – İ.Bayramov. Qərbi Azərbaycanın toponimləri sistemi, Bakı:Elm, 2005.
21. İraq – İraq-türkman ləhcəsi, Bakı:Elm, 2004.
22. M.Şirəliyev, 1967 – M.Şirəliyev. Azərbaycan dialektologiyasının əsasları (dərs vəsaiti), Bakı:Maarif, 1967.
23. MK, I – M.Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk, I c., Bakı:Ozan, 2006.
24. KDQ – Kitabı-Dədə Qorqud (tərtib edən F.Zeynalov, S.Əlizadə), Bakı:Yazıçı, 1988.
25. Ş.Kərimov, 2004 – Ş.Kərimov. Çənbarək və Karvansaray şivələri, Bakı:Nurlan, 2004.
26. Təbriz – M.Ə.Məmmədli. Azərbaycan dilinin Təbriz dialekti, Bakı, 2007.
27. 2007 – Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, Bakı:Şərq-Qərb, 2007.
28. Z.Qorqodyan – Z.Qorqodyan. 1831-1931-ci illərdə Sovet Ermənistanının əhalisi, İrəvan:Melkonyan fond, 1932 (erməni dilində).
29. Э.В.Севортян, 1978 – Э.В.Севортян. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на букву «Б»), М.:Наука, 1978.
30. Э.В.Севортян, 1974 – Э.В.Севортян. Этимологический словарь тюркский языков, М.:Наука. 1974.
31. ДТС – Древнетюркский словарь, Л.:Наука, 1969.

A	B	C	Ç	D	E	Ə	F
a	be	ce	çe	de	e	ə	fe
G	Ğ	H	X	I	İ	J	K
ge	ğe	he	xe	ı	i	je	ke, ka
Q	L	M	N	O	Ö	P	R
qe	le	em	en	o	ö	pe	re
S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z
se	şe	te	u	ü	ve	ye	ze

QƏRBİ AZƏRBAYCAN ŞİVƏLƏRİ LÜĞƏTİ

A

- Aba I** (Çəmbərək) – böyük bacı
Aba II (Ağbaba, Dərələyəz) – 1. ana; 2. nənə
Aba sözü Quba, Ordubad, Zəngilan dialekt və şivələrində ata, Cəbrayıl, Qax, Təbriz, Şəmkir dialket və şivlərində ana mənasında işlənir (2007, s.11).
Abadan – (Vedi, Zəngibasar, İrəvan) – abad
Abay – (Çəmbərək) – bacı
Abay Şəki dialektində ləzgi arvadı, Qax şivəsində xala mənasında işlənir (2007, s.11).
Abxara (İrəvan) – sarı rəngli alçanın qabığı soyularaq qurudulan alça növü
Abqora (Dərələyəz) – yetişməmiş üzümün suyu
Acıxamra (Ağbaba, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – xəmir mayası
Acıxəmrə (Zəngibasar) – bax: acıxamra
Acıxəmrə dialektizm cynifonctik tərkibdə «xəmir mayası» mənasında Göyçay, Lerik, Kürdəmir, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.11).
Acı-qıçı (Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki
Acımax (Çəmbərək)-yazığı gəmək
Açıx-saçıx (Çəmbərək, Kalinino) – xoşa gəlməyən geyim, bədən üzvlərinin görsənən formada olan geyimi
Acılamax (Çəmbərək) – xətrinə dəymək
Adamxor (Meğri) – 1. adam tanıyan, arif; 2. insan qanına həris olan; 3. adama hücum edən (qurd, it və s.)
Adamcıl (Çəmbərək) – qohumcanlı, dostcanlı (adam)
Adamcıl Şəmkir şivəsində iki mənada, həm «insan qanıan həris olan, vəhşi, adama hücum edən», həm də «arif, qabil, adam tanıyan» mənalarında işlənir (2007, s.12).
Adax (Vedi, Zəngibasar) – uşağın ilk addımı
Adda-budda (Çəmbərək, İrəvan) – ordan-burdan, tək-tək
Addama (Zəngibasar) – arxdan, çaydan keçmək üçün düzəldilmiş keçid

- Bu söz cyni mənada Naxçıvan dialektində işlənir (2007, s.12).
Addamac I (Ağbaba) – nərdivan
Addamac II (Çəmbərək, Zəngibasar) – çaydan keçmək üçün qoyulan daş parçaları, sudan keçmək üçün keçid
Addamac sözü Qazax dialektində də cyni mənada işlənir (2007, s.12).
Addamaş I (Çəmbərək) – bax: addamac II
Addamaş II (Vedi, Zəngibasar) – bax: addama
Addix-buddux (Əştərək) – uşaq oyunu zamanı iki yerin arası ölçüldükdə deyilən söz
Addix-basdix (Çəmbərək) – addım, ölçü
Adılı (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – heç vaxt
Adna I (Çəmbərək) – cümə (həftənin beşinci günü)
Adna II (Çəmbərək) – cümə axşamı
«Cümə axşamı» mənasında adna sözünə Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Lənkəran, Şəmkir, Zəngilan şivələrində də rast gəlinir (2007, s.12).
Adoyul (Ağbaba) – qımının toxumu, köklü meyvə
Advoy (Hamamlı) – kərəntinin ağzını naziltmək (itilmək) üçün alət
Afat (Çəmbərək) – qüvvə
Əfatı alınmax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – gücdən, qüvvədən düşmək, zəifləmək (Çəmbərək); 2. ölüm qorxusu basmaq, düşkünləşmək (Vedi, Zəngibasar)
Afat sözü Şəki dialektində «dəcəl, nadinc», «diribaş», Qazax dialektində «tufan», «coşqun» mənalarında işlənir (2007, s.13).
Affayı (Çəmbərək) – boş yerə
Ağ I (Çəmbərək, Kalinino) – mələfə, döşəkağı
Ağ II (Ağbaba, Çəmbərək) – qadın və kişi tumanının parçasına verilən, artırılan əlavə parça
Ağ III (Kalinino) – 1. şalvarın paça arası; 2. şalvarın və ya tumanın orta hissəsi
Ağ arpa (Dərələyəz) – arpa növü
Ağ Mahmud Kaşğarının «Divanü-lüğət-it-türk» əsərində «iki ayaq arasındakı boşluq» mənasında işlənmişdir (MK, I s.147).

Ağ sözünə Xaçmaz, Salyan, Şəmkir şivələrində «alt tumanın və ya şalvarın ortası», İmişli şivəsində «var-dövlət, varidat», Salyan şivəsində həm də «süfrə» mənalarında rast gəlinir (2007, s.13).

Ağ sözünün leksik mənası ilə bağlı H.Mirzəyev yazır: «Yazılı mənbələrdən məlum olur ki, «axta» sözü ilə «ağ-a:ğ» bir mənə yuvasından təşəkkül tapmışdır. Qədim türk dillərində «ağ» sözü iki budun, iki paçanın arası, iki bud, iki paça arasındakı sahə, zolaq, tumanın, alt paltarın arası, ortası, çıxıntı, çiv, paça oxşar çıxıntı, çaladakı çıxıntı mənasında işlənmişdir. Müasir dilimizdə olan «ağ ət», «tumanın ağı», «şalvarın ağı» sözü də həmin ağ sözü ilə bağlıdır» (H.Mirzəyev, 2003, s.70).

B.Əhmədov yazır ki, *ağ* sözü rəng mənası ilə yanaşı «şalvarın yuxarı hissəsi» mənasında da işlənir (B.Əhmədov, 1999, s.7)

Ağ ərək (İrəvan) – ərək növü

Ağa (Dərələyəz) – ata, dədə

Ağabacı (Basarkeçər) – böyük qardaşın arvadına müraciətlə deyilən söz

Ağac-ağac (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyununun adı

Ağacaltı (İrəvan) – külək vaxtı ağacların altına tökülən meyvə

Ağainnə (Zəngibasar) – nənə

Ağagörməz (İrəvan) – üzüm növü

Ağamət (Ağababa) – toydan bir neçə gün əvvəl qız evinə aparılan yemək şeyləri (un, qoyun, meyvə və s.)

Ağamirzə (Zəngibasar) – böyük qayın

Ağarışdamax (Çəmbərək) – səhər açılmaq, işıqlanmaq (dan üzünü bildirir)

Ağarmax (Çəmbərək) – işıqlanmaq

Ağartı (Çəmbərək) – süd məhsulları

Ağartmax I (Çəmbərək) – üyütmək

Ağartmax II (Çəmbərək) – demək, bildirmək

Açıb-ağartmax (Çəmbərək) – söyləmək, gizlədə deyilən sözü söyləmək, bildirmək

Ağbağır I (Çəmbərək) – ağciyər

Ağbağır II (Çəmbərək) – məc. qorxaq

«Qorxaq» mənasında işlənən *ağbağır* sözünə Ağdam, Bərdə, Şuşa, Tərtər şivələrində də rast gəlinir.

Ağcamaya (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – ağappaq (kök, gözəl, yaraşlıq qadın haqqında işlədilir)

Ağcanabat (İrəvan) – ərək növü

Ağcəvəzə I (Çəmbərək) – arıq, gücsüz

Ağcəvəzə II (Basarkeçər) – ağ təhər

Ağı (Çəmbərək) – zəhər

Ağı (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – 1. yaylaqda qoyunların saxlanıldığı yer; 2. hər tərəfi hasarlanmış yer.

Ağıl sözü Balakən, Biləsuvar, Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində «yayda mal-qara saxlamaq üçün ətrafı hasarlanmış üstü açıq yer», Şirvan şivəsində «qışlaqda qoyunlar üçün qamışdan tikilən yer», Şəki dialektində «tövlə» mənasını bildirir (2007, s.14).

Ağılyana (Qarakilsə) – təqribən

Ağılama I (Əştərək) – divar və duzun öz-özünə su verməsi

Ağılama II (Çəmbərək) – zəhərləmə

Ağılamax I (Çəmbərək) – zəhərləmək

Ağırramax (Çəmbərək) – əzizləmək, hörmətlə qarşılamaq

Bu söz *ağırlamağ* formasında “hörmət göstərmək” mənasında İraq – türkmən ləhcəsində işlənir (İraq, s. 343)

Ağırrıx I (Böyük Qarakilsə, Qarakilsə) – yaylağa köçərkən ilk dəfə göndərilmiş ağır şeylər, ev avadanlığı

Ağırrıx II (Meğri) – göz xəstəliyi

Ağırrıx III (Çəmbərək, Əştərək) – 1. qada, bəla; 2. evdə olan ağır şeylər

Qazax dialektində *ağırrıx* «yaylağa köçərkən kənddə saxlanan ağır şeylər» mənasını bildirir (2007, s.14).

Ağırtaxtalı (Çəmbərək, Kalinino) – 1. özünü ağır aparmaq; 2. vüqarlı, sözünün, hərəkətinin yerini bilən.

Bu söz Gəncə dialektində «vüqarlı» mənasında işlənir (2007, s.15).

Ağız (Çəmbərək, Karvansaray) – yenicə doğmuş inək, camış və qoyunun ilk südü

Ağız sözünə M.Kaşğarinin «Düvanü-lügət-it-türk» əsərində *ağuc* formasında işlənmişdir və lügətdə göstərilir ki, *ağuc* «ağız

südü», «inək və ya qoyun doğandan sonra ondan sağılan ilk süd» mənasını bildirir (MK, I, s.127).

Ağız Şəki, Zaqatala dialekt və şivələrində «qaramalın doğandan sonra ilk südü», Ağdaş, Qax, Zərdab şivəsində və Şəki dialektində həm də «yeni doğan qaramalın ilk südündən bişirilən yemək» (pendir kimi olur) mənalarını ifadə edir (2007, s.15).

Ağızdamax (Əştərək) – doğulmuş heyvana ilk süd əmizdirmək

Ağızdan (Çəmbərək) – əzbər

Ağızdandırmax (Basarkeçər, Çəmbərək) – yenicə doğulmuş quzuya, buzova anasının ilk südünü əmizdirmək

Ağızdandırmax (Basarkeçər, Çəmbərək) – yeni doğulmuş heyvana ağız əmizdirmək

Ağızdıx (Çəmbərək) – qıf

Ağızdıx sözü eyni fonetik tərkibdə Gədəbəy, Tovuz şivəsində «yeni doğulmuş heyvanın ilk südü», Füzuli, Cəbrayıl, Oğuz, Şuşa şivəsində «qıf», Tovuz şivəsində həm də «dolu çuvalın ağızını bağlamaq üçün örtük» mənalarında işlənir (2007, s.15).

Ağızəmməz I (Basarkeçər, Çəmbərək) – 1. könülsüz, yavaş-yavaş yeyən (Basarkeçər); 2. normal şəkildə yemək yeməyən (Çəmbərək)

Ağızəmməz II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bacarıqsız

Ağızgələsi I (Zəngibasar) – mübahisə

Ağızgələsi II (Çəmbərək) – sözarası

Ağızgəlişi (Çəmbərək) – bax: ağızgələsi II

Ağziisti (Çəmbərək, Dərələyəz) – 1. çətinlik görməyən (Çəmbərək); 2. qorxmaz, pis nəticə verə biləcəyini fikirləşməyən (Dərələyəz)

◊Ağzi isti yerdə (Çəmbərək) – çətinlik çəkməyən, bərkə-boşa düşməyən

Ağlama (Çəmbərək, Əştərək) – 1. divarın isti-soyuq çəkməsi nəticəsində nəmlənməsi (Çəmbərək); 2. divar və duzun rütubət nəticəsində öz-özüünə su verməsi

Ağlamax (Çəmbərək) – nəmlənmək, yaş olmaq

Ağlaqiyas (Çəmbərək) – təxmini

Ağlar: Ağlar-gülər (Dərələyəz) – qışın axıncı ayı

Ağmir (Meğri) – zəhər

Ağnağaz I (Zəngibasar) – dəyirməndə üyüdülmən az miqdarda buğda, taxıl

Ağnağaz II (Çəmbərək, Dərələyəz, Karvansaray, Kalinino) – təcili üyüdülmən azacıq taxıl

Ağnağaz Ağdam, Bərdə, Qazax, Şuşa, Tərtər şivələrində «ehtiyac üçün üyüdülmən azacıq taxıl» mənasında işlənir (2007, s.15).

Ağnağız (Basarkeçər) – qısa söhbət

Bu söz eyni fonetik tərkibdə Qazax, Şuşa, Tovuz dialekt və şivələrində «ehtiyac üçün üyüdülmən azacıq taxıl» mənasını bildirir (2007, s.15).

Ağnamax I (Çəmbərək, Qarakilsə, Dərələyəz, İrəvan, Zəngibasar) – uçub-tökülmək; nəm çəkmə nəticəsində uçulub tökülmək (divara aid)

Ağnamax II (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino, Qarakilsə) – 1. küllükdə arxası üstə çşələnmək (heyvana aiddir); 2. yerə uzanaraq arxası üstə çevrilmək (heyvana aiddir)

Ağnamax III (Çəmbərək) – çşələnmək, əzib tökmək

Ağnamax «uçub-tökülmək» mənasında Qazax dialektində də işlənir (2007, s.15).

Ağnatmax (Meğri) – diyirlətmək

Ağna:z (Qarakilsə) – dəyirməndə dən üyüdülməkən başqasının dəninin bir hissəsini üyütmək

Ağsaoğlax (Çəmbərək) – sarımsaq, qatıq və ya ayrandan və yağdan hazırlanmış yemək

Ağsaoğlağı (Çəmbərək) – bax: ağsaoğlax

Bu sözə «sarımsaqlı qatıqla ərinmiş yağın qarışığından ibarət yemək» mənasında Gürcüstanın Bolnisi şivəsində rast gəlinir (2007, s.15).

Bu söz *ağsolaq*, *ağımsovlaq* formalarında da «yağı əridib içinə yumurta salmaq, sonra onu əzilmiş sarımsaq və qatıq qarışığının üstünə tökülərək alınan xörək» mənasında işləndiyi göstərilir (B.Əhmədov, s.11).

Ağuz I (Dərələyəz, Qarakilsə, Zəngibasar, Vedi) – mal-qara doğandan sonra birinci sağılan süd

Ağuz II (Vedi, Zəngibasər) – doğmuş heyvanın ilk südündən hazırlanmış yemək

Ağuzdandırmaq (Vedi, Zəngibasər) – bax: ağızdandırmaq

Ağyel (Kalinino) – cənub küləyi, isti külək

Ağzibir I (Çəmbərək) – tövlə

Ağzibir II (Qarakilsə) – çıxılması mümkün olmayan yer

Ağzibir III (İrəvan) – sirrə möhkəm, ağzibütöv

Ağzibir IV (Çəmbərək) – eyni fikirli

Ağziuyux (Çəmbərək, Basarkeçər, Kəvər) – sirr saxlaya bilməyən

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində işlənir (2007, s.16).

Ağziisti (Vedi, Zəngibasər) – qorxmaz

◊Ağzi isti yerdə olmaq (Çəmbərək) – müəyyən çətinliyə düşməmək

Ağziyalax (Çəmbərək) – sirr saxlamağı bacarmayan

Ağzisuyux (Çəmbərək) – 1. söz (sirr mənasında) saxlamaz; 2. danışığının dalını qabağını fikirləşməyən

Ah-nif (Çəmbərək) – qarğış

◊Ah-nif töx'məx' (Çəmbərək) – qarğış cləmək

Axar-baxar (Meğri) – örüş və örüşdə olan kiçik çaylar

Axarramax (Vedi, Zəngibasər) – yuyulmuş qab-qasağın üstünə təmiz su tökmək

Axca (Kalinino) – qaratikan kolunun tumu

Axcə (Meğri) – bax: axca

Axça I (Meğri) – bax: axcə

Axça II (Dərələyəz) – pul

Bu sözə İraq – türkman ləhcəsində eyni mənada rast gəlinir (İraq., s. 344)

Axçasıçanı (Əştərək) – siçovul

Axda I (İrəvan) – çiyidi çıxarılmış quru zoğal

Axda II (Çəmbərək) – döllüyü çıxarılmış erkək heyvan

Axda sözü eyni fonetik tərkibdə Şəki dialektində həm «toxumsuz», «çəyirdəyi çıxarılmış (zoğal)», həm də «seçmə» mənalarında işlənir (2007, s.17).

Axırrıx (Ağbaba) – mal-qaraya ot qoymaq üçün taxtadan qayırlan divara yapışıq qutu

Axlo (Vedi, Zəngibasər) – oxlov

Axmax (Çəmbərək) – daşmaq, dolub-daşmaq

Axsəğulağı (Kalinino) – qurut, sarımsaq və ərınmiş yağla hazırlanmış yemək növü

Axtarma (Çəmbərək) – üzli pendir

Bu söz eyni mənada Füzuli, Xaçmaz və Qusar şivələrində də işlənir (2007, s.17).

Ajalmağallax (Çəmbərək, Basarkeçər) – təsadüfi ölüm

Ajar (Çəmbərək) – təzə

Ajdıx (Çəmbərək, Karvansaray) – yeni məhsuldan təcili üyüdülmüş azacıq taxıl

Bu söz Ağdam, Göygöl şivələrində də eyni mənada işlənir (2007, s.17).

Ajıxamra (Çəmbərək) – xəmir mayası

Ajılamax (Çəmbərək) – xətrinə dəymək, təhqir etmək

Ajımax I (Çəmbərək) – tənənfəs olmaq

Ajımax II (Çəmbərək) – əsəbiləşmək

Ajıqıjı (Çəmbərək) – yabanı bitki

Ağdam şivəsində *ajıqıjı* «vəzəri» mənasını bildirir (2007, s.17).

Ajıtma (Çəmbərək) – xəmir mayası

Ajıtma Qazax, Gəncə, Ağdam, Şəmkir dialekt və şivələrində «maya», «xəmir mayası, acıxəmrə» mənalarında işlənir (2007, s.17).

Ajıtmaq (Çəmbərək) – əsəbiləşdirmək

Ajtərə (Çəmbərək) – vəzəri

Bu söz Qazax dialektində «sulu yerlərdə bitən yeməli bitki» mənasını bildirir.

Akqa I (Ağbaba) – ataya, qardaşa edilən müraciət forması

Akqa II (Ağbaba) – qardaş

Akqa sözü «aqqa» formasında Saatlı, Zərdab şivələrində «ata», Quba dialektində, Saatlı şivəsində həm də «yaşlı, nüfuzlu kişilərə edilən müraciət forması» mənasında işlənir (2007, s.17).

Aqa (Çəmbərək) – qardaş

Ala I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – buyur, al

Ala II (Çəmbərək) – alağ

Ala III (İrəvan) – yeməli yabanı bitki

Ala IV (Çəmbərək, Dərələyəz) – dəri xəstəliyi, əllərdə, üzdə əmələ gələn ağ ləkə

Ala sözü Qazax, Gədəbəy, Göyçay, Tovuz, Yevlax dialekt və şivələrində «alaq», Şəki dialektində «göyərti, tərəvəz», Bakı dialektində «xəstəlik nəticəsində üzdə əmələ gələn ağ ləkə», Dərbənd, Xaçmaz dialekt və şivəsində «üstündə toyuqlar oturmaq üçün düzəldilməyən yer» mənalarını bildirir (2007, s.17).

♦**Ala çəx'məx'** (Basarkeçər, Çəmbərək) – dilə tutub sirr almaq

Ala çəx'məx' (ala çəkmək) frazeoloji birləşməsinin formalaşmasında iştirak edən «ala» sözü qədim türk dilində «hiylə» mənasında işlənən *al* sözü (MK, I, s.148) ilə bağlıdır.

Ala-tala (Zəngibasar) – ordan-burdan

Alabloy I (Çəmbərək) – tonqal

Alabloy II (Çəmbərək) – ala-bula (ağ, qara rəngdə olan heyvan barəsində)

Alabaydax (Çəmbərək) – biabır

♦**Alabaydax olmax** (Çəmbərək) – biabır olmaq, pis adla tanınmaq

Alabaydax sözü Bakı, Quba, Qazax dialektlərində, Biləsuvar, Füzuli, Salyan şivələrində «pis sifətlə xalq arasında məşhur olan adam», aralıq (Göyçay, Kürdəmir) şivələrində «rəngbərəng» mənalarında işlənir (2007, s.18).

Alabəzəx' (Çəmbərək) – rəngbərəng

Alacalamax (Çəmbərək, Qarakilsə) – böyümək, genişlənmək (qorxudan, həyəcədən gözdə baş verən dəyişikliklə bağlı işlədilir)

Alacankeş I (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan) – 1. yarımcan, tam ölməmiş; 2. ölümcül

Qazax dialektində *alacankeş* «yarımçıq, natamam, başdansaovma» mənasını bildirir (2007, s.18).

Alacankeş II (Çəmbərək) – keyfiyyətsiz

Alacalı (Çəmbərək) – fərqli

♦**Alacalı tutmax** (Çəmbərək) – fərqli tutmaq, fərqləndirmək (mənfi mənada)

Alaçalpo (Çəmbərək) – küləkli yağan qar

Alaçarpoy (İrəvan) – küləkli qar

Alaf (Ağbaba, Kalinino) – ot, heyvan yemi, quru ot

Aladil (Kalinino) – hiyləgər, aldadıcı (adam)

Aladil Qazax dialektində «hiylə», Salyan şivəsində «ikidilli, tez-tez sözünü dəyişən» mənalarında işlənir (2007, s.19).

Alağzdamax (Çəmbərək) – keyfiyyətsiz işləmək, bir işi yaratmaz, keyfiyyətsiz və ya yarımçıq görmək

Alağuz (Ağbaba) – ikiüzlü, aravuran

Bu söz «ikiüzlü, xəbərçi» mənalarında Qazax dialektində və *alağız* formasında Şəmkir şivəsində rast gəlinir (2007, s.19).

Alaxana-balaxana (Vedi, Zəngibasar, İrəvan) – imarət

Alaxana geniş evlər, *balaxana* isə evin üstündə tikilən mansardır (Ə.Ələkbərli, 2009, s.9).

Alağarsax (Vedi, Zəngibasar) – çörəyin üzü bişib içinin çiy qalması

Alağarsıx (Vedi, Zəngibasar) – bax: *alağarsax*

Alaqaşqa (Vedi, Zəngibasar) – alnında ağ ləkə olan heyvan

Alana (Vedi, Zəngibasar) – içərisi qoz və şəkərlə doldurulmuş şaftalı qurusu

Alam (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – içərisi şəkər və qoz ləpəsi doldurularaq qurudulmuş şaftalı və ya armud; çərdəyi çıxmış qoz ləpəsi, doldurulmuş şaftalı qaxı.

Alana (Zəngibasar) – şaftalı qurusu (içərisi qoz ləpəsi və şəkər tozu ilə doldurulur)

Ordubad dialektində bu söz «içərisi şəkər və qozla doldurulmuş şaftalı və ya armud» mənasında işlənir (2007, s.20).

Alanğı (Əştərək) – tez alışan çör-çöp, tez yanan şey

Alanqı (Çəmbərək, İrəvan) – bir şeyi qızdırmaq üçün az miqdarda yandırılan (təndirə, samovara, ocağa az miqdarda təzək, odun ataraq yandıрмаğı bildirir)

Alanqu (Çəmbərək) – bax: *alanqı*

Bu söz Lənkəran şivəsində «çör-çöp» mənasında işlənir (2007, s.20).

Alaqlolay (Çəmbərək) – babat

Alaqloley (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək) – bax: *alaqlolay*

Alamətərzəz (Böyük Qarakilsə) – yarımçıq hazırlanmış

Alapaça (Kalinino) – bədəni müxtəlif rəngli olan, rəngbərəng

Bu söz Ağdaş şivəsində «paçasının arası ağ olan at» mənasında işlədilir (2007, s.20).

Alapirttəx' (Çəmbərək) – az bişmiş, alaçıy

Alasütül (İrəvan) – tam yetişməmiş

Alaşa (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – zəif, arıq at

Bu sözə eyni mənada Şəmkir şivəsində rast gəlinir (2007, s.20).

Alatala (Çəmbərək) – orda-burda, tala-tala (seyrək formada bitən bitki ilə bağlı işlədilir)

Alatoran (Çəmbərək, Kalinino) – səhər tezdən, dan yeri sökülən vaxt

Alaviş (Meğri) – istilik, hərarət

Alazdamax I (Çəmbərək, Əştərək) – yandırmaq

Alazdamax II (İrəvan) – odda bişirilən ətin və ya tərəvəzin üzünü bişirmək

Alazdamax III (Çəmbərək, Basarkeçər, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – ütmək

Bu söz Cəbrayıl şivəsində «alayarımçıq etmək», «korlamaq» mənalarında işlənir (2007, s.21).

Albuxara (İrəvan) – gavalı növü

Alçaşmax (Çəmbərək) – gözü qaralmaq

Alçax (Çəmbərək) – sadə, təvazökar

Alçaşmax (Çəmbərək, Karvansaray) – bax: alçaşmax

Alçı (Çəmbərək, Basarkeçər, Kəvər, İrəvan, Zəngibasarı) – aşığın (qoyunun ayağından çıxarılır) bir üzü, toxanın əks tərəfi

Aldəyişi x' (Çəmbərək) – dəyişik

ΔAldəyişix' tüşməx' (Çəmbərək) – səhv düşmək, dəyişik düşmək

Alakar (Meğri) – kətmən

Alfatoyın (Çəmbərək) – bacarıqlı, çox bacarıqlı, bir işi cəld yerinə yetirən

ΔAlğax-culxax (Basarkeçər) – qarmaqarışıq, dolaşmaq

Alğax-culğax danışmaq (Basarkeçər) – qarışıq, ağına gələni danışmaq

Alğax-culğax Gədəbəy şivəsində «qohum» mənasında işlənir (2007, s.21).

Alxıma (Çəmbərək) – maili

Alıx (Çəmbərək) – palan əvəzinə at və başqa heyvanların belinə qoyulan çul, keçə

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində və Şuşa şivəsində, *alığ* formasında isə Kürdəmir, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.21).

Alım: Alımını verməx' (Çəmbərək) – abırını vermək

Alım mənbələrdə «bac» kimi açıqlanıb. Payını vermək, əvəz çıxmaq deməkdir (B.Əhmədov, 1999, s.29).

ΔAlımını almax (Çəmbərək) – tənbeh etmək, abırını vermək

Alısın I (Ağbaba, Çəmbərək) – alağ otu (payızda bitir)

Alısın II (Çəmbərək) – payız vaxtı bitən ot

Bu söz Qazax, Gəncə dialektlərində və İmişli şivəsində «payızda bitən ot» mənasında işlənir (2007, s.22).

Alışx (Qarakilsə) – ocaq və ya təndiri yandırmaq üçün istifadə edilən ot (qırcın), ocağın gözüne qoyulan quru çör-çöp

Bu sözə eyni mənada Ağdam şivəsində rast gəlinir (2007, s.22).

Alışma (Çəmbərək, Basarkeçər, Kəvər, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – bir neçə adamın şərikli kəsdiyi qoyun və ya mal ətinin bölüşdürmə

Bu söz eyni formada «bir neçə adamın şərikli (qoyun, mal və s.) müəyyən bir şeyi alıb bölüşməsi» mənasında Qazax dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Şəmkir və Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.22).

Alışmax (Çəmbərək) – öyrəşmək

Alışmax Tovuz şivəsində «dəymək» mənasını bildirir (2007, s.22).

Alışmalamax (Çəmbərək) – 1. şərikli mal (qoyun, mal) alıb kəsmək, bölüşdürmək; 2. bölmək; 3. yırtmaq, dağıtmaq

Alışmalix (Vedi, Zəngibasarı) – bax: alışma

Alışım (Meğri) – heyvan soyularkən dərinin üstündə qalan nazik ət layı

Alıvallaatma I (Çəmbərək) – 1. alaq otu; 2. zibil

Alıvallaatma II (Çəmbərək) – aldatma, yalan danışıraq aldatma; yalan danışma

Alız (Meğri) – xəstə

Alızdamax (Meğri) – xəstələnmək

Alqura (Böyük Qarakilsə) – hər adi sözdən böyük mənə çıxaran

Allaşmax (Zəngibasər) – təqib etmək, çəkişmək, mübahisə nəticəsində arası dəymək

Allaşmax (Zəngibasər) – təqib etmək, çəkişmək

Almalan: Almalan deməx' (Vedi, Zəngibasər) – işsiz-gücsüz olmaq, veyil-veyil gəzmək

Almanlamax (Vedi, Zəngibasər) – qoltuğa vurub aparmaq

Alısinnamax (Vedi, Zəngibasər) – cana gəlmək, inkişaf etmək

Amanabənd (Çəmbərək, İrəvan) – 1. müvəqqəti; 2. əl dəyməmiş düşüb sınan; 3. hər hansı əşyaya toxunan kimi düşən; 4. davamsız, möhkəm olmayan.

Aambarı (İrəvan) – qalın qabıqlı, iri tumlu üzüm növü

Amanabət (Çəmbərək) – bax: amanabənd

Ambıl (Çəmbərək) – xışa qoşulmuş öküzlərin birinci cütü

Bu sözə eyni mənada Kəlbəcər şivəsində rast gəlinir (2007, s.24).

Ambılmax (Çəmbərək) – səndələmək

Ambırça (Meğri) – kiçik dağarcıq

Anabilbil (Qarakilsə) – çılpaq, lüt

Anahaddıx (Zəngibasər) – xüsusiyyətçilik

Anaxdar (Ağbaba, Kalinino) – açar, qıfıl

Anarı (Ağbaba) – o tərəf

Anarı «Kitabi-Dədə-Qorqud» dastanında o tərəfə mənada işlənmişdir (KDQ, s.32)

Anarı (Çəmbərək) – o tərəf, o yan

Anarı-bəri (Çəmbərək) – o tərəf-bu tərəf, ora-bura

Anarı sözü Gəncə, Qazax dialektlərində, Şəmkir, Tovuz şivələrində «o tərəf, o yan», «o biri tərəf», «kənar» mənalarını bildirir (2007, s.24). M.Kaşğarının lüğətində anqar sözü işlənib. Həmin söz «ona» əvəzinə işlənən bir sözdür (MK, I, s.457)

Anaş (Çəmbərək, Kalinino) – yaşlı toyuq, ana toyuq

Andır (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – 1. sahibsiz paltar; 2. ölü paltarı.

Andıra qalmax (Çəmbərək) – 1. sahibsiz qalmaq, yiyəsiz qalmaq; 2. məc. hədət getmək

Andırmax (Çəmbərək, Kalinino) – yada salmaq, xatırlatmaq

Aneyin (Meğri) – qəribə, əcaib; gülməli

Angal (Meğri) – deşik

Anıx (Ağbaba) – aş dadı

Anqırı (Çəmbərək) – bax: anarı

Anqırı-bəri (Çəmbərək) – bax: anarı bəri

Anqırmax (Çəmbərək) – 1. hündürdən səs çıxarmaq (eşşəyə aiddir); 2. məc. bağıрмаq, qışqırmaq

Anqırtmax (Çəmbərək) – öldürmək, kəsmək

Anırkı (Çəmbərək) – o tərəfki, o yankı

Anqut (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – ariq, uzunboğaz

Andanqutu çıxmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – həddindən artıq ariqlamaq

Annax (Dərələyəz, Zəngibasər) – qanacaq, mərifət

Anşırtmax I (Çəmbərək, İrəvan) – oxşatmaq, tanımaq

Anşırtmax II (Çəmbərək) – xatırlatmaq, baş vermiş bir sözü üstü örtülü formada demək

Anşırtmax III (Vedi, Zəngibasər) – aydınlaşdırmaq, müəyyənləşdirmək

Anux I (Meğri) – kənar

Anux II (Meğri) – girəvə, fürsət

Ara (Zəngibasər) – gah

Cəbrayıl şivəsində də ara sözü işlənir və «gah» mənasını bildirir (2007, s.24).

Arağaşdammax (Çəmbərək) – işıqlanmaq

Araxaş (Dərələyəz) – erkən, vaxtından qabaq

Aralıx I (Çəmbərək) – 1.kəndin ortası; 2.kənddə adamların yığılıb söhbət etdikləri yer

Aralıx II (Çəmbərək, Əştərək, Zəngibasar) – 1.mərz; 2.iki zəminin ortası; 3. iki evin ortası; 4. əkin sahəsinin ortasında qalan boş sahə

Aralıx Qazax dialektində və Şəmkir şivəsində «hər tərəfi su ilə əhatə olunan quru yer, adacıq», Şəmkir şivəsində həm də «mərz, iki zəminin, iki evin ortası» mənalarında işlənir (2007, s.25).

Aram-qərəm (Vedi, Zəngibasar) – fasilə

◊**Aram-qərəm olmaq** (Vedi, Zəngibasar) – dincəlmək, fasilə etmək

Aranbasar (Meğri) – yaylaqla aran yerləri arasındakı ərazi

Ordubad dialektində isə bu söz «aran, düzənlik» mənalarını bildirir ((2007, s.25)

Arançı I (Çəmbərək, Əştərək, Kalinin) – aranda yaşayan

Arançı II (Çəmbərək, Dərələyəz) – yay vaxtı yaylağa gələn aran adamı

Qazax dialektində arançı sözü «biçin işlərini qurtaranadək aranda qalan adam» mənasını bildirir (2007, s.25).

Arrammax (Çəmbərək) – utanmaq, xəcalət çəkmək

Ardanış (Çəmbərək) – ağac adı

Ardış (Böyük Qarakilsə) – ağac növü (şam ağacı fəsiləsindəndir, qayalarda bitir), tikanlı yarpaqlı ağac

Ardoy (Çəmbərək) – cin

Arğac (Çəmbərək) – xalçanın, gəbənin eninə gedən ip

◊**Arğac keçməx'** (Çəmbərək) – təsiri keçmək

Arğalı (Dərələyəz) – dağ qoçu

Bu söz Qazax, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Culfa, Zəngilan şivələrində «vəhşi qoç» mənasında işlənir (2007, s.25).

Arğic (Vedi, Zəngibasar) – ağrı

Arxa: Yeddi arxadan dönən (Çəmbərək) – nəsil

Arxaç I (Vedi, Zəngibasar) – beli ağrıtmamaq üçün sənəyə taxılan yumşaq altlıq

Arxaç II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yay vaxtında sürünün, naxırın gündüz və ya gecə açıq havada yatdığı yer

Arxaç sözü arxaj formasında Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi şivələrində «ilin isti fəsillərində sürü və naxırların açıq havada yatdığı müəyyən yer» mənasında işlənir (2007, s.25).

Arxadan (Zəngibasar) – dəvə karvanında arxadakı dəvəyə verilən ad

Arxaj (Çəmbərək) – bax: arxac

Arxalıx (Kalinino) – qolsuz geyim (paltar)

Arxaş (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinin) – 1. yay vaxtı sürü və ya naxırların gecələr, gündüzlər açıq havada saxlanıldığı yer; 2. mal-qara otarıldıqdan sonra çöldə saxlandığı yer; 3. qoyun saxlamaq üçün ayrılmış yer (ilin yay fəslində düzəldilir)

Arı (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinin) – təmiz, saf, pak

Bu söz «təmiz» mənasında M.Kaşğarının «Divanü-lüğat-it türk» əsərində *arığ* formasında (MK, I, s.133), «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanında həm *arı* (KDQ, s.50), həm də *aru* (KDQ, s.97) formalarında işlənmişdir. Eyni zamanda *arı* sözünə eyni mənada Qazax, Quba, Füzuli, Ağdam, Şahbuz, Şəmkir, Tovuz dialekt və şivələrində (2007, s.25), Bakı dialektində, Xaçmaz şivəsində «ari» formasında rast gəlinir (2007, s.26)

Arılıx (Qarakilsə) – arı saxlanılan yer

Aritdamax (Ağbaba, Çəmbərək, Qarakilsə) – təmizləmək

Bu söz Qazax və Şəki dialektlərində eyni mənada və eyni fonetik tərkibdə işlənir (2007, s.26). Quba, Xaçmaz dialekt və şivələrində isə «təmizləmək» mənası «arıtamağ» formasında ifadə edilir (2007, s.26).

Artım (Vedi, Zəngibasar) – gəlir

Arqaç (Dərələyəz) – xalça, cecim, kilim toxumaq üçün istifadə edilən ip

Armax (Çəmbərək) – həvəskar, hər şeyə maraq göstərən, diqqət verən

Şəmkir şivəsində *armax* sözü «həvəskar», «həvəsli» mənasını ifadə edir (2007, s.26)

Aroy (Çəmbərək, Zəngibasar) – paltar yuyulduqdan sonra qalan çirkli, sabunlu su

Bu sözə Gəncə dialektində olduğu kimi rast gəlinir (2007, s.26).

Arrammax (Çəmbərək) – utanmaq

Arsala (Çəmbərək) – əti yeyilən heyvanın budu
Bu söz Qazax, Şəmkir dialekt və şivələrində «heyvanın budunun aşağı hissəsi» mənasında işlənir (2007, s.26).

Artıx (Çəmbərək) – qabda qalan yemək, yeyilib qabın dibində qalan yemək

Artırma (Çəmbərək) – eyvan, balkon

Arva (Əştərək) – qabın, çuvalın boş çəkisi

Arvatdammax (Çəmbərək) – kişilənmək (mənfi mənada), lovğalanmaq

Asala (Çəmbərək) – bax: arsala

Asdal (Meğri) – palıd ağacının gövdəsində əmələ gələn ot

Asırğal (Çəmbərək) – yabanı bitki adı, dağlarda bitən qarğıdalı şaxına oxşayan, yarpaqları enli, acı ot

Asma I (İrəvan, Vedi) – çubuq, meyvə (üzümün, avmudun qış üçün asılıb saxlandığı çubuq)

Asma II (Çəmbərək, Karvansaray) – bir-birinə bağlanmış iki qarğıdalı

Asükün I (Zəngibasar) – naşükür

Asükün II (Çəmbərək) – dini varlıqlara qarğış tökən, asılan

Asva (Çəmbərək) – ərzaq

Aş I (Basarkeçər) – əriştə

Aş II (Çəmbərək, Kalinino, Zəngibasar) – plov

Aş sözü «Kitabi – Dədə Qorqud» dastanında «xörək, yemək, bişmiş» mənasında (KDQ, s.95, 99, 112), M.Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsərində «yemək, aş» (MK, I, s.147) mənasında işlənmişdir.

Aş İraq – türkman ləhcəsində yemək mənasını bildirir (İraq, s. 345)

Aş “yemək, plov” mənalarında, eləcə də «taxıl», «çörək» mənasında, xakas, Altay dialektində, əksər türk dillərində işlənir (Э.Севортян, 1974, s.210-212)

B.Əhmədov yazır: «Bütün xörəklərin adı aş olub. İndi mənə daralıb, söz, əsasən, plov mənasında işlədilir. Amma aşpaz, qatıqaşı, aşxana, ayranaşı kimi sözlərdə qədim mənə qalmaqdadır (qatıqaşı heç də plov demək deyil. Aşpaz heç də təkcə plov bişirməklə məhdudlaşmır və s.). «Nə tökərsən aşına...» deyimi də aş sözünün qədim mənası ilə bağlıdır» (B.Əhmədov, 1999, s.37).

Aşdan-başdan (Meğri) – Novruz bayramı günü evdən kənardə bişirilən plov

Aşdamax (Çəmbərək) – gönü duzlamaq

Aşdamax Təbriz, Cəbrayıl dialekt və şivəsində «gönü duzlu suda aşılamaq» mənasını bildirir (2007, s.27).

Aşxılı (Kalinino) – mal, qoyun ətinin sümüyünü doğramadan hazırlanan xörək növü

Aşıpsi (Basarkeçər) – qonaq-qara (uşaq oyunu)

Aşılamaq (Vedi, Zəngibasar) – gözaltı etmək

Aşırım (Çəmbərək) – dağın beli

Aşkar (Çəmbərək) – aydın, bəlli

Aşqal (Çəmbərək) – arıq qoyun

Aşqal sözü Şəmkir şivəsində «arıq, döllüyə yaramayan qoyun» mənasını bildirir (2007, s.26).

Asqal-usqal (Kalinino) – axsaq, xəstə, şikəst

Aşqallamaq (Çəmbərək) – sürünün içindən arıq qoyunları seçmək

Aşqara (Vedi, Zəngibasar) – plovun qarası

Atağızdı (Çəmbərək) – sözü keçən, sözü əsas kimi qəbul edilən

Atdamma I (Zəngibasar) – yola düşmək, getmək

Atdamma II (İrəvan) – sevincdən ürəyi döyünmək

Atdandımax (Çəmbərək) – tikilən tövlənin üstünə ağac hissələrini quraşdırmaq

Atdandırma (Çəmbərək) – toylarda gəlin evdən çıxanda atlılar ata minən zamanı çalınan hava, musiqi, «Vağzalı»ya oxşar oyun havası

Bu sözə olduğu kimi Şəmkir şivəsində rast gəlinir (2007, s.27). «Keçmişdə gəlini atasının evindən ər evinə atla aparardılar. Buna «gəlin atlandı» deyirdilər. Həmin mərasim zurnada ifa olunan xüsusi hava ilə müşayiət edildiyindən musiqi havası da «Atlandırma» adlandırılmışdır» (B.Əhmədov, 1999, s.37).

Atdandırmaz (Çəmbərək) – gəlini köçürtmək

Atdandüşməx' (İrəvan) – vəzifədən çıxarımaq, hörmətsizləmək

Atdamma (Vedi, Zəngibasar) – rədd cavabı almaq

Atgötü (Çəmbərək, Basarkeçər) – yabanı bitki

Atıcı (Dərələyəz) – keçəçi (yundan alaçıq keçəsi, evdə döşəməyə salınan keçə hazırlayan adam)

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində işlənir (2007, s.28).

Atlama (Çəmbərək, Karvansaray) – qatıqla suyunun qatışığı

Atlama sözü *atılama* formasında Şəki dialektində və Gədəbəy şivəsində «ovduq (su ilə qatığın qarışığından hazırlanmış sərirləşdirici içki)» mənasında işlənir (2007, s.28).

Atılamax (Çəmbərək, Qarakilsə) – nehrə çalxamaq

Atılama (Çəmbərək, Kalininov) – ayran növü (su ilə qatığın qarışığından hazırlanmış maye)

Atılamax (Qarakilsə) – nəhrə çalxamaq

Atqulağı (Qarakilsə) – yaşdaş, həmyaş, yaşıd

Qazax dialektində bu söz «bir bərabərdə, müvazi, qoşa, yanaşı» mənasını bildirir (2007, s.28).

Atma (Dərələyəz, Zəngibasar) – evin (damın, tövlənin) üstünü örtmək üçün divarların üstündən atılan ağac

Ordubad və Kürdəmir dialekt və şivələrində «evin üstünə qoyulan ağac, tir» mənasında işlənir (2007, s.28).

Atmaca (Çəmbərək) – söz atma

Atmacalamax I (Çəmbərək) – dağıtmaq

Atmacalamax II (Çəmbərək) – xoşa gəlməyən söz demək, aranı qarışdırmaq məqsədilə ortalığa söz atmaq

Av (Dərələyəz) – arğalı, dağ qoçu, dağ keçisi, dağ qoyunu

Ava I (Hamamlı) – ipdən toxunan gödək geyim

Ava II (Çəmbərək) – ata

Ava III (Dərələyəz) – ana

Avadannıx (Çəmbərək) – ev əşyaları

Avant (Çəmbərək) – yaxşı, uğurlu

Avar (Ağbaba, Əştərək) – evin üstünə qoyulan taxta və ya evin üstünü örtərkən döşənən ot, qırcın

Bu söz Bakı, Gədəbəy, Salyan, Zəngilan dialekt və şivələrində «qamış növünün adı», «quru ot, küləş, çırpı» mənalarında işlənir (2007, s.28).

Avara (Kalininov) – iş-gücü olmayan

Avazımax I (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Qarakilsə) – rəngi qaçmaq, rəngi ağarmaq (qorxudan və ya istəkdən)

Avazımax II (Çəmbərək) – taxılın biçin vaxtını keçirmək

Avazımax III (Ağbaba, Kalininov) – sakitləşmək, yavaşmaq

Avc: **Avc eləməx'** (Meğri) – inkişaf etmək

Avdıx (Ağbaba) – qatıq suyunun qarışığından hazırlanan sərirləşdirici içki

Avecə: **avecə olmax** (Meğri) – qoşqu heyvanları növbə ilə işlətmək

Avic (Hamamlı, Əştərək, Quqark) – ölçü qabı (400 qram tutur)

Avırtıdax (Qarakilsə, Meğri) – kök, dolu (adam)

Bu söz Cəbrayıl şivəsində də eyni mənada işlənir (2007, s.29).

Avırtıdaxılamax (Qarakilsə) – kökəlmək

Avılamax (Qarakilsə) – məhsulu başdansaovdu ordan-burdan yığmaq, təkəm-seyrək bitmiş məhsulu yığmaq

Avşar I (Qarakilsə) – balaca xəncər

Avşar II (Dərələyəz) – iri bıçaq (xəncərə oxşayır)

Avşar III (Dərələyəz) – dəvənin başına salınan ip, noxta

Füzuli şivəsində *avşar* «südü çox olan qoyun» mənasını bildirir (2007, s.29).

Avşarramax I (Qarakilsə) – qoyunu ikiəlli sağmaq

Avşarramax II (Dərələyəz) – dəvəni noxtalamaq

Avşarramax Ağcabədi şivəsində «südü hamısını sağmaq üçün heyvanın yelini ovuşturmaq, çıxmaq»; Füzuli şivəsində «sağmaq» mənalarını ifadə edir (2007, s.29)

Avyərdən (Çəmbərək) – çömçə, su qabı

Aya (Çəmbərək) – ovucun içi

Ayaxyolu (Çəmbərək) – tualet

Bu söz eyni mənada *ayağyolu* formasında İraq – türkman ləhcəsində işlənir (İraq., s. 345)

Ayama (Dərələyəz) – ləqəb

Bu söz olduğu kimi Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Culfa, Şahbuz, Şərur şivələrində işlənir (2007, s.30).

Ayamaqaxı (Çəmbərək, İrəvan) – kobud söz, söyüş, şər, böhtan

Ayanda-sayanda (Meğri) – hərdənbir, ayda-ildə

Ayanda-şayanda (Vedi, Zəngibasar) – bax: ayanda-sayanda

Ayarbaz (Əştərək, Qarakilsə) – zarafatçı, oyunbaz (adam)

Ayaz: Ayaz yeli (Dərələyəz) – səhər ertə əsən yel

Ayazımax I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – sakitləşmək, normallaşmaq, xəstəlikdən ayılmaq, özünə gəlmək

Ayazımax II (Çəmbərək, Zəngibasar) – aydınlaşmaq, açılmaq (hava haqqında)

Ayboğan (Çəmbərək) – ağcaqanada oxşar xırda cücü

Ayı: Ayı döşəyi (Çəmbərək, Dərələyəz) – yabanı bitki

Ayın-şayın I (Meğri) – arxayın

Ayın-şayın II (Çəmbərək) – sevinə-sevinə, deyə-gülə

Ayın-tayın (Çəmbərək) – qırıq

Ayın-oyun (Çəmbərək) – müəyyən bir şey, şey-şüy

Ayqır (Dərələyəz) – axtalanmamış at

Bu söz «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanında «ayğır» formasında «döllük erkək at» mənasında işlənir (KDQ, s.42, 52-53).

Aymaq (Əştərək) – oyanmaq, yata bilməmək

Aymaqaxı (Çəmbərək) – şər, böhtan

Aymalamax (Çəmbərək) – qamarlamaq, tutmaq

Ayna I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – pəncərə

Ayna II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – güzgü

Ayna sözü Bakı, Qazax dialektlərində və Şəmkir şivəsində «şüşə», Gəncə dialektində «pəncərə», Ağdərə şivəsində «əlin içi» mənalarında işlənir (2007, s.30).

Aynaçı-aynaçı (Əştərək) – pis-pis danışan

Aynımax (Çəmbərək) – artmaq, böyümək

◊Aynıyif artımax (Çəmbərək) – artmaq, böyümək, çoxalmaq

Aynıt (Çəmbərək) – eybəcər, çirkin

Ayranaşı (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – dovğa

Ayrtdamax (Çəmbərək) – təmizləmək

Azayeri (Ağbaba, Əştərək) – hüsr yeri

Azaylamax I (Çəmbərək, Karvansaray) – sayıqlamaq (yuxuda)

Azaylamax II (Meğri) – tənbelləşmək, tənbellik etmək
Azğın: Azğın doğmax (Əştərək) – yumurtalamaq, yerini itirmək

Azğıntı (Vedi, Zəngibasar) – əsli-nəsli bəlli olmayan, avara

Azıx (Kalinino) – ərzaq, yemək

Azix'ləməx' I (Meğri) – yumuşalmaq, boşalmaq

Azix'ləməx' II (Meğri) – acıyıb ötmək (xəmir haqqında)

Azılamax I (Çəmbərək) – meyvəni əbəs yerə yığıb yerə tökmək

Azılamax II (Çəmbərək) – meyvənin bir hissəsini yeyib atmaq

Azıtmax (Çəmbərək) – azdırmaq

Bu söz eyni mənada Şəmkir şivəsində işlənir (2007, s.32).

Azışmax (Çəmbərək) – ağrımaq

Azman (Qarakilsə) – altıillik qoyun

Bu söz Bakı, Ordubad dialektlərində «iri, çox böyük, nəhəng», Bakı, Ordubad, Şamaxı dialektlərində, Beyləqan, Cəbrayıl şivəsində «altıillik qoyun», Ordubad, Zəngilan dialekt və şivəsində «dörd illik qoyun», Ağdam, Füzuli, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «qocalmış qoyun, keçii» mənalarında işlənir (2007, s.32).

Azmax (Çəmbərək) – yolu səhv salmaq

◊Mədəsi azmax (Qarakilsə) – xəstələnmək

B

Ba: (Çəmbərək) – doğrusu, həqiqətən

Bab (Dərələyəz, Qarakilsə) – tay, bərabər (insana aiddir)

◊Bab gəlməx' (Qarakilsə) – cavab vermək, öhdəsindən gəlmək

Babal (Zəngibasar) – günah

◊Babal yumax (Zəngibasar) – günaha batmaq

Babay (İrəvan) – dişli olmayan qoca

Baca-baca (Vedi, Zəngibasar) – Novruz bayramının ilk günü

Bacax (Əştərək) – qılça, boy-buxun

dialektlərində, Şuşa, Tərtər şivələrində «müalicə məqsədilə xəstənin kürəklərinə qoyulan banka, stəkan, küpə», Şahbuz şivəsində «həcəmət, xəstədən qan almaq üçün buynuzdan hazırlanan alət» mənalarında işlənir (2007, s.34).

Badırğayı (Ağbaba) – vəhşi

Badya (Zəngibasar) – mis qab (içinə süd, su doldurulur)

Bafa I (Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – bir neçə çəngədən ibarət biçilmiş taxıl və ya ot bağlaması (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar); bir əl doluncaya qədər biçilən taxıl (Dərələyəz)

Bafa II (Əştərək) – biçilmiş bir qoltuq küləş

Bu sözə «bir neçə çəngədən ibarət biçilmiş taxıl və ya ot bağlaması» mənasında Qazax, Quba, Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, Füzuli, Gədəbəy, İmişli, Oğuz, Salyan, Şəmkir, Tovuz, Zəngilan dialekt və şivələrində, «dərz» mənasında Şəki dialektində rast gəlinir (2007, s.34).

Bafda I (İrəvan) – pambıq sapdan hörülmüş nazik bel bağı

Bafda II (Hamamlı) – rəngli parça adı

Qazax dialektində bafda «əlvan parçadan paltara tikilən haşiyə» mənasını bildirir (2007, s.34).

Bağ I (Əştərək, İrəvan) – bir qucaq ot bağlaması, dərz

Bağ II (Dərələyəz) – 3-4 bafanın birləşdirilərək bağlanan taxıl topası

Bağa (Basarkeçər) – atın topuğunda əmələ gələn xəstəlik adı

◊**Bağa olmaq** (Basarkeçər) – atın ayağında xəstəlik olmaq

Bu söz eyni mənada Qazax, İmişli dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.35).

Bağaburcu (Çəmbərək) – ağacda əmələ gələn mamır

Bağanax I (İrəvan) – çay suyunun dibdə maneəyə rast gələrək burulub çıxması

Bağanax II (Çəmbərək) – bacaqların hövsələ sümüyünə bitişən yeri

Bağanax III (Çəmbərək) – qılçaların bədənə birləşdiyi yer

Bağanağını ayırmaq (Çəmbərək) – döymək, parçalamaq

Bağanağı yarılmaz (Çəmbərək) – qorxmaq

Gəncə, Qazax, Şəki, Şuşa, Ucar dialekt və şivələrində *bağanax* «qoşadırnaqlı heyvandarlarda iki dırmağın arası», «iki

İraq – türkman ləhcəsində “ayaq” mənasında *bacağ* sözü işlənir (İraq, s. 346) Fikrimizcə, *bacax* və *bacağ* eyni sözün müxtəlif fonetik formalarıdır.

Bad I (Meğri) – əkin yerində və bağda arxların arasındakı yer

Bad II (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – təndirin kənarı, təndirin ağzı

Bad III (Meğri) – su arxının kənarı

Badadik (Zəngibasar) – ot adı

Badax I (Ağbaba, Çəmbərək) – badalaq, güləş fəndi

◊**Badax vurmaq** (Çəmbərək) – badalaq vurmaq, badalaq gəlmək, fənd işlətmək

Badax II (Hamamlı) – dayaq

◊**Badax vurmaq** (Hamamlı) – dayaq vurmaq

Badalax (Çəmbərək, Qarakilsə, Kalininin) – kələk

Badamağ (Qarakilsə) – uzağa qaçmamaq üçün heyvanın iki ayağını bir-birinə bağlamaq

Badamça (Kedi) – cır badam

Badamı: Badamı ərik (İrəvan) – ərik növü

Badar (Qarakilsə) – kiçik əkin sahəsi

Bu söz Kəlbəcər şivəsində də işlənir (2007, s.34).

Badarbucax (Qarakilsə) – yanaşı, bir-birinə yaxın

Badırğa (Çəmbərək) – ot biçmək üçün ayrılan sahə

Badırğalamax (Çəmbərək) – soyumaq, həvəsdən düşmək

Badış I (Hamamlı) – təndirə çörək yaparkən qola keçirilən qolçaq

Badış II (Hamamlı) – başqaları ilə dəyişik düşməmək üçün toyuğun ayağına tikilən əski parçası, nişan

Badış III (Vedi, Zəngibasar) – ayaq baldırlarının görünməməsi üçün, yayın istisində pəncəsi kəçilmiş, dizdən topuğa qədər olan corab

Bu söz eyni zamanda Ağdam, Bərdə, Füzuli, Qazax, Şərur və Gürcüstanın Borçalı dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.34).

Badkeş (Çəmbərək) – divarda daşların arasına vurulan suvaq

Badkeş Qazax dialektində divarla daşların və ya kərpiclərin aralarına vurulan suvaq mənası ilə yanaşı, Gəncə, Qazax

barmağın arası», «qılçaların bədənə birləşdiyi yer» mənalarında işlənir (2007, s.35).

Bağa tikanı (Ağbaba) – yabanı bitki adı

Bağdatı I (Hamamlı) – şərf

Bağdatı II (Zəngibasar) – kəlağayı növünün adı

Bağdamac (Vedi, Zəngibasar) – şirin çörək növü

Bağır I (Çəmbərək, Əştərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – ciyər (qaraciyər, ağciyər)

Bağır II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. qucaq, sinə; 2. ürək

Bu söz «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanında işlənmişdir (KDQ, s.38, 61, 63, 72, 243).

Eyni zamanda *bağır* uyğur dilində *beğir*, özbək dilində *bağır* formasında «qaraciyər, ürək» mənasında işlənir (Э.Севортян, 1978, c.17-18).

Gəncə, Kürdəmir, Qax, Qazax, Mingəçevir, Şəki, Şəmkir, Şuşa dialekt və şivələrində bağır «qaraciyər», Quba, Şəki, Ağdam, Cəlilabad, Füzuli dialekt və şivələrində «ürək, qəlb» mənalarını ifadə edir (2007, s.35).

Bağırdaş (Basarkeçər, Çəmbərək) – yabanı bitki adı

Bağlama (Hamamlı) – içərisində yarıya qədər taxıl olan bağlı çuval

Bağlamax (Qarakilsə) – qayıрмаq, düzəltmək

Bağlaşma (Dərələyəz) – deyişmə (aşıqlar arasında olan şeirləşmə)

Bağrıbadaş (Çəmbərək, İrəvan, Meğri) – canbir, dilbir dost, eynifikirli, sirdaş

Bu sözə eyni mənada Qazax, Gəncə, Ağdam, Tovuz, Zəngilan dialekt və şivələrində rast gəlinir (2007, s.36).

Baxya (Əştərək) – tikiş növü

Baja (Çəmbərək) – pəncərəsi olmayan tikintinin (təndirin, yaşayış yerinin) damında qoyulan pəncərə əvəzi deşik

◊**Bajıya getməx'** (Çəmbərək) – qonaqlığa getmək

Bajabaja (Çəmbərək) – Novruz bayramında kirvələrin bir-birinə pay aparması

Bajaquşu (Hamamlı) – qaranquş

Bajılıx I (Çəmbərək) – gəlinin sağdışı və ya soldışı

Bajılıx II (Çəmbərək) – rəfiqə

Bu söz eyni mənalarla yanaşı, Bərdə, Daşkəsən, Gədəbəy, Göygöl, Şuşa, Tərtər şivələrində «ögey bacı» mənasında da işlənir (2007, s.36).

Balax I (Çəmbərək, Qarakilsə) – tumanın, şalvarın ayaq tərəfi, aşağı hissəsi

Balax II (Dərələyəz, Zəngibasar) – camış balası (6-7 aylıq olur)

Balaxana (İrəvan) – evin üstündə əlavə tikilən balkonlu otaq

Balaman (Basarkeçər, Çəmbərək) – tütək növü

◊**Balamanda qandırmaq** (Basarkeçər, Çəmbərək) – işarə ilə başa salmaq, him-cimlə anlatmaq

Balata (Basarkeçər, Çəmbərək) – xəmir mayası

Balata Tərtər şivəsində «xəmir mayası» mənasında işlənilməklə yanaşı, Qazax dialektində «dəri aşılamaq üçün kül, kəpək və duzun qarışığından düzəldilən xüsusi məhlul» mənasını bildirir (2007, s.37).

Eyni zamanda «xəmir mayası» mənasında *balata* Ağdam, Daşkəsən, Gədəbəy, Gəncə, Qax, Qazax, Mingəçevir, Şəki, Təbriz, Ucar, Yevlax, Zaqatala dialekt və şivələrində *balatu* formasında işlənir (2007, s.37).

Balata Təbriz dialektində «maya» mənasında işlənir (Təbriz, s.204).

Bala-bala (Çəmbərək, Basarkeçər) – yavaş-yavaş

Bu söz eyni mənada Təbriz dialektində işlənir (Təbriz, s.204).

Balboranı (Hamamlı) – balqabaq

Baldırbaşı (Çəmbərək) – övlad

Baldırğan (Çəmbərək, Basarkeçər, Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – yeməli, yabanı bitki (bulaq başında bitir və enli, böyük yarpaqları olur)

Balxı (Dərələyəz) – maymaq, bacarıqsız (adam)

Balvas (Çəmbərək) – iri gövdəli qoyun cinsi

Bambalamax (Çəmbərək) – iri ükələrlə yemək, çox götürüb yemək, loğmalamaq

Bambılı (Kalinino) – yüngül xasiyyətli, ictimai yerdə yüngül hərəkət edən, özünü öyən

Bamya (Zəngibasar) – bitki adı (paxlaları fəsiləsinə aiddir)

Bamiya (Vedi, Zəngibasar) – bax: bamya

Bu söz *bamiyə* formasında İraq – türkman ləhcəsində “lobyaya oxşar paxlalı bitki” mənasını bildirir (İraq, s. 346)

Bar (Çəmbərək) – xəstənin dilində, dodaqlarında əmələ gələn ağ ərp

Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində eyni mənada işlənən *bar* sözü Ağsu şivəsində «çiy südün üzü», Qazax dialektində «kif» mənalarını bildirir (2007, s.39).

Baraher (Qarakilsə) – böyük düz yer, böyük sahə

Barata I (Qarakilsə) – canavar yemiş heyvanın tapılmış hissələri, cəsədi

Barata II (Çəmbərək, Qarakilsə) – iz, nişanə

Barata III (Əştərək) – xəmiri acıtmaq üçün əvvəlcədən saxlanmış bir az xəmir

◊**Baratası qalmax** (Vedi, Zəngibasar) – tamam dağıdılıb tör-töküntüsü qalmaq

Barata Salyan və Zəngilan şivələrində «iz, nişanə» mənasını, Qazax dialektində *barata* «*mirat*» (ölmüş adamın paltarları və şeyləri) mənasını bildirir (2007, s.39).

Barbadıx (Meğri) – tam yetişməmiş buğda sünbülünün odda ütölmüşü.

Bardax (Kalinino) – su qabı

Bardan (Vedi, Zəngibasar) – iri kisə

Barramax I (Çəmbərək, Kalinino) – kiflənmək

Barramax II (Kalinino) – köhnəlmək, keyfiyyətini itirmək

Barramax III (Çəmbərək) – xəstəlik nəticəsində ağızda ərp əmələ gəlmək

Bardaş (Çəmbərək) – ayaqları qatlayıb oturma, ayaqları birbirinə keçirərək oturma

Bardaş Qazax dialektində bağdamaş (2007, s.35), Şəki dialektində bardalaş (2007, s.39), Ucar şivəsində bardamaş (2007, s.39) fonetik formalarında işlənir.

Barxana I (Çəmbərək) – cv əşyaları, avadanlıq, palaz-paltar

Barxana II (Qarakilsə) – boğça, bağlama

Barxana III (Meğri) – oğlan evindən nişanlı qız evinə aparılan meyvə sovqatı

Barxanə (Meğri) – bax: barxana III

Barmax (İrəvan) – üzüm budanarkən başqa yerdə əkilmək üçün seçilən çubuqlar

Barmaxlıx (Dərələyəz) – iş zamanı ələ geyilən xüsusi əlcək

Basalax (Çəmbərək) – bölgə

Basarax (Çəmbərək) – tələsik

Basarat (Qarakilsə) – qabiliyyət, bacarıq, fərasət

Basarat Kürdəmir və Şuşa şivəsində işlənir (2007, s.41).

◊**Basarat bağlammax I** (Qarakilsə) – 1. özünü itirmək; 2. nitqi tutulmaq, dili-ağzı bağlanmaq; 3. iş görə bilməmək, düşünmək imkanı olmamaq

◊**Basaratı bağlammax II** (Vedi, Zəngibasar) – key kimi olmaq, özünü itirmək

Basdalamax (Çəmbərək) – basmaq

Bu söz Ağdam, Bərdə şivəsində eyni mənada, Şuşa şivəsində «tapdalamaq» mənasında işlənir (2007, s.41).

Basdıx (İrəvan, Qarakilsə, Gorus) – un, doşab və qozdan hazırlanan çərəz (sapa düzülür və isti yerdə qurudulur).

Basma I (Çəmbərək, İrəvan) – mal təzəyi

Basma II (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – mal peyini bir yerə tökülərək 10-15 sm hündürlüyündə yastılanmış yanacaq, təzəklik; malın zibili tökülmüş, tapdalanmış xırman boyda yer

Basmax (Çəmbərək) – üstələmək, qalib gəlmək

Azərbaycan dialekt və şivələrində basma on iki mənada işlənir (2007, s.41-42).

Basmarlamax (Çəmbərək) – tutmaq

Basmartdamax (Çəmbərək) – kobud şəkildə tutmaq

Bu söz Cəbrayıl şivəsində eyni mənada işlənir (2007, s.42).

Basməmmədi (Qarakilsə, Zəngibasar) – başdansovdu, tələsik görülən iş

Başax (Qəmərli, Zəngibasar) – biçindən sonra yerə tökülən buğda

Başanax (Kalinino) – yumşaq

Başarat (Əştərək, Vedi, Zəngibasər) – bacarıq

Qazax, Qax dialekt və şivəsində *başarat* sözünə eyni mənada işləndiyinə rast gəlinir (2007, s.42).

Başayax (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – xaş

Başdix (Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, Vedi, Zəngibasər) – toydan əvvəl oğlan evindən alınan pul, oğlan evi tərəfindən qız evinə toydan qabaq verilən pul, qoyun, yun və s.

Başdix sözünə Biləsuvar, Gəbəbəy, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.42).

Başə:x (Çəmbərək) – bax: başayax

Başəyax I (Dərələyəz) – bax: başayax

Başəyax II (Dərələyəz) – biçin zamanı yerə tökülən sünbül

Gəncə, Qazax, Cəbrayıl, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı dialekt və şivələrində «biçin vaxtı tökülən sünbül» mənasında işlənən başəyax *başəyağ* formasında Mingəçevir, Tərtər şivələrində işlənir (2007, s.43).

Başıtüşuna (Qarakilsə) – özbaşına

Başqo:x (Çəmbərək) – doğan heyvanda baladan (doğuşdan) əvvəl gələn pərdə

◊**Başına qaxmax** (Çəmbərək) – edilən yaxşılığı üzünə vurmaq

Başdix (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasər) – süd pulu

Başyeyici (Meğri) – kiçik yaşında ata-anasını itirmiş uşaq

Başyoldaşı (Çəmbərək) – həyat yoldaşı; ər və ya arvad

Bu sözə Qazax, Şamaxı, Kürdəmir, Şəmkir dialekt və şivələrində eyni mənada rast gəlinir (2007, s.43).

Batdax I (Çəmbərək, Kalinino) – palçıq

Batdax II (Çəmbərək) – palçıqlıq

Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində «palçıqlıq» mənasında işlənən *batdax* sözü Şəki dialektində (2007, s.43), *batdağ* fonetik formasında Bakı, Cəlilabad və Mingəçevir dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.43).

Batix (Çəmbərək) – çökək (üzdə, bədəndə)

Batırma (Vedi, Zəngibasər) – yemək növü (pomidor, badımcan, kartof, bibər və s.-nin qarışığından hazırlanır)

Batman (Dərələyəz) – çəki ölçüsü

Bav (Kalinino) – tay, bərabər

Bavar: Bavar eləməx' (Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi) – dözmək, davam gətirmək; əmələ gəlmək

Bavard: Bavard eləməx' (Zəngibasər) – inkişaf cləmək, əmələ gəlmək, davam gətirmək, dözmək

Bavat I (Çəmbərək) – yaxşı

Bavat II (Çəmbərək) – topa, dəstə

Bavat III (Çəmbərək) – növ

Bava öyü (Basarkeçər, Çəmbərək) – toy məclisində oğlanın sağdışı; evlənmək üçün qaçırılan qızın aparıldığı ev, ailə.

Bay: Bay olmax (Vedi, Zəngibasər) – xoşbəxt olmaq, yarımmaq

Bayax (Çəmbərək) – indi, bir qədər bundan əvvəl

Bayanğı (Əştərək) – sərsəri

Bayanqu: Bayanqu olmax (Vedi, Zəngibasər) – yuxudan vaxtsız oyanmaq

Bayat (Qarakilsə) – köhnə (çörək, xörək barədə)

Baybirdı (Meğri) – mal-dövlət qədri bilməyən, mal-dövləti dağıdan

Bayda (Çəmbərək) – süd, qatıq qoyulan qab

Baydax (Çəmbərək) – bayraq

Baydırımax (Basarkeçər) – 1. gızlətmək; 2. oğurlamaq

Baydırımax Gəncə dialektində «bir şeyi sahibindən icazəsiz başqasına vermək» mənasını bildirir (2007, s.44).

Bayılmax (Karvansaray) – ürəyi getmək

Bayındırmax I (Meğri) – varlandırmaq, mənəfətləndirmək

Bayındırmax II (Meğri) – firlandırmaq

Bayımıax (Meğri) – 1. varlanmaq; 2. yarımmaq, xoşbəxt olmaq

Bayır (Çəmbərək) – çöl, həyəət, çşik

Bayıs (Çəmbərək, Qarakilsə) – səbəbkar (pis, bədbəxt hadisəyə səbəb olan adam barəsində)

Bayramçalıx (Çəmbərək, Vedi) – Novruz bayramında aparılan pay, bayram payı, bayram hədiyyəsi

Bu söz Sabirabad şivəsində «bayram münasibət ilə adaxlanmış qız evinə göndərilən pay, bayram hədiyyəsi»

mənasında işlənir (2007, s.44). Bu sözə Ağdam, Bərdə, Füzuli, Tərtər şivələrində *bayramlıx* formasında rast gəlinir (2007, s.44).

Baysağ (Basarkeçər) – 1. səliqəsiz; 2. bacarıqsız

Bayta (Çəmbərək) – bekar, işsiz

Baytax (Meğri) – açıq

Baytal I (Çəmbərək) – 1. təkbaşına, yalqız; 2. sərbəst

Baytal II (Ağbaba) – heyvanlardan baş çıxaran adam

Baytal Quba dialektində «ikiyaşar madyan» mənasını bildirir (2007, s.44).

Bazburt (Vedi) – boy-buxun

Bazburtdu (Çəmbərək, İrəvan) – boy-buxunlu, gözəgəlimli

Bazdaşmax (Çəmbərək, Karvansaray) – bəhsə girmək, bəhsləşmək

Bu sözə Gədəbəy şivəsində «bəhsləşmək» mənasında rast gəlinir (2007, s.44).

Bazı (Dərələyəz) – cütün, kotanın bir hissəsi, cütün, kotanın ən uzun hissəsi

Becird: **Becird** 'ləməx' (Zəngibasar) – becərmək, yetişdirmək

Beççə (Zəngibasar) – balaca, xırda

Beçərə (Kalinino) – yazıq

Bed (Çəmbərək) – çətin, yola getməyən (adam)

Beddah (Qarakilsə) – bax: beddam

Beddam (Çəmbərək, Dərələyəz) – biabır, rüsvay

◊ **Beddam olmax** (Çəmbərək) – biabır olmaq

Bedafana (Çəmbərək) – heç nədən, boş yerdən

Bedana (Dərələyəz) – toxumsuz meyvə

Bedana sözünə Cəbrayıl şivəsində «iri ağ tut», Ağdam, Bərdə, Füzuli, Şuşa şivələrində «toxumsuz tut», «üzüm» mənalarında rast gəlinir (2007, s.45).

Bedələşməx' (Çəmbərək) – mübahisə etmək, savaşımaq

Behbazar (Çəmbərək) – etibar, dəyanət

Bekər (Kalinino) – işsiz

Bekara I (Çəmbərək) – bir qədər, bir az

Bekara II (Çəmbərək) – boş, lazımsız şey

Bekərə (Kalinino) – yaramaz, baş tutmaz

Belçə (Zəngibasar) – xəkəndaz

Belbağı (Çəmbərək) – gəlin aparılan vaxtı beli bağlayana verilən hədiyyə

Beləti (Vedi) – bir bel ağzının götürə biləcəyi torpaq parçası

Betər (Çəmbərək) – pis, yaxşı olmayan

Betsə (Zəngibasar) – kimi

Beydah (Əştərək) – peyda

Beyqafıl (Çəmbərək, Kalinino) – gözlənilmədən, birdən, qəflətən

Beyinsiz (Çəmbərək) – ağılsız, başsız, savadsız

Beyin: **Beyni qızmax** (Çəmbərək, Kalinino) – hirslənmək, əsəbiləşmək

Beyrəxvat (Çəmbərək) – pis, çirkin, yaraşıqsız

Beytin (Çəmbərək) – boş, işsiz

Beysoy (Çəmbərək) – əsli-nəslə bəlli olmayan

Beytaşa (Qarakilsə) – həyasız (qadın)

Bezar: **Bezar olmax** (Dərələyəz) – təngə gəlmək

Beykey (Kalinino) – iş görməyən, boş-boş gəzən

Bə I (Çəmbərək) – bəs

Bə II (Çəmbərək) – hə, bəli

Bəbə (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino) – qundaqda olan uşaq, təzəcə anadan olmuş uşaq

Bu söz Gəncə, Füzuli, Kürdəmir, Qazax, Masallı, Mingəçevir, Naxçıvan, Oğuz, Şəki dialekt və şivələrində, «bebə» fonetik formasında Bakı dialektində «körpə uşaq, çağa» mənasında işlənir (2007, s.45, 47).

Bəci (Əştərək) – pis, murdar (əsas uşaq nitqində işlənir)

Bəcid: **Bəcid olmax** (Qarakilsə) – təkid etmək

Bəcix' I (Qarakilsə) – taxılın içindən çıxan zibil

Bəcix' II (Əştərək) – qabıqlı buğda dənələri

Bəd I (İrəvan) – təndirin içəri divarı

Bəd II (Çəmbərək) – pis

◊ **Bəd olmax** (Çəmbərək) – yaxşı fikirdə olmamaq

Bəddam (Çəmbərək) – rüsvay, biabır

Bədəl (Qarakilsə) – əvəz, tay, bərabər

Bədələ-bədəl I (Çəmbərək) – tay, bərabər

Bədələ-bədəl II (Çəmbərək) – əvəz-əvəzə

Bədən (Ağbaba) – qadın geyimi (pencəyə bənzəyir)

Bədarqa (Qarakilsə) – cavabdeh

Bədəş (Meğri) – yaxın

Bədheybət (Çəmbərək) – çox çirkin

Bədnö: s I (Çəmbərək, Kalinino) – pis niyyətli, nəfsi pis olan

Bədnö: s II (Çəmbərək) – hər şeyə tamah salan

Bu söz Bakı dialektində «bednö: üs» formasında, Qazax dialektində Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində «hər şeyə tamah salan», «nəfsi bir şeyi çəkən» mənalarında işlənir (2007, s.46, 48).

Bədrəx' (İrəvan) – pis rəng, xoşa gəlməyən rəng

Bədüy (Çəmbərək) – qaçağan at

Bə: x I (Çəmbərək) – boyaq, mürəkkəb

Bə: x II (Çəmbərək) – indi, bayaq, bir qədər bundan əvvəl Qazax dialektində bu sözə «indi» mənasında, «bəax» formasında rast gəlinir (2007, s.47).

Bəx'sdəşməx' (Çəmbərək) – bəhsə girmək

Bəl (Əştərək) – nişanə

Bələban (Dərələyəz) – kiçik uşaqları qorxutmaq üçün işlədilən xəyali ad

Bəldirməx' I (Çəmbərək) – kökəlmək

Bəldirməx' II (Çəmbərək) – rəngi qızarmaq

Bələn (Çəmbərək, Qarakilsə) – dağ aşırımı, dağın döşündən başlanan kiçik aşırım

Bələn Gəncə, Qazax dialektlərində, Şəmkir, Tovuz şivələrində də «dağ aşırımı» mənasını bildirir (2007, s.49). Qazax dialektində həm də «pusqu yeri», Cəbrayıl və Gürcüstanın Borçalı şivələrində «hündür yer, təpə» mənalarında işlənir (2007, s.49-50).

Bəlgə I (Dərələyəz, Əştərək) – adaxlanmış oğlan evindən qız evinə göndərilən şeylər (üzük, yaylıq və s.)

♦**Bəlgə taxmax** (Əştərək) – qızın barmağına üzük taxmaq, başına yaylıq bağlamaq, «hə»sini almaq

Bəlgə II (Dərələyəz) – qola dolanan çuxa, pencək (ağacla vurulan zaman işlənir)

Bəlgə Gəncə, Kəlbəcər, Kürdəmir, Oğuz, Ordubad, Şəmkir, Zəngilan dialekt və şivələrində, Şəki dailektində isə *bəliyə* formasında «oğlan evindən qız evinə aparılan nişan» mənasında işlənir (2007, s.50). Bununla yanaşı, *bəlgə* Azərbaycan dilinin Bakı, Ağdam, Cəbrayıl, Cəlilabad, Salyan, Şirvan, İmişli, Kürdəmir, Zəngilan, Şuşa, Masallı dialekt və şivələrində müxtəlif mənalarda əksini tapır (2007, s.50).

Bəlim I (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri, Kalinino, Qarakilsə) – 1. döyülməmiş arpa və ya darı samanı; 2. döyülmüş taxıl, buğdanın küləşi

Bəlim II (Qəmərlı, Vedi, Zəngibasarı) – çəltik küləşi
Bəlim Təbriz dialektində «ot adı» mənasında işlənir (Təbriz, s.204).

Bəllə (Dərələyəz) – qulağı xırda qoyun, quzu

Bəlləməx' (Əştərək) – nişanlamaq (qoyuna qoyulan xüsusi işarə, nişan)

Bəlləmək (Hamamlı) – boş-boş danışmaq

Bəlli (Çəmbərək) – tanınmış, məlum

Bəlyə (Kalinino) – qız evinə nişanla bağlı aparılan hədiyyə

Bənd I (Dərələyəz) – bağlama

Bənd II (Dərələyəz) – dəhnə

Bənd III (Dərələyəz) – düyün

Bənd Şəmkir şivəsində «dilin ucuna çıxan kiçik sızacaq», «qoyun xəstəliyi adı» mənalarını bildirir (2007, s.51).

Bəndəm I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasarı) – küləş və ya ot dəstəsi

Bəndəm II (Çəmbərək) – tütün topası

Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Gədəbəy, Qazax, Mingəçevir, Şəki, Şəmkir, Zaqatala, Zəngilan dialekt və şivələrində *bəndəm* «dərz» və ya «bafa bağlamaq üçün kökündən çıxarılmış sünbüllü küləşdən və ya uzun otdan düzəldilən bağ» (2007, s.51), Bakı dialektində «meyvə saplağı» mənalarını bildirir (2007, s.51).

Bəndərgahlamax (Çəmbərək) – bağlamaq, bənd etmək

Bənəniyar (Qarakilsə) – köməklik

Bənzəməx' (Çəmbərək) – oxşamaq

Bən (Kalinino) – xal

Bərə I (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə) – qoyunları sağmaq üçün düzəldilən yer; qoyunların sağıldığı yer

Bərə II (Dərələyəz, Qarakilsə) – keçid

Bərə III (Dərələyəz) – ov vurmaq üçün seçilən yer

Bərə Göyçay şivəsində «sahilə yaxın dayaz yer», Lənkəran, Kürdəmir şivəsində «bağ və ya bostanların arasından gedən cığır», Bakı, Füzuli, Göyçay, İmişli, Quba, Ucar dialekt və şivələrində «kiçik arx», Qazax, Şəki, Tovuz dialekt və şivələrində «su arxının keçməsi üçün çəpərin altında düzəldilmiş yer, deşik», «arxdan ləkə su buraxılan yer», «çəpərin keçid yeri», «qoyunları sağmaq üçün düzəldilən yer, keçid», İsmayilli şivəsində «dərin olmayan yara» mənalarında işlənir (2007, s.51-52).

Bərbəs (Qarakilsə) – erkək kəklik

Bərdex' (Meğri) – yüz dərzdən ibarət taxıl tayası; təxminən boyu 4-5 metr, eni isə 2-2,5 metr olan buğda dərzi, tayası

Bərəmum (Dərələyəz) – arı pətəyində qalan mum

Bərəş (Meğri) – şələnin sürülüb düşməməsi üçün şələ götürən adamın qollarının altından keçirilən ip

Bərgah (Hamamlı) – şah sarayı

Bərk I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xəsis, qiymaz

Bərk II (Çəmbərək) – möhkəm

Bərkətdəməx' (Çəmbərək) – qurtarmaq

Bərkitmək (Çəmbərək) – möhkəmlətmək, bağlamaq

Bərraday (Karvansaray) – tənbel

Bərradayı (Çəmbərək) – avara, işsiz-gücsüz

Bərradayilix' (Çəmbərək) – avaraçılıq

Bərt (Vedi, Zəngibasar) – bərk

Bərtix' I (Çəmbərək) – yara

Bərtix' II (Çəmbərək, Əştərək, Zəngibasar) – yaranın xarab olması, pisləməsi, hovlama

Bəs (Çəmbərək) – kifayət

♠Bəs deyincə (Çəmbərək) – kifayət olunca

Bəsdi I (Çəmbərək) – kifayətdir

Bəsdi II (Meğri) – kiçik küp, bardaq

Bəsdirin (Zəngibasar) – bax: bəsdi I

Bəsdəşməx' (Çəmbərək) – bəhsləşmək, bəhsə girmək

Bu söz Şəmkir şivəsində «çəkişmək, höcətləşmək», Şəki dialektində və Ağdam şivəsində «bəhsə girmək, ötüşmək, yarışmaq» mənalarında işlənir (2007, s.52).

Bəşir: Bəşir eləməx' (Çəmbərək, Meğri) – istehsal etmək, emal etmək, becərmək

Bət-bəniz (Çəmbərək) – üz, sifət

Bət-bəniz sözünün birinci tərəfi *bət* sözü uyğur dilində «üz, yanaq» mənasını bildirir.

Bətdəməx' I (Çəmbərək) – yüngül formada tikmək, bağlamaq

Bətdəməx' II (Çəmbərək) – məc. birləşdirmək, qovuşdurmaq (insana aiddir)

Bətdəməx' Gəncə dialektində, Ağdam şivəsində «rədd etmək», «aldadıb satmaq» (bu mənada Laçın şivəsində də işlədilir), Bərdə şivəsində «dəyərli bir şeyi aldadaraq ucuz qiymətə almaq» mənalarını bildirir (2007, s.53).

Bəti-burut (Meğri) – qamət, görkəm, boy-buxun

Bətulla (Vedi, Zəngibasar) – yallı rəqsinin növünün adı

Bəyəm I (Çəmbərək) – mægər

Bəyəm II (Kalinino) – bəs

Bəynişan (Çəmbərək) – boylu-buxunlu (oğlan)

Qazax dialektində cyni mənada işlənir (2007, s.53).

Bəz (Çəmbərək) – vəzi

Gəncə və Qazax dialektlərində də rast gəlinir (2007, s.53).

Bəzdəmməx' (Çəmbərək) – şişmək, vəziləri şişmək

Bəzmət (Çəmbərək) – əl tərəzisi

Bidex (İrəvan, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – üzümün və ya hər hansı bir meyvənin dərilib qurtarıqdan sonra ağac budaqlarında qalan meyvə (axtarış nəticəsində tapılaraq dərilir); yığımdan sonra adda-budda qalmış meyvə

Bıdıxlamax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ağacın əlçatmaz yerlərində qalan son meyvələri yığmaq

Bıdıq (Vedi) – uralama (üzüm bağına aiddir)

Biğildatma (Çəmbərək) – qyanatmaq, bişirmək

Bıldır-bıldır (Çəmbərək, Kalinino) – gilə-gilə, damcı-damcı (göz yaşına aiddir), gur damcılarla axan göz yaşı

Bılıx I (Ağbaba, Çəmbərək, Hamamlı, Qarakilsə) – buzov, inək balası, inəyin yeni doğulmuş balası

Bılıx Qazax dilaektində və Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Kəlbəcər, Laçın, Tovuz, Zərdab şivələrində «inəyin yeni doğulmuş balası» mənasını bildirir (2007, s.54).

Bılıx II (Əştərək) – kök

Buruntax (Qarakilsə) – heyvanların burnuna keçirilən ip

Bıtrax (Vedi, Zəngibasar) – tikan növü

Bibər (Çəmbərək) – istiot

Bicə (Basarkeçər) – pis

Bicələ (Zəngibasar) – çoxbilmiş, hər şeydən baş çıxaran

Bicənnə (Vedi, Zəngibasar) – çoxbilmiş (uşaqlar barəsində)

Bicərtədx' (Ağbaba) – atası bəlli olmayan uşaq, bic

Bicəyi (Qarakilsə) – vaxtından əvvəl

♦Bicəyinə doğmax (Əştərək, Qarakilsə) – vaxtından əvvəl doğmaq (heyvana aiddir)

Bicoy I (Hamamlı) – gödəkboylu, qısa boy

Bicoy II (Hamamlı) – aravuran, sözgəzdirən, fitnəkar

«Aravuran», «sözgəzdirən» mənasında işlənən *bicoy* Qazax dilaektində də eyni mənanı bildirir (2007, s.55).

Bigir (Meğri) – birlikdə, bir yerdə

Bij I (Çəmbərək) – atası bəlli olmayan

Bij II (Çəmbərək) – çoxbilmiş

Bijərtədx' (Çəmbərək) – bic, çoxbilmiş, hər şeyi bilən, hiyləgər

Bijəyinə (Çəmbərək) – vaxtı çatmamış doğulan, doğum yaşına çatmamış (heyvana aid)

Biji (Kalinino) – bacı

Bijinə (Çəmbərək) – heyvanın məlum olmayan vaxt buğaya gəlməsi, boğaz olma, vaxtından qabaq bala doğma

Bikir (Meğri) – birlikdə

Bildirçin: Bildirçin budu (İrəvan) – armud növü

Bilə I (Meğri) – ovuc

Bilə II (Meğri) – öz

Bilə III (Meğri) – birgə, birlikdə

Biləndər (Çəmbərək) – çoxbilmiş, hər şeydən xəbərdar

Binə I (İrəvan) – əsl

Binə II (Çəmbərək) – kənddən kənar qoyunların saxlanıldığı yer.

Binə Şamaxı dilaektində, Cəbrayıl, Füzuli, Kürdəmir, Salyan, Şəmkir, Zaqatala şivələrində «köçərilərin qış aylarında kənddən kənar heyvan saxladıqları yer, məskən», Şəki dilaektində, Kürdəmir şivəsində həm də «çəltik biçini zamanı çöldə düzəldilən müvəqqəti yaşayış yeri», Cənubi Azərbaycan dilaekt və şivələrində, o cümlədən Təbriz dilaektində «vələ qoşulan sonuncu cüt heyvan», «özül, bünövrə» mənalərini ifadə edir (2007, s.56).

Binədən (Çəmbərək, Əştərək) – həmişədən, başdan, əvvəldən

Binədi (Çəmbərək) – daimi

Binəli I (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – həmişə, daima, həmişəlik, bir qayda olaraq

Binəli II (Əştərək) – yerli-dibli

Binəli I mənadə Şuşa şivəsində işlənməklə yanaşı, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «doğru, düz», Füzuli, Qax şivələrində «oturaq» mənalərini bildirir (2007, s.57)

Binil I (Meğri) – toyuqların su içməsi üçün düzəldilmiş çala, çuxur yer

Binil II (Meğri) – sınıq küpənin aşağı hissəsi

Binnət: Binnət olannan (Əştərək) – əsas qoyulandan

Birədi (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bir yerdə, birlikdə

Birələşməx' (Qarakilsə) – möhkəmlənib qalmaq, məskən salmaq

Bisarım (Meğri) – birdən, qəfildən

Bistini: Bistini vermax (Meğri) – kefi kök olmaq

Bişmə: Bismə qurbanı (İrəvan) – qurbanlıq növü

Bişməcə (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – istidən səpmiş dəri, istidən bədəndə əmələ gələn yara (Dərələyəz); istidən büküklərdə və barmağın arasında əmələ gələn yara (Çəmbərək)

Bisməcə Çəmbərək şivəsində işləndiyi mənadə Qazax dilaektində və Şəmkir şivəsində də işlənir (2007, s.59).

Bişmiş (Qəmərli, Zəngibasər) – xörək
Biş-düş (Çəmbərək, Kalinino) – 1. xörək, yemək; 2. yemək hazırlama, bişirmə
Bir: Bir burum (Çəmbərək) – bir az, bir qədər qaynadılma (xörəyə aid)
Bir çimdix' (Çəmbərək) – bir az
Bir bölüx' (Çəmbərək) – çoxlu
Bir səhnət (Ağbaba) – bir dəfə
Bir boyun (Çəmbərək) – arabaya və ya kotana qoşulan bir cüt öküz
Bir dilimə (Əştərək, İrəvan) – fasiləsiz, birbaşa, bir nəfəsə, durmadan
Birədi (Çəmbərək, Kalinino) – birlikdə, bir yerdə
Birədili (Çəmbərək) – bir dəfəyə, bir dəfəlik
Birər-birər (Kalinino) – bir-bir, birbəbir
Birəti I (Meğri, Vedi) – birlikdə
Birəti II (Çəmbərək) – cəmi
Bir qınnıx (Çəmbərək) – bir az
Bir solux (Çəmbərək) – bir dəfə
Bitdə-bitdə (Çəmbərək) – dəqiq, olduğu kimi
Bitili (İrəvan) – sərhəd
Bitməx' I (Çəmbərək) – bitişmək, sağalmaq (sınıq qolun, qıçın sağalmasına aiddir)
Bitməx' II (Çəmbərək) – yorulmaq
«*Bitişmək*», «*sağalmaq*» mənasında işlənən *bitməx'* Qazax dialektində də eyni mənada işlənir (2007, s.59).
Bivi (Çəmbərək) – atanın bacısı
Biz (İrəvan) – uşaq oyunu adı
Bizdəməx' (Çəmbərək) – tələsdirmək
Bocca (Əştərək) – üzdə əmələ gələn ləkələr
Bodur (Çəmbərək) – kor-kobud (adam)
Boğanax' I (Qarakilsə) – savaq, dava-dalaq
Boğanax' II (Çəmbərək, Kalinino) – burula-burula əsən külək fırtınası
Boğanax' III (Qarakilsə) – qalın tüstü
Boğaz (Çəmbərək) – hamilə

Boğaz olmaq (Çəmbərək) – asılı olmaq
Boğazcıl (Basarkeçər) – qarınqulu
Boğazdı (Vedi, Zəngibasər) – iştahalı (adam)
Boğma (Hamamlı) – evin üstündən eninə düzülən ağaclar
Boğma stəkan (Dərələyəz, Vedi) – armudu stəkan
Boğmalamməx (Vedi, Zəngibasər) – yemək
Boğuşməx (Çəmbərək) – dalaşmaq, döyüşmək
Bombala: bombalaboş (Çəmbərək) – bomboş, tam boş
Boralamməx (Çəmbərək) – danlamaq, tənbeh etmək
Bordax (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – kök heyvan, kökəldilmiş, bəslənmiş heyvan
Bu sözə eyni mənada Gəncə, Qazax dialektlərində, Şuşa şivəsində rast gəlinir (2007, s.61).
Bordaxlamməx (Çəmbərək) – kökəltmək, bəsləmək
Bu söz Qazax dialektlərində, Tərtər şivəsində eyni mənəni ifadə edir (2007, s.61).
Bordamməx (Basarkeçər, Çəmbərək) – kökəltmək, bəsləmək
Gədəbyə şivəsində də bu söz işlənir (2007, s.61).
Boşböyür (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasər) – qarın nahiyəsinin sol tərəfi, qarın boşluğunun sol tərəfi
Boşurunqu (Çəmbərək) – yumşaq, boş təhər, bir azca boş
Qazax dialektində bu söz «*yumşaq-təhər*» mənasını bildirir (2007, s.61).
Boyat (Kalinino) – köhnə yemək
Boybaboy (Çəmbərək) – bərabər
Boygörmə (Basarkeçər, Çəmbərək) – 1. toydan sonra təzə gəlini görmək mərasimi; 2. təzə gəlinə toydan sonra verilən hədiyyə.
Boygörməsi (Çəmbərək) – bax: boygörmə
Hər iki söz, həm *boygörmə*, həm də *boygörməsi* sinonim mənə kəsb edir.
Boygörmə Naxçıvan dialektində «toydan sonra gəlini görmək mərasimi», *boygörməsi* Qazax dialektində, Daşkəsən, Gədəbəy şivəsində «toydan sonra təzə gəlini görmək mərasimi», «təzə gəlinə toydan sonra verilən hədiyyə» mənalarını bildirir (2007, s.61).

Boyummax (Meğri) – 1. varlanmaq; 2. yarımaq, xoşbəxt olmaq

Bu söz Meğri şivəsində həm də *bayınmaq* formasında işlənir (2007, s.61).

«Kitabi-Dədə Qorqud» dastanında «dövlətlənmək, zəngin olmaq» mənasında *bayımaq* işlənir (KDQ, s.31). Meğri şivəsində «*varlanmaq*» mənasında işlənən *bayımmax* və *boyımmax* qədim dilimizdə «*dövlətlənmək, zəngin olmaq*» mənasında işlənən *bayımaq* sözünün dialekt formasıdır.

Boyl (Çəmbərək) – sonra

Boylu (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – hamilə

Bu söz eyni mənada Şəki dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Yardımlı şivələrində işlənir (2007, s.62).

Boylum I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – beləliklə

Boylum II (Ağbaba, Çəmbərək, Qarakilsə) – sonra

Boylum «sonra» mənasında Qazax, Naxçıvan dialektlərində, Füzuli, Şərur, Tovuz, Tərtər şivələrində işlənir (2007, s.62).

Boylom (Kalinino) – 1. deməli; 2. sonra

Boyun (Ağbaba) – iki cüt

Bir böyün öküz (Çəmbərək) – bir cüt öküz

Boyundurux (Çəmbərək) – arabaya və ya kotana qoşulan iki öküzün boyuna keçirilən taxta

Boz I (Qarakilsə) – qoyunların əmcəyində və adamların üzündə olan xəstəlik; dəri xəstəliyi

Boz I (Çəmbərək) – ciddi, kobud

Boz Gəncə dialektində, İmişli, Yevlax şivəsində «*dişi qırqovul*», Bərdə, Şuşa şivələrində «*dəri xəstəliyi*», Bakı dialektində, Salyan şivəsində «*həyasız*», Göygöl şivəsində «*naxışsız, saya corab*» mənalarını bildirir (2007, s.62).

Bozalğan (Ağbaba) – yabanı bitki adı

Bozdamax I (Qarakilsə) – oxşaya-oxşaya ağlamaq

Bozdamax II (Çəmbərək) – danlamaq

Bozdamax III (Çəmbərək) – qarşılamaq

Bozdamax IV (Qarakilsə) – ötüb keçmək

Bozdamax V (Çəmbərək) – qorxutmaq

«*Oxşaya-oxşaya ağlamaq*» mənasında işlənən *bozdamax* «*Kitabi-Dədə Qorqud*» dastanında «*uca səslə ağlamaq*» mənasında *bozlamaq* formasında işlənmişdir (KDQ, s.52, 61).

Bozdamax Gəncə dialektində, Şəmkir şivəsində «*ucadan oxumaq və ya çalmaq*», Füzuli, İmişli, Qax, Mingəçevir şivələrində «*oxşaya-oxşaya ağlamaq*», Naxçıvan dialektində «*ötüb keçmək*» mənalarını bildirir (2007, s.63).

Bozarmax I (Çəmbərək, Karvansaray) – böyümək

Bozarmax II (Çəmbərək) – kobud cavab vermək, acıqlanmaq, əsəbiləşmək

Bozarmax III (Çəmbərək) – sərtləşmək, dəyişmək (hava haqqında)

Bozarmaq Ağdam şivəsində «*xarablaşmaq, sərtləşmək, pozulmaq*» (hava haqqında), eləcə də Bərdə, Şuşa, Tərtər, Ağdam şivələrində həm də «*hirsələnmək, əsəbiləşmək, acıqlanmaq*» mənalarını bildirir (2007, s.63).

Boz ay I (Dərələyəz) – mart ayı

Bozay II (Çəmbərək, Dərələyəz) – qışın son ayı

Bozoğlan (Vedi, Zəngibasar) – yabanı bitki

Böcüxdürməx' (Çəmbərək) – qısınmaq

Böcüx'məx' (Çəmbərək) – qısılib bir tərəfdə qalmaq

Böcüləməx' (Əştərək) – kəsilməş toyuğu qaynar suya salmaq, pörtlətmək

Bö:ələx' (Çəmbərək) – mozalan, ikiqanadlı zəhərli cücü (yay vaxtı inəkləri, danaları sancır)

Bö:ələx'ləmməx' I (Çəmbərək) – mozalanın sancması nəticəsində o tərəfə, bu tərəfə qaçmaq, şillaqlamaq (heyvanlara, əsasən danalara aiddir)

Bö:ələx'ləmməx' I (Çəmbərək) – məc. əsəbiləşmək

Bögən (Ağbaba) – təndirə yapılan qalın çörək

Bökən (Qəmərli, Zəngibasar) – kömbə

Bölmə (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) – nəlbəki

Bu söz eyni mənada Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Cəbrayıl, Qax, Şəmkir, Zaqatala, Zəngilan, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində də işlənir (2007, s.67).

Böltələməx' (Çəmbərək) – parçalamaq, hissələrə ayırmaq, bölmək

Böyən (Meğri, Vedi, Zəngibasar) – qoyunun ifraz etdiyi duru, sıyıq nəcis

◊ **Böyən töx'məx'** (Meğri) – duru, sıyıq nəcis ifraz etmək

Böyux'cəlix' (Çəmbərək, Qarakilsə) – böyüklük, ağsaqqallıq

◊ **Böyux'cəlix' eləməx'** (Qarakilsə) – böyüklük etmək, ağsaqqallıq etmək

Böyük: Böyük çillə (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – qışın ilk 40 günü

Böyür I (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – 1. kənar, yan; 2. yaxın

Böyür II (Çəmbərək) – yan tərəf

Böyür III (Çəmbərək) – bədənə böyrək olan tərəfi

Sol böyür (Çəmbərək) – sol tərəf

Sağ böyür (Çəmbərək) – sağ tərəf

Böyür oxu (Çəmbərək) – mane olan

Böyütkən (Vedi, Zəngibasar) – sünbüldə taxılın yetişən vaxtı

Bu heyndə (Vedi, Zəngibasar) – bu anda

Bu qərtən (Vedi, Zəngibasar) – bu qədər

Bu xərtən (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bax: bu qərtən

Buanqılamaq (Çəmbərək, Karvansaray) – 1. yenidən xəstələnmək, xəstəlikdən əhvalı dəyişmək; 2. soyuqlamaq

Bud (Meğri) – bölgüdə xoşa gələn

◊ **Yad bud eləməx'** (Çəmbərək) – yola salmaq

Budala (Ağbaba) – çılpaq

Zaqatala şivəsində bus öz «dəlixasiyyət, ağıldanyüngül» mənasını ifadə edir (2007, s.65).

Budamax I (Hamamlı, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – döymək, əzişdirmək

Budamax II (Kalinino) – ağacın qurumuş qol-budağını kəsib təmizləmək, ağacın artıq budağını kəsmək

Budrana (Çəmbərək) – budur, budur da

Budrna (Çəmbərək) – bax: budrana

Buələx' (Ağbaba) – milçək, ağcaqanad

Buğ (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – buxar (çay qaynayarkən və ya xörək bişirilərkən çıxır)

Buğal (Vedi, Zəngibasar) – bu tərəf

Buğala (Ağbaba, Zəngibasar) – bu tərəf, buy an; bu tərəfə, bu yana

Buğanax (Çəmbərək) – burula-burula əsən külək

Qazax dialektində *buğanax* «çayda əmələ gələn burulğan» mənasını bildirir (2007, s.65).

Buğarsax I (Qarakilsə) – buğa

Buğarsax II (Qarakilsə) – buğaya gələn inəyin dalınca düzülmiş buğa dəstəsi

Buğarsax III (Ağbaba, Çəmbərək) – it kürsəyi, dişi it dalınca düzülmiş erkək it dəstəsi

Buğdaəliyən (Hamamlı) – xırda gözlü xəlbir

Buğlama I (Basarkeçər) – soyutma kartof

Buğlama II (Çəmbərək) – püre

Buğlama III (Vedi, Zəngibasar) – öz buğunda bişirilən ət xörəyi, bozartma

Buğlama Dərbənd dialektində «içərisinə kışmış və turşu doldurularaq bişirilən balıq», Qazax dialektində «azacıq su ilə öz buğunda bişirilən bozartma» (ət xörəyi – İ.B.) mənalarda, Gürcüstanın Borçalı şivəsində Basarkeçər şivəsində ifadə etdiyi mənada (soyutma kartof mənasında) işlənir (2007, s.65).

Buğyaduran (Çəmbərək) – üçyaşar düyə, buğaya gəlmək vaxtı çatmış düyə

Buxurmax (Əştərək) – suyu ağzına doldurub püskürmək

Bulama I (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – təzə doğan qaramalın, qoyunun südündən bişirilən yemək

Bulama II (Kalinino) – yeni doğulmuş inəyin və ya qoyunun ilk südü

Bulamac I (İrəvan) – doşab, un və müxtəlif ədviyyatla bişirilən və üzərinə qoz ləpəsi üyüdüldü və səpilən yemək növü

Bulamac II (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – bişirilmiş un horrası

Bulançılamaq (Çəmbərək) – vurnuxmaq, doğum anında ağrı çəkmək (heyvanlara aiddir)

Bulançımax I (Çəmbərək, Karvansaray) – bax: bulançılamaq

Bulançımax II (Çəmbərək) – xəstəlikdən uzun müddət əziyyət çəkmək

İkinci mənada işlənən *bulançımax* sözünə eyni zamanda Mingəçevir şivəsində də rast gəlinir (2007, s.65).

Bulandırır (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – bulanıq, çirkli (suya aiddir)

Bulaşır (Çəmbərək) – çirkli (qab-qacağa aiddir)

Bulğumax (Çəmbərək) – cummaq, hücum çəkmək

Bulğur I (Ağbaba, Çəmbərək, Qarakilsə) – yarma

Bulğur II (Əştərək) – qaynadılıb qurudulmuş buğda

Bulqamax (Meğri) – yoxlamaq

Bulud I (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – iri çini qab

Bulud II (Qəmərli, Zəngibasar) – sini

Bulul I (Ağbaba, Kalinino) – 80-100 kq həcmində ot və ya küləş tayası (Ağbaba); kiçik ot tayası (Kalinino)

Bulut (Çəmbərək) – bax: bulud I

Buraxma (Çəmbərək) – yiyəsi, sahibi olmayan

Burc (Meğri) – tumurcuq

Burcutmax I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – rəqs edən zaman xüsusi bədən hərəkəti ilə oynamaq

Burcutmax II (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – fikrindən daşınma

Burğu (Meğri) – biçilmiş otu bağlamaq üçün işlədilən ağac alət

Burğuçi (Meğri) – biçilmiş otu toplayıb bağlayan adamın köməkçisi

Burxaç (Çəmbərək) – çayda suyun iti axarı və burulan yeri

Bu söz Şəmkir şivəsində də eyni mənanı bildirir (2007, s.67).

Burxaş I (Çəmbərək) – yolun döngəsi

Burxaş II (Çəmbərək) – çayda suyun gur axan yeri

Burxulmax (Çəmbərək) – əyilmək, çevrilmək (əldə və ayaqda olur)

Burxutdamax (Çəmbərək) – yunu buruq eləmək

Burqi (Meğri) – biçilmiş otu bağlamaq üçün istənilən ağac alət

Burqu (Dərələyəz) – ağac şivindən hazırlanan alət

Burquçu (Meğri) – bax: burğuçi

Burma I (Meğri) – burulub yığılmış ot topası

Burma II (Çəmbərək) – çimdik

Burma ikinci mənada Şəmkir şivəsində, «ağac» mənasında Ucar, «axtalanmış qoyun» mənasında Bakı, «zoğlarından bağda tənəkləri və göyərti dəstəsi bağlamaq üçün istifadə edilən söyüdəoxşar ağac» (ağac çubuqları – İ.B.) mənasında Şəki, «burma ağacının nazik zoğları» mənasında Cəbrayıl, Şəki, Zaqatala dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.67).

Burmac (Vedi, Zəngibasar) – buraraq götürülən çimdik

Burmaclamax (Çəmbərək) – buraraq çimdikləmək

Burmax I (Çəmbərək) – axtalamaq

Burmax II (Çəmbərək) – sancılanmaq, sancı çəkmək

Burmax III (Çəmbərək) – məs.: düzələn iyi əymək

Burmaş I (Qarakilsə) – axtalanmış (qoyun)

Burmaş II (Qarakilsə) – bax: burma

Burnuyelli (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – lovğa

Burş (Meğri) – tumurcuq

Burtalmax (Çəmbərək) – dal-qabaq eləmək

Buruxçu (Çəmbərək) – heyvan axtalayan

Burum: Bir burum (Çəmbərək, Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – dəfə, kərə (xörəyə aiddir)

Burun: Bir burun (Çəmbərək) – bax: bir burum

Burunçarır (Çəmbərək) – corabın altına tikilən yamaq; yırtılmış corabın altına əlavə olaraq hörülüb tikilən hissə

Burunnamax (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1. istəməmək, yola aparmamaq, incitmək, yola verməmək; 2. mallar ot yeyərkən otu burunları ilə yerə tökmək

Burunnamax ikinci mənada Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Füzuli, Şuşa, Tərtər şivələrində də işlənir (2007, s.67).

Buruntax (Ağbaba, Vedi, Zəngibasar) – mal-qaranın burnuna kəndirlə salınan ilgək; heyvanların (inəyin, öküzün, buğanın) burnuna vurulan ip, kəndir

Buruntulux (Çəmbərək) – yulaf

Buruz (Qarakilsə) – kinli, əyri (baxmağa aiddir)
Buruz-buruz (Qarakilsə) – acıqlı-acıqlı, kinli-kinli, ədavət, kin

◊**Buruz-buruz baxmaq** (Qarakilsə) – əyri-əyri baxmaq, kinli-kinli baxmaq

Busəm (İrəvan) – bu dəfə

Busərim (Vedi, Zəngibasər) – bax: busəm

Buşqax (Vedi, Zəngibasər) – evin küncü, bucağı

Butalammax (Çəmbərək) – daldalanmaq, sığınmaq

Butuxa (Çəmbərək) – budur

Buyuxmax I (Çəmbərək) – boylanmaq, boylanaraq ətrafa baxmaq, vahimələnmək

Buyuxmax II (Çəmbərək) – qorxaraq qalmaq, təntimək

Buyuxmax Bakı, Şamaxı dialektlərində «soyuqdan donmaq, üşümək» mənasını bildirir (2007, s.68).

Buz (Çəmbərək) – soyuq

Buzoylux I (Çəmbərək) – inəyin rəhni

Buzoylux II (Çəmbərək) – buzov salınan yer

Bübüx (Çəmbərək) – qozun yaşıl qabığından təmzlənməsi

Bübüxdənçixma (İrəvan) – payızın son aylarında ağacda qalan qozların yaşıl qabığından təmiz çıxıb yerə düşməsi

Büx'dərməx' (Çəmbərək) – yemək

Bülətdəməx' (Hamamlı) – itələmək

Bülil (Meğri) – buğda zəmisindən küləşlə qarışıq biçilib gələn yabanı otun yumru, kiçik və qara rəngdə olan toxumları

Bülül (Meğri) – taxılın arasında bitən yabanı ot toxumu

Bülöv (Dərələyəz) – kəsici alətləri itiləyən xüsusi daş

Bülöy (Çəmbərək) – bax: bülöv

Bülürçük (İrəvan) – göy lobyə

Bürç (Əştərək) – qışda tumurcuqlanmış ağac ucları

Bürələmməx' (Çəmbərək) – bürünmək

Büröylü (Hamamlı) – ağ çiçəkləri olan yabanı bitki (dərman üçün istifadə edilir)

Bürüncəx' I (Çəmbərək) – soyuqdan qorunmaq üçün geyilən paltar

Bürüncəx' II (Vedi, Zəngibasər) – üz-gözü örtmək üçün yaylıq

Bürüttənməx' (Vedi, Zəngibasər) – üst-başını qalın paltarla bürümək, soyuqdan qorunmaq üçün qalın geyinmək

Büvü I (Çəmbərək) – atanın bacısı

Büvü II (Kalinino) – əmi və ya dayı arvadı

Büyələx' (Çəmbərək) – yay aylarında buzovları, danaları sancan milçək, ağcaqanad

Büzmə (Çəmbərək, Karvansaray) – bağısız çarıq növü

Bu söz Kəlbəcər şivəsində «qadın üst paltarı» mənasını bildirir (2007, s.69).

C

Cacıx I (Basarkeçər) – oynaq

Cacıx II (Dərələyəz) – yeməli yabanı bitki

«*Yeməli yabanı bitki*» mənasında işlənən cacıx Qazax, Ordubad dialektlərində və Gədəbəy, Göygöl, Şəmkir, Tovuz şivələrində də işlənir (2007, s.70).

Cađ (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi) – darı çörəyi, darı unundan bişirilən çörək

Cağ I (Çəmbərək) – arabanın yanları

Cağ II (Çəmbərək) – barmaqların ayaq pəncəsi ilə birləşdiyi oynaq

İkinci mənada işlənən *cağ* həm də Daşkəsən, Göygöl şivəsində işlənir (2007, s.70). *Cağ* Ordubad dialektində Ağdərə, Laçın, Şahbuz, Zəngilan şivələrində «mil (corab toxumaq üçün)», Kürdəmir şivəsində «*nərdivan*» mənalarını ifadə edir (2007, s.70).

Cağala (Çəmbərək) – yetişməmiş meyvə, kal meyvə

Cağıllatmax (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – tökmək, əndərmək (maye barədə işlədilir)

Bu sözə cəyni mənada *çaqqıldatmaq* formasında Cəbrayıl şivəsində rast gəlinir (2007, s.70).

Cahal (Çəmbərək) – gənc, cavan

Cajix (Çəmbərək) – bax: cacıx II

Cala (Çəmbərək) – sulu, otlu yer, çay sahilində sulu göy çəmənli yer

Bu söz Gəncə, Qazax dialektlərində, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «çay sahilində meşə» mənasını bildirir (2007, s.70).

Calamax I (Çəmbərək, Əştərək) – tökmək, dağıtmaq

Calamax II (Çəmbərək) – birləşdirmək, qovuşdurmaq

Calayvətən (Çəmbərək) – təkbaşına

Cam (Çəmbərək, Dərələyəz) – boşqab, mis kasa

Camax (Çəmbərək, Vədi, Zəngibasar) – suyun üstünə toplanmış yaşıl rəngli çirk

Camal (Çəmbərək) – üz, sifət, görünüş

Can (Çəmbərək) – bədən

Can köynəyi (Vədi) – alt köynəyi

Can həkimi (Çəmbərək, Vədi, Zəngibasar) – terapevt

Canbəsər (Vədi Zəngibasar) – ölümcül

Canavargəzdirən (Hamamlı) – kol adı

Cancanı (Zəngibasar) – böyük əmi arvadı

Bu söz Ordubad, Şərur dialekt və şivələrində «qardaş arvadı» mənasını bildirir (2007, s.71).

Cancul (Hamamlı) – gavalı növünün adı

Cancul həm də Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.71).

Cancur (Çəmbərək, Kalinino) – bax: cancul

Candərđi (Çəmbərək) – zorla, istəmədən, könülsüz

Candiş (Meğri) – zəhmətkeş, əməksevər

Canəzər (Vədi, Zəngibasar) – tez xəstələnən

Canxırid: Canxırid eləməx' (Qarakilsə) – yaxa qurtarmaq

Canqa (Qafan, Qarakilsə, Gorus) – kök (adam barədə)

Canrı (Çəmbərək) – güclü, qüvvətli

Cantrax (Çəmbərək, Qarakilsə) – yekə bədənli, qüvvətli

Car (İrəvan) – haçalı ağac (meyvələri ağacın əlçatmaz budaqlarından yığımaq üçün nazik, enli, ucu bir qarış həcmində dörd yerə ayrılmış haçalı ağac)

♦ **Car çəx'məx'** (Çəmbərək) – demək, bildirmək, hamıya məlum etmək

Carcar (Əştərək) – taxılı döymək üçün altına bıçaqlar vurulmuş hərlənən kötük

Carcı I (Çəmbərək, Qarakilsə) – evin pərdisinin üstündən döşənən çırpı və ya xırda ağac

Carcı II (Çəmbərək) – təzə tikilmiş pəyənin üstünə tökülən ot, saman

Carcı III (Əştərək, Qarakilsə) – 1. başdan-başa kəsilmiş ağac kolları (Əştərək); 2. qollu-budaqlı kol (Qarakilsə)

Carcılamax (Çəmbərək, Qarakilsə) – carcı ilə, ağac kolları ilə örtmək

Carramax (Çəmbərək) – paltar yuyulandan sonra çayda, arxada, bulaqda pak etmək, suya çəkmək, təmizləmək

Carramax Gəncə, Qazax, Şamaxı dialektlərində, Mingəçevir, Şəmkir, Tovuz, Ucar şivələrində cyni mənada işlənməklə yanaşı, Gəncə, Qazax dialektlərində cyni zamanda «əndərmək» (tökmək) mənasını bildirir (2007, s.72).

Cavam: cavam yeməx' (Meğri) – öyrəşmək, vərdiş etmək

Caydax (Çəmbərək, Əştərək, Meğri, Vədi) – uzun, arıq, ucaboy

Caydırımax (Vədi, Zəngibasar) – yayındırmaq, bir bəhanə ilə fikri yayındırmaq

Caynax (Qəmərli, Zəngibasar) – dırnaq

Cecə (İrəvan) – əzilmiş üzümün qabığı

Cecim (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – zolaqlı parça (yundan isə ya ipəkdən toxunur)

Ceviz (Vədi) – qoz

Ceydax (Çəmbərək, Qarakilsə) – bax: caydax

Ceyə (İrəvan) – inəyin doğandan sonra birinci, ikinci, üçüncü südü

Ceyix' (Meğri) – ağızın yanları, cəhəng

Cezvəli (Vədi, Zəngibasar) – tez əsəbiləşən, hirsli

Cəbə I (Meğri) – qayalarda olan çat

Cəbə II (Vədi) – məişət aləti (rəfətənin içinə söyüd şivləri qoyularaq hazırlanır)

Cəbə III (Qarakilsə) – qayanın qar, yağış tutmayan yeri

Cəbə Cəlilabad şivəsində «gödəkboylu», Təbriz dialektində «xurcun» mənalarını bildirir (2007, s.73).

Cəbərə (Vedi, Zəngibasar) – toxunma zənbil

Cəcə (Vedi, Zəngibasar) – üzümün və ya meyvənin yeyilməyən hissəsi, qabığı

Cədəl I (Ağbaba) – çətin adam, araqarışdıran

Cədəl II (Basarkeçər) – qabığı qalın qoz

Cədəz (Ağbaba) – bax: cədəl

Cəftə (Çəmbərək, Qarakilsə) – qapının bağlanması üçün istifadə olunan alət

Cəhək (Əştərək) – paltarın ayağına qoyulan lent

Cəhənk (Vedi, Zəngibasar) – ağızın yan tərəfi

Cəhr: **Cəhr eləməx'** (Meğri) – zəhərli ot yeyib zəhərlənmək

Cəx' (Meğri) – pas

Cəx'lənmək (Əştərək) – kifsimək

Cələ I (Dərələyəz, Əştərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – tələ (at quyruğunun qılından hazırlanır)

Cələ II (Hamamlı) – çayın kənarında göy otlulu yer

Cələb (Basarkeçər) – arıq, zəif

Cələcoş (Hamamlı, Vedi, Zəngibasar) – qurut, yağ və kartofdan hazırlanmış xörək

Cələkəsən (Meğri) – hiyləgər

Cələkəsənnix' (Vedi, Zəngibasar) – 1. fırıldaqçı; 2. oğurluq

Cəm I (Çəmbərək, Kalinino) – boşqab, kasa

Cəm II (Meğri) – dəfə

ØCəm açmaq (Əştərək) – gen açmaq (yumurta döyüşdükdə işlədilir)

Cəmbərək (Ağbaba) – kotanla xarazasını bir-birinə birləşdirən zəncir

Cəmdəx' I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – insan bədənini

Cəmdəx' II (Vedi, Zəngibasar) – heyvan leşi, heyvan ölüsü

Cəmdəx' III (Çəmbərək) – doğranmamış, kəsilmiş heyvan

əti

Cəmicümlətan (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – hamısı

Cəmicümlətan (Çəmbərək) – cəmi, hamısı

Cəmlə I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – qış fəslinin axırıncı ayı

Cəmlə II (Əştərək) – istilik

Cəmlələr (Dərələyəz) – fevralın 21-dən martın 21-nə kimi olan dövr

Cəncəl (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çətin adam

Cəncil (Çəmbərək) – yeməli ot kökü

Cəneyə (Meğri) – ətindən istifadə olunmayan mal-heyvan cəmdəyi

Cənə (Çəmbərək) – cəmdək (heyvana aiddir)

Cənnət: **Cənnət alması** (İrəvan) – alma növü

Cənnənməx' (Çəmbərək) – kifsəmək, kiflənmək

Cəng: **cəngində saxlamaq** (Çəmbərək) – öz itaətində saxlamaq

Cərcənəx' (Çəmbərək) – əng

ØCərcənəx' olmaq (Vedi, Zəngibasar) – əl-ayağa bir tərəfə düşmək, paçası aralı qalmaq

Cərşov (Dərələyəz) – çadra

Cəvcə (Qarakilsə) – cəhəng, ağızın yanları

Cəvəx' (Hamamlı) – çoxdanışan

Cəvəx'lix' (Hamamlı) – uzunçuluq

ØCəvəx'lix' eləməx' (Hamamlı) – uzunçuluq etmək

Cəvərə (Dərələyəz, Meğri) – xırda səbət, toxunma səbət

Cəvərə Culfa, Ordubad, Zəngilan dialekt və şivələrində «toxunma səbət» mənasında işlənir və Kəlbəcər şivəsində eyni mənada *cəvaran* fonetik formasında rast gəlinir (2007, s.74). Onu da əlavə edək ki, cəvərə Kəlbəcər şivəsində həm də «küləşdən düzəldilmiş iynə-sap qutusu» mənasını bildirir (2007, s.74).

Cəviz (Dərələyəz, Vedi) – qoz

Ağcabədi, Cəbrayıl, Culfa, Laçın, Naxçıvan, Ordubad, Şərur, Zəngilan dialekt və şivələrində *cəviz* sözü işlənir və «qoz» mənasını bildirir (2007, s.74).

Cəycüy (Çəmbərək) – xırda, kiçik

Cəzirə (Qarakilsə) – ada

Cıbitmax I (Böyük Qarakilsə, Hamamlı) – qaçmaq

Cıbitmax II (Çəmbərək) – oğurlamaq

Cıbil (Kalinino) – araba təkərinin oxdan çıxması üçün uc hissəsinə keçirilən nazik mismara oxşar dəmir parçası

Cıdırramax (Hamamlı) – qaçmaq

Cığal (Çəmbərək, Kalinino) – araqarışdıran, heç vaxt hər hansı doğru, düzgün bir şeylə barışmayan

Cığatay (Vedi, Zəngibasar) – bişirilən qovurmanın suyu

Cığatayı (Vedi, Zəngibasar) – bax: cığatay

Cığır (Çəmbərək) – iz, ləpir

Cıqqılı I (Çəmbərək, Kalinino) – balaca

Cıqqılı II (Kalinino) – azacıq, bir az

Cıqqırığ (Çəmbərək) – səs

Cılasın (Çəmbərək) – igid, qoçaq

Cılafın (Əştərək) – qoçaq, vurub-tutan

Cıleyin (Çəmbərək) – gözəl, yaxşı

ØBu cıleyində (Çəmbərək) – bu gözəllikdə

Cılfır (Dərələyəz) – göyərtidən bişirilən xörək

Cılfır Kürdəmir, Şamaxı, Şirvan dialekt və şivələrində «bərək qaçan at», Naxçıvan dialektində isə «yersiz danışan» mənalarında işlənir (2007, s.75).

Cılgı (Böyük Qarakilsə, Basarkeçər) – içərisinə ağartı yığmaq üçün tükü təmizlənmiş qoyun dərisi; tükü üzü görünən motal

Cılgın (Çəmbərək) – yarı hissə

Cılxa I (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, İrəvan, Kalinino) – 1. təmiz; 2. çox, lap çox

Cılxa II (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – xalis

Cılxa III (Hamamlı) – tamam, tamamilə, lap

Cılxa üçüncü mənada Gəncə, Qazax, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Biləsuvar, Cəbrayıl, Daşkəsən, Gədəbəy, İmişli, Kəlbəcər, Kürdəmir, Masallı, Salyan, Şirvan, Tovuz, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.76).

Cılxıd (Əştərək) – nazik ağacdən hörülmüş qapı

Cılıqqa (İrəvan, Qarakilsə) – qolsuz geyim (pamazı və ya yun parçadan tikilir və qışda geyilir)

Cılız I (Çəmbərək, Kalinino) – daha çox, lap

Cılız II (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Vedi) – arıq

Cılız III (Çəmbərək) – yalnız, xüsusilə, daha da

Cılvır I (Ağbaba) – təmizkar, təmiz

Cılvır II (Ağbaba, Basarkeçər) – göyərti ilə (unnuca, qüşəppəyi və əməköməci) yarmanın və ya düyünün qatışığından bişirilən xörək

Cımbılı (Ağbaba) – balaca

Cımxır (Basarkeçər) – xalis, tamam, lap

Bu sözə eyni mənada Qazax, Şəki dialektlərində, Goranboy, Tovuz, Yevlax, Zaqatala, Gürcüstanın Başkeçid şivələrində rast gəlinir (2007, s.76).

Cında (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əski, cırılmış, xarab olmuş, heç nəyə yaramayan paltar cırığı

Cındır I (Çəmbərək, Zəngibasar) – əski

Cındır II (Vedi, Zəngibasar) – köhnə, cırıq-sökük

Cıncı (İrəvan) – ən nadinc uşaq

Cıncılı I (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi) – balaca, lap balaca

Cıncılı II (Çəmbərək) – az, bir qədər

Cıncır I (Çəmbərək, Əştərək, Qarakilsə, Qəmərli, Zəngibasar) – 1. səs; 2. nəfəs

ØCıncırçı çıxmaq (Çəmbərək, Zəngibasar) – səsi çıxmaq

Cıncır II (Ağbaba, Kalinino) – vedrə

Cıncır III (Ağbaba, Hamamlı) – qazança

Cıncışma (Qarakilsə) – acıq, qəzəb

Cıncırax (Çəmbərək) – quru

Cır I (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – yabanı, peyvənd edilməmiş

Cır II (Qarakilsə) – çürümüş süd

Cır III (Qarakilsə) – südün yağlı və ya yağsız olduğunu bildirmək üçün işlədilən söz

Cır IV (Çəmbərək) – zəif uşaq

Cırbağma (Vedi, Zəngibasar) – xırda, cansız, çəlimsiz uşaq

Cırbit I (İrəvan) – tam yetişən qozun yaşıl qabığı ilə qoz qabığının arasında olan nazik pərdə

Cırbit II (Əştərək) – kirpiklərdə əmələ gələn zığ (göz ağrığında əmələ gəlir)

Cırbit III (İrəvan) – qoyun yununun içerisində olan tikanlar

Cırbıt IV (Vedi, Zəngibasar) – üst-başa yapışıb qalan ot növü

Cırcırma (Kalinino) – çox isti

Cırğın (Çəmbərək, Karvansaray) – arıq

Cırhacı (Vedi, Zəngibasar) – çox isti

Cırı (Çəmbərək) – qoçaq, bacarıqlı

Cırım (Dərələyəz) – yerin, torpağın bir hissəsi

Cırımlama I (Çəmbərək, Kalinino) – kəsmək, parçalamaq

Cırımlama II (Çəmbərək) – döymək, vurmaq

Cırnama (Çəmbərək) – əsəbiləşmək

Cırinatma (Çəmbərək, Kalinino) – əsəbiləşdirmək, hirsləndirmək

Cırıqqoz (Meğri) – yüngül (adam)

Cırrı (Qarakilsə) – yağlı (süd)

Cırsız (Qarakilsə) – yağsız (süd)

Cırtqoz (Kalinino) – tez özündən çıxan

Cırtqoz (Vedi, Zəngibasar) – tez özündən çıxan

Cırvağa (Çəmbərək) – uşaq

Cırvağalı (Çəmbərək) – uşaq

Cıttıca (Basarkeçər) – ardıc

Cıvix I (Çəmbərək) – yumşaq, qatılaşmamış, duru (yeməyə aiddir)

Cıvix II (Qarakilsə) – tez yetişən kartof

Cıvımax (Əştərək) – boşalmaq

Cıvrax (Çəmbərək) – qıvrax, cəld, qoçaq

Bu söz Qazax dialektində və Şəmkir şivəsində də eyni mənada işlənir (2007, s.77).

Cıvrıx I (Dərələyəz) – yeməli yabanı bitki

Cıvrıx II (Dərələyəz, Meğri) – qabıqdan çıxmış meyvə (qoza, fındıq, şabalıda aiddir)

Cıvrıx III (Çəmbərək) – bax: cıvrax

Cıvrıx IV (Dərələyəz) – lüt, çıpaq

İkinci mənada *cıvrıx* eyni mənada Mingəçevir, Zaqatala (2007, s.77), *cıbrıx* fonetik formasında «qərzəksiz, qərzəkdən çıxmış (qoz, fındıq, şabalıd) mənasında Cəbrayıl, İsmayılı, Oğuz, Ordubad, Qubadlı şivələrində (2007, s.75) rast gəlinir.

Cıvrıxlama (Əştərək) – paltarını çıxarmaq, heyvanın dərisini çıxarmaq (soymaq mənasında)

Gəncə dialektində «çıpaq olmaq, soyunmaq» mənasında işlənən *cıvrıxlamax* (2007, s.78) Qərbi Azərbaycan Əştərək şivəsində «paltarını çıxarmaq», «heyvanın dərisini soymaq» mənasında işlənən *cıvrıxlama* yaxın mənşəli sözlərdir.

Cıynax I (Vedi, Zəngibasar) – çiyinin arxa tərəfdən qol ilə bitişən yeri

Cıynax II (Çəmbərək) – dırnaq

ØCıynağı tutma (Çəmbərək) – sözü düz çıxmaq

Cıynaxlı (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – 1. caynağı (dırnağı) olan; 2. qoçaq, işbacaran

Cız (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xətt

Cızadolma (Çəmbərək) – uşaq oyunu adı

Cızaxurd: Cızaxurt olma (Meğri) – iyrenmək

Cızagirmə (Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyun növü

Cızaqurma (Hamamlı) – uşaq oyunu adı

Cızbiz (Dərələyəz, Zəngibasar) – bax: cızdax

Cızdax (Çəmbərək, Kalinino) – qoyun quyruğu xırda-xırda doğranaraq əridildikdən sonra yerdə qalan hissə

Cızdolma (Çəmbərək) – bax: cızadolma

Cızdix (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – bax: cızdax

ØCızdığını çıxarmaq (Vedi, Zəngibasar) – acıq vermək

Cızırax': Cızırığını çıxartma (Çəmbərək) – təsir etmək, yandırmaq, dediyi sözü özünə qaytarmaq

Cızax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bax: cız

Cıcı-bacı (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – sirdaş, rəfiqə

Cıfdə (Meğri) – boy-buxun, görkəm

Cıfləməx' (Çəmbərək) – daxil olmaq, girmək

Cihaz (Qarakilsə) – dəvə palanı

Cix'nə (Meğri) – qorxunc

Ciji (Karvansaray) – ana

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Ağdaş, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Göyçay, İmişli, Yevlax, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.78).

Ciji-bacı (Çəmbərək) – bax: cici-bacı

Cil I (Vedi, Zəngibasar) – rişə

Cil II (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – bataqlıq yerdə, çay kənarında bitən otun adı

♦**Cil atmaq** (Vedi, Zəngibasar) – 1. rişələnmək; 2. hər yanda adam olmaq

Cil Ağcabədi şivəsində «lil», Şərur şivəsində «əmici tellər» mənasında işlənir (2007, s.78).

Cilav (Meğri) – bir az, bir qədər

Cileyin (Çəmbərək) – yaxşı, əla

Cilfləmməx' (Çəmbərək) – gizlənmək

Cilxor (Basarkeçər) – bir yaşar at

Cilif (Basarkeçər, Hamamlı) – arabada təkərin oxdan çıxması üçün salınan dəmir pəz

Cilitqa (Vedi, Zəngibasar) – qolsuz jaket

Cillix' (Vedi, Zəngibasar) – cil bitən sulu yer

Cillitməx' (Ağbaba) – gizlətmək

Ciloy: Bir ciloy (Çəmbərək) – bir qədər (miqdar mənasında işlənir)

Bir ciloy birləşməsində də müəyyən miqdar anlayışını ifadə edir.

Cilməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – oğurlamaq

Cimbildətməx' (Çəmbərək) – bax: cilməx'

Cimciməli (Çəmbərək, Hamamlı) – xırda naxışlı parça, xırda güllü parça, bəzəkli (paltara aiddir)

Cimciməli eyni zamanda Gəncə dialektində, Gədəbəy, Göygöl, Mingəçevir və Gürcüstanın Borçalı şivələrində də «xırda naxışlı parça» mənasında işlənir (2007, s.79).

Cimmat: Cimмата çəkilməx' (Çəmbərək) – görünməmək, gözdən itmək

♦**Cimmat olmaq** (Çəmbərək) – gözdən itmək, görünməmək

Cincilim (Çəmbərək) – yabanı yeməli bitki

Cında (Çəmbərək) – əski

Cinə I (Qarakilsə) – əsəbi

Cinə II (Qarakilsə) – balaca

Cingoy (Hamamlı, Kalinino) – əsəbi, hövsələsiz, tez özündən çıxan

Cingöz (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. xırda gözlü (adam); 1. hiyləgər gözlü

Cinnənməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əsəbiləşmək, hirsələnmək

Cinnətməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əsəbiləşdirmək, hirsələndirmək

Cirə I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qənaət, müəyyən miqdar

♦**Cirə ilə verməx'** (Çəmbərək) – müəyyən miqdarda vermək, nəzarətlə vermək (mənfə mənadada)

Cirə II (Əştərək) – naxırçının və ya çobanın hər ay yığıdığı puldan əlavə aldığı buğda (əmək haqqı kimi)

Cirə III (Çəmbərək) – çobana və ya naxırçıya əvvəlcədən verilən haqq

«Qənaət» mənasında işlənən *cirə* sözüne Şamaxı dialektində, Cəbrayıl, Goranboy şivəsində də rast gəlinir (2007, s.79).

Civə (Meğri) – meyvə bağlarını suvarmaq üçün cərgələrin dibindən gedən arx

Civir I (Dərələyəz) – öz-özünə bitən söyüd, söyüdü balaca budaqları

Civir II (Basarkeçər) – nəsib

Cizə: irmə (Basarkeçər) – uşaq oyununun adı

Cod (Çəmbərək) – tərs, zəhlili (adam)

Cormalaşmaq (Çəmbərək) – bir yerə yığılmaq, toplaşmaq

Cortdan (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – xərəyin yağsız hissəsi, suyu

Coza (Hamamlı) – yumru daş (uşaq oyununda istifadə edilir)

Cöhərri (Çəmbərək) – qüvvətli, canı sulu (gücü olmaq mənasında)

Cöləmbər (Meğri) – xortdan

Cömüşüx': Cömüşüx' oturmaq (Hamamlı) – çömbəlmək

Cönənbər (Meğri) – bax: cölənbər

Cöngə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qaramalın yeniyetmə erkəyi

Cöyüz (Çəmbərək, Kalinino) – qoz

Cöyz (Çəmbərək) – bax: cöyüz

Cö:z (Çəmbərək) – bax: cöyüz

Cöyüz Gəncə, Qazax dialekt və şivələrində, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də «qoz» mənasını bildirir (2007, s.81). *Cöyüz* eyni mənada Naxçıvan, Ordubad dialektlərində Ağcabədi, Cəbrayıl, Culfa, Laçın, Şərur, Zəngilan şivələrində *cəviz* fonetik formasında işlənir (2007, s.74).

Cucar (Qarakilsə) – zəmini biçərkən sıraya düzülmüş adamların axırncısı

Cudam (Ağbaba, Kalinino) – ağılsız

Cuhut (Kalinino) – yəhudi (xalq)

Cu:x (İrəvan) – duru yemək (undan bişirilən yeməklərə aiddir)

Ciloy (Çəmbərək, Kalinino) – 1. at yüyənin qolları; 2. yüyən

Cumbur (Qafan, Qarakilsə, Gorus) – çim

Cumcuma: Cumcuma olmax (Vedi) – başdan-ayağa islanmaq

Cummax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – irəli atılmaq, hücum etmək

Cuna (Basarkeçər, Çəmbərək, Kalinino) – tənzip

Cunquş (Dərələyəz) – xırda, balaca

Cuvar (Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – mirab, su verən, su paylayan (əkin sahəsinə su verən adam)

Cuyux (Vedi, Zəngibasar) – bax: cıvıx I

Cuyulmax (Vedi, Zəngibasar) – yumşalmaq (adama aiddir)

Cübbərə (Çəmbərək) – balaca, qısaboynu

Cücüx' I (İrəvan) – xırda, körpə xiyar

Cücüx' II (Çəmbərək) – xırda, balaca kartof

İrəvan şivəsində «xırda, körpə xiyar» mənasında işlənən *cücüx* sözü eyni mənada Gəncə, Qazax dialektlərində, Ağdaş, Goranboy şivələrində də işlənir (2007, s.83).

Cülbəlməx' (Meğri) – özündən çıxmaq

Cülkə (Əştərək) – balaca qobu

Cülümbür (Çəmbərək, Qarakilsə) – lut, paltarsız

Cülyə (Çəmbərək) – gölməçə

Cümbülü (Qarakilsə) – 1. balaca; 2. azca

Cümcürüx' (Meğri) – tamamilə

Cümrü (Çəmbərək) – təkcə, tək

Cür I (İrəvan) – bağçılıqda istifadə olunan qab hazırlamaq üçün nazik şüv ağaclar

Cür II (Çəmbərək) – növ

Cür: Bu cür (Çəmbərək) – belə

Cürə (Basarkeçər) – kiçik saz

Cürəfə (Vedi, Zəngibasar) – bədən, can, cüسسə

Cürəfəsiz: Cansız-cürəfəsiz (Çəmbərək) – arıq, zəif

Cürə-cürə (Çəmbərək, Kalinino) – növbənöv

Cürbəcür (Çəmbərək) – bax: cürə-cürə

Cürəpə (Karvansaray) – arıq

Cürdəx' (Meğri) – kürə, kiçik saxsı su qabı

Cürüm (Çəmbərək) – dilim, bir parça (ətə aiddir)

Cüسسə (Çəmbərək, Əştərək) – gövdə, bədən

Cüsülə (Meğri) – məc. mədə, ciyər

Cüt (Dərələyəz, Çəmbərək) – xış

Cütrəx' (İrəvan) – eyni rəngli paltar

Cüvə (Meğri) – meyvə bağlarını suvarmaq üçün cərgələrin dibindən gedən arx

Cüvəllağı (Vedi, Zəngibasar) – bic, dəcəl, fırlıdaq

Cüvəş (İrəvan) – cansız

Cüyə (Meğri) – bax: cüvə

Ç

Çafçalamax (Çəmbərək) – çalışmaq, əlləşmək

Çafçımax (Çəmbərək) – çalışmaq

Çağa (Basarkeçər, Çəmbərək) – yeni doğulmuş körpə, uşaq Şəki dialektində Ağdaş, İsmayılı şivələrində *çağa*, *uşaq* mənasında işlənir (2007, s.85).

Çağala (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – kal, yetişməmiş meyvə (gavalı, alça, ərik)

Bu söz Qazax, Ordubad dialektlərində Ağdam, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də eyni mənada işlənir (2007, s.85).

Çağdaş (Əştərək) – dəyirman daşının üzərinə qoyulub dənliklə birləşən ağaclar

Çaxçax I (İrəvan) – açıb örtəndə səslənən tövlə qapısı

Çaxçax II (Vedi, Zəngibasər) – dəyirman daşının üstündə tərpnənə taxta, taxılı daşın boğazına tökən Alət

Çaxçax Zaqatala, Balakən, Kürdəmir şivələrində «yerə basdırılmış dirəklərə köndələn ağaclar vurmaqla düzəldilən hasar», Kürdəmir, Tovuz, Zaqatala, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «həyətin və ya bağçanın girəcəyində düzəldilən qapı» mənasında işlənir (2007, s.85).

Çaxçillə (Çəmbərək) – yerli-yerində, səliqəli, nizamlı (evdə olan əşyalara aiddir)

Çaxçilləməx' (Çəmbərək) – sahmana salmaq, hazırlamaq, nizamlamaq

Çaxmır I (Meğri, Vedi, Zəngibasər) – çox göy (gözə aiddir)

Çaxmır İraq – türkman ləhcəsində *çaxmur* formasında *çaxmur göz* söz birləşməsinin tərkibində rast gəlinir. *Çaxmur göz* «ala göz» mənasını bildirir (İraq, s. 352)

Çaxmır II (Meğri) – iri qaratikan

Çaxrax (Kalinino) – məhsuldar olmayan, xırda daşlı torpaq

Çaqqala I (Dərələyəz, Qarakilsə, Qəmərli, Zəngibasər) – bax: çağala

Çaqqala II (Qəmərli, Zəngibasər) – cansız, həddindən artıq arıq

Çaqqı I (Meğri) – ucu əyri bıçaq, cib bıçağı

Çaqqı II (Zəngibasər) – gödək ağac

Çaqqıldax I (Əştərək) – qoyunun quyruğuna yapışib bərkimiş qoyun nəcisi

Çaqqıldax II (Əştərək) – ağacda bir-birinin yanında sıx halda olan meyvə

Çaqqıllax I (Çəmbərək) – bax: çaqqıldax I

Çaqqıllax II (Çəmbərək) – yabani bitki adı

Çal (Çəmbərək) – otsuz dağ, yamac

Qazax dialektində, Göygöl, Qax şivələrində *çal*, «dağ döşü», «yamac» mənalarını bildirir (2007, s.86).

Çala I (Basarkeçər) – biçənək

Çala II (Zəngibasər) – doğuşdan əvvəl heyvanın ifraz etdiyi qatı selik

Çala III (Zəngibasər) – dərə

Çala IV (Çəmbərək) – 1. çökək yer, sulu çökək yer (Çəmbərək); 2. kiçik çuxur, çökək (Vedi, Zəngibasər)

Çala Şəki dialektində və Kürdəmir şivəsində «lək, çəltik ləki», Şirvan şivəsində «yer, sahə», Qazax dialektində həm də «tarla düşərgəsi» mənalarını bildirir (2007, s.86). Üçüncü mənada işlənən çala Bakı dialektində, Yardımlı, Saatlı şivələrində də «dərə» mənasını ifadə edir (2007, s.86).

Çalası I (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – qatıq mayası

Çalası II (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – ara vuran, araqarıdıran

«Qatıq mayası» mənasını bildiren *çalası* Qazax dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Daşkəsən, Füzuli, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Kəlbəcər, Qax, Tovuz, Salyan, Şərur, Zaqatala şivələrində də işlənir (2007, s.86).

Çalçö:r (Çəmbərək) – çək-çevir, ölçmə-biçmə

ØÇalçö:r eləməx' (Çəmbərək) – ölçüb-biçmək

Çaldımax (Çəmbərək) – üyütmək

Çalgeçir (Meğri) – xəbərçi, sözgəzdiren

Çalğı (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – itburnu kollarından düzəldilən böyük süpürgə (tövləni və ya həyəti süpürmək üçün istifadə olunur)

Qazax, Şəki dialektlərində, Balakən, Cəbrayıl, Gədəbəy, Yardımlı, Goranboy, İmişli, Oğuz, Şuşa, Tovuz, Ucar şivələrində işlənən *çalğı* «nar, heyva çubuqlarından düzəldilən böyük süpürgə» mənasını bildirir (2007, s. 86-87). *Çalğı* sözünə eyni mənada *çalqi* formasında Cəbrayıl, Culfa şivələrində, çulqu formasında Şahbuz, Şərur şivələrində rast gəlinir (2007, s.88).

Çalğıcı I (İrəvan) – oğru

Çalğıcı II (Çəmbərək) – ot çalan <adam>

Çalğıcı III (Çəmbərək) – musiqiçi

Çalğılamax (Çəmbərək) – həyəət-bacanı, tövləni süpürmək (çalğı vasitəsilə süpürmək)

Çalxana (Böyük Qarakilsə) – ovduq

Çalxar (Meğri) – tuluq

Çalxeyçi (Vedi, Zəngibasər) – xəbərçi, ara qarışıdırən sözgəzdiren

Çalxoy (Çəmbərək) – böyük, gen

Çalınmax (Çəmbərək) – dəymək, görünmək

Çalı (Vedi, Zəngibasər) – mıxça kimi kol-kos kötüyü

Çalkeçir I (Çəmbərək) – dolaşdırma, toxuma (hörmədə, xalça toxumada)

Çalkeçir II (Dərələyəz) – qarmaq

Çalqı (Vedi, Zəngibasər) – nar, heyva və s. çubuqlarından düzəldilən böyük süpürgə

Çalqu I (Qarakilsə) – bax: çalqı

Çalqu II (Qarakilsə) – böyük süpürgə düzəltmək üçün istifadə edilən nar, heyva və s. çubuqlar

Çalma (Kalinino) – yaylıq, baş örtüyü

Çalma «baş yaylığı» mənasında Qazax, Quba, Ordubad, Şəki dialektlərində, Ağdam, Füzuli, Gədəbəy, Goranboy şivələrində, «su qabı» mənasında Füzuli, Kəlbəcər şivələrində, «dəryaz» mənasında, Ağdam, Xocalı şivələrində, «nar, heyva çubuqlarından düzəldilən böyük süpürgə» mənasında Ağdaş şivəsində, «xəşil» mənasında Qazax dialektində işlənir (2007, s.88).

Çalmax I (Basarkeçər) – süpürmək

Çalmax II (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – mayalamaq (südü)

Çalmax III (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – döymək, incitmək

Çalmax IV (Vedi, Zəngibasər) – oğurlamaq

Qərbi Azərbaycanın Basarkeçər şivəsində «süpürmək» mənasında işlənən *çalmax* həm də Şəki dialektində, Cəbrayıl, Göyçay, Mingəçevir, Zəngilan şivələrində (2007, s.88), Qərbi Azərbaycanın Böyük Qarakilsə, Çəmbərək şivələrində «mayalamaq» mənasında işlənən *çalmax* eyni zamanda Ağdam, Cəbrayıl, Salyan və Gədəbəy şivələrində işlənir (2007, s.88).

Çalmax Salyan şivəsində həm «oxşamaq, bənzəmək», həm də «çəitmək, xəbər tutmaq» mənalərini ifadə edir (2007, s.88).

Cəbrayıl şivəsində *çalmax* Çəmbərək şivəsində olduğu kimi *döymək, vurmaq* mənasını bildirir (2007, s.88).

Çalpara (Meğri) – kiçik güllə

Çalpərə (Meğri) – qırma (silaha aiddir)

Çalpoy (Çəmbərək) – qarlı, küləkli hava

Tovuz şivəsində *çalpoy* «qarlı-yağışlı külək» mənasını bildirir (2007, s.88).

Çamır I (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – palçıq

İraq – türkmən ləhcəsində «palçıq» mənasında həm *çamur*, həm də *çamır* sözü işlənir (İraq, s. 352)

Çamır II (Dərələyəz) – bataqlıq

Çanax I (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – böyük kasa, saxsı kasa

Çanax II (Kalinino) – qab (pendir düzəltmək üçün istifadə olunan əşya)

Çanax III (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər) – ölçü qabı (16 kq-a bərabər)

Çapacax (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər) – xırda balta (ət doğramaq üçün istifadə edilir)

Çapalamax (Çəmbərək) – əlləşmək, çalışmaq, əziyyət çəkmək, canını qurtarmağa çalışmaq

Çapıx (İrəvan) – tez, cəld

Çapılmax (Çəmbərək) – talanmaq

Çapıt (Ağbaba, Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasər) – cında, əski, köhnə əski parçası

Şərur şivəsində bu söz «cındır, əski» mənasını bildirir (2007, s.89).

Çappa: Çappa istəkan (Çəmbərək, Vedi) – qalın, iri stəkan Salyan şivəsində *çappa* «qalın» (qalın stəkan mənasında – İ.B.) mənasını bildirir (2007, s.89).

Çara (Çəmbərək, Qarakilsə) – heyvanların doğuşdan qabaq ifraz etdiyi selikli maddə

Çardax (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər) – talvar

Çarix I (Çəmbərək, Dərələyəz) – mal, camış gönündən hazırlanmış ayaqqabı

Çarix II (Dərələyəz) – arabanın təkərindəki şini təkər ağacına bərkidən dəmir halqa

Çarx: Çarxi dönməx' (Çəmbərək) – işi düz gətirməmək

Çarxeyçil (Vedi, Zəngibasar) – bax: çalxeyçi

Çarqat (Vedi, Zəngibasar) – iri kalağayı

Çarpalamax (Çəmbərək) – çalxalamaq

Bu sözə eyni mənada Yevlax şivəsində rast gəlinir (2007, s.90).

Çarpana I (Çəmbərək, Karvansaray) – tikan, ağacın tikanlı hissəsi

Çarpana II (Çəmbərək) – daş qırıntısı

Çarpanax (Qarakilsə) – bax: çarpana

Çarramax (Çəmbərək) – yuyulmuş paltarı suya çəkmək, aroyu təmizləmək, aroylu paltarı təmiz, duru suda yumaq

Çaş (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çəpgöz

Çaşır (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki adı

Ordubad dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Gədəbəy, Kəlbəcər, Şəmkir, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.90).

Çaşmax (Çəmbərək) – yolu azmaq

Çatax I (Çəmbərək) – bir-birinə bitişik

Çatax II (Çəmbərək) – iki dərənin birləşdiyi yer

Birinci mənada işlənən *çatax* Ağdam, Zəngilan şivələrində *çatal* formasında işlənir (2007, s.90).

Çataxlamax (Çəmbərək) – bir-birinə bağlamaq

Çatal (Dərələyəz) – bir neçə qola ayrılmış sahələrin birləşdiyi, qovuşduğu yer

Çatdax (Çəmbərək) – yarıq, para-para (torpaqda, əlin üstündə)

Çatı I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – uzun, yoğun kəndir

Çatı II (Dərələyəz) – bağ, ip qırığı

Çatığ: çatığı çatmax (Basarkeçər) – odunu, təzəyi baş-başa uc-uca qoymaq

Çatılamax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çatı ilə bağlamaq (heyvana aid)

Çatqı I (Çəmbərək) – ocaqda, təndirdə odunun və ya təzəyin baş-başa qoyulması

Çatqı II (Çəmbərək) – evin üstü örtüləndə baş-başa qoyulan ağac

ØÇatqı çalmaq (Vedi, Zəngibasar) – təndirdə yandırmaq üçün kərməni baş-başa qoymaq

Çatma I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – nehrə çalxamaq üçün istifadə edilən ağac (üç haça ağac baş-başa qoyulur)

Çatma II (Çəmbərək) – baş-başa bağlanmış üç ağacdən ibarət qurğu

Çatma eyni mənada Cəbrayıl, Gədəbəy, İmişli, Şahbuz, Tərtər, Tovuz, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.91).

Çatmax I (Çəmbərək) – təzəyi baş-başa, uc-uca qoymaq

Çatmax II (Basarkeçər, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yandırmaq, qalamaq

Çatmax III (Çəmbərək, Zəngibasar) – 1. yükləmək (Zəngibasar); 2. bağlamaq (Çəmbərək)

Çavımax (Meğri) – çalışmaq, əlləşmək

Çavıstan I (Qarakilsə) – yanları açıq ev

Çavıstan II (Qarakilsə) – paltar

Çayan (Böyük Qarakilsə) – əqrəb

Bu söz ilan-çayan sözündə də öz izini qoruyub saxlamışdır.

Çəçiməx' (Kalinino) – qidanın nəfəs borusuna düşməsi nəticəsində öskürmək, boğulmaq

Çəçil (Ağbaba, Kalinino) – üzsüz süddən hazırlanan kələf şəkilli pendir

Çed (Qarakilsə) – dincə qoyulmuş yer

Çeltə (Meğri) – bir qədər, azacıq

Çero (Zəngibasar) – çəp, əyri (insan gözü barədə)

Çəşd (Meğri) – sürünün səhər tezdən yediyi ot

Çəşdəx' (Basarkeçər) – səhər sağımı

Çəşmex' I (Meğri) – heyvanın burun deşiyi ilə gözünün arasındakı yer, burunun üstü

Çəşmex' II (Meğri) – kahanın üstünə döşənən ağacların arasındakı məsafə

Çeşni (Çəmbərək) – naxış (xalçada)

Çeşni Qazax, Şamaxı dialektlərində, Gədəbəy, Lerik, Yardımlı, Sabirabad, Şəmkir, Şuşa şivələrində işlənir. Qazax, Sabirabad, Şəmkir dialekt və şivələrində «şəkil, surət», Qazax, Şamaxı dialektlərində, Şuşa şivəsində «naxış», Gədəbəy, Şamaxı, Şuşa dialekt və şivələrində «nümünə» mənalarını bildirir (2007, s.92).

Çeşo (Meğri) – sürünün səhər tezdən iki saat müddətində otladığı vaxt, dövr

Çeşt (Böyük Qarakilsə, Qarakilsə) – səhər vaxtı (saat 8-dən 10-a kimi olan vaxt)

Çeşt sözünə İraq – türkman ləhcəsində *çəşt vaxtı* birləşməsinin tərkibində rast gəlinir və *çəşt vaxtı* «səhər və günorta arası» mənasını bildirir (İraq, s. 353).

Çeyil I (Çəmbərək) – bataqlıqda bitən ot

Çeyil II (Dərələyəz) – sucaq yer, sulu otlaq yer

Çeyillix' I (Çəmbərək) – otlu və sulu yer

Çeyillix' II (Çəmbərək) – çoxlu çeyil bitən yer

Çezməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – məc. ölmək

Çəçi (Əştərək) – uşağın əli

Çəçix' I (İrəvan, Zəngibasar) – 1. qızıl boyunbağı; 2. qadınların topuqlarına bağladığı muncuq

Çəçix' II (Basarkeçər, Çəmbərək) – 1. toyuğun dırnağı; 2. atın qabaq ayağı

ØÇəçiyə qalxmax (Çəmbərək) – şahə qalxmaq (ata aiddir)

Çəçil (Ağbaba, İrəvan) – dələmə (pendirin bir növü)

Çəçiməx' (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək) – yemək zamanı nəfəs borusuna düşən qida nəticəsində öskürmək

Çədənə (İrəvan, Zəngibasar) – xırda, balaca

Çəhləx' (Çəmbərək) – köhnə ayaqqabı

Çəhlim I (Çəmbərək, Qarakilsə) – iz, cığır (göy otun üstündə açılan yol mənasında)

Çəhlim II (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Meğri) – heyvanların örüşdə açdığı iz, yol

Çəhlim Qazax dialektində, İmişli, Tovuz şivələrində «yol, cığır», Gəncə dialektində, Daşkəsən, Gədəbəy, Zəngilan şivələrində «iz, ləpir» mənalarında işlənir (2007, s.93).

Çəx'mə (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Karvansaray, Kalinino) – yarma ilə ətdən və ya südlə düyüdən bişirilən yemək, südlü aş

Bu söz Ağdam, Culfa, Goranboy, Tərtər, Tovuz, Zəngilan şivələrində, Gəncə, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində çəkmə fonetik formasında «xörək adı» mənasında işlənir (2007, s.93).

Çəx'məcə (Zəngibasar) – şkaflın gözü, süyürməsi

Çəx'məx' : ayağını çəx'məx' (Çəmbərək)-axsamaq

Çəkəcəx' I (Qarakilsə) – gəvən bitkisini yığmaq üçün işlədilən alət

Çəkəcəx' II (Basarkeçər) – dəstək (qapıda)

Çəkəcəx' III (Vedi, Zəngibasar) – bax: çəx'məcə

Çəkəcəx' IV (Qarakilsə) – toyuğun döşündə olan haça sümük

Çəkəcəx' V (Qarakilsə) – hananın hissəsi

Çəkələx' (Çəmbərək, Kalinino, Calaloğlu, Zəngibasar) – yüngül ev ayaqqabısı, şapşarı

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Gədəbəy, Tovuz şivələrində *şəkələt* formasında işlənir (2007, s.93).

Çəkənəcəx' (Çəmbərək) – qorxduğu hadisə, qısqanclıq

Çəki (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan) – atın qarınının altından keçirilən qayıq, kəmə, tapqır

Çəkil (Çəmbərək, Karvansaray) – kötük

Çəkişməx' I (Çəmbərək) – mərcələşmək

Çəkişməx' II (Çəmbərək) – döyüşmək, mübahisə etmək

«*Mərcələşmək*» mənasında işlənən *çəkişməx'* sözünə Cəlilabad, Salyan şivələrində *çəkişməg* formasında rast gəlinir (2007, s.93).

Çəkmə (İrəvan) – xörək adı (südlə düyüdən bişirilən aş)

Çəkməcə (Ağbaba) – xörək adı

Çəkmək (Çəmbərək) – oxşamaq

ØAtasına çəkmək (Çəmbərək) – atasına oxşamaq

◊ Babasına çəkmək (Çəmbərək) – babasına oxşamaq
Çəkuzantı (Qəmərli, Zəngibasarı) – əzələnin sümüyüə bağlanan hissəsi (damara oxşayır)
Çəkuzantı Şamaxı dialektində *çəkuzandı* formasında «qığırdağaoxşar damar» mənasında işlənir (2007, s.93).
Çəlbər (Əştərək) – əyriquyruq heyvan
Çəlçö:r (Basarkeçər) – bax: çəlçö:r
◊ Çəlçö:r eləməx' (Basarkeçər) – ölçüb-biçmək, götür-qoy etmək
◊ Çəlçö:r salmax (Basarkeçər) – süründürmək, get-gələ salmaq
Çəlifsiz (Kalinino) – bax: çəlimsiz
Çəlix' I (Meğri) – yeni bağ salmaq üçün təxminən 40 sm uzunluğunda olan yaş tənək budaqlarının kəsiyi
Çəlix' II (Çəmbərək) – əsa
Çəliqə (Meğri) – bax: çəlifsiz
Çəlimsiz (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri, Vedi, Zəngibasarı) – cansız, arıq, zəif (adam)
Çəlkə (Çəmbərək) – keyfiyyətsiz
Çəlləşməx' (Çəmbərək) – çalışmaq, işləmək
Çəngə (Çəmbərək) – dəstə (ota, yuna aid)
Çəlpəşix' (Çəmbərək, İrəvan) – dolaşiq (ipə və ya hər hansı bir işlə bağlı işlədilir)
Çəltix' (Çəmbərək) – bərk
Çəlvər (Çəmbərək) – ocaq daşı
Çəm (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – yol, üsul, fürsət
◊ Çəmini tapmax (Çəmbərək) – yolunu, üsulunu tapmaq, müəyyənləşdirmək
Çəm Qazax dialektində, Tovuz, Yardımlı şivələrində cyni mənada işlənməklə yanaşı, Tovuz şivəsində həm də «vaxt», Cəlilabad, Salyan, Yardımlı şivələrində «imkan», Ağcabədi şivəsində «suyun üzərində həlməşik şəklində olan qurbağa süfrəsi», Salyan şivəsində həm də «xoşa gəlməyən,ürəyə yatmayan» mənalarını bildirir (2007, s. 94).
Çəmbərə I (Basarkeçər) – arabanın və ya xışın qolunu boyunduruğa birləşdirən qayış və ya zəncir

Çəmbərə II (Qarakilsə) – quyruğu belinə doğru əyilmiş heyvan
Çəm-xəm (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – naz-qəmzə
 Birinci mənada işlənən *çəmbərə* sözünə Şəki dialektində, Basarkeçər, Göyçay, Oğuz, Zaqatala şivələrində də rast gəlinir (2007, s.94).
Çən (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino) – duman
Çənaltı (Çəmbərək, Karvansaray) – boyunduruğun alt hissəsi
Çənbərə I (Çəmbərək, Karvansaray) – içərisinə qatıq yığılan tuluğun ağzına tikilən dairəvi çubuq
Çənbərə II (Hamamlı) – motalın ağzına dairəvi şəkildə tikilən çubuq
Çənçənə (Çəmbərək, Karvansaray) – duman
Çənçənəlik (Qarakilsə) – çəndən, dumandan görünməyən yol
Çənət I (Çəmbərək) – qapının ağzı, astana
Çənət II (Əştərək) – tin
Çəng: Çəng olmax (Qafan) – qıç olmaq
Çəngə (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – ovuc içinin tutduğa qədər ot, yun topası; bir xışma, bir dəstə
Çəngəl I (İrəvan) – paltarasan
Çəngəl II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – qarmaq
Çəngəl «qarmaq» mənasında Bakı dialektində, Şuşa şivəsində, «tilov» mənasında Daşkəsən şivəsində, «qoyun itinın boğazına keçirilən dairəvi dəmir» mənasında Göygöl şivəsində işlənir (2007, s.95).
Çənnən (Qarakilsə) – bəzən, arabir
Çəpər (Çəmbərək) – hasar
Çəpərə I (Qarakilsə) – toyuğun qabırğa hissəsi
Çəpərə II (Çəmbərək) – çubuqdan hörülmüş qapı
Çəpərə III (Qarakilsə) – çubuqdan hörülmüş ev əşyası
Çəpiş I (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino) – keçi balası
Çəpiş II (Çəmbərək) – keçi
Çəpişdix' (Böyük Qarakilsə) – 10-15 qoyundan ibarət sürü
Çəpkən (Qarakilsə) – qolsuz qadın paltarı

Bu sözə eyni mənada Cəbrayıl şivəsində çəvkən formasında rast gəlinir (2007, s.98).

Çər (Kalinino) – at xəstəliyi, atın soyuqlaması

Çərçi (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – xırda alverçi

Çərtə (Qarakilsə) – dikbaş, söz götürməyən

Çərdəx' (İrəvan) – meyvənin çiyidi

Çərənci I (Çəmbərək) – çox danışan

Çərənci II (Dərələyəz) – təsbeh

Çərəkə (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Dərələyəz) – təsbeh

Çərənnəməx' (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – uzunçuluq etmək, boş-boş danışmaq, yersiz danışmaq

Çərəz I (Zəngibasar) – quru meyvə qarışığı (qoz, fındıq və s.)

Çərəz II (Meğri) – üzüm emal etmək üçün bağlarda tikilən daxma, üzüm emal olunan yer

Çərhəya (Çəmbərək) – həyasız

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Beyləqan, Laçın, Yevlax şivələrində də işlənir (2007, s.97).

Çərrax (İrəvan) – nanəli çiçəklərdən çəkilmiş cövher

Çərrətməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – boğaza yığmaq, bezdirmək, təngə gətirmək

Çərtə (Qarakilsə) – dikbaş

Çərtmə (Çəmbərək) – dayaq, dirək

ØÇərtmə vurmax (Çəmbərək) – dayaq vurmaq

Çərtməx' (Çəmbərək) – deşmək

Çərvənd (Basarkeçər) – damın bacasının ağzına qoyulan çərçivə

Çəşd (Meğri) – bax: çəsd

Çət (Zəngibasar) – taxılın içərisində olan sünbül

Çətən I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xeyli çox (ailəyə aid olur). Ailə üzvünün çox olduğunu bildirir. Məs.: bir çətən külfət

Çətən II (Dərələyəz) – alaçıqın yanlarını tutmaq üçün qarğıdan, çubuqdan toxunan əşya (qarğıdan toxunmuş həsir üçün işlədilir).

Çətən Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, Göygöl, Ucar, Zəngilan şivələrində «nazik qarğıdan hörülmüş aşsüzən», Naxçıvan dialektində «çöldə quzuları saxlamaq üçün qarğı ilə hörülmüş yer», Axalsxi şivəsində «çubuqdan hörülmüş qarğıdalı anbarı», Tovuz, Gürcüstanın Başkeçid şivələrində «qarğı», Şərur şivəsində «saman daşımaq üçün arabanın yan tərəflərinə qoyulan qarğıdan toxunmuş tərəcə» mənalarını da daşıyır (2007, s.98).

Çətənə I (Qarakilsə) – toxumu darıya oxşar bitki

Çətənə II (Qarakilsə) – üstündə pendir süzmək üçün istifadə edilən ev əşyası

Çətənnəmək (İrəvan) – arabanın yanlarını palazla örtmək, tutmaq

Çətıl (İrəvan) – alından çox yuxarı kəsilmiş bir dəstə saç

Çətir (İrəvan) – pəncərə və ya qapının qabığına salınan örtük

Çəyən (Qarakilsə) – zəhərli soxulcan

Çəyil (Ağbaba) – çəpər, hasar

Çəyirdəx' (Meğri) – meyvə tumu, çiyidi

Çxotka (Çəmbərək) – vərəm

Çıbitmax (İrəvan) – xəlvətə götürmək, oğurlamaq

Çığnamax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – döymək, əzişdirmək, tapdalamaq, ayaqlamaq

Çıxacax I (Zəngibasar) – evin kandarında ayaqqabı çıxarılan yer

Çıxacax II (Çəmbərək) – hadisə

Çıxacax III (Basarkeçər) – pilləkən

İkinci mənada işlənən *çıxacax* sözünə Ağdaş, Cəbrayıl şivələrində də rast gəlinir (2007, s.99).

Çıx çöyür (Çəmbərək) – sınıq-salxaq

Çıxdaş (Kalinino) – keyfiyyətsiz

Çıxmaz (Hamamlı) – yersiz, düşünülməmiş

Çıxnamax (Əştərək) – bax: çığnamaq

Çıqqılı (Çəmbərək, Kalinino, Vedi) – 1. balaca; 2. azacıq, az; 3. kiçik, alçaq

Çılar (Hamamlı) – yemək şeyləri saxlamaq üçün sərin yer

Çıldır: çıldır atmax (Qarakilsə) – söhbətə qarışmaq

Çılpaq (Çəmbərək) – lüt

Çılpaqlıx (Çəmbərək, Zəngibasar) – paltar

Bu söz eyni zamanda Qazax dialektində və Culfa, Şərur şivələrində işlənir (2007, s.99).

ØÇılpaqlıx eləməx' (Vedi, Zəngibasar) – pal-paltar almaq, əyin-baş almaq

Çımxır (Kalinino) – tamamən, büsbütün

Çımxırmax (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – 1. qışqırmaq, kobud cavab vermək; 2. söz qaytarmaq (Çəmbərək); acıqlanmaq (Kalinino)

Çınqı (Çəmbərək, Zəngibasar) – qığılıcım

Çınqıl I (Çəmbərək, Qarakilsə) – balaca daş qırıntısı

Çınqıl II (Vedi, Zəngibasar) – od qəlpəsi

Çınqıl III (Vedi, Zəngibasar) – qoçaq, cəld (adam)

Çınqılıx (Çəmbərək) – balaca daş qırıntıları olan yer

Çınqılı (Çəmbərək, Əştərək) – az, azca, xırdaca, balaca

Çınqır (Ağbaba) – vedrə

Çıntır (Çəmbərək, Qarkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yağsız, yavan ət

Çıntırax (Qarkilsə) – cırıq-cındır

Çıpar (Qarkilsə) – xal-xal

Çıpa (Vedi, Zəngibasar) – çörək növü (təndirdə bişirilən lavaşdan qalın çörək)

Çıpıtmax (Qarkilsə) – oğurlamaq

Çırpba (Vedi, Zəngibasar) – bax: çırpba

Çıpırtmax (Ağbaba) – bax: çıpıtmax

Çıppa (Qəmərli, Zəngibasar) – çörək növünün adı (təndirdə bişirilir)

Çıra I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – misdən düzəldilmiş şüşəsiz lampa, çıraq

Çıra I (Çəmbərək) – neftlə yanan çıraq

Çırçır (Ağbaba) – şələlə

Çır-çırpı (Çəmbərək, Əştərək) – qırılmış kol-kos

Çırno:ux (Çəmbərək, Hamamlı) – şırnaq

Çırpanax (Meğri) – meyvə çırpmaq üçün uzun ağac

Çırpı I (Çəmbərək) – evin üstünü örtmək üçün istifadə edilən nazik ağac

Çırpı II (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – ağacın, kolun qurumuş qol-budağı; ağac qırıntıları

Çırpma (Ağbaba) – çörək növü (təndirdə bişirilən nazik çörək)

Çırppa (Ağbaba) – bax: çırpma

Çırtdama (Vedi) – tum

Çırtım I (Çəmbərək) – nəslin, tayfanın nümayəndəsi

Çırtım II (Çəmbərək) – simsar

Çırtmax (Zəngibasar) – yonmaq

Çırtatmax (Vedi, Zəngibasar) – özündən söz düzəltmək

Çırtmaq (Vedi) – çırtma

Çıtıx (Barana) – xırda döğranmış odun

Çıtılı (Qarakilsə) – söz-söhbət

Çıtırax (Çəmbərək) – sıx

Çıtrax (Basarkeçər) – bol, çox

Çıtızdırmax (Çəmbərək) – eştirmək, anlatmaq, gizlicə bildirmək

Çibərdək (Ağbaba) – zəif, gücsüz

Çiçə I (Qəmərli, Zəngibasar) – nənə

Çiçə II (Zəngibasar) – əmiarvadı, dayıarvadı

Çiçə Kəlbəcər, Kürdəmir, Mingəçevir, Salyan şivələrində «təzə», Şərur şivəsində «əmi və ya dayıarvadı», Yardımlı şivəsində «gözəl, qəşəng» mənalarını bildirir (2007, s.101).

Çiçəx' (Hamamlı) – qoyun xəstəliyi

Çiçiləməx' (İrəvan, Əştərək) – əzizləmək

Çidar (Çəmbərək) – çox uzaqlara getməmək üçün atın və ya eşşəyin qabaq ayaqlarının bağlanması üçün istifadə edilən ip, kəndir

Çidarlamax (Çəmbərək) – bağlamaq, atın və ya eşşəyin qabaq ayaqlarını bir-birinə bağlamaq

Çix'nə (Meğri) – çığırtı

Çix'siməx' (Çəmbərək) – iyrənmək

Çikəşməx' (Çəmbərək) – döyüşmək, mübahisə etmək

Çil I (Dərələyəz) – quş

Çil I (Çəmbərək) – ləkə, xal

Çinədan (Qarakilsə) – toyuğun mədəsi
Çiləkən (Çəmbərək) – axar suyun (çayın, arxın) qabağına yığılan çör-çöp
Çiləkən eyni mənada Qazax dialektində, Cəbrayıl, Oğuz, Tovuz, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.101).
Çiləməx' (Vedi, Zəngibasar) – döymək
Çiləməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – su səpmək
Çilix I (İrəvan) – 20 sm uzunluğunda hər iki başı qələm kimi yonulmuş ağac
Çilix I (Çəmbərək) – evin, tövlənin tavanındakı tirlərin üstünə düzülən gödək ağaclar
Çilix'dəstə (Çəmbərək) – uşaq oyununun adı
Çilis (Meğri) – xəsis
Çilləkan (Qarakilsə) – balıq yığnağı
Çilməçilix' (Çəmbərək) – qırıq-qırıq olmuş, tam qırılmış
Çilo (İrəvan, Zəngibasar) – plov növü
Çilosüzən (Qəmərli, Zəngibasar) – aşsüzən
Çim (Ağbaba, Çəmbərək) – çoxlu
Çim yağ (Çəmbərək) – çox yağlı (heyvana, yağlı xörəyə aid)
Çimbiz I (Çəmbərək) – bellə dördkünc formada kəsilmiş otlu torpaq
Çimbiz II (Ağbaba) – çayırılıq yerdən dördkünc (kvadrat) formada kəsilən torf
Çimçiləməx' I (Çəmbərək) – az-az, könülsüz formada yemək, iştahası olmamaq
Çimçiləməx' II (Ağbaba) – ürpəşmək, sıxılmaq
Çimçəmməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – iyrənmək
Çimçənə-çimçənə (Çəmbərək) – iyrənə-iyrənə
Çimçəşməx' I (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – ürpəşmək
Çimçəşməx' II (Çəmbərək) – bax: çimçiləməx' I
Çimdix' I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bir damcı (numerativ söz)
Çimdix' II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əl barmaqları ilə başqasının ərklə yanaqlarının ətindən tutaraq sıxma, vurma

Çimdimməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – iştahsız yemək, iştahası olmamaq
Çimən (Vedi, Zəngibasar) – çəmən, çəmənlik
Çimənlix' (Vedi, Zəngibasar) – çəmənlik, otluq yer
Çimilləşməx' I (Çəmbərək) – ağrımaq
Çimilləşməx' II (Çəmbərək) – qaynamağa az qalmaq, qaynamaq dərəcəsinə çatmaq
Çimir (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – yuxu, mürgü
ØÇimir eləməx' (Çəmbərək) – mürgüləmək, yuxulamaq
Çimkə I (Çəmbərək, Karvansaray) – bir parça
Çimkə II (Vedi, Zəngibasar) – sümüksüz yağlı ət
Çimmiz (Çəmbərək) – çim (göy ot)
Çin I (Çəmbərək) – doğru, düz
ØYuxusu çin olmaq (Çəmbərək) – yuxusu düz çıxmaq, yuxusu doğru olmaq
Çin II (Çəmbərək) – sıra, cərgə (xalçada)
Çin-çin (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qat-qat
Çini I (Çəmbərək) – boşqab
Çini II (Dərələyəz) – büzmə
Çinçavat (Qarakilsə) – şübhə
ØÇinçavat olmaq (Qarakilsə) – şübhələnmək
Çinədan (Çəmbərək, Əştərək) – toyuğun mədəsi
Çinəməx' (Ağbaba) – düzəltmək
Çinnəməx' (Vedi, Zəngibasar) – qat-qat yığmaq
Çinrix' (Çəmbərək) – quru
Çintərməx' (Çəmbərək, Karvansaray, Kalinino, Vedi) – dəqiq soruşmaq
Çiriş (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – yeyilən yabanı bitki
Çirnö:yx (Çəmbərək) – kiçik şələlə
Çisəx' (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – narın yağış
Çirsiməx' (Vedi, Zəngibasar) – iyrənmək
Çisəx'ləməx' (Çəmbərək) – narın yağış yağmaq
Çisir (Ağbaba) – otun zoğlanması

Çiskin (Çəmbərək, Dərələyəz) – çəndə, dumanda yağın narın yağış

Çis (Dərələyəz) – balı çıxarılmış şan

Çitədənnix' I (Vedi, Zəngibasar) – quşlarda mədə

Çitədənnix' II (Vedi, Zəngibasar) – hövsələ, dözümlü

ØÇitədənniyi boş olmaq (Vedi, Zəngibasar) – ac olmaq

ØÇitədənniyi dar olmaq (Vedi, Zəngibasar) – hövsələsi dar olmaq

Çitəməx' I (Çəmbərək) – 1. bağlamaq, tikmək; 2. naxış vurmaq

Çitəməx' II (Basarkeçər, Vedi, Zəngibasar) – başdansovma tikmək, tikişi bir-birinə yaxın vurmaq

Çitəməx' Cəbrayıl, Füzuli, Mingəçevir, Şəmkir şivələrində «qarğıdan hasar hörmək», Gədəbəy şivəsində «naxış vurmaq, bəzəmək» mənalarını bildirir (2007, s.104).

Çiv (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – xırda paz

Çivi I (Əştərək) – corab iynəsi

Çivi II (Çəmbərək, Əştərək) – balaca paz (taxtadan hazırlanır)

Çivin (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – milçək

Çivzə (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – sızanaq

Çiy I (İrəvan) – bişməmiş südün üzü, qaymağı

Çiy II (Çəmbərək, Dərələyəz) – bişməmiş

Çiy III (Dərələyəz) – nəm, yaş

Çiy IV (Ağbaba) – az-az yığılan və nehrədə saxlanılan süd

Çiy V (Çəmbərək) – məc. aydın olmayan, kobud

ØÇiy söhbət (Çəmbərək) – aydın olmayan söhbət

ØÇiy iş tutmaq (Çəmbərək) – aydın olmayan işi görmək

Dərələyəz şivəsində «nəm, yaş» mənasında işlənən çiy sözünə cyni mənada Şəki dialektində də rast gəlinir (2007, s.104).

Çiyə (Qarakilsə) – doğmuş inəkdən ilk dəfə sağılan süd

Çiyəçə (Dərələyəz) – ölçü

Çiyid (Çəmbərək, Hamamlı, Kalinino) – meyvə çəyirdəyi

Çiyinnəmə (Qarakilsə) – günəşli hava zamanı çiyin-çiyinə yapışma

Çiyişməx' (Çəmbərək) – kiflənmək, xarab olmaq

Çiyləmə (Çəmbərək) – üzül pəndir

Çiysiməx' (Çəmbərək) – iyrenmək

Çoal (Kalinino) – taxıl, kartof və s. qoymaq üçün yundan toxunmuş iri və ya kiçik həcmli qab, torba

Çobançörəyi (İrəvan) – zəhmət haqqı olaraq çobanlara verilən çörək

Çobandüyüsü (Dərələyəz) – yazda yağın yağış

Çobankirkidi (Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki

Çod içi (Dərələyəz) – ölçü

Çoğan (Vedi, Zəngibasar) – yabanı ot növü

Çolpumax (Çəmbərək) – 1. ora-bura qaçmaq, tələsik-tələsik iş görmək; 2. yalvararaq xahiş etmək

Çomax: çomax haqqı (Qarakilsə) – çobana verilən haqq

Çopur (Çəmbərək) – müəyyən bir xəstəlikdən üzə qalan yara yeri

Çor I (İrəvan) – təzə bar verən ağacın və ya tərəvəzin yarpaqlarının xəstəlik nəticəsində quruyub çürüməsi

ØÇor düşməx' (Zəngibasar) – ağacda və ya tərəvəzdə ziyanverici həşəratın olması nəticəsində xarab olmaq

Çort (Kalinino) – at yeriyi

ØÇorta getməx' (Çəmbərək) – fikrə getmək

Çortan (İrəvan) – qatıq qatışdırılmış şor

Çota I (Çəmbərək) – içərisində hündür daşlar olan xırda kolluq

Çota II (Çəmbərək) – təpə

Çotal (Əştərək) – əsas dişin yanından çıxan artıq, əlavə diş

Çotka (İrəvan) – bax: çotka

Çovmax (Vedi, Zəngibasar) – ora-bura qaçmaq

Çovumax (Çəmbərək) – atılan güllənin müəyyən bir mənəyə dəyməsi nəticəsində yandan keçmək

Çovutma (Vedi, Zəngibasar) – yan keçən (gülləyə aid)

Çöçün (Meğri) – bacarıqsız, yarıtmaz

Çöfləmə (Basarkeçər) – toyuq xəstəliyi adı

Çöl (Çəmbərək) – 1. həyə; 2. tarla

Çölməx' I (Vedi, Zəngibasar) – 1. xörək bişirilən saxsı qab; 2. kiçik küp

Çölməx' II (Zəngibasər) – pitii
Çömələn (Çəmbərək) – bax: çöfləmə
Çömməlməx' (Çəmbərək) – oturmaq, dizi üstə oturmaq
Çöngütməx' (Vedi, Zəngibasər) – çöküb oturmaq
Çöpüx' I (Basarkeçər, Çəmbərək) – yorğan-döşəyin içərisində işlənilib xarab olmuş yun
Çöpüx' II (Ağbaba, Calaloğlu, Kalinino) – qısa və zəif yun
Çöpüx' III (Çəmbərək) – yundan ayrılan, seçilib götürülən çör-çöp
Çöpüx' IV (Çəmbərək) – yunun darana bilinməyən keyfiyyətsiz hissəsi
Çöpüx'ləməx' (Çəmbərək) – arıqlamaq
Çöskü (Qarakilsə) – müvəqqəti düşərgə
Çöykür (Çəmbərək) – tikan
Çöysü I (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – dirək, alaçığın orta dirəyi
Çöysü II (Çəmbərək) – dəyə
Çöysüməx' I (Çəmbərək) – sökmək
Çöysüməx' II (Çəmbərək) – daraşmaq
Çöz (Çəmbərək, Karvansaray) – bağırmaq
Çözdəməx' II (Çəmbərək, Meğri, Vedi, Zəngibasər) – açmaq, uzatmaq (yumağa, heyvan bağıracağına, ipə aiddir)
 Bu söz eyni mənada Şahbuz dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Culfa, Göygöl, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, *çözdəməğ* formasında Yardımlı şivəsində işlənir (2007, s.107).
Çözələməx' I (Dərələyəz) – çəkib çıxarmaq, uzatmaq
Çözələməx' II (Dərələyəz) – söz-söhbəti uzatmaq
Çözələməx' III (Çəmbərək, Əştərək, Meğri, Vedi, Zəngibasər) – açmaq (ipə aiddir)
Çözənəx' (Çəmbərək) – tör-töküntü
Çözüməx' (Çəmbərək) – ərimək
Çubuxaltı (İrəvan) – külqabı
Çubux (Çəmbərək) – yun çırpması üçün nazik söyüd budağı
Çuğul I (Çəmbərək, Basarkeçər, Böyük Qarakilsə) – xəbərçi

Bu söz Qazax, Gəncə dialektlərində, Ağcabədi, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Göyçay, Göygöl, Kəlbəcər, Salyan, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «xəbərçi», «araqarışdıran» mənasında işlənir (2007, s.107).

Çuğul II (Basarkeçər, Çəmbərək) – hörülən divarın düzlüyünü yoxlamaq üçün işlədilən bənna aləti
Çuğulçu (Çəmbərək) – xəbərçi
Çuğulçulux (Çəmbərək) – xəbərçilik
Çuğullamax' I (Çəmbərək) – xəbərçilik etmək
Çuğullamax' II (Basarkeçər) – çuğulla divarın əyriliyini ölçmək, müəyyənləşdirmək
Çul (Çəmbərək, Qarakilsə) – atın, eşşəyin palanının üstünə salınan palaz
Çulazdamax (Vedi, Zəngibasər) – üst-başını örtmək
Çulazdanmax (Vedi, Zəngibasər) – qalın geyinmək
Çullamax I (Çəmbərək) – atı, eşşəyi palanlamaq
Çullamax II (Çəmbərək) – sıx səpmək
Çullamax III (Vedi, Zəngibasər) – üstünə paltar-palaz tökmək
Çullanmax (Kalinino) – məc. qonşuda və ya başqa bir yerdə çox oturmaq
Çummuz (Kalinino) – bax: çimmiz
Çur (Zəngibasər) – borc
Çürüx'ləməx' (Vedi, Zəngibasər) – suyun təsiri nəticəsində bəndi yıxmaq
Çuyux (Basarkeçər) – sıyıq
Çuvaldız (Çəmbərək, Meğri, Vedi) – uzun, yoğun iynə
Çuvullamax (İrəvan) – bax: çuğullamax
Çümürüx' (Çəmbərək, Karvansaray) – qaynadılmış ayran
Çüy (Çəmbərək, Kalinino) – bax: çiv

D

Daban I (Qarakilsə, Qafan) – dəyirman daşının işini nizamlayan hissə
Daban II (Vedi, Zəngibasər) – bax: dabana II

◊**Dabanına tüpürməx'** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qaçmaq, aradan çıxmaq, yola düşmək

Dabana I (Qarakilsə) – həncəmə əvəzində qapını çərçivəyə birləşdirən oxucuqlar

Dabana II (Əştərək) – qapının astanaya bitişdiyi yer

Dabanqırma (Çəmbərək, Qarakilsə) – ardınca, arxasınca

Dabannamax (Zəngibasar) – çatmaq

Dabax (Qarakilsə) – inək və qoyunların ağızında, dırnaqlarında olan xəstəlik

Daçqa (Kalinino) – kiçik əl arabası

Dadamal I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar, Hamamlı) – öyrəşmiş, dadanmış, alışıq

Dadamal II (Kalinino) – ələ öyrənmiş (qoyun)

Dadardoymaz (Çəmbərək) – yarımçıq, doymayan

Dadandırmaq (Çəmbərək) – öyrətmək

Dadammaq (Çəmbərək) – öyrənmək, öyrəşmək, alışmaq (bir şeyə maraqlı dairəsinə həvəs göstərən adam haqqında)

Dadaş I (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qardaş, böyük qardaş

Dadaş II (Zəngibasar) – hörmətli yaxın qohum

Dadaş III (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – ata

Dadaş sözü Ordubad, Şamaxı dialektində, Ağdam, Göyçay, Qusar, Lənkəran, Yardımlı, Zəngilan şivələrində rast gəlinir və Zəngilan şivəsində «ata», Ordubad dialektində «böyük qardaş», Yardımlı şivəsində «dayı» mənalarını bildirir (2007, s.109).

Daddıq (Qafan) – yağda qızardılmış soğan, yağ-soğan qovurması

Daddıx (Vedi, Zəngibasar) – qənaət

Dadıxmaq' (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri, Qəmərli, Zəngibasar) – xarab olmaq, pis, xoşa gəlməyən dad vermək

Dadıxmaq (Çəmbərək, Vedi) – Novruz bayramında döyüşdürülən yumurtaların dişə vurulmaqla bərkliyini yoxlamaq

Dadmaq I (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi) – Novruz bayramında döyüşdürülən yumurtaların bərkliyini dişə vurmaqla yoxlamaq

Dadmaq II (Qarakilsə) – yeməli şeylərin dadına baxmaq

Da:ət (Meğri) – iri, böyük, hündür

Dağ I (Çəmbərək, Kalinino) – yaylaq, dağlıq ərazi, sərin olan dağ yeri

Dağ (Çəmbərək, Qarakilsə) – yağ əridilərkən normal vəziyyətdə qaynamaq

◊**Dağ olmaq** (Çəmbərək, Qarakilsə) – ərimək (yağın normal əriməsinə aid)

Dağagetmə (Vedi) – aşıqla oynanılan oyun növü

Dağar (Dərələyəz, Vedi) – qoyun və ya keçi dərisindən hazırlanmış torba (yunu, qəzili təmizləyərkən hazırlanır)

Bu söz eyni mənada Quba, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Cəbrayıl, Kürdəmir, Oğuz, Salyan şivələrində və *daqar* formasında Şəki dialektində işlənir (2007, s.111).

Dağarcıx I (Dərələyəz, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – kisə, dəri torba (yunu təmizləmiş, qoyun dərisindən hazırlanır)

Dağarcıx II (Çəmbərək) – məc. nadinc, araqarışdıran

Dağarcıxlammaq (Çəmbərək) – lovğalanmaq

Dağavar (Çəmbərək) – 1. dağ ətəyi; 2. sərin olan yer, dağlıq əraziyə bərabər havası olan yer

Dağavar Qazax dialektində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «dağlıq», Bərdə şivəsində «dağətəyi» mənalarında işlənir (2007, s.110).

Dağçı (Zəngibasar) – dağlıq ərazidə yerləşən kənddə yaşayan adam

Qazax dialektində *dağçı* sözü işlənir və «yay mövsümündə dağda yaşayan adam» anlamını bildirir (2007, s.111).

Dağdağan I (Meğri, Zəngibasar) – gözə, nəzərə gəlməmək üçün əsasən uşağın (bəzi hallarda heyvanların da) boynundan asılan balaca ağac

Dağdağan II (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – ağac növü

Dağvadil (Çəmbərək) – narazı, incik

Daxal (Çəmbərək, Qafan) – divarları qamışdan hörülüb süvanmış daxma, qarğı və ya qamışdan düzəldilmiş daxma

Daxıl (Çəmbərək) – piştaxta

Daxlaşmaq (Çəmbərək) – kəllələşmək, kəllə-kəlləyə gəlmək (heyvanlara aid)

Daitdamax (Meğri) – yoxlamaq, kəşfiyyat aparmaq
Daqqa I (Dərələyəz) – ağacdan, taxtadan hazırlanan və təxminən 50 put maye tutan qab
Daqqa I (Çəmbərək, Hamamlı) – lovğa, ədəbaz
Daqqalix (Hamamlı) – lovğalıq
◊Daqqalix eləməx' (Hamamlı) – lovğalıq etmək, lovğalanmaq
Dala (Əştərək) – bir qədər qaynama, xörəyin, suyun bir qədər qaynadılması
Dalab (Qarakilsə) – cütləşmə həvəsi, cütləşməyə cəhd (heyvanlara, əsasən atlara aid)
◊Dalaba gəlməx' (Qarakilsə) – cütləşmək
Dalaf (Çəmbərək) – bax: dalab
◊Dalafa gəlməx' (Çəmbərək) – bax: dalaba gəlmək
Dalax I (Çəmbərək, Qarakilsə) – yazda arıların düzəltdiyi tüzə şan
Dalax II (Meğri) – yelləncək
Dalax III (Qarakilsə) – soyuqdəymə nəticəsində mallarda əmələ gələn xəstəlik
◊Dalaxı sançmax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – şübhələnmək
Dalamırtdamax (Çəmbərək) – yığmaq, toplamaq (məhsula aiddir)
Dalamırtdammax (Çəmbərək) – azca yemək, yüngül yemək
Dalamırtdanax (Çəmbərək) – bax: dalaşırtdammax
Dalan I (Meğri) – koma, daxma, yağışdan qorunmaq üçün tikili
Dalan II (Çəmbərək) – əsas otağın yanında olan əlavə balaca otaq
Dalan III (Çəmbərək) – iki otağın arasında olan balaca otaq
Dalan IV (Vedi, Zəngibasar) – giriş otağı
Dalança (Meğri) – koma, kiçik ev
Dalanqımax (Əştərək) – bir az boy atmaq
Dalazdamax (Meğri) – bir işi səviyyəsiz, başdansaovdu yerinə yetirmək

Dalbımmax (Qarakilsə) – könülsüz yemək, az-az yemək
Dalda I (Çəmbərək) – 1. gizli yer; 2. külək, yağış tutmayan yer
Dalda II (Çəmbərək) – arxada
Dalda Bakı, Kürdəmir, Oğuz dialekt və şivələrində «gizli, məxfi yer», Bakı dialektində, Füzuli, Göyçay, Kürdəmir, Qax, Mingəçevir şivələrində «külək, yağış tutmayan yer» mənası ilə yanaşı, «gün tutmayan yer» mənasında, Balakən şivəsində «cyvan» mənasında işlənir (2007, s.112).
Daldalammax (Çəmbərək) – gizlənmək
Dalday (Çəmbərək) – yağış, külək, gün tutmayan yer
Daldey I (Barana, Çəmbərək, Kalinino) – gizli, məxfi yer, kənar yer
Daldey II (Çəmbərək) – bax: dalday
Dalmınmax (Çəmbərək) – 1. əziyyət çəkmək; 2. yorulmaq
Dam I (Karvansaray, Kalinino) – tövlə
Dam II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ev, hər cür tikili bina
◊Əl damı (Çəmbərək) – ev əşyalarının bir hissəsinin qoyulduğu əlavə tikili
Dam sözü Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Göyçay, Kürdəmir, Sabirabad, Salyan, Şəmkir, Şuşa, Tərtər şivələrində birinci mənada, Cəbrayıl, İmişli, Kürdəmir şivələrində ikinci mənada, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «qazma» mənasında işlənir (2007, s.113).
Damax: Damax olmax (Vedi, Zəngibasar) – aldanmaq, istəyi gözündə qalmaq
Damaxlı (Qarakilsə) – kefi kök, kefli
Damazdix I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – heyvanların sayını artırmaq üçün xüsusi saxlanılan heyvan
Damazdix II (Vedi, Zəngibasar) – qatıq mayası
Damazdix Cəbrayıl, Füzuli, İmişli, Mingəçevir, Tərtər şivələrində və *damazziğ* formasında Göyçay, İmişli şivələrində *qatıq mayası* mənasını bildirir (2007, s.113).
Dambat (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – ədəbaz, lovğa, dikbaş, özünü çəkən

◊ **Dambat-dambat danışmaq** (Vedi, Zəngibasar) – lovğalanmaq
Dambatdammaq (Çəmbərək, Hamamlı) – lovğalanmaq, ədəbazlıq etmək
Dambatdix (Hamamlı) – lovğalıq, ədəbazlıq
Dambıl (Ağbaba, Hamamlı) – gavalı növünün adı
Dambul (Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – bax: dambıl
Dambul eyni mənada Qazax dialektində, Astara, Qusar, Lənkəran, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.114).
Damdıra (Çəmbərək, Əştərək, Qarakilsə) – nağara, dəf
Damnançixma (Ağbaba, Çəmbərək) – birillik qaramal, birillik inək balası (inəyin dişi balası)
Dammat (Ağbaba, Dərələyəz) – bax: dambat
Dan (Çəmbərək) – sabah
◊**Dan üzü** (Çəmbərək) – səhər tezdən, sabah
◊**Dan gəlməx'** (Çəmbərək) – təəccüblü görünmək, təəccüblənmək
Dana (Çəmbərək, Karvansaray) – da, də (ədat)
Danabaşı (Çəmbərək) – dağlıq yerdə bitən yabanı bitki
Danaburnu (Vedi) – bax: danadişi
Danaça (Qafan) – camışın birillik dişi balası
Danadızix: Danadızix olmaq (Vedi) – böyüyüb başa çatmaq
Danadişi (Zəngibasar) – əkində olan ziyanverici həşərat
Danadoluxlar (Vedi, Zəngibasar) – həddi-buluğa çatmayan; qanmaz, mədəniyyətsiz yeniyetmə
Danagözü (İrəvan) – üzüm növü
Danaqıran (Çəmbərək, Basarkeçər) – yabanı bitki adı, novruzgülü (mart ayında çıxır)
Dandır (Qarakilsə) – qaş-qabaq, kef
◊**Dandıra dəyməx'** (Qarakilsə) – xətirə dəymək, qəlbə toxunmaq
Danqa I (İrəvan) – xətirə dəyən zaman cavabı verməyi bacarmayan adam
Danqa II (Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – dikbaş. sözə baxmayan, heç kimi eşitməyən
Danqa III (Vedi, Zəngibasar) – yekə, böyük, iri

Danqa IV (Hamamlı) – mal aşığı
Danqar (Çəmbərək) – böyük vanna
Danqartağ (Çəmbərək) – arıq
Danqır (Ağbaba, Vedi, Zəngibasar) – daz, keçəl
Danqış (Qafan) – bax: danqır
Danmadil (Çəmbərək) – narazı, incik
Danna (Meğri) – sabah
Bu sözə eyni mənada Bakı dialektində, Göyçay, Mingəçevir şivələrində rast gəlinir (2007, s.116).
Dansıtmaq (Çəmbərək) – sözünü geri götürmək, fikrindən döndərmək
Bu söz «Kitabi-Dədə Qorqud»da işlənmişdir (KDQ, s.52, 53, 55).
Dant (Meğri) – iri, böyük
Daraba I (Qafan) – kənd şivələrində çöldən qapının ağzına kimi qoyulmuş taxta, ayaqaltı
Daraba II (Əştərək, Qafan) – 1. məhəccər; 2. taxta hasar
Dara-bara (İrəvan) – çığır-bağır
◊**Dara-bara salmaq** (İrəvan) – çığır-bağır salmaq
Daraxlammaq (Çəmbərək) – sıra ilə bitmək
Daramax I (Karvansaray) – çıxarmaq, yaymaq (heyvanlar haqqında), qoyunları otlağa çıxarmaq
Daramax II (Karvansaray) – bir yerə yığmaq
Daramax III (Dərələyəz) – ağacların budağını kəsmək, budamaq
Daramax IV (Çəmbərək) – dalınca danışmaq
Daramat: Daramat etməx' (Çəmbərək) – özünə gün ağlamaq
Daramatdix (Çəmbərək) – gün-güzəran, özünə yığmaq
Daramattix (Çəmbərək) – bax: daramatdix
Darammaq (Çəmbərək, Karvansaray) – dağılmaq, səpələnmək
Daramıtdamax (Kalinino) – çəkib yığmaq
Daraşmaq I (Çəmbərək) – bürümək

Daraşmax II (Çəmbərək) – 1. bir yerə yığışmaq, toplaşmaq; 2. adamın üstünə yığılmaq; 3. hücum etmək (arıların insanların üstünə toplanması ilə bağlı işlədilir)

Darbınmax (Əştərək) – cəhd etmək

Dardüdüx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – çox dar olan paltar, xoşə gəlməyən geyim

Dareybadat (Meğri) – ucqar, əlçatmaz yer

Darılmax (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – qısqanmaq

Darınmax I (Çəmbərək) – bax: darılmax

Darınmax II (Çəmbərək) – dözməmək

Darqursax (Basarkeçər, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – hövsələsiz, kəmhövsələ

Darqursax eyni mənada Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Gədəbəy, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s. 118).

Darqursaxlıx (Çəmbərək) – hövsələsizlik, kəmhövsələlilik

Darmajal (Çəmbərək) – tələsik

Darməcəl (Əştərək) – bax: darmajal

Darta (Vedi, Zəngibasar) – dartılmış, gərilməmiş (ip, kəndir)

Daşagetmə (İrəvan) – aşıqla oynanılan oyun adı

Daşaxor (Meğri) – daşlı-çınqıllı yer

Daşalı (İrəvan) – qoz növü (qabığı bərk olur)

Daşdamax I (Qarakilsə) – xırmanda taxılı bir yerə yığmaq, toplamaq

Daşdamax II (Hamanlı) – taxılı xırda daşlardan təmizləmək

Daşdammax I (Çəmbərək) – getmək, aravermədən dalbadal getmək

Daşdammax II (Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – köçmək, daşınmaq

Daşxınası (Vedi, Zəngibasar) – qaya mamırı

Daşgir (Basarkeçər, Dərələyəz, Qarakilsə) – buğdanın, arpanın daşını təmizləmək üçün istifadə edilən alət, irigözlü xəlbir

Daşxıçı (Dərələyəz) – taxılı, otu at, öküz vasitəsilə daşıyan

Daşqa (İrəvan) – bir atlı iki təkərli araba

Daşqəfədan (İrəvan, Vedi) – xəsis

Daşqır I (Çəmbərək) – taxıldan təmizlənən zibil, daş qırıntıları

Daşqır II (Əştərək) – bax: daşgir

Dava (Qarakilsə) – dərman

Dava dava-dərman sözündə öz izini saxlamışdır.

Davan I (Ağbaba, Çəmbərək) – qapının aşağı hissəsi, qapının çərçivəyə birləşən hissəsi, qapının oturacağı

Davan II (Basarkeçər) – dəyirman daşının işini nizamlayan dəmir hissə

Davan III (Çəmbərək) – tikiş maşımında iynənin tikiş formasını müəyyənləşdirən forma

◊Davanını qaldırmax (Çəmbərək) – tikişin formasını dəyişmək

◊Davanını qaldırmax (Çəmbərək) – hirsələnmək, əsəbiləşmək

Davan yarpağı (Çəmbərək) – tütün bitkisinin ilk yarpağı

Davanhaqqı (Çəmbərək) – çobana verilən əmək haqqı

Davax (Çəmbərək) – yay vaxtı istidən mal-qaranın ayağında olan xəstəlik, heyvan xəstəliyinin adı

Davaxor (Meğri) – dalaşqan, döyüşməyi, dalaşmağı sevən adam

Davalax I (Çəmbərək) – davakar, dalaşqan

Davalax II (Çəmbərək) – diribaş, cəld

Davan-davana (Çəmbərək) – arxasınca

Davana (Basarkeçər) – həcəmə əvəzində qapını çərçivəyə birləşdirən oxuqlar

Davandönməz (Çəmbərək) – müntəzəm, fasiləsiz

Davandörməzdən (Çəmbərək) – bax: davandönməz

Davanqırma (Çəmbərək) – dərhal

Davar (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qoyun-quzu

Davarçın (Ağbaba) – dəridən hazırlanmış çanta, dağarcıq, torba

Davla (Meğri) – kəkliyi, turacı aldadıb ovlamaq üçün ovçuların istifadə etdikləri əlvan rəngli parçalardan qurama çətir

Davgəlmə (Dərələyəz) – qalib gəlmə, zor gəlmə

Day:Day durmax (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – ayaq üstündə durmaq (təzə yeriməyə başlayan uşağa aid)

Dayanacax I (Dərələyəz) – əl ağacı, əsa

Dayanacax II (Dərələyəz) – adamların çox yığıldığı yer
«Əl ağacı, əsa» mənasında işlənən *dayanacax* Şahbuz şivəsində işlənməklə yanaşı, Şuşa şivəsində *dayanacax* formasında rast gəlinir (2007, s.120).

Dayıcanı (Vedi) – dayı arvadı

Daydostu (Vedi) – bax: dayıcanı

Daydolux (Çəmbərək) – yüngül xasiyyətli adam

Daylax I (Çəmbərək, İrəvan) – saçı oğlansayağı kəsilmiş qız

Daylax II (Çəmbərək, Kalinino) – at balası

Daylax «at balası» mənasında Qazax dialektində, Ağdam, Gədəbəy, Laçın, Tovuz şivələrində *daylağ* formasında işlənir (2007, s.120).

Daylaxlamax I (Çəmbərək) – qaçmaq

Daylaxlamax II (Çəmbərək) – tamam yığmaq (məhsulun toplanması ilə bağlı işlədilir)

Dazalax (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – keçəl

Dazımax (Çəmbərək) – qaçmaq, gözdən itmək

Dej (Vedi) – əl dəyməmiş

Dijdəməx (Vedi, Zəngibasar) – nişanlamaq, nişan qoymaq (taxilla bağlı işlədilir)

Demi (Dərələyəz, Qarakilsə) – susuz yer, su çıxmayan yer, dəmyə (əkin sahəsinə aiddir)

Dermə (Çəmbərək) – naxış

Derməli (Çəmbərək) – naxışlı

Devəcər: Devəcər olmaq (Meğri) – təngə gəlmək, narahat olmaq

Devix'məx' (Meğri, Qarakilsə) – təəccüb etmək, çıxılmaz vəziyyətdə qalmaq, donub qalmaq

Deycilix' (Çəmbərək) – söz-söhbət, narazılıq

Deyikli (Çəmbərək, Dərələyəz, Kəvər, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – göbəkkəsmə, adaxlı, ad elmə (uşaq vaxtı bir-birinə ad edilən gənclər barədə)

Deyin I (Vedi, Zəngibasar) – deyə

Deyin II (Çəmbərək) – arzu, dilək

Deyin III (Basarkeçər) – borc

Deyinti (Çəmbərək) – narazılıq, inciklik

Deyişməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – höcətləşmək, mübahisə etmək

Bu söz Gəncə dialektində də cyni mənada işlənir (2007, s.122).

Dəbələmməx' (Əştərək) – eşələnmək, işləmək

Dəbəllənməx' (Vedi, Zəngibasar) – müvazinətini itirmək, başı gicəllənmək

Dəbərməx' (Əştərək) – tərpənmək, hərəkət etmək

Dəbbə (Kalinino) – lovğa

Dəbbələməx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Kəvər, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – verdiyi sözdən qaçmaq, fikrindən dönmək, verdiyi sözü danmaq, razılaşdığı bir məsələdə sözündən qaçmaq

Dəbbələməx' II (İrəvan) – bir sözün yerinə yetirilməsinə mane olmaq

Dədə I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Kəvər, Vedi) – ata

Dədə «ata» mənasında İraq – türkman ləhcəsində də işlənir (İraq, c.356)

Dədə II (Çəmbərək, Kalinino) – baba

Dəf (Çəmbərək) – nağara

Dəfdarax (Çəmbərək) – alətlər

Dəfin (Çəmbərək) – o saat, o dəqiqə

Dəğişməx' (Meğri) – otu seyrək olan yerdə otlamaq (heyvanlara aiddir)

Dəh (Çəmbərək) – növbə (suvarmada)

Dəhdəyi (İrəvan) – kiçik kasa

Dəhdülü (Çəmbərək) – ağıldanyüngül, ağıl az

Dəhdülül (Çəmbərək) – bax: dəhdülü

Dəhləməx' (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. yerimək üçün atı ayaqları ilə vurmaq, atı yerindən tərpətmək; 2. qovmaq (Vedi, Zəngibasar)

Dəhliz I (Çəmbərək) – 1. xanada ox keçirilən dəlik; 2. dirəyin haçası

Dəhliz II (Karvansaray) – dirəyin keçəni tutan yeri

Dəhmərrəməx' I (Ağbaba, Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – qovmaq, yerişini sürətləndirmək (heyvanlara aiddir)

Dəhmərrəməx' II (Ağbaba) – birisini tələsdirmək

Dəhnə (Dərələyəz) – çayın, arxın suyunun başqa yerə ayrılan hissəsi

Dəhrə (İrəvan) – bağçılıqda ağacı və ya maldarlıqda əti doğramaq üçün istifadə edilən alət

Dəxil (Zəngibasar) – piştaxta

Dəx'mərrəməx' (Meğri) – ocağa odun atmaqla xörəyin bişməsini tezləşdirmək

Dəj (Qarakilsə) – nişan (xırmanda toplanmış taxılın, buğdanın üzərinə vurulur)

Dən (Çəmbərək) – arpa, buğda

◊Dənə düşməx' (Çəmbərək) – arpanı çox yeməklə qatqatı tutulmaq (heyvanlara aiddir)

Dəndənə (Hamamlı) – səhəngin oturacağı

Dəndir (Meğri) – məc. kef

◊Dəndirinə dəyməx' (Meğri) – xətirinə dəymək, kefinə soğan doğramaq

Dəngah (Meğri) – heyvan sağılan yer

Dəqətdəməx' (Çəmbərək) – diqqətlə qulaq asmaq, dinləmək

Dəngilduval I (Qarakilsə) – seyrək, tək-tək

Dəngilduval II (Çəmbərək) – əlavə iş

◊Dəngilduval açmax' (Çəmbərək) – əlavə iş açmaq

Dəngüdüvan: Dəngüdüvan eləməx' (Zəngibasar) – dağıtmaq, tar-mar etmək

Dələmə (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – yenicə maya tutan pendir

Dəlibanda (Ağbaba) – yabanı bitki adı (tərkibində nəşələndirici maddə olur)

Dəlix' (Çəmbərək) – dəşik

Dəlix'li (Çəmbərək) – heyvanın çanaqlığı

Dəliqanrı (Çəmbərək, Kalinino) – igid, qoçaq

Dəliqələmlix' (Çəmbərək) – qanmaz

◊ Özünü dəliqələmliyə qoymax' (Çəmbərək) – qanmazlıq etmək, heç nəyi nəzərə almadan hərəkət etmək

Dəlləx' (Vedi, Zəngibasar) – hər şeyə qarışan (adam)

Dəlmə (Çəmbərək) – su keçən yer

Dəman (İrəvan) – ətək

Dəmbərçə (Qarakilsə) – 1. hündür; 2. yumru

Dəmbərçəx'lix' (Çəmbərək) – ədabazlıq

Dəmbərçəx'ləmməx' I (Çəmbərək) – ədabazlıq etmək, lovğalanmaq, özündən demək, boş-boşuna öyünmək

Dəmbərçəx'ləmməx' II (Çəmbərək) – qışqırmaq

Dəmbəsər (Əştərək) – qorxmaq (yuxudan qalxarkən baş verir)

Dəmbəziməx' (Çəmbərək) – büdrəmək

Bu söz Şamaxı dialektində və Gədəbəy şivəsində eyni mənada işlənir (2007, s.124).

Dəmbildəməx' (Çəmbərək) – yanmaq, alovlanmaq

Dəmdəməki (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ağılsız, sözünü tez-tez dəyişən, hərdəmxəyal

Dəmgil I (Çəmbərək, İrəvan) – xal, ala, çil

Dəmgil II (Qarakilsə) – samovarin hissəsi

Dəmgil III (Çəmbərək, Karvansaray) – seyrək, tək-tək, orda-burda

Dəmgül-dümgül I (Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – ordan-burdan

Dəmgül-dəmgül II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xal-xal

Dəmirdirnax (Çəmbərək) – 1. birbaş; 2. sağlam, möhkəm

Dəmirdüən (Karvansaray) – bitki adı

Dəmirtikən (Vedi, Zəngibasar) – tikan növü

Dəmyə (Vedi, Zəngibasar) – suvarılmayan yer

Dən (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – toyuq-cücə dənə, taxıl

Dəncəx' (Ağbaba, Çəmbərək) – çinədan (ev quşlarında olur)

Dənd (Meğri) – iri gövdəli adam

Dəndənə I (Dərələyəz, Qarakilsə) – daş hörgüsündə işlənən daş qırıntıları

Dəndənə II (Dərələyəz) – araba təkərinin hissəsi

Dəndənə III (Əştərək) – çarxın dişləri

Dənə (Vedi) – tum, toxum
Dənəbir (Çəmbərək) – seyrək, arabir
Dənəxor (Vedi, Zəngibasar) – müftəxor, tüfeyli
Dəngil: Dəngildivan açmaq (Zəngibasar) – gözlənilmədən iş yaratmaq
Dəngildüval (Vedi, Zəngibasar) – cəncəl, qalmaqal
Dəngil-düngül (Qarakilsə) – 1. seyrək; 2. az bişmiş taxıl; 3. az gətirmiş meyvə
Dəngüş (Çəmbərək) – ağılsız, yersiz danışan
Dəñətdəməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – gözünü zilləmək, diqqətlə qulaq asmaq
Dənnəməx' (Çəmbərək) – 1. bir-bir yığmaq; 2. məc. Öldürmək (güllə ilə)
Dənnix' (Əştərək) – dəyirməyə üyüdülmək üçün buğda tökülən qıfa bənzər alət
Dəno (İrəvan, Vedi) – dən suyu, taxıl dən tutarkən verilən su
Dəñzərməx' (Çəmbərək) – tərləmək
Dənsiz (Meğri) – ağıldankəm, yüngülxasiyyət
Dərbəçə (İrəvan) – həyət qapılarının ən kiçiyi, əldəqayıрма həyət qapısı
Dərbəçay (Çəmbərək) – duru
Dərbənd: Dərbənd olmaq (Vedi, Zəngibasar) – fikir vermək, narahat olmaq
Dərbətməx' (Vedi, Zəngibasar) – tərpətmək
Dərdəcər (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – xəstə, dərd çəkən
◊Dərdəcər olmaq (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – fikirdən çərləmək, xəstə olmaq
Dərnək (Qafan) – ev
Dərs: Dərs-gors (Çəmbərək) – məsləhət
Dərs-gorsdamax (Çəmbərək) – məsləhət eləmək, məsləhət-ləşmək
Dərya (Qafan) – qıraqları qırçınlı qadın tumanı
Dəsdər (Çəmbərək, Karvansaray, Vedi, Zəngibasar) – əldəyirmanı, kirkirə

Dəstərhan I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çörək bükülən dəsmal
Dəstərhan II (İrəvan) – yerdə çörək yeyilərkən yeməyin altına salınan süfrə
Dəsdir (Çəmbərək) – məsləhət
Dəsdiri: Bu dəsdiri (Çəmbərək) – bu qayda ilə
Dəsfaha (Çəmbərək) – dərhal
Dəsgah (Qarakilsə) – oyun, hadisə
Dəsgillamax I (Meğri) – qorxmaq
Dəsgillamax II (Meğri) – alayarımcıq təmizləmək
Dəsmalatdı (Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyununun adı
Dəsmalaldıqaç (Vedi, Zəngibasar) – bax: dəsmalatdı
Dəstana (Dərələyəz) – çörək növü (təndirdə bişirilir)
Dəstəna (Dərələyəz) – bax: dəstana
Dəsvaha (Çəmbərək, Kalinino) – bax: dəsfaha
Dəsvəsa:t (Çəmbərək) – bax: dəsfaha
Dəşnəx (İrəvan) – tumların gün tutan yeri
Dəv (Çəmbərək, Karvansaray) – əyri
Dəvdəmməx' (Çəmbərək) – bax: dəvdimməx'
Dəvdimməx' (Çəmbərək) – kor kimi yerimək
Dəvədabanı (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yabanı bitki
Dəvədəlləyi I (Vedi, Zəngibasar) – böyük, nəhəng
Dəvədəlləyi II (Vedi, Zəngibasar) – hər işə qarışan (adam)
Dəvəgözü (Qarakilsə) – qara şüşəyə bənzər daş
Dəvəqulağı (Basarkeçər) – bitki adı
Dəvəllağı (Qarakilsə) – oğru
Dəvələməx' (Vedi, Zəngibasar) – etiraz etmək, fikri dəyişmək
Dəvəö:zü (Basarkeçər) – bax: dəvəgözü
Dəvərməx' (Çəmbərək) – üzə çıxmaq, üstü açılmaq
Dəvix'məx' (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – donub qalmaq, özünü itirmək, döyükmək
Dəvşimməx' (Meğri) – otu seyrək olan yerdə otlamaq (heyvanlara aiddir)
Dəyə (Çəmbərək) – yaylaqda yaşamaq üçün çadırdan düzəldilən ev

Dəyirməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – incimək

Dəyişək (Çəmbərək) – alt paltarı

Dəyinti (Çəmbərək) – narazılıq, inciklik

Dəyməx' I (Çəmbərək, Karvansaray) – baş çəkmək, yoxlamaq

Dəyməx' II (Çəmbərək) – yetişmək (meyvəyə aiddir)

Dəymədüşər (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino) – hər şeydən inciyən, ərköyün

Dəyşəx' (Çəmbərək) – bax: dəyişək

Dıbir (Basarkeçər) – axtalanmış keçi

Bu söz Naxçıvan dialektində, İsmayılı, Mingəçevir şivələrində eyni mənada işlənməklə yanaşı, Kürdəmir şivəsində «ikiillik erkək keçi», Gəncə dialektində «sürünün qabağında gedən erkək keçi» mənasını bildirir (2007, s.129).

Dığır I (Hamamlı) – sap

Dığır II (Basarkeçər) – gödəkboy (adam)

Dığırlamaq (Çəmbərək) – yuvarlatmaq, diyirlətmək

Dıqı (Çəmbərək, Meğri) – keçi balası

Dılbız (Əştərək) – ən uca yer

Dılqır (Kalinino, Qarakilsə) – səfeh, gic, axmaq

Dılımbir (Ağbaba) – çılpaq, lüt

Dımışmaq (Meğri) – soyuqdan büzüşmək

Dımirçiləmmaq (Ağbaba) – lovğalanmaq, təkəbbürlük, dikbaşlıq etmək

Dımsı: Dımsı batmaq (Əştərək) – bir az qızdırılmaq

Dıncıxmaq (Çəmbərək) – darıxmaq

Dıncılı (Hamamlı) – az

Dındıl: Dındılina dəyməx' (Çəmbərək) – xətrinə dəymək

Dınğa (Meğri) – hündür (qaya)

Dındalamax (Meğri) – torpağı üzdən qazmaq

Dınqa (Meğri) – ucu şiş, hündür (paya haqqında)

Dıncılı (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi) – balaca, xırdaca, azca

Dıqqılı (Çəmbərək, Kalinino) – balaca, lap kiçik, az

Bu sözə Qazax, Ordubad, Şəki dialektlərində və Füzuli, Kürdəmir, Laçın, Mingəçevir, Zəngilan şivələrində də rast gəlinir (2007, s.130).

Dınnajıx (Çəmbərək) – azca, lap az

Dınt (Meğri) – kəsər alətlərin ağzı (dəryaz, oraq və dəhrənin ağzını bildirir)

Dıratıxa (Zəngibasar) – doyunca, doyana qədər

Dırb (Zəngibasar) – güc, qüvvə

Dırda (Hamamlı) – dağın döşü

Dırdalı (Böyük Qarakilsə) – qozbel

Dırdır (Ağbaba) – çox danışan

Dırdex' (Meğri) – nisbətən böyük (uşaq barədə)

Dırdışdamax' (Çəmbərək) – sıxışdırmaq, sıxışdırıb çıxarmaq

Dırgan (Basarkeçər, Hamamlı) – üç dişli yaba

Dırgel (Hamamlı) – vaxtından tez doğan qoyun

Dırıppa (Meğri) – təhlükəli yer

Dırmadıriş (Çəmbərək) – ev-çşik; daldalanacaq, dolanacaq vasitəsi

Dış (Çəmbərək) – kənar

Dışarı (Çəmbərək, Kalinino) – bayır, çöl

Dışdamax (Çəmbərək) – uzaqlaşdırmaq, kənarlaşdırmaq

Dışqar: Eldən dışqarı (Çəmbərək) – evdən uzaq, kənar

Dışqarı: Eldən dışqarı (Çəmbərək) – bax: dışqar: eldən dışqarı

Dışqarı (Basarkeçər, Çəmbərək) – bax: dışqarı

Dı:t (Meğri) – kəsər alətlərin ağzı (oraq, dəryaz, dəhrə)

Dı:ttamax (Qarakilsə) – diqqətlə baxmaq, diqqət yetirmək, nəzər salmaq

Dıtmıxlamaq (Qarakilsə) – az-az qazmaq

Dıttamax (Qarakilsə) – bax: dı:ttamax

Dıvır I (Basarkeçər, Çəmbərək) – bax: dıbir

Dıvır II (Kalinino) – keçi balası

Dıvırax:Dıvırax yeriməx' (Hamamlı) – xırdada addımlarla tez-tez yerimək

Dıvır-zıvır (İrəvan) – lazımsız, gərəksiz

Dıydıx I (Ağbaba, Çəmbərək) – sadələvh, hər deyilənə inanan

Dıydıx II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yüngül xasiyyətli, ağılsız

Dızdanmax (Basarkeçər) – qaçmaq

Dızimax (Əştərək) – yüyürmək

Dızılamax I (Çəmbərək) – oynatmaq

Dızılamax II (Çəmbərək) – otu ordan-burdan çalmaq, biçmək

Dızqax (Vedi, Zəngibasar) – qorxaq, ağciyər (adam)

Dızqo (Vedi) – bax: dızqax

Dızlamax (Meğri) – atmaq, tullamaq

Dızman I (Ağbaba) – yekə, böyük, iri

Dızman II (Çəmbərək) – 5-7 yaşında erkək qoyun, qoç

Dızmırxlı (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1. bəzək-düzək;

2. təmtəraqlı

Dızmırxlamax (Çəmbərək) – uzaqlaşmaq, aralanmaq; inciyərək getmək

Dibçövürən (İrəvan, Vedi) – tənəkə qablarının qırağını qatlamaq üçün istifadə edilən alət, polad alət

Dibəçəx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bir işin əsl mahiyyəti, kökü

◊Dibəçəyinə çatmaq (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – hər hansı bir məsələnin əsl mahiyyətini öyrənmək, həqiqəti üzə çıxarmaq

Dibəx' (Ağbaba, Basarkeçər, Vedi, Zəngibasar) – 1. duz, yarma, çəltik və s. döymək üçün içi oyulmuş daş və ya kötük; 2. həvəngdəstə

Bu söz Ordubad, Şahbuz, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, Kürdəmir, Zaqatala dialekt və sözlərində eyni mənada işlənir (2007, s. 133). Naxçıvan dialektində isə *dibəy* formasında rast gəlinir (2007, s. 133).

Dibəndi (İrəvan) – xırda dabanlı zərli ev ayaqqabısı

Dibir (Dərələyəz) – erkək keçi

Didavan (Qafan) – yumurtadan birinci çıxan cücə

Didəgöz: Didəgöz etmək (Vedi, Zəngibasar) – gözümçixdiyə salmaq

Didəgöz: Didəgöz etmək' (Çəmbərək) – bax didəgöz etmək
Didəsməx' (Çəmbərək) – döyüşmək, mübahisə etmək, ağızlaşmaq

Didməx' (Çəmbərək) – yolmaq

Didmələməx' (Vedi, Zəngibasar) – didişdirmək, o yan-bu yana çevirib dağıtmaq

Difdix' (Çəmbərək) – saç

Difdiringi (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ağıldan yüngül, yüngülxasiyyət, yüngül xasiyyətli

Dığdığ: Dığdığ eləməx' (Çəmbərək) – ağlamaq (uşağa aid)

Dix'daban (Vedi, Zəngibasar) – hündür dabanlı qadın ayaqqabısı

Dix'davan (Çəmbərək) – alt dabanı ucu hündür olan qadın ayaqqabısı (kabloklı qadın ayaqqabısı)

Dix'xirətdəx' (Çəmbərək) – pısxasiyyət adam

Dix'xirətdəx'lix' (Çəmbərək) – pısxasiyyətlilik

Dix'simməx' (Basarkeçər, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalilino, Kəvər, Vedi, Zəngibasar) – 1. qorxmaq, ürپəşmək, səksənmək; 2. iyranmək

Dijmir (Meğri) – nadinc, şuluq

Dikələ (Qarakilsə) – 1. böyüən; 2 canlı varlıq (heyvana aid)

Diqqi (İrəvan) – vərəm xəstəliyi

Bu söz eyni mənada Naxçıvat və Ordubad dialektlərində işlənir (2007 s.134).

Dilbaş (Əştərək) – malın dilində olan xəstəlik

Bu söz Şamaxı dialektində, İmişli, Culfa şivələrində «qaramalın dilində əmələ gələn şiş», Zəngilan şivəsində «dildə səpki, qızartı» mənalarını bildirir (2007, s. 134).

Dilbaz (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – dilli, qılıqlı (adam)

Dildalayan (Basarkeçər) – sarmaşığa oxşar bitki

Diliçiqqax (Çəmbərək) – pəltək, dilişirin

Bu söz Gəncə dialektində də eyni mənada işlənir (2007, s. 135).

Diliğaraca (Çəmbərək) – malın ağızında olan xəstəlik

Dilix' (Çəmbərək) – bir şeyin qırağında olan girinti və çıxıntı

Dilix'ləməx' (Çəmbərək) – doğramaq, didik-didik etmək

Dilim I (Vedi, Zəngibasar) – bir tikə

Dilim II (Çəmbərək) – nazik kartof kəsiyi

Dilimləməx' (Çəmbərək) – doğramaq

Dilit (Megri) – 1. dəfə; 2. hissə, parça

Bu söz Şəki dialektində və Tovuz şivəsində «dəfə, kərə» mənasını bildirir (2007, s. 135).

Dilməzlum (Çəmbərək) – oyun adı (uşaqlar oynayır)

Dinaz (Çəmbərək) – tənə, qınaq, töhmət etmə

Dincəx'siz (Ağbaba) – hövsələsiz

Dingənə (Qarakilsə) – çəltik döymək üçün istifadə olunan alət

Dingətdəməx' (Çəmbərək) – bax: dəngətdəməx'

Dingi (İrəvan) – ting

Dingildəməx' (Çəmbərək) – 1. tərənəmək; 2. yerindən oynamaq, hərəkət etmək

Dingə I (Çəmbərək) – kötük, kəsilmiş ağacın kötüyü

Dingə II (Hamamlı) – çələng, başa qoyulan bəzəkli geyim

Dingə III (Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – qadınların başlarına qoyduqları bəzək, qadının baş geyimi.

Dingə Cəbrayıl, Cənubi Azərbaycan şivələrində «hündür yer, təpə», Şamaxı dialektində «camaatın söhbət üçün toplaşdığı yer», Gəncə, Qazax dialektlərində «kiçik qoz ağacı» mənalarda işlənir (2007, s. 135). Eyni zamanda *dingə* «çələng» mənasında Qazax dialektində, Kürdəmir, Gürçüstanın Borçalı şivəsində, «başbağlanan bəzək geyimi» mənasında Gəncə, Qazax, Ordubad, Şamaxı dialektlərində rast gəlinir (2007, s. 135).

Dingənə (Qarakilsə) – çəltik döyən alət

Dingiriş (Çəmbərək) – yüngülxasiyyətli, yüngülxasiyyət

Dingiş (Qarakilsə) – öz yaşına uyğun olmayan hərəkət edən (adam)

Dingirişdix' (Çəmbərək) – yüngülxasiyyətlik

Dinşəməx' (Çəmbərək) – qulaq asmaq

Dinşiməx' (Çəmbərək) – bax: dinşəməx

Dimməver (Dərələyəz) – vergi növü

Dimrix'ləməx' (Çəmbərək) – 1. böyütmək; 2. kökəlmək

Dimirixləməx' (Çəmbərək) – qışqırmaq

Dinaz (Çəmbərək, Əştərək) – qınaq, tənə, həqarət, töhmət

◊**Dinaz eləməx'** (Çəmbərək) – həqarət etmək, danlamaq

Dincəx'siz (Ağbaba) – hövsələsiz

Dincimalı (Çəmbərək) – yağış

Dinbirmalı (Çəmbərək) – yağış

Dilgişdix' (Çəmbərək) – yüngülxasiyyətlik

Dinqişiməx' (Çəmbərək) – qulaq asmaq

Dinşiməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – diqqətlə qulaq asmaq

Dirədöymə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xalq oyun növü, uşaq oyunu adı (kəmərlə oynayrlar)

Oğuz şivəsində bu sözə eyni mənada *dərədöymə* formasında rast gəlinir (2007, s.127).

Dinşəməx' (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Qəmərli) – qulaq asmaq, eşitmək (gizli formada)

Dirəmə (İrəvan) – doldurulmuş torba qab

Dirəşməx' I (Çəmbərək, Qafan, Vedi, Zəngibasar) – 1. dayanmaq; 2.öz fikrini qəbul etdirmək üçün təkid etmək (Çəmbərək); 3. üzə durmaq (Çəmbərək, Qafan, Vedi, Zəngibasar)

Dirəşməx' II (Çəmbərək) – çətinliklə ayağa qalxmaq, ayaq üstə durmaq

Bu söz Çəmbərək şivəsində həm təzə yeriməyə başlayan uşaq, uzun müddət xəstə olan adam haqqında, həm də təzə doğmuş heyvan haqqında işlədilir.

Diret-diret (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – növbə-növbə, hissə-hissə

Dirəx'ləməx' (Çəmbərək) – müdafiə etmək

Dirgan (Çəmbərək) – yaba ilə qaldırılan ot topası

Dirgançı (Basarkeçər, Hamamlı) – tayaya yaba ilə ot vertən adam

Dirit (Çəmbərək) – növbə

Diryan (Basarkeçər) – üçdilli yaba

Dişdəmə: Dişdimə çay (Çəmbərək) – adi çay, qəndlə içilən çay (bəzən acı çay da deyilir)

Dişə (Megri) – təzə göyərən ot, cücərti (yeni bitən, göyərən ota aiddir)

Dişəməx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – diş çıxartmaq, dişini dəyişmək (uşağın süd dişlərinin daimi dişlərlə əvəz olunması ilə bağlı işlədilir)

Dişəməx' II (Dərələyəz, Əştərək) – dəyirman daşının və ya mişarın dişlərini itiləmək

Birinci mənada işlənən *dişəməx'* sözünə eyni mənada həmçinin Gəncə dialektində, Cəbrayıl və Füzuli şivələrində rast gəlinir (2007, s.137).

Dişərənmağ (Qafan) – bax: dişərməx'

Dişərməx' (Qafan) – cücərən, yenicə göyərən

Dişərt (Qafan) – cücərti, təzə çıxmış, göyərmiş ot

Dişğarı (Çəmbərək) – 1. kənar; 2. bayır çöl

Bu söz olduğu kimi Ağdam şivəsində işlənir (2007, s.137).

Ditdili I (Basarkeçər) – yüngülxasiyyət

Ditdili II (Çəmbərək) – ağcaqanad

Çəmbərək şivəsində ağcaqanad mənasında işlənən *ditdili* sözünə Ağcabədi, Ağdam, Cəbrayıl, Göyçay, Xocavənd, Kürdəmir, Mingəçevir, Oğuz, Sabirabad şivələrində də rast gəlinir (2007, s. 137).

Dişi (Megri) – keçi balası, oğlaq

Diş (Çəmbərək) – yüngülxasiyyət

Diynəvic (Qafan) – ölçü vahidi; buğda, taxıl və ya düyü ölçmək üçün girvənkə yarımliq mis qab

Dizaltı (Hamamlı) – evlənərkən qızın ata-anasına oğlan evindən verilən pul və ya mal, hədiyyə

Dizdayağı (Vedi, Zəngibasar) – təzə gəlinə oturmaq üçün verilən nəmər

Dizdix' I (Hamamlı, Kalinino) – kişi alt tumanı

Dizdix' II (Vedi, Zəngibasar) – qadın alt və üst tumanı

Dizdix' III (Əştərək) – şalvarın diz hissəsinə tikilmiş əlavə parça

Dizlik (Dərələyəz) – bax: dizdix' I

Dizmarı (İrəvan) – üzüm növü

Dodax'badodax' (Çəmbərək, İrəvan) – dolu, ağzına kimi dolu, ağızbaağız

Dodax'birrəməx' (Çəmbərək) – ağzına kimi doldurmaq

Dodarğayı (Çəmbərək) – başdansovma, yüngülhərəkət, uyğun olmayan

Dodu (Zəngibasar) – xala

Dodurğayı (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Quqark) – bax: dodarğayı

Doğanax' I (İrəvan) – toxumun cücərməsi

Doğanax' II (Çəmbərək, Əştərək, Kalinino) – çatının ucunda ağacdan hazırlanmış halqa

Doğrama (Çəmbərək, Kalinino) – yemək (qatığa və ya südə çörəyin doğranmasından hazırlanır)

Diqqaz (Qafan) – çəpər

Dol I (Qarakilsə) – ağac, taxta və ya mal gönündən hazırlanmış qab (su qabı, tuluq)

Dol II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – sintetik örtük

Dolab (Vedi, Zəngibasar) – hiylə, fırıldaq

ØDolab çevirməx' (Vedi, Zəngibasar) – fırıldaq gəlmək

Dolama I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yara adı (əsasən əl barmağında əmələ gəlir)

Dolama II (Çəmbərək) – döngə

Dolambac (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əyri-üyrü (yol)

Dolanmaq (Çəmbərək) – yaşayışını bir vasitə ilə təmin etmək

«Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti»ndə dolanmaq «öz həyatını, dolanacağını bir vasitə ilə təmin etmək, keçinmək, yaşamaq, güzaran etmək», «ümumiyyətlə yaşamaq, güzaran keçirmək, həyat sürmək» kimi izah edilmişdir (ADİL, II, s.131).

Dolaşdımax' (Çəmbərək) – hörmək, toxumaq

Dolça (Barana, Hamamlı, Kalinino) – ağac və ya misdən hazırlanmış bir qulplu su qabı

Domara (Ağbaba) – gödək (adam)

Domba (Çəmbərək, Dərələyəz, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – 1. çıxıq; 2. qabarıq, dik yer

Dombalax: Dombalax aşmax (Çəmbərək, Kəmərli, Zəngibasar) dığırılmaq

Domuşmax I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kəvər) – bürüşmək, soyuqdan üşümək; qıvrılıraq oturmaq

Domuşmax II (Hamamlı) – incimək
Domuşmax III (Dərələyəz) – çömbəlmək
Domuşux (Kalinino) – gödəkboy adam
Don (Çəmbərək, Əştərək) – soyuqqanlı
Dondey: Dondey adam (Vedi, Zəngibasarı) – soyuqxasiyyətli adam
Doŋar (Çəmbərək, Hamamlı, Kalinino) – əyri, qozbel
Doŋar sözü Qazax dialektində, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «əyri, əyiilmiş», Tərtər şivəsində «qozbel» mənalarını bildirir (2007, s.143).

Doŋarbel (Çəmbərək) – bax: doŋar
Doŋarramax' (Hamamlı) – beli əyilmək, qozbel olmaq
Donqumax (Meğri) – oturmaq (işə aid), şonqumaq
Donquzdux' (Basarkçəçər) – su dəyirmanında pərlərin yerləşdiyi yer.
Donux (Çəmbərək) – ctinasız
Donnux (İrəvan, Kalinino) – maaş, əmək haqqı
Çəmbərək şivəsində işlənən aylıx-donnux sözündə də *donnux* maaş anlamını verir.
Donuxmax (Dərələyəz) – donub qalmaq
Doppa (Ağbaba) – çuqun qab
Doşab (Çəmbərək, İrəvan) – üzümün və ya tutun suyundan bişirilmiş şirə, bəkməz
Dov: Dov gəlməx' (Qəmərli, Zəngibasarı) – güc gəlmək, üstələmək
Dovaxor (Meğri) – dalaşqan
Doydax' I (Çəmbərək) – 1. arıq; 2. uzun
Doydax' II (Çəmbərək) – ağılsız, ağıldan yüngül
Doydax birinci mənada Cəbrayıl, Lənkəran şivələrində, ikinci mənada Mingəçevir, Şuşa şivələrində işlənir (2007, s.141).
Doyran: Doyran yığmax (Basarkçəçər) – toyda pul yığmaq
Dozaxbırrəməx' (Çəmbərək) – ağzına qədər doldurmaq
Dozanqurdu (Çəmbərək, Dərələyəz) – milçək növü, böcək növü

Dö:məx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1. təcüblənmək, mat qalmaq; 2. təcüblü formada ora-bura baxmaq
Bu söz Naxçıvan dialektində eyni mənada, Gəncə dialektində «boylanmaq» mənasında işlənir (2007, s. 142).
Dölbaş (Zəngibasarı – baş tərəf, ön
Dölbaşı (Ağbaba, Çəmbərək) – 1. döl vaxtı doğulan ilk quzu, (Ağbaba, Çəmbərək 2. fərəş doğulmuş quzu (Çəmbərək)
Dölləx' I (Çəmbərək, Vedi) – döl götürülən, quzular doğulan yer; qoyunların bala verdiyi arxac
Dölləx' II (Qarakilsə) – qoyun doğuzduran adam
Döndərmə (Çəmbərək) – sağıldandan sonra inəyin döşündə (əmcəyində) qalan süd
Dönə (Qafan) – dəfə
Bu söz Təbriz dialektində dəfə mənasını bildirir (Təbriz, s.208)..
Dönəlgə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – baxt, tale
Dönərgə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – bax: dönəlgə
ØDönərgəsi dönməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – 1. taleyi pis olmaq, bəxti gətirməmək; 2. işi düz gətirməmək
Dönəyə (Qafan) – bostanda su dönən yer
Dö:əşdəməx' (Çəmbərək, Kalinino) – çubuqla çırpmaq
Dönəm (Çəmbərək) – bax: dönə
Dönüm (Kalinino, Qafan, Vedi, Zəngibasarı) – dəfə
Dönümlük (Qafan) – dəfəlik, bir dəfəlik
Dördayax (Vedi, Zəngibasarı) – dərhal, qaçaraq
Dördnala (Vedi, Zəngibasarı) – bax: dördayax
Dördələmə (Çəmbərək) – dördə ayaq çapma, sürətlə qaçma (ata aiddir)
Dördəm (Meğri) – bax: dördələmə
«Dördəyəq çapma», «sürətlə qaçma» mənasında işlənən *dördələmə* Gədəbəy şivəsində, eyni mənada işlənən *dördəm* Qazax dialektində, Salyan, Tovuz şivələrində öz əksini tapır (2007.s 143).
Dördəmə (Əştərək) – cüt ayaqla qaçma, dabanbasaraq
Dörtgül (Qarakilsə) – dördbucaq
Dö:rrü (Zəngibasarı) – çoxlu

Şəki dialektində də eyni mənəni ifadə edir (2007, s.143).

Döş (Çəmbərək) – təpə

Döşdəşməx' (Çəmbərək) – 1. savaşmaq; 2. üzbəüz mübahisə etmək

Döşəməçəhmə (Zəngibasar) – ətli düyü xörəyi

Döşəməplov (Vedi, Zəngibasar) – plov növü

Döş xəngəli (Kalinino) – qoyunun döş hissəsindən bişirilən xəngəl

Döşürməx' (Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – 1. əldə etmək, qazanmaq; 2. toplamaq, yığmaq

Döydümölməz I (İrəvan) – atasız uşaq

Döydümölməz II (Çəmbərək, İrəvan) – möhkəm, dözümlü (geyim haqqında)

Döydünməx' (Çəmbərək) – kor kimi yerimək

Döyənəx' I (Əştərək) – malın otladığı, getdiyi yer

Döyənəx' II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ayaqda əmələ gələn yara (ayaqqabının sıxması nəticəsində yaranır)

Döyəşdəməx' (Çəmbərək) – döymək

Döyməç (Çəmbərək, Əştərək, Kalinino, Qarakilsə, Vedi) – yemək növü (ərinmiş yağla doğranmış isti çörəklə hazırlanır)

Bu söz İraq – türkman ləhcəsində *dögməçə* və *dögməç* formalarında işlənir və «yağla qarışdırılaraq doğranmış isti çörək» mənasında işlədilir (İraq, s. 357)

Döymənç (Çəmbərək) – bax: döyməç

Döyrüx'məx' (Çəmbərək) – boylanmaq, heyrətlə, qorxa-qorxa ətrafa baxmaq, nəzər salmaq; özünü itirmək

Döyüx'məx' (Çəmbərək) – bax: döyrüx'məx'

Döyşürməx' (Çəmbərək) – bax: döşürməx'

Duax (Çəmbərək) – xəmir yaymaq üçün xüsusi dairəvi taxta

Duaxqapba (Basarkesər) – qız ərə gedəndən bir neçə gün sonra düzəldilən gəlingörmə mərasimi

Dudurğayı (Megri) – qudurğan, azğın

Dula I (Ağbaba, Hamamlı) – taxça

Dula II (Kalinino) – tövlənin divarında olan oyuc

Dulqu (Çəmbərək) – təkərin topunda ox keçən dəyirmi dəmir

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Tovuz şivəsində işlənməklə (2007, s.145), Gədəbəy şivəsində *dolğa* formasında rast gəlinir (2007, s. 140).

Dumbuz (Basarkesər, Çəmbərək, Kəvər) – yumruq

Bu söz Qazax dialektində, Füzuli, Gədəbəy, Göyçay, İmişli, Şəmkir, Tovuz, Ucar, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində eyni mənəni bildirir (2007, s. 145).

Dumbuzdamax (Basarkesər, Çəmbərək) – yumruqlamaq

Dummuz (Çəmbərək, Kalinino) – bax: dumbuz

Dumru (Çəmbərək) – yumru, girdə

Dunux (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – sadələvh, gec başa düşən, qanmaz, xeyrini, sərini başa düşməyən

Bu sözə eyni mənada Gəncə, Qazax, Ordubad dialektlərində, Bərdə, Gədəbəy şivələrində rast gəlinir (2007, s. 145).

Dumulmax (Vedi, Zəngibasar) – susub oturmaq

Durmax I (Çəmbərək) – dayanmaq

Durmax II (Çəmbərək) – 1. ayağa qalxmaq; 2. yuxudan oyanmaq

Duruxmax (Basarkesər, Çəmbərək, Dərələyəz, Kəvər) – 1. dayanmaq; 2. quruyub qalmaq, özünü itirmək

Bu söz İraq – türkman ləhcəsində *duruxmağ* formasında «dayanmaq» mənasında işlənir (İraq, s. 357).

Durulamax I (Çəmbərək, Karvansaray) – təmizləmək (su ilə yumaq, çirkini aparmaq mənasında)

Durulamax II (Çəmbərək) – taxılı sovuraraq təmizləmək

Duruş: Duruş gətirməx' (Çəmbərək) – dözmək

Dut: Dut verməx' (Qarakilsə) – iti haylamaq

Duvax I (Dərələyəz) – gəlinin üzünə çəkilən pərdə

Duvax II (Çəmbərək, Dərələyəz) – çörək bişirilərkən kündəni yaymaq üçün istifadə olunan taxta parçası

Duvax III (Dərələyəz) – çölməyin ağzına qoyulan qapaq

Duvalıx (Çəmbərək) – qorxmuş (adam)

Duvalıxlı (Ağbaba) – dəli

Duzbora (Çəmbərək) – bax: qırbora

Duzdax I (Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – mal-heyvana duz verilən yer

Duzdax' II (Əştərək, Zəngibasar) – tələ (quş tutmaq üçün at quyruğunun qılından hazırlanır)

Duzdax Bakı, Qazax dialektlərində, Gədəbəy şivəsində «mal-heyvana duz verilən yer» mənasında işlənir (2007, s. 146).

Dübbü (Megri) – tərs, inadkar, qanmaz

Dübələx' (Zəngibasar) – kal qovun

Dübəndi (İrəvan) – ayaqqabı növü

Dübür (Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – ikiillik erkək keçi

Düdəmə I (Çəmbərək, Dərələyəz, Zəngibasar) – gic, səfeh: özünə hörmət etməyən

Düdəmə II (Qafan) – xoruz növü

Düdüx' I (Qafan) – pəyin, sıyıq nəcis

Düdüx' II (Qarakilsə) – məc. pis, axmaq adam

Düdüx' III (Çəmbərək) – tütək

Bu sözə eyni mənada İraq – türkman ləhcəsində *düdük* formasında rast gəlinir (İraq, s. 357).

Düdüx'ləməx' (Qafan) – nəcis salmaq (heyvanlarda)

Düdüg (Qarakilsə) – yalan, hiylə

Düdüləməx' (Zəngibasar) – öyrətmək, alışdırmaq

Düçələməx' (Basarkeçər) – öyrətmək, dadandırmaq

Düx'çəx'ləməx' I (Çəmbərək) – yığmaq

Düx'çəx'ləməx' II (Çəmbərək) – hamilə olmaq

Düx'çə (Basarkeçər, Çəmbərək) – ip yumağı

Dülüngə (Əştərək) – mal-qaraya qışda ot vermək üçün qarı təmizlənmiş sahə

Dümbəh (Megri) – məc. mədə, qarın

Dümbəx' I (Dərələyəz, Hamamlı, İrəvan) – nağara

Dümbəx' II (Dərələyəz) – köpmüş qarın

Dümbək (Vedi, Zəngibasar) – mədə, qarın

Dümbələx' (Vedi, Zəngibasar) – hər iki tərəfi yonulmuş ağac

Dümbələmdüz (Çəmbərək, Dərələyəz) – dümdüz

Dümbələmdüz (Çəmbərək) – bax: dümbələmdüz

Dümbül (Megri) – bax: dümbəh

Dümbüz (Zəngibasar) – bax: dumbuz

Dümələməx' I (Qafan) – otlamaq, arabir otu qoparmaq

Dümələməx' II (Megri) – bir nəfəsə içmək

Dümələmməx' (Qafan) – asta-asta iş görmək

Dümsüx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – dürtmə, çimdik

Dümsüx'ləməx' I (Megri) – əmmək üçün başla yelini göyəcləmək (heyvana aiddir)

Dümsüx'ləməx' II (Çəmbərək, Kalinino, Zəngibasar) – vurmaq, xəbərdar etmək, yumruqlamaq

Düngüz (Zəngibasar) – ağıldankəm

Dürməx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Karvansaray, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – yemək növünün adı (içərisinə şor, pendir və s. qoyulan yuxanın və ya lavaşın konusvari bükülməsi ilə hazırlanır)

Dürməx'ləməx' (Dərələyəz) – dürmək qayıрмаq

Dürrəx' I (Qarakilsə) – axmaq, tənbel (at və it haqqında)

Dürrəx' II (Əştərək) – 1. ağı az olan adam; 2. tənbel

Düsər (Qarakilsə) – külüng

Düşərgə (Qarakilsə) – qonaqçı

Düşərri (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xeyirli, uğurlu

Düşüx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – ağılsız, səfeh, özünə hörmətlə yanaşmayan (adam)

Düşüx' II (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – vaxtından əvvəl doğulmuş uşaq

Düyçə (Çəmbərək) – yumru şəkilli ip yumağı, yumaq (cəhrə iyindən çıxarılmış konussəkilli ip)

Düydü (Çəmbərək) – çalma, yaylıq

Düyə (Çəmbərək) – üçillik dişi iribuynuzlu heyvan

Düyədavanı (Çəmbərək, Kalinino) – xörəklə yeyilən yabanı bitki

Düyələk I (Dərələyəz) – eybəcər, formasını dəyişmiş

Düyələk II (Dərələyəz) – paltar, gödəkçə

Düymə (İrəvan) – rəzə, cəftə keçirilən halqa

Düyməç (Çəmbərək) – yağla isti çörəyin qarışdırılmasından hazırlanan yemək

Düymənc (Basarkeçər) – bax: düyməç

Düyməx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasarı) – bağlamaq, ipə, kəndirə düyün vurmaq

Düza (Qafan) – sapa düzülmiş qoz ləpəsi

Düzavadan (Vedi) – doğru, düzgün

Düzbirimə (Megri) – birbaşa, düz

Düzdəməx' (Çəmbərək) – hamarlamaq

Düzələməx' (Çəmbərək) – düzəltmək, hazırlamaq

Düzəməlli (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – düzgün, doğru

E

Ecəşməx' (Qarakilsə) – mübahisə etmək

Ediləməx' I (Çəmbərək) – ağlamaq, ölən adamı dillə, oxşaya-oxşaya ağlamaq,

Ediləməx' II (Basarkeçər) – deyirmək

Ehmal (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – sakit, yavaş, asta

Ehmalca (Çəmbərək) – sakitcə, ehtiyatla

Ejlitməx' (Çəmbərək) – kiritmək, sakitləşdirmək, başını qatmaq

Ekiz (Çəmbərək, Qarakilsə) – cüt

Ekiztayı (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – cüt doğulmuş quzuların hər biri

Bu sözə Ağcabədi, Tərtər şivələrində rast gəlinir (2007, s. 150).

Eləcə I (Çəmbərək) – yalnız, təkə

Eləcə II (Çəmbərək) – olduğu kimi

Ellik (Vedi, Zəngibasarı) – hamı, hamılıqla

Elliklə (Vedi, Zəngibasarı) – bax: ellik

Elti I (Çəmbərək, Kalinino, Qəmərli, Zəngibasarı) – qardaş arvadı

Elti II (Çəmbərək) – qayın arvadı

Azərbaycan dialekt və şivələrinin əksəriyyətində (Ağdam, Ağdaş, Ağdərə, Şabran, Goranboy, Göyçay, İmişli, Kürdəmir, Quba, Qax, Qazax, Mingəçevir, Tərtər, Şəki, Ucar) (2007, s. 151), Gürcüstanın Borçalı şivələrində *elti* sözü (M.Çobanov, 1998, s.91) işlənir və «iki qardaşın arvadları» mənasını bildirir.

Endirməx' (Çəmbərək, Kalinino) – hörmət etmək, saymaq, hörmət göstərmək.

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində işlənir (2007, s.151.)

Enək (Ağbaba) – nişan vurmaq

Ennik (Vedi, Zəngibasarı) – pal-paltar, əşya

Epey (Zəngibasarı) – çox, xeyli

Epeycə (Əştərək) – bax: epey

Er (Çəmbərək) – tez, tezdən (vaxt anlamında)

Erəvanəppəyi (Basarkeçər) – vəzəriyə bənzər bitki adı

Erkəç (Dərələyəz, Qarakilsə) – 1.sürünün qabağını çəkən yaşlı erkək keçi (Qarakilsə); 2.buynuzlu keçi (Dərələyəz)

Erkəm (Qarakilsə) – bax: erkəç I

Erkəç sözü Qazax, Ordubad dialektlərində, Culfa, Kürdəmir, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.151).

Ertə (Çəmbərək, Kalinino) – tezdən.

Ertə «ertə» mənasında (səhər tezdən – İ.B.). M.Kaşğarının əsərində işlənmişdir (M.K.I, s.183). Qədim türk dilində *ertə* «səhər tezdən» mənasını bildirir (DTC, s.182).

Eryatı (Çəmbərək, Karvansaray) – nizamsız; xarab, yararsız

Eşələnməx' I (Çəmbərək) – məc. narahat olmaq

Eşələnməx' II (Çəmbərək) – torpağı qazmaq

Eşələnməx' III (Çəmbərək, Zəngibasarı) – çabalamaq

Eşix' (Ağbaba, Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Kəvər, Vedi, Zəngibasarı) – həyəət, bayır, qapı-baca, həyəət-baca.

Bu söz Naxçıvan dialektində, Oğuz, Tovuz, Zaqatala şivələrində «həyəət» mənasında işlənir (2007, s.151).

Eşix' qapı (Vedi) – darvaza

Eşməx' (Çəmbərək) – qazmaq

Bu sözə eyni mənada Qax şivəsində *eşmax* formasında rast gəlinir (2007, s.152).

Eşşəx' I (Basarkeçər) – kolanın bir hissəsi
Eşşəx' II (Çəmbərək) – əlçatmaz yerdə işləmək üçün bənnaların, rəngsazların istifadə etdiyi taxtadan hazırlanmış qurğu.
Eşşək belisindirdi (Vedi, Zəngibasarı) – uşaq oyunu adı
Evdirməx' I (Qarakilsə) – 1.dənləmək; 2.seçib yığmaq.
Evdirməx' II (Qarakilsə) – sağım növü
Evnə (Vedi) – dəfə, kərə
Evtökməx' (Vedi, Zəngibasarı) – Novruz bayramı ərəfəsində evdəki paltar–palazı səliqəyə salmaq.
Ey (İrəvan) – yaxşı, gözəl.
 Bu söz İraq–türkman ləhcəsində *eyi* formasında işlənir (İraq, s.358).

Eydirmə I (Çəmbərək, Karvansaray, Kalinino) – 1.ikinci dəfə sağılan süd (Çəmbərək, Karvansaray); 2.qaramaldan sağılan axırncı süd (Kalinino)

Eydirmə II (Çəmbərək) – malın, qoyunun əmcəklərini süd vermək üçün sıgallama

Eydirmə Gürcüstanın Bolnisi, Başkeçid şivələrində «inək və qoyundan sağılan ikinci süd» mənasını bildirir (M.Çobanov, 1998, s.91).

Eydirməx' I (Çəmbərək) – sağılardan qabaq inəyin əmcəyini sıgallamaq və ya buzova azca əmizdirmək.

Eydirməx' II (Əştərək) – heyvan sağılıb qurtardıqdan sonra malın əmcəyinə süd gəlmək

Eydirməx' Qazax dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Göyçay, Kürdəmir, Mingəçevir, Şəmkir, Zəngilan şivələrində, Gürcüstanın Borçalı şivələrində yalnız bir mənada – «sağımardan qabaq heyvanın əmcəklərini sıgallamaq və ya buzova azca əmizdirmək» mənasında işlənir (2007, s.152).

Eydilix' (Meğri) – azadlıq, asudəlik, sakitlik

Eyham (Çəmbərək) – gizli işarə

Eyhana (Meğri) – demək olmaz, bəlkə; birdən

Eyın–şayın (Zəngibasarı) – açıq–aşkar

Eylik (Əştərək, Zəngibasarı) – yaxşılıq

Eymə I (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – tuluq (içində qatıq saxlamaq üçün balaca xırda qoyun, keçi dərisindən hazırlanır).

Eymə II (Əştərək) – qatıq süzmək üçün parçadan hazırlanmış balaca torba.

Eyməmməx' (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – qorxmaq, ehtiyat etmək, diksinmək.

Eyn (Qarakilsə) – qaş–qabaq, sifət

ØEyni açılmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – qaş–qabağı açılmaq, şad olmaq

ØEyninə almax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – vecinə almaq, əhəmiyyət vermək.

Eynən (Çəmbərək) – əslinə oxşar, olduğu kimi

Eynəşməx' (Əştərək) – bir az qorxmaq

Eyniməx' (Çəmbərək, Meğri) – böyümək, boy atmaq, inkişaf etmək.

Eyzan (Çəmbərək, Dərələyəz) – cyni, olduğu kimi (Çəmbərək), tamamilə (Dərələyəz).

Bu söz Füzuli, Mingəçevir, Cəbrayıl şivələrində «həmişə, daima», Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə, Cəlilabad, Gədəbəy, Xocavənd, Kürdəmir, Salyan şivələrində «tamamilə, bütünlüklə, başdan–baş» mənalarında işlənir (2007, s.153).

Eyzən (Çəmbərək, Dərələyəz) – bax: cyzan

Ə

Əbə I (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Quqark) – nənə.

Əbə II (Böyük Qarakilsə, Dərələyəz) – ana

Əbə III (Əştərək, Meğri) – çilingaçac oyununda yerdə qazılan çuxur, oyunun başladığı mərkəz

Əbədiməx' (Zəngibasarı) – arxası üstə yığılıb o tərəfə, bu tərəfə dönmək

Əbəjdad (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – ulu keçmiş, dədə–baba

Əbrəş (Qarakilsə) – başında ağ xalı olan qoyun

Əccənə (Vedi, Zəngibasarı) – təzə doğulmuş uşaq

Əcəbsandal (Zəngibasar) – xörək növü
Əcələ–cücələ (Meğri) – birdən, qəflətən
Əcələ–gicələ (Meğri) – bax:əcələ–cücələ
Əcəmi (Basarkeçər) – çarıq növü
Əcər (İrəvan) – təzə
Əcərri (Qarakilsə) – təzə paltar, geyilməmiş paltar
Əcix' (Basarkeçər) – zəif
Əcix'–cücüx' (Çəmbərək) – xırda, balaca
Əcr: Əcr verməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əziyyət vermək, incitmək
Əçəçə (Ağbaba) – ağıldankəm, ağılsız
Əççəbala (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – tüksüz, çılpaq
Əççəci (Ağbaba) – bax: əççə
Ədəli–düdəli (Əştərək) – hər şeyi öz yerində
Əfci (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı, Kalinino) – hər işə qarışan kişi, qadın işinə qarışan kişi, qadın xasiyyətli
Əfci–əfci:Əfci–əfç' danışmaq (Çəmbərək) – boş-boş danışmaq, mənasız fikirlər söyləmək
Əfci sözü Qazax dialektində, Xocavənd, Tovuz şivələrində, eləcə də Gürcüstanın Borçalı şivələrində «xırdaçı, çürükçü», Mingəçevir şivəsində «xəbərçi, sözgəzdiren» mənalarında işlənir (2007, s.155).
Əfəndi (İrəvan) – yoldaş
Əfərdə (Ağbaba, Basarkeçər) – güc, qüvvə, taqət.
Əfir–təfirrix' (Meğri) – əmin-amanlıq, dinclik.
Əfriməx' I (Çəmbərək) – qocalmaq, yaşlanmaq
Əfriməx' II (Çəmbərək) – islanmaq
Əfriməx' III (Çəmbərək) – köhnəlib cırılmaq həddinə çatmaq
Əfsiməx' (Çəmbərək) – taxılı, buğdanı zir-zibildən təmizləmək
Əfsimax I (Meğri) – bax: əfsiməx'
Əfsimax II (Meğri) – qorxmaq
Əfsitmax (Meğri) – qorxutmaq, birinci bərk qorxutmaq.
Əfrimiş (Çəmbərək) – qocalıb əldən düşmüş

Əfsəməx' (Əştərək, Qafan, Qarakilsə) – taxılı çör-çöpdən təmizləmək, taxılı sovurmaq
Əgər–ciyə (Çəmbərək) – canlı məxluq, ins-cins.
Əği (Meğri) – mağara, kaha yeri
Əhəd: Əhədi kəsilməx' (Çəmbərək, Əştərək) – yorulmaq, tamam haldan düşmək.
Əhədini kəsəməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – döymək, döyüb haldan salmaq, imkan verməmək.
Əhləmməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qocalmaq, yaşlanmaq
Əhliyə (Meğri) – 1.himayə; 2.yardım
Əhliyətdix' (Meğri) – kömək, yardım
Əhliyətdix' eləməx' (Meğri) – himayə etmək, yardım etmək, kömək etmək
Əxli (Basarkeçər) – yuxayayan
Əx'si (Çəmbərək, Qarakilsə) – əski, köhnə parça.
Əjdım (Qarakilsə) – çox duzlu, şor
Əynə (Qarakilsə) – var-dövlət
Əkə I (Meğri) – işdə sınıanmış, işə alışıq (at, qatır, öküz və s. barədə).
Əkə II (Ağbaba, Çəmbərək, Karvansaray, Qarakilsə) – böyük, qoca, yaşlı.
Əkə–bükə (Çəmbərək) – böyük, qoca
Əkəbükə (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – böyük, dünya-görmüş, bacarıqlı, təcrübəli (adam).
Əkəc (Vedi, Zəngibasar) – yaşlı, dünyagörmüş (adam)
Əkənəcəx' (Çəmbərək) – əkin sahəsi
Əkənəx' (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – bax: əkənəcəx'.
Əkərri (Qarakilsə) – rahat əkilən yumşaq torpaqlı əkin sahəsi.
Əkişdirməx' (Çəmbərək) – oğurlamaq
Əklək (Ağbaba) – kiçik hissələrə bölünmüş əkin sahəsi
Əkləmə (Ağbaba) – qırılmış araba qolunu tarım bir-birinə ağacla bağlama, bərkitmə.

Əlallahı I (Meğri) – məclis və yığıncaqlarda eyni vaxtda ucadan danışan, səs-küy edən, bir-birini eşitməyən.

Əlallahı II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – araqarışdıran, hər şeyə əl atan

Əlbəhəm (Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – dərhal, həmin an.

Əlbiləsən (Çəmbərək) – görəsən (ara sözü)

Əlcəx' I (Basarkeçər, Çəmbərək) – ot biçmək üçün istifadə olunan alətin (kərəntinin) ortasına bağlanan haça şəkilli ağac, kərəntidə əl tutacağı

Əlcəx' II (Çəmbərək) – əl boyda daranmış yun

Əlcəx' III (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qapının dəstəyi

Əlcəx' eyni mənada Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Tovuz şivəsində işlənməklə yanaşı, Füzuli, Zəngilan şivələrində «bir dəstə biçilmiş taxıl», «bil əl tutumu taxıl», Qazax dialektində «taxıl biçərkən oraqla əli kəsməmək üçün sol əlin barmaqlarına taxılan taxta barmaqlıq», Ağcabədi, Ağdam şivələrində «əl boyda daranmış yun» mənalarını bildirir (2007, s.157).

Əlcəx'ləməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – lop-lopa qar yağmaq

Əlçim (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – bax:əlcəx' II

Əldəmən I (Meğri) – anası ölmüş körpə quzu

Əldəmən II (Meğri) – başqa heyvana əllə əmizdirilən quzu, oğlaq

Ə:x: Ə:x verməx' (Kalinino) – kömək etmək

Ələf (Çəmbərək) – ot, quru ot

Ələlix':Ələlix'eləməx' (Meğri) – çəşmaq, çəşib qalmaq, karıxmaq, tələsmək

Ələm (Dərələyəz) – dini yayarkən istifadə olunan bayraq

Ələm - ələm (Vedi, Zəngibasar) – diqqətlə

◊ **Ələm - Ələm etməx'** (Çəmbərək) – diqqətlə yoxlamaq, axtarmaq

Ələmyesir (Qarakilsə) – yoxsul, kasıb; lüt, çılpaq

Ələngə (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu) – arıq

Ələyəz (Dərələyəz, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabani bitki (kəvərə oxşayır)

Ələyəzdi cəx'mə (Vedi) – xörək növü

Ələ:z (Çəmbərək, Qarakilsə) – bax: ələyəz

Ələziməx' (İrəvan) – sakitləşmək, haldan düşmək (qızdırması olan adamın istiliyinin düşməsi ilə bağlı işlədir).

Əlimqaldı (Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyun adı

Əlküt (İrəvan) – bacarıqsız

Əlqaf (Çəmbərək) – əlavə gəlik

Əlqoymax (İrəvan) – bir işə mane olmaq

Əlləcəmə (Əştərək) – bax: əlləmayax

Əlləmayax (Çəmbərək) – nadinc

Əlləmə I (Çəmbərək, Dərələyəz, Karvansaray, Qarakilsə, Meğri) – iri daş parçası (əl ilə atılır)

Əlləmə II (Çəmbərək, Zəngibasar) – bax: əlləmayax

Əlləm-əlləm (Zəngibasar) – diqqətlə

Əlləm-qallam (Kalinino) – sözünə düz olmayan, yalançı, fırıldaqçı

Əlləm-qəlləm (Çəmbərək) – 1.araqarışdıran; 2.yalançı, fırıldaqçı

Əlləmix' (Qarakilsə) – külü çıxardıb atmaq üçün alət, külçixaran

Əllənix' (Qarakilsə) – bax:əlləmix'

Ələpmə (Zəngibasar) – toydan sonra oğlanın (bəyin) qız evinə qonaq gəlməsi

Əlvallah (Barana) – hay-küy, qalmaqal

◊ **Əlvallah qoparmax** (Barana) – hay-küy salmaq, qalmaqal salmaq.

Əlvən (İrəvan) –üzüm növü

Ə: m (Kalinino) – əgər

Əmcəx' I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – döş, məmə

Əmcəx' II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yelin (heyvanlara aid)

Əmdərməx' (Qarakilsə) – bax: endərməx'

Əmə (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Kəvər) – amma

Əməlləmməx' (Çəmbərək) – yaxşılaşmaq, kökəlmək, cana gəlmək

Əməlsallah (Qarakilsə) – iş görmək üçün istifadə edilən alət
Əməlisaleh (Çəmbərək) – tərbiyəli, normal adam
Əmənkömənci (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yeyilən yabanı bitki
Əməssah (Qarakilsə) – bax:əməlsallah
Əmi (Çəmbərək) – ata
Əncix':Əncix'–cüncüx' (Əştərək, Zəngibasar) – kiçikli-bö-yüklü
Əncümə (Çəmbərək) – qapını, pəncərəni çərçivəyə birləşdi-rən dəmir əşya
Əndam (Dərələyəz) – bədən, vücut
Əndəlis (Vedi, Zəngibasar) – üzüm tənəyinin budağını kəs-mədən əkilmiş və cil atandan sonra kəsmək yolu ilə əldə edilən ting
Əndərməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – tökmək, aşırıb tökmək (suya aid)
 Bu söz eyni mənada Füzuli, Laçın, Zəngilan şivələrində rast gəlinir (2007, s.160).
Əndəsiz (Meğri) – yüngülxasiyyət
Əndix'məx' (Çəmbərək, Karvansaray) – qorxmaq (suda), təntimək, təngnəfəs olmaq
 Bu söz Qazax dialektində, Gədəbəy şivəsində «qorxmaq, diksinmək, səksənmək» mənasında işlənir (2007, s.161).
Əneybət (Vedi, Zəngibasar) – çox çirkin
Ənəf (Böyük Qarakilsə) – nəfəs
Əng (Vedi, Zəngibasar) – 1.çənə; 2.çox danışan (adam)
Əngənəx' (Əştərək, Vedi) – iri saxsı qab
Əngəzdəməx' (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasar, Kali-nino) – döymək, möhkəm döymək, əzişdirmək
Ənkə (Qarakilsə) – böyük, yaşlı
Ənix' (Çəmbərək, Kalinino, Karvansaray, Qarakilsə, Meğri) – küçük, it balası (6 ayı tamam olmuş it balası)
Ənni–cinni (Kalinino) – heç kəs, heç kim
Əneyin (Meğri) – qəribə
Ənkə (Meğri) – valideyn, ata–ana
Əngə (Meğri) – bax: ənkə

Əngə verməx' (Çəmbərək) – boş-boş danışmaq, yersiz ola-raq çox danışmaq
Əngənəx' (Vedi) – böyük saxsı qab (paltarı suya çəkmək, durulamaq üçün istifadə olunur)
Ənsə (Qarakilsə) – boyun
Ənzəli (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyunu adı
Ənzəli qəmişi (İrəvan) – istədiyinə nail olmaq üçün çalış-qan, əlləşən, sırtıq adam
Əpbəyaşi (Hamamlı) – yağ, soğan və çörəkdən hazırlanan xörək adı
Əppəx' (Qarakilsə, Kalinino) – çörək
 «Çörək» mənasında işlənən, *əppəx*, *əpbəx'* Şəkil dialektin-də, Ağdam, Gədəbəy, Goranboy, Mingəçevir, Tovuz, Yevlax şivələrində *əpbəx'*, Oğuz, Yardımlı şivələrində, Şəki dialektində *əpbəy* formasında işlənir (2007, s.163).
Əpriməx' I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qocalmaq
Əpriməx' II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çürüyüb tökül-mək, xarab olmaq (yara barədə)
Ərdəx' (Qarakilsə) – südlə yağlanmış xəmirədən yağda qovu-rularaq bişirilən çörək, çörək məmulatı
Ərdək (Vedi, Ağbaba, Zəngibasar) – bax: ərdəx'
Ərdəm (Vedi Zəngibasar) – bacarıq, səliqə-sahman
Ərdəmik (Ağbaba) – ərsiz gəlin
Ərdəmli (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – səliqəli–sah-manlı, iş bacaran, hünərli.
 Bu söz Naxçıvan, Ordubad, Şamaxı dialektlərindən, Ağdam, Culfa, Füzuli, Mingəçevir, Ucar şivələrində «güclü, bacarıqlı, qüvvətli» mənasını bildirir (2007, s.163).
Ərdəmsiz (Əştərək, Qəmərli, Zəngibasar) – səliqəsiz, əl qa-biliyyəti olmayan, əlinin tutumu olmayan, əldən–ayaqdan küt, bacarıqsız.
Ərdov (Vedi, Zəngibasar) – yağsız su (xörəkdə).
Ərəmix' I (Dərələyəz, Əştərək, Qarakilsə) – doğmayan (qadın)
Ərəmix' II (Dərələyəz) – qısır mal

Bu söz Qazax, Şəki dialektlərində, Cəbrayıl, İmişli, Mingəçevir, Tovuz, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, İmişli, Yadımlı, Salyan şivələrində *ərəmiş* formasında «doğmayan, qısır» mənasını bildirir (2007, s.164).

- Ərəmişməx'** (Çəmbərək) – üstələmək, gözü almaq
Ərəsət I (Çəmbərək) – ağır, çətin, pis, əziyyətli
Ərəsət II (Vedi, Zəngibasər) – bəd (adam)
Ərəsət III (Vedi, Zəngibasər) – çox (məhsulə aid)
Ərəzpar (Meğri) – Araz sahil boyu yerlər
Ərgən (Çəmbərək, Qarakilsə) – cavan, gənc, evlənmə vaxtı çatmış gənc
Ərik alçası (İrəvan) – alça növü
Ərinəx' (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasər) – tənbel
Ərimməx' (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasər) – tənbel-lik etmək
Əriş (Dərələyəz) – hananın şaquli ipləri
Ərişməx' (Çəmbərək) – sataşmaq
Əriştə (Çəmbərək) – nazik uzunsov kəsilmiş xəmir
Əriştə aşı (Vedi, Zəngibasər) – xörək növü (əriştədən bişirilən sulu xörək)
Ərkan (Meğri) – məzhəb, dünyagörüş, dini əqidə
Ərkan sözü *yol-ərkan* sözündə öz izini qoruyub saxlamışdır.
Ərkan kəsməx' (Meğri) – ac qoymaq, incitmək, döymək
Ərkəsö:n (Çəmbərək) – ərköyün
Ərman: Ərman çəx'məx' (Meğri) – 1.korluq çəkmək; 2.inkişaf etmək, böyümək.
Ərov (Qarakilsə, Qəmərli, Zəngibasər) – bax: aroy
Əroy (Qarakilsə) – bax: aroy
Ərsəx': Ərsəyə çatmax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – böyümək, həddi-buluğa çatmaq
Ərsəyə gəlməx' (Vedi, Zəngibasər) – yetişmək, böyümək, hasil olmaq
Ərşin (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) – ərsin
Ərsinnəməx' (Qarakilsə) – boş-boş gəzmək, avaralanmaq
Ərsix': Ərsiyə gəlməx' (Meğri, Qarakilsə) – böyümək, inkişaf etmək

- Əryən** (Çəmbərək) – bax: ərgən
Əsənəx' (Meğri) – qəribə, əcayib
Əsfəl (Çəmbərək) – əsas
Əsix'məx' (Çəmbərək) – cana gəlmək, böyümək
Əsilağac (Çəmbərək) – uşaq oyunu adı
Əssah I (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – doğru, düz, dəqiq
Əssah II (Əştərək) – mütləq
Əsnəx' (Meğri) – axmaq, ağılsız
Əşənəx' (Meğri) – 1.sakit dayanmayan, bir yerdə qərar tutmayan; 2.gəzəyən.
Əşqər (Meğri) – qarnı dolu olan mal-heyvan
Ətalağ (Böyük Qarakilsə) – tənbel
Ətbala (Çəmbərək, Karvansaray) – tüksüz quş
Ətcəbala (Çəmbərək) – bax: ətbala
Ətdix' (Zəngibasər) – ağır tərpenən, iş bacarmayan
Ətəlağ (Böyük Qarakilsə) – tənbel
Ətənə I (Ağbaba, Dərələyəz, Əştərək) – inək və ya qoyun doğandan sonra gələn ət parçası, heyvanın doğuşundan sonra ifraz olunan ət parçası
Ətənə II (Vedi, Zəngibasər) – əlinin tutumu olmayan, bacarıqsız
Ətərət (Meğri) – nümunə, nişanə
Ətacı (İrəvan) – qaraqabaq, əsəbi
Ətməx' I (Çəmbərək) – görünmək
Ətməx' II (Çəmbərək) – atmaq, qalxıb düşmək
Ətxərçi (İrəvan) – üzüm növü
Əvdiməx' I (Qarakilsə, Meğri) – 1.dənləmək, seçib yığışdırmaq; 2.götürmək, qaba yığmaq (taxıl); 3.dəni yastı bir qaba tökərək zir-zibilini əllə təmizləmək; 4.tökülmüş dənli bitkiləri yığmaq
Əvdiməx' II (Çəmbərək) – yemək
Əvçi (Hamamlı) – bax: əfçi
Əvədəx' (Əştərək) – arxası üçtə yıxılıb dura bilməyən, arxası üstə yerdə çabalayan, eşələnən
Əvədəyə düşməx' (Qarakilsə) – ipə dolaşib yıxılmaq

Əvədəməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – arxası üstə yığılıb o tərəfə, bu tərəfə çevrilmək

Əvədiməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yerdə eşələnmək

Əvənkövəkci (Kalinino) – bitki adı

Əvəzəbədəl (Əştərək) – əvəz-əvəzə

Əvgəndə (Qarakilsə) – avara

Əvgəndə dolanmax (Qafan, Qarakilsə) – avara, işsiz olmaq, boş-boş gəzmək

Əviddəməx' (Əştərək) – bostanı təmiz yığmaq

Əvlat (Dərələyəz) – qohum

Əy: Əy qoymax (Çəmbərək, Əştərək) – Novruz bayramında yumurta döyüşdülərkən bərk yumurtanın yanına nişan qoymaq

Əydəx' (Çəmbərək, Hamamlı) – yumurta şəkilli yağda qovrulmuş çörək növü; südlə yoğrulmuş xəmərdən bişirilən şirin çörək

Əydi (Çəmbərək, Hamamlı, Karvansaray) – taxta qaşığı, çömçə və s. hazırlamaq üçün taxtanın içini çıxaran kəsici alət

Əyirdəx' (Kalinino) – bax: əydəx'

Əyirtməx' (Qarakilsə) – vurmaq

Əyiş (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək, Kəvər) – bir ucu əyri, iti, o biri ucu yastı olan təndir şişi, ərsin (təndirdən çörək çıxarmaq üçün alət)

Əyiş-üyüş (Çəmbərək) – əyri-üyrü

Əyləşməx' (Çəmbərək) – dayanmaq

Əylişməx' I (Qarakilsə) – ədalətli olmaq

Əylişməx' II (Qarakilsə) – arası dəymək

Əymə (Dərələyəz, İrəvan) – ağacdan hazırlanan alət, əlçatmaz budaqları əymək üçün 2-3 metrlik uzun, bir rəqəminə oxşar ağac

Əyrənçə (Əstərək) – arıq, zəif uşaq

Əyrimçə (Çəmbərək) – arıq

Əysi (Çəmbərək) – əski

Əysix' (Çəmbərək) – öz hörmətini saxlamağı bacarmayan

Əysix'-əysix' danışmax (Çəmbərək) – xoşa gəlməyən, yüngül xarakterli formada danışmaq

Əysix'lix' I (Çəmbərək) – kasıblıq

Əysixlix' II (Çəmbərək) – alçaqlıq

Əzab (Vedi, Zəngibasar) – subay

Əyyar (Basarkeçər) – bilikli

Əzğırtmək (Vedi, Zəngibasar) – ərköyünləşdirmək

Əzişdirməx' (Çəmbərək, Kalinino) – bax: əngəzdəməx'

Əzlaf (Meğri) – zirək, cəld

Əzmə (Basarkeçər) – bülöv daşı, xart daşı

Əzinix' (Çəmbərək) – yorğun

Əzvay I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – aciz, bacarıqsız

Əzvay II (Dərələyəz) – yumru meyvə

Əzvay III (Dərələyəz) – acı

Əzvay Bakı, Gəncə dialektlərində, Ağdam, Göyçay, Kürdəmir şivələrində «aciz, iş bacarmayan, tənbel», Bakı dialektində, Kürdəmir, Salyan şivələrində «acıdlı» mənalarında işlənir (2007, s.168).

Əzvayış (Meğri) – vəziyyət

F

Fal (Çəmbərək) – toyuğun altına qoyulan yumurta

Fala (Qəmərli, Zəngibasar) – bax: fal

Faqqı (Çəmbərək, Karvansaray) – hiyləgər, fırlıdaqçı, kələkbaz

Farağat (Çəmbərək) – sakit

Faraş (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – erkən, tez, vaxtından əvvəl

Farx (Meğri) – qadının saçının sağa və sola ayrıldığı yer, tağ

Farmaş (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – məfrəş, pal-paltar yığılan qab, torba

Farş (Qafan) – su qabı, güyüm

Fasix (Çəmbərək, Karvansaray) – hiyləgər, bic

Fatma: **Fatma nənənin hanası** (Vedi, Zəngibasar) – qövsi-güzeh

Feysəl: **Feysəl verməx'** (Meğri) – yardım etmək

Fəhəm (Meğri) – yaddaş, hafizə, ağıl

Fəhimsiz (Çəmbərək) – düşüncəsiz, bacarıqsız

Fəhmləmməx' (Çəmbərək) – qorxmaq

Fəhmələnmək (Vedi, Zəngibasar) – bax: fəhmləmməx'

Fəlfəlləmməx' (Meğri, Vedi, Zəngibasar) – qocalmaq, qocalıb əldən düşmək

Fələzdəmməx' (Çəmbərək) – atmaq, tullamaq

Fəllax I (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – diribaş

Fəllax II (Qarakilsə) – zarafatçı

Fəltəğən (Meğri) – yaltaq

Fənix'məx' I (Çəmbərək, Qarakilsə) – karıxmaq, özünü itirmək, təntimək

Fənix'məx' II (Çəmbərək, Karvansaray) – yorulmaq

Fərəğat (Çəmbərək, Qarakilsə) – bax: farağat

Fərəzən (Meğri) – tutaq ki

Fərx (Meğri) – bax: farx

Fərzi (Çəmbərək, Meğri) – qabiliyyətli, bacarıqlı

Fərzi-başdı (Çəmbərək) – əməlli-başlı

Fəsəli (Kalinino) – yağlı çörək

Fətir I (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Meğri) – təndir və ya sacda bişirilən qalın çörək

Fətir II (Əştərək) – kətə

Fır (İrəvan) – oynaqlarda əmələ gələn dəri şişi

Fıral (Çəmbərək) – dərhal

Fırax I (Qarakilsə) – pis

Fırax II (Vedi, Zəngibasar) – tamam, bütöv

Fırillatmax (Çəmbərək) – atmaq, tullamaq

Fırıldamax (Çəmbərək) – qızışdırmaq, öyrətmək, tovlamaq

Fısax (İrəvan) – çox bildiyindən sakit oturan adam

Fısqırmax (Çəmbərək) – böyümək, uzanmaq (bitkiyə aiddir)

◊**Fısqırır qalxmax** (Çəmbərək) – böyümək, həddindən artıq uzanmaq (bitkinin uzanması, tez böyüməsi)

Fısıldan (Meğri) – balaca, kiçik

Fildar (Ağbaba) – çoxbilmiş

Filfili (Çəmbərək, Kalinino) – 1.ağılsız, yüngül (Çəmbərək); 2.nazik parça (Kalinino)

Filman (Çəmbərək) – hiyləgər, çoxbilmiş (qadına aid)

Bu söz *felman* formasında Ağcabədi şivəsində «çoxbilmiş», Tovuz şivəsində «aravuran, ara qarışdıran arvad» mənalarında işlənir (2007, s.169).

Fıral (Çəmbərək) – dərhal

□ Fıral qayıtmaq (Çəmbərək) – dərhal qayıtmaq

Firəngi (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – qatlanmayan iri bıçaq

Firəng açarı (İrəvan) – əlindən hər cür pislik gələn adam

Fırıldəmməx' (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – bax: fıritdamax

Firni (İrəvan) – süd və düyüdən hazırlanan südlü xörək

Fıritdamax (Çəmbərək, Karvansaray) – qurtarmaq

Fittəmməx' (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – qızışdırmaq, təhrik etmək

Fuqan (Çəmbərək) – iri rəndə

G

Gab (Əştərək) – heyvanların boğazına salınan ağac

Gafıl (Kalinino) – söhbətçil

Gağ (Basarkeçər) – kiçik otlaq

Gahgir (Dərələyəz) – tərs

Galğı (İrəvan) – ağacın qurumuş budaqları

Gallah (Çəmbərək) – camış naxırı

Gam (Meğri) – cilovun atın ağzına keçirilən dəmir hissəsi

Gap (Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino, Kəvər, Quqark) – söhbət

◊**Gap eləmməx'** (Çəmbərək) – söhbət etmək

Gargubit (Meğri) – kobud

Garraf (Çəmbərək) – ağac mala

Gav I (Basarkeçər) – qaramalı boynundan bağlamaq üçün yarım dairəvi ağac

Gav II (Çəmbərək) – böyük dərə

Gav III (Ağbaba) – daşlı keçid

Gaveki (Meğri) – güclü və yavaş yerişli (qatıra aid)
Gay (Dərələyəz) – key, qanmaz, maymaq
Gazal I (Qarakilsə) – qozun və ya fındığın yaşıl qabığı
Gazal II (Qarakilsə) – boyaq otu
Gecəgeş (Meğri) – sudan keçmək üçün kiçik keçid
Ged (Ağbaba, Calaloğlu, Kalinino) – uzun, nazik iki ağac
Ged Gürcüstanın Borçalı şivəsində «əlağacı», Zaqatala şivəsində «qoyun və keçinin boğazından sallanan vəzlər» mənalarında işlənir (2007, s.175).

Gədələşməx' (Çəmbərək, Meğri) – mübahisə etmək, sözləşmək, ağızlaşmaq

Gedərgi (Vedi, Zəngibasar) – qalmayan, getmək fikrində olan (adam)

Gedələşməx' (Çəmbərək) – bax: gədələşməx'

Gedişməx' (Çəmbərək) – mübahisə etmək

Gehrə I (Meğri) – xırmanda küləşi əzmək üçün vələ qoşulmuş öküzlər

Gehrə II (Meğri) – vəlin bir növü

Gejdən (Ağbaba, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino) – səhər tezdən, lap tezdən

Gejdənnən (Çəmbərək) – bax: gejdən

Gejəlix' (Hamamlı) – gecə geyilən qalın tüklü papaq

Gen I (Çəmbərək) – uzaq, kənar

Gen II (Çəmbərək) – geniş, enli

Genə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yenə

Gengəşməx' (Çəmbərək) – məsləhətləşmək

«Məsləhətləşmək» mənası Ağdam, Gürcüstanın Borçalı şivələrində *ganaşmax*, Tovuz şivəsində *genəşməx'* formalarında işlənən sözlə ifadə olunur (2007, s.175).

Gengiməx' (Çəmbərək) – getmək, uzaqlaşmaq, rədd olmaq

Gengitməx' I (Çəmbərək) – genişləndirmək

Gengitməx' II (Çəmbərək, Kalinino) – uzaqlaşdırmaq

Geyəcəx' (Kalinino) – paltar

Geyiy: Geyiy olmax (Meğri) – yorulmaq

Geymə (Əştərək, Vedi) – pəncək, çuxa növü

Geyvir (Çəmbərək) – sərin

Gəc (Əştərək) – ot tayasının yanından yenidən yığılıb qaldırılan hissə

Gədəyni (Kalinino) – görməmiş

Gədə I (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi) – uşaq, oğlan

Gədə II (Çəmbərək) – alaçıq (dəyə) tikmək üçün istifadə olunan çubuq

Gədə III (Vedi, Zəngibasar) – kişiyə yaraşmayan hərəkət

Gədəlik (Vedi, Zəngibasar) – nakişilik

Gədix' (Çəmbərək) – dağarası yol

Gəj (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əhəng daşı

Gəjəllix' (Qafan) – yamaclıq

Gəkgiz (Hamamlı) – tərs

Gəkgirrix' (Hamamlı) – tərslik

Gəldigədər I (Meğri) – torpaq ələmək üçün dəmir top

Gəldigədər II (Meğri) – şadara, ələk növü

Gəlinbarmağı (Vedi, Zəngibasar) – yabanı bitki

Gəllah (Meğri) – maldar, çox mal-qoyun saxlayan

Gəm I (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – vəl

Gəm II (Əştərək, Meğri) – oğlağın, quzunun əmməməsi üçün ağızına keçirilən balaca nazik ağac

Gəm III (Çəmbərək, Qarakilsə) – yüyən

Bu söz cəyni mənada İraq-tükman ləhcəsində işlənir (İraq, s.363).

Gəm Quba dialektində «xəlbir», Qax şivəsində «toyuq hini», «tövlənin bir küncündə körpə buzov saxlamaq üçün düzəldilən yer» mənalarında işlənir. «Yüyən» mənasında Qazax dialektində və Ağdam şivəsində rast gəlinir (2007, s.177).

Gəşməx' (Qarakilsə) – bax: gengəşməx'

Gəmirçəx' (Çəmbərək) – qığırdaq

Gəmirmə (İrəvan) – şaftalı növü

Gəndigəlmə (Çəmbərək) – özbaşına bitən bitki

Gəndov (Vedi, Zəngibasar) – kanalizasiyaya axan çirkli su

Gənə (Çəmbərək, Kalinino) – yenə

Gənəşməx' (Çəmbərək) – bax: gengəşməx'

Gəngəşməx' (Çəmbərək, Kalinino) – bax: gengəşməx'

Gəngizix' (Kalinino) – bax: gənzix'
Gənzix' (Çəmbərək, Vədi, Zəngibasar) – nəfəs borusu, udlaq
Gər (Meğri) – hündür və budaqları ətrafa yayılan ağac
Gərdəx' (Çəmbərək) – toyun ilk günü və sonrakı günlər bəy və gəlinin yatdığı çarpayımın qabağına salınan örtük
Gərdi (Çəmbərək) – iri umac qırıntıları
Gərəniməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – dağılmaq, yayılmaq (hava bərəsində)
Gərgi I (Hamamlı) – arakəsmə (tövlədə olur)
Gərgi II (Çəmbərək) – eyvanda və ya balkonda paltar qurutmaq üçün yer
Gərgi III (Əştərək) – maşına, arabaya odun və ya ot yığarkən yanlarına dik qoyulmuş ağac
Gərgubit (Meğri) – yöndəmsiz
Gərix' (Basarkeçər) – qolsuz sıyrıqlı paltar (qadın üçün)
Gərman (Meğri) – boğazda və ya qoltuqda əmələ gələn şiş
Gərmə (Dərələyəz Vədi) – qurumuş mal peyini; basmanın bellə kəsilməmiş hissəsi
Gərmələməx' (Çəmbərək) – yandırmaq üçün tapdanıb qurulmuş mal nəcisini bellə kəsmək
Gərməşoy (Çəmbərək) – qəhvəyi rəngli, yumşaq qabıqlı ağac növü (istənilən formada əyilir, ancaq sınırmır)
Gərməşov (Vədi, Zəngibasar) – bax: gərməşoy
Gərnəbut (Dərələyəz) – martın 2-dən 30-na qədər olan dövr
Gərnəşməx' (Çəmbərək) – bədəni hərəkət etdirmək
Gərrat (Ağbaba, Çəmbərək) – samanı xırmandan aparmaq üçün istifadə edilən qalın taxta
Gəvə (Çəmbərək) – xalça
Gəvələməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə) – çeynəmək (çörəyə aid); çörəyi yavan yemək
Gəvələməx' II (Vədi, Zəngibasar) – iştahasız yemək
Gəvən (Çəmbərək) – yabanı bitki adı
Gəvər (İrəvan) – ümumi arxdan əkin sahəsinə ayrılan yolun başlanğıcı
Gəvərz (Vədi, Zəngibasar) – bir neçə kiçik arxın eyni yerdən qarşısının bağlanması

Gəvəzə (Basarkeçər, Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Kəvər, Quqark, Vədi, Zəngibasar) – 1.boş-boşuna, əhəmiyyətsiz halda danışan, çoxdanışan; 2.söyüş-cül; 3.avara

◊Gəvəzə–gəvəzə danışmaq (Çəmbərək, Vədi, Zəngibasar) – söyüş söymək, ədəbsiz danışmaq

Gəvix' (Qarakilsə) – dağın aşırımı

Gəvrix' (Meğri) – bax: kəvrəx'

Gəvrəx' (Meğri, Qarakilsə) – kövrək

Gəyannamax (Meğri) – gecə buludlu və qaranlıq havada işıqlanma əmələ gətirmək

Gəyənəməx' (Çəmbərək) – açılmaq, aylı gecədə səmanı aydın görmək

Gəyinməx' (Ağbaba) – açılmaq (hava haqqında)

Gəvkən (Əştərək) – qarışıq saç

Gəz (Dərələyəz) – aşırım, gəzdək, dağ çökəyi

Gəzdəx' (Çəmbərək) – iki tərənin arası, aşırım, dağ keçidi

Gəzə (Çəmbərək) – dəyə tikərkən istifadə olunan nazik çubuq

Gəzərgi (Çəmbərək) – gəzən (adam)

Gəzəyən (Vədi, Zəngibasar) – pis yola düşən (qadın)

Gəzginti (Vədi, Zəngibasar) – bax: gəzəyən

Gəzyazma (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Kəvər, Meğri) – ilk buğayagəlmə vaxtını ötürən düyə, birinci ili doğmayan, doğmaq vaxtı keçən düyə (birillik dişli dana)

Bu söz Qazax dialektində, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.180).

Gıldır (Qarakilsə) – kök, dolu (adam)

Gılıx (Çəmbərək) – kömbə

Gılıf (Çəmbərək, Meğri) – 1.hasar altından keçən arx; 2.baca, deşik

Gircin (Çəmbərək) – mal otu yedikdən sonra qalan çör–çöp

Girdamax (Çəmbərək) – mələmək

Girdın (Çəmbərək) – mişarla bir boyda kəsilməmiş yoğun odun

Girmiş (Meğri) – iri üyüdülmüş (un)

Gırnəş (Meğri) – isti gündə sərinləmək üçün başlarını bir-birinin altında gizləyən qoyun topası

Gırdamax (Çəmbərək, Kalinino) – 1. böyük ağacları ortasından balta ilə kəsmək (Çəmbərək); 2. ağacı yerdə üfqi formada kəsmək (Kalinino)

Gevla (Meğri) – külbə

Gıc (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasarı) – dəli, sarsaq, özünü idarə edə bilməyən

Gicişməx' (Çəmbərək) – qaşınmaq

◊ **Gic-gic danışmax** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – pis-pis danışmaq, mənasız fikir söyləmək

Gic-güc (Vedi, Zəngibasarı) – axmaq, özünü idarə edə bilməyən (adam)

Gicbəsər (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – sarsaq, başdan xarab

Gidi (Basarkeçər) – etibarsız

◊ **Gidi dünya** (Çəmbərək) – etibarsız dünya

Gilar (Hamamlı) – ərzaq anbarı

Gildir-gildir (Vedi, Zəngibasarı) – gilə-gilə, damcı-damcı

Gilif (İrəvan, Əştərək, Vedi) – bax: gilif

Bu söz Naxçıvan və Təbriz dialektlərində, Tovuz şivəsində «çəpərin, hasarın altından keçən kiçik arx» mənasında işlənir (2007, s.182).

Gillan (Qarakilsə) – boyca balaca, dolu, kök <adam>

Gilzix' (Çəmbərək) – qırıq parça

Gillətməx' (Çəmbərək) – tökmək, atmaq

Gip (Meğri) – balta, qazma, külüng və çəkicdən sap salınan deşik

Gir I (Vedi, Zəngibasarı) – fürsət

Gir II (Vedi, Zəngibasarı) – güc

◊ **Girdən düşməx'** (Vedi, Zəngibasarı) – gücdən düşmək, zəifləmək

Girdamax (Karvansaray) – doğramaq

Girdəburun (Meğri) – böyük mişar

Girdəşirin (İrəvan) – alma növü

Girdin (Əştərəf) – boy-buxun

Girdin sözü Quba dialektində, Ağdaş, Ağsu, Gədəbəy, Mingəçevir, Şəmkir şivələrində «mişarla bir boyda kəsilməmiş yoğun odun» mənasını ifadə edir (2007, s.183).

Girələmməx' (Çəmbərək) – boş-boşuna gəzmək, dolanmaq
Zaqatala şivəsində bu söz «vurnuxmaq» mənasında işlənir (2007, s.183).

Girənc (Hamamlı) – əhəng

Girəvə (Dərələyəz, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – fürsət

Girgal (Hamamlı) – qaramalı boğazından bağlamaq üçün istifadə edilən yarım dairəvi ağac

Girgənə (Qarakilsə) – arı beçəsi tutmaq üçün balaca səbət

Girinc (Vedi, Zəngibasarı) – yorulmaq

Girindəx' (Qarakilsə) – bax: girgal

Girnəş (Meğri) – istidən bir yerdə toplaşan, sıxlaşan (qoyun sürüsü)

Girməx' I (Çəmbərək) – qısalmaq, gödəlmək (paltar yuyulanda qısala bilir. Onunla bağlı işlənir)

Girməx' II (Çəmbərək) – daxil olmaq

Girməx' III (Çəmbərək) – yaltaqlanmaq

Girrəməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – fürsət gözləmək, pasmaq

Girrəməx' Şəki dialektində, Kürdəmir, Tovuz şivələrində «dolandırmaq, yaşatmaq», Quba dialektində «təngə gətirmək, cana gətirmək» mənalarında işlənir (2007, s.183).

Girrəmməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – dolanmaq, başını saxlamaq

Girt (Çəmbərək) – yarı

Girtyarı (Çəmbərək) – tam yarı

Girtman (Basarkeçər) – kərki

Girvə (Çəmbərək) – kiçik dərə

Giryal (Çəmbərək) – qaramalı boğazından bağlamaq üçün istifadə edilən yarım dairəvi ağac

Givix' (Qarakilsə) – kif

Givlə (Meğri) – külbə

Giyəv (Qarakilsə) – kürəkən

Gizildəməx' (Çəmbərək) – sızıldamaq

God I (Ağbaba, Basarkeçər, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – 1.iri çəllək; 2.ağacın içini ovaraq düzəldilmiş böyük taxıl qabı (taxıla aid ölçü vahidi).

God II (Əştərək) – dəyirmanda alınan taxıl (ölçü vahidi)

Goda (Basarkeçər) – boyunduruğu arabanın qollarına bağlayan, bərkidən ağac, qayış və ya zəncir.

Gond (Basarkeçər) – evin damında eninə qoyulan ağac

Gop I (Ağbaba, Hamamlı) – arabanın qollarını birləşdirən enli taxta, arabanın yük yerinin qabaq və dal hissələrinə vurulan qalın taxta

Gop II (Çəmbərək, Kalinino) – boş söz, mənasız söz

◊Gopa basmax (Çəmbərək) – bir hadisəni şişirdilmiş formada danışmaq

Gopbuş (Vedi, Zəngibasar) – kök (adam)

Gopçu (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yalançı, özündən deyən, özünü öyən

Goplamax (Çəmbərək, Kalinino) – yalan danışmaq, hər hansı bir işi, hadisəni şişirdərək danışmaq

Gorda (Qarakilsə) – xəncər növü

Gordahat (Çəmbərək) – həddindən artıq ağır

Gors (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.şumlanmış sahələrin arasında qalan xam yer; 2.əkin sahələrini kotanla qıraqlarında ortaya tərəf əkilmə, əkin sahəsini ortadan şumlama

Gortdaşmax (Çəmbərək) – xısın-xısın danışmaq, gizlicə danışmaq

Gorvut (Çəmbərək) – kobud

Gosallahmındıllı (Çəmbərək) – uşaq oyunu adı

Govux (Çəmbərək) – qanqal kökü

Gozar (Hamamlı) – döyüldükdən sonra taxılın arasında qalan əzilməmiş sünbül

Göbrəx' (Əştərək) – böyrək

Gödəx'çə (Basarkeçər) – qolsuz sırtıqlı (qadın üçün)

Gödəmməl (Zəngibasar) – bax: gödənni

Gödən I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – mədə, qarın

Gödən II (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – iştaha, tamah

Gödən bağırsax (Dərələyəz) – düz bağırsağ

Gödəncil (Qəmərli, Zəngibasar) – iştahalı, tamahını saxlayan bilməyən (yeməyə aid)

Gödənni (Çəmbərək) – hər şeyə tamah salan

Gödəniyekə (Vedi, Zəngibasar) – bax: gödənni

Gödənbəl (Vedi, Zəngibasar) – bax: gödəncil

Gölləx' (Vedi) – sulu yer

Gömbələmgöy (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – gömgöy

Görbəx' (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Quqark) – böyrək

Gördüsüz (Əştərək) – görməmiş

Görənəx' I (Çəmbərək, Əstərək, Vedi, Zəngibasar) – heç yerdə görünməmiş bir şey, hadisə; qeyri-adi

Görənəx' II (İrəvan) – sonradan varlanan, görməmiş

Görk (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – nümunə, məlum; günahkar

◊Görk olmax (Çəmbərək) – ibrət olmaq

Görk sözü Füzuli, Mingəçevir, Oğuz, Şəmkir şivələrində «nümunə» mənasında, *görk olmax* frazeoloji birləşməsi isə «nümunə olmaq, ibrət olmaq» mənasında Şəmkir şivəsində rast gəlinir (2007, s.186).

Görümçəlix' (Çəmbərək, İrəvan) – təzə gətirilmiş gəlinə verilən hədiyyə (pul)

Gösməx'ləmməx' (Çəmbərək) – kökəlmək

Götürgə I (Basarkeçər) – xəncər keçirmək üçün kəməre bağlanan ilmək

Götürgə II (Vedi, Zəngibasar) – evin qabağında istirahət üçün düzəldilmiş yer

Götürüm I (Vedi) – anlaqlı, başa düşən, görüb-götürmək qabiliyyəti

Götürüm II (Vedi) – səliqə, qabiliyyət

Götürümsüz (Vedi, Zəngibasar) – anlaqsız, mənimsəmək qabiliyyəti olmayan

Gövşəməx' (Vedi, Zəngibasar) – yemək, çeynəmək

Götürümlü (Çəmbərək) – hövsələli

Göy I (Çəmbərək, Kalinino) – kürəkən

Göy sözü İraq-türkman ləhcəsində «kürəkən» mənasında işlənir (İraq, s.363). *Göy//küəy* - «kürəkən, yeznə» mənası bildirən bu söz demək olar ki, dialekt və şivələrimizin əksəriyyətində işlə-nən qohumluq terminidir. *Küyü, küyö, küen, kuev* kimi formalarda Altay dillərində, qırğız, qazax, qaraqalpaq və özbək dillərinin lüğətlərində qeydə alınmışdır (İraq, s.285).

Göy II (Çəmbərək) – xəsis

Göyalı (İrəvan) – gavalı növü

Göyçəqarın (Qarakilsə) – körpə quzularda əmələ gələn xəstəlik adı (çox süd içmək nəticəsində yaranır)

Göyçənat (İrəvan) – ərik növü

Göydəntüşmə (Çəmbərək, İrəvan) – istəniləni əziyyət çəkmədən əldə etmə

◊Göyə bax:an (Vedi) – lovğa

Göyərtməx': Sözüünü göyərtməx' (Çəmbərək) – sözünü təsdiqləmək

Göylüx' (Çəmbərək) – xəsislik

Göyösgürəx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xəstəlik adı

Göz I (Çəmbərək) – bataqlıq

Göz II (Çəmbərək) – otaq

Gözbağlıca (Vedi, Zəngibasar) – uşaq oyunu adı

Gözə (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri) – çeşmə, sucaq, bulaq yeri, təbii su mənbəyi

Gözəx' (Əştərək) – qəzildən hazırlanmış çuval ağzı tikmək üçün hazırlanan ip

Gözək (Kalinino) – çuval ilgəyi

Gözəməx' (Çəmbərək, Əştərək) – çuval, torba və başqa şey-lərin ağzını tikmək, hörmək

Gözəndir (Meğri) – gözmuncuğu

Gözgörəki (Kalinino) – göz qarşısında

Gözgörəti (Ağbaba, Çəmbərək) – bilə-bilə

Gözüqıpıx (Əştərək) – gözü qorxmış adam, günahkar

Gubban (Vedi) – yumruq

Gubı (Meğri) – divara vurulan birinci suvaq

Gubil (Meğri) – çökük, nisbətən içəriyə olan (ağız)

Gudul (Qarakilsə) – yağda bişirilən xəmir xörəyi

Gumacar (Çəmbərək) – ehtimal

Gumacarnan (Çəmbərək) – təxmini

Gumbuldamax (Çəmbərək) – yıxılmaq, gözələnilmədən yıxılmaq

Gup (Meğri) – balta, külüng və çəkicdən sap salıan dəşik

Gurımlıx (Meğri) – sıx və keçilməz meşə

Gurpuşdamax (Çəmbərək) – çalxamaq

Gurşad (Çəmbərək) – sürətlə, ara vəmədən yağan yağış

Bu söz Qazax dialektində «ıldırım, şimşək» mənasında işlə-nir (2007, s.188).

Gurumlux (Meğri) – bax: gurımlıx

Guym (Çəmbərək) – dərin

Guvar: Guvar olmax (Əştərək) – canına sinmək

Guzyam (Çəmbərək) – buğda

Gücürəməx' (Qarakilsə) – hücum etmək

Gudara (Vedi, Zəngibasar) – peyvənd növü

Güdməx' (Çəmbərək) – gizləncə izləmək, pusmaq

Güdüx' (Çəmbərək) – quyruğu yolunmuş toyuq

Güdüx'çü (Çəmbərək) – gizli qulaq asan (adam)

Güdü I (Çəmbərək) – quyruqsuz toyuq, quyruğu yolunmuş toyuq

Güdü II (Əştərək) – alçaq, yoğun küpə

Güdü III (Meğri) – gövdə

Güdü IV (İrəvan, Qarakilsə) – liliput, boyu balaca, gödək adam

Güdü V (Vedi, Zəngibasar) – ayaqsız adam

Güdüllamax (Qarakilsə) – bir şeyi kəsib gödəltmək

Güdyan (Çəmbərək) – çovdar

Güəniməx' (Çəmbərək) – işıqlanmaq

Güərmə (Çəmbərək) – yeni doğmuş qoyunun quzuluğunda əmələ gələn xəstəlik

Güəzə I (Çəmbərək) – boş-boş danışan (adam)

Güəzə II (Karvansaray) – acgöz

Güfləməx' (Çəmbərək) – çox yemək

Gülab (Dərələyəz) – əkinə verilən ikinci su

Gülabı (İrəvan) – üzüm növü

Güləbi armud (İrəvan) – armud növü
Gülbəsər (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – xiyar, körpə xiyar (gülü ucunda olur)
Gülburnu (Vedi, Zəngibasər) – bax: gülbəsər
Gülçüləməx' I (İrəvan) – çiban yarasını yanlarından çıxan xırda çibanlar
Gülçüləməx' II (İrəvan) – yabanı ağac kollarının yan-yörəsindən göyərən, cücərən budaqları
Güəfsə (Meğri) – 1.kəmşirin; 2.turş təhər
Gülgəvəz (Meğri) – gülünc
Gülgavaz (Meğri) – bax: gülgəvəz
Güllahlamax (Çəmbərək) – bir nəfəsə içmək
Gülyan (Böyük Qarakilsə) – hiyləgər (insan haqqında)
Gülü (İrəvan) – şaftalı növü
Gülül (Kalinino) – yabanı bitki adı
GülüSOR (Dərələyəz) –buğda növü
Gümanaşəh (Çəmbərək) – bax: gümanaşəx'
Gümanaşəx' (Çəmbərək) – təxmini
Güməşməx' I (Çəmbərək) – soyuqdan donmaq
Gümüşməx' (Çəmbərək) – tutulmaq
Gündirrix' I (Vedi, Zəngibasər) – yaşayış, dolanacaq
Gündirrix' II (Çəmbərək) – hal, vəziyyət
Günəvər (Qəmərli, Zəngibasər) – gün düşən yer
Güng (Meğri) – su üçün qısa saxsı truba
Güñsüməx' (Kalinino) – gün vurmuş ərzaq
Günsüməx' (Çəmbərək) – boş, bekar gəzmək
Günsüx' (Çəmbərək) – gün vurmuş (adam)
Günüx'məx' (Meğri) – iyrenib uzaqlaşmaq
Günüx' (İrəvan) – çətir
Gü:x' (Meğri) – içərisi ilə su aparmaq üçün qısa saxsı truba
Gü:m (Meğri) – bax: gü:x'
Günü (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – kişinin əsas arvadının üstünə gələn sonrakı arvad, ikinci arvad
Gürgənə (Meğri) – qorxaq
Gürgəvəz (Ağbaba) – biabır, rüsvay

Gürnəşdəməx' (Hamamlı) – istidən bir yerə sıxlaşaraq toplaşmaq (qoyun haqqında)
Gürşat (Meğri) – güclü və qısa fasiləli yağış
Güvəmməx' (Çəmbərək) – inanmaq, etibar etmək
Güvəngəz (Ağbaba) – bitki adı
Güyüm I (Çəmbərək) – sənic, mis qab
Güyüm II (Çəmbərək) – dərin
Güyüm III (Meğri) – içərisi ilə su aparmaq üçün qısa saxsı truba
Güz (Çəmbərək, Dərələyəz) – qoyun salınan yer
Güzdəx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə) – 1.payız səpini, payızda göyərən taxıl (Çəmbərək, Dərələyəz); 2.payızda yetişən xiyar (Qarakilsə)
Güzdəx' II (Qarakilsə) – qoca kişidən törəyən uşaq
Güzəm (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Qarakilsə, Zəngibasər) – 1.payız yunu, payızda qırılan yun; 2.quzu yunu
Güzdüx' (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – payızlıq taxıl, buğda

H

Haçabaş (İrəvan) – üzüm növü
Hadır: Hadır olmax (Çəmbərək) – baxmaq, muğayət olmaq
Hado: (Kalinino) – yabanı bitki adı
Hağal (Vedi, Zəngibasər) – hara, hansı tərəf
Haxışda (Zəngibasər) – toyda oxunan mahnı, toyda qız-gəlinin əl çalıb oynadığı rəqs
 Bu söz Şahbuz şivəsində «toylarda əl çala-çala oxunan mahnı» mənasını bildirir (2007, s.192).
Hajat (Çəmbərək) – bir işi görmək üçün istifadə edilən alət
Haqqadağar (Qarakilsə) – haqverməz
Haqqıbömüz (Qarakilsə) – əli boşda qalan, zəhmət çəksə də əvəzində heç bir şey ala bilməyən
ØHaqqıbömüz olmax (Qarakilsə) – əli boşda qalmaq, zəhmətinin əvəzi ödənilməmək

Haqqına I (Çəmbərək, Kalinino) – düzünə, doğrusuna hərəkət

Haqqına II (Çəmbərək) – buğayagəlmə vaxtı çatmış dişi dana.

İkinci mənada işlənən *haqqına* Daşkəsən, Kəlbəcər, Mingəçvir şivələrində «bugayagəlmə həddi çatmış düy» mənasında işlənir (2007, s.193).

Haqqənnəz (Çəmbərək) – düzü, doğrusu, həqiqətən

Haqoş (Ağbaba) – kotanın açdığı iz, şırım

Haquşta (Qarakilsə) – bax: haxışda

Halaviş (Meğri) – istilik, hərarət

Halbahal (Vedi, Zəngibasar) – çətinliklə, hələm–hələm

Halğa (Çəmbərək) – dairə şəkilli dəmir

Halğalama (Çəmbərək) – dəyirmi

Halğalamax (Çəmbərək) – mühasirəyə almaq

Halğarizə (Əştərək) – cəftə

Ordubad dialektində bu sözə eyni mənada *halqarəzə* formasında rast gəlinir (2007, s.193).

Halqadan (Meğri) – qapını arxadan bağlamaq üçüq taxta cəftə

Halqərəz (Çəmbərək, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – xülasə, bir sözlə

Halla–qulla (Meğri) – köməklə

Hallaşmax I (Meğri) – məsləhətləşmək

Hallaşmax II (Çəmbərək) – hal-əhval tutmaq, görüşmək

Halaleyli:Halaleyli olmax (Çəmbərək)–əziyyət çəkmək

Halaylama (Dərələyəz) – dövrəyə alma

Halay gəlməx' (Əştərək) – dövrəyə almaq (uşaqlar oynarkən iki nəfər başda durur, qalanları halay gəlir)

Halbahal (Vedi) – çətinliklə, hələm–hələm

Hal: Hal aparmax (Çəmbərək) – özündən getmək

Hamar (Çəmbərək) – düz

Hambal I (Dərələyəz) – evin üstünə qoyulmuş ağac

Hambal II (Çəmbərək) – kotana və ya cütə qoşulan heyvanların birinci cütü

Hambal sözü Balakən, Culfa, Goranboy şivələrində «döşəmənin altından qoyulan tir» mənasını bildirir (2007, s.194).

Hancarı (Çəmbərək, Vedi) – necə? nə cür?

Bu sözə eyni mənada Dərbənd, Quba dialektlərində rast gəlinir (2007, s.194).

Handağala (Çəmbərək, Karvansaray) – heç olmasa (modal söz)

Handaqala (Çəmbərək) – bax: handağala

Handasa (Çəmbərək) – hardasa

Handasa İsmayılı şivəsində «halbuki» mənasında işlənir (2007, s.194).

Hağa (Kalinino) – razılıq

Har (Ağbaba) – tayanın kəsiyi

Harac (Meğri) – borc

Haramı I (Qarakilsə) – 1. oğru; 2.talançı, quldur

Haramı II (İrəvan, Vedi) – dərə–təpəli yer

Haramı III (İrəvan) – arxdan gizli yol tapıb başqa yerdən çıxan su

Harami tüşməx' (Çəmbərək) – bir arı ailəsinə başqa bir arı ailəsinin hücum edib yemini aparmaq

Haramı İmişli şivəsində «səhra, düzənlik», Ordubad dialektində «təknə içərisində hazır məhsul yeyən arı» mənasında işlənir (2007, s.194–195). Ordubad dialektində göstərilən mənada işlənən *haramı* sözü Çəmbərək şivəsində *haramı tüşməx'* frazeoloji birləşməsində öz əksini tapıb.

Haramzada (Çəmbərək) – nəslə bəlli olmayan

Haray (Çəmbərək) – kömək, arxa

Haray durmax (Çəmbərək, Vedi) – arxa durmaq

Harfa (Çəmbərək) – ədəbsiz, çoxdanışan

Haros (Ağbaba) – 1.əkilməyən yerdə bitən ot; 2.dincə qoyulmuş əkin

Harım-cırım (Basarkeçər) – qənaətsiz

Harınamax (Çəmbərək, Kalinino) – varlanmaq nəticəsində heç kimi saymamaq

Harma I (Çəmbərək, Karvansaray) – evdə dirəklərin üstünə qoyulan ağac

Harma II (Çəmbərək) – taxça

Hasıl (Meğri) – məhsul

Hasov (Meğri) – səs–küyçü, yalançı, gopçu

Haşa (Çəmbərək, Kalinino) – uzaq, iraq
Hava (Qarakilsə) – dəlilik
 ◊ **Başına hava gəlməx'** (Çəmbərək) – dəli olmaq
Havala (Meğri) – dəyirman növü
Havalamax (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – dəli olmaq, psixi cəhətdən xəstələnmək
Havar (Vedi, Zəngibasar) – haray
 ◊ **Havar təpməx'** (Vedi, Zəngibasar) – haray çəkmək, köməyə çağırmaq
 ◊ **Havara gəlməx'** (Dərələyəz) – köməyə gəlmək
Havasər (Zəngibasar) – bərabər
Havasər (Əştərək) – bax: havasər
Havxırməx (Meğri) – mələmək
Hovur (Əştərək) – az vaxt
 ◊ **Bir hovur** (Zəngibasar, Əştərək) – bir az
Havırməx (Meğri) – səs çıxarmaq (cüyürə aid)
Havır: Bir havır (Qarakilsə) – bir az
Havıstan (Qarakilsə) – çardaq
Havlaməx (Ağbaba) – soyuqlamaq
Havlı (Ağbaba) – dəhliz, koridor
Havalaməx I (Çəmbərək) – acıqlanmaq, özündən çıxmaq
Havalaməx II (Çəmbərək) – dəli olmaq
Haydarəx (Basarkeçər, Çəmbərək, Kəvər) – biabır
 ◊ **Haydarəx eləməx'** (Basarkeçər, Çəmbərək) – biabır etmək
 ◊ **Haydarəx olməx** (Çəmbərək) – biabır olmaq
Hayxırməx (Çəmbərək) – bəlğəmi (tüpürçəyi) boğazdan təmizləmək
Hayxırtı (Çəmbərək) – səs
Hayıxməx I (Qarakilsə) – 1. hücum etmək; 2. irəli cummaq, şığımaq
Hayıxməx II (Çəmbərək, Əştərək) – özündən çıxmaq
Hayıxməx III (Çəmbərək) – gözü ayağının altını görməmək, başqasını saymamaq
Hayıxməx IV (Meğri) – döl ərəfəsində qızmaq (heyvana aid)
Hayıl: Hayıl–mayıl (Çəmbərək) – heyran, aludə

◊ **Hayıl–mayıl olməx** (Çəmbərək) – heyran olmaq
Hayıs (Basarkeçər) – kotanın açdığı şırım
Hayız (Vedi, Zəngibasar) – hara, hansı tərəf
Haylaməx (Çəmbərək) – sürmək, qabağına qatıb aparmaq (mal-qaranı)
Hayloy (Basarkeçər) – hürkən (adam)
Hayta I (Çəmbərək) – hirs, acıq
Hayta II (Çəmbərək) – abır-həyə bilməyən, tərbiyəsiz (qadın)
 Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Gəbədəy, Şəmkir, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də işlənir (2007, s.196).
Hazarxəlvir (Basarkeçər) – çoxyeyən
Hazarpeşə (Basarkeçər, Çəmbərək) – qab-qacaq üçün xüsusi qutu, qab
 Bu söz Ordubad dialektində, Bərdə, Gədəbəy, İmişli, Kəlbəcər, Kürdəmir, Şuşa, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.196).
Heçdəməz (Əştərək) – heç nə olmaz
Hel I (Çəmbərək) – böyük, yekə
Hel II (Çəmbərək) – 1. uşaqların dağdan üzəşəği dığırlandıqları daş; 2. Novruz bayramında dığırlandıqları yumurta
 ◊ **Hel–hel qoyməx** (Çəmbərək) – yumurtaları sıra ilə dığırlandırmaq
Helləməx' I (Vedi) – itələmək
Helləməx' II (Kalinino) – tökmək
Helləməx' III (Çəmbərək, Vedi) – diyirlətmək, yuvarlatmaq
Hellətməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bax: helləməx' III
Hellən I (Vedi, Zəngibasar) – təkərli oyuncaq (məftildən düzəldilir)
Hellən II (Çəmbərək) – hündür yerdən diyirlənən daş
Herağaş (Qarakilsə, Meğri) – tezyetişən
Herə (Meğri) – bax: herix' II
Heri–per (Meğri) – hövsələ
Herix' I (Ağbaba, Kalinino) – dincə qoyulan şum
Herix' II (Çəmbərək) – əkilmiş sahənin arasında qalan şumlanmamış yer

Herix' III (Çəmbərək) – quyuqlu (qoyun haqqında)
Herik (Vadi, Zəngibasar) – quyuqsuz (qoyun)
Her-per (Meğri) – bax: heri-per
Herti-perti (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – nəhəng, gövdəli, kobud, yekəpər, qopmaq
Heşan (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – 1. taxıl səpilən yer, bir xırlanmış taxıl dərzi (Dərələyəz); 2. sərilməmiş taxıl (Qəmərli, Zəngibasar)
Heşən (Kalinino) – küləş növü
Hey I (İrəvan) – səs, cavab
Hey II (Çəmbərək, Meğri) – güc, qüvvə
Heyi qalmamax (Çəmbərək) – gücü, qüvvəsi qalmamaq
Heybətdəməx' (Əştərək) – sözlə abırını almaq
Heyri (Meğri) – kiçik tut ağacı
Heyvərə (Kalinino, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1. iri, yekə, çox danışan (Kalinino, Vedi, Zəngibasar); 2. gic, ağılıcağımayan (Qarakilsə)
Heyvət (Çəmbərək) – ağı
Heyzə: Heyzə eləməx' (Meğri) – 1. varlandırmaq; 2. doyurmaq, tox eləmək
Həbə I (Əştərək, Qarakilsə) – uşaqların oyun üçün qazdıqları çala
Həbə II (Qarakilsə) – çaydan arxa su ayırılan yer
Həbərsür (Qarakilsə) – itburnu
Həcəmət (İrəvan) – yaz fəslində insanların kürəyindən müalicə məqsədilə murdar (xarab) qanların çəkilməsində istifadə edilən keçi buynuzu
Həcə: Həcə küçəsini bilmək (Əştərək) – bir şeyin incəliklərini öyrənmək, bilmək
Hədd (Kalinino) – hünər
Hədəğə (Çəmbərək) – həddən artıq
Hədəğədən çıxmaq (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. cızığından çıxmaq, yolunu azmaq; 2. qorxudan əsəbdən gözləri böyümək
Hədix' (Çəmbərək, Kalinino) – xörək növü (qarğıdalı, lobyə və buğdanın qarışığından hazırlanır)

Həfçi (Çəmbərək) – arvad işinə qarışan
Həfgələməx' (Çəmbərək) – tam çeynəmədən yemək
Həgə (Meğri) – əkin sahəsinin ətrafı
Həx'ləməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – bərkdən vurmaq
Həjəmət (Çəmbərək) – məlhəm
Həjəmi (Çəmbərək) – çarığ növü
Həkət (Meğri) – hadisə, əhvalat, iş
Həkət (Çəmbərək, Qarakilsə) – bax: həkət
Həkkədə (Əştərək) – anda
Həkkək (Vedi, Zəngibasar) – inad
Həkkək dağarcığı (Vedi, Zəngibasar) – inadkar, hirsli
Həkkəkli (Vedi, Zəngibasar) – bax: həkkək dağarcığı
Həlbət (Vedi, Zəngibasar) – yəqin
Həl-məl: Həl-məl pişməx' – (Vedi, Zəngibasar) – tam bişməmək (xörəyə aid)
Həlim I (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – mülayim (insan xasiyyəti haqqında)
Həlim II (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1.-xəngəlin suyu (Çəmbərək); 2. aş suyu (Qarakilsə)
Həlim III (Dərələyəz) – yumşaq, duru
Həlim IV (Vedi, Zəngibasar) – ilıq
Həlisə (Ağbaba) – xörək
 Naxçıvan dialektində bu söz *həlsə* formasında «ətlə yarmadan bişirilən xörək» mənasında işlənir (2007, s.200).
Həlləcoş (Qəmərli, Zəngibasar) – xörək növünün adı
Həlləm-qəlləm (Çəmbərək, Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – fırıldaqçı, yalançı, araqarışdıran
Həmərsin (Basarkeçər, Vedi) – itburnu
Həmətdəməx' (Çəmbərək) – kömək etmək
Həmgələ (Meğri) – yaxın, yanaşı
Həmiyyət: Həmiyyət olmaq (Qarakilsə) – müğayat olmaq, diqqət göstərmək
Həmxana (Meğri) – müvəqqəti yaşanılan ev
Həmkələ (Çəmbərək) – bax: həmgələ
Həmküf (Çəmbərək) – qohum
Hən (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – güc, qüvvə, taqət

◊Hən verməx' (Çəmbərək) – güc vermək (doğuş anında qadının güc verməsi nəzərdə tutulur)

◊Həndən düşməx' (Vedi, Zəngibasar) – gücdən düşmək

Həncəmə (Vedi, Zəngibasar) – qapı rəzəsi

Həncəri (Karvansaray, Kalinino) – bax: hancarı

Hənd (Çəmbərək) – əkin sahəsi

Hənd Qazax, Şəki dialektlərində, Oğuz, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada, Daşkəsən, Goranboy şivələrində «divar», Salyan şivəsində «yaxın, ətraf» mənalarında işlənir (2007, s.201).

Həndəvər (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə, Vedi) – ətraf

Həkək (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – hadisə, zarafat

Hənək (Çəmbərək) – zarafat

Bu sözün ifadə etdiyi mənə «hənək-hənək, axırı dəyənək» atalar sözündə öz əksini tapıb.

Hənək İraq-ürkn.ən ləhcəsində də «zarafat» mənasında işlənir (İraq, s.366).

Hənir I (Çəmbərək – isti

Hənir II (Çəmbərək) – zəif gələn və ya zəif çıxan səs

Hənirti I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – səs, nəfəs

Hənirti II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – istilik

Hənis (Ağbaba) – həmin

Həngamə (Çəmbərək, Kalinino) – hadisə

Həngamatalaf (Meğri) – hövsələsiz

Hərbə I (Meğri) –bərək ağaclardan hazırlanan xüsusi ağac,

ling

Hərbə II (Qarakilsə) – qorxu

Hərbələməx' (Qarakilsə) – hədə-qorxu gəlmək

Hərə (Dərələyəz, Qarakilsə) – taxça, rəf

Hərəm (Hamamlı) –qəbrin, qəbiristanlığın ətrafına çəkilən

hasar

Hərəməx' (Qarakilsə) – güdmək, arxasına güşmək

Hərifanə: Hərifanə eləməx' (Meğri) – şərikli malı bərabər bölmək (ətə, meyvəyə aiddir)

Hərkəşdə (Çəmbərək) – hər kəs

Hərkişdə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bax: hərkəşdə

Hərqazda (Çəmbərək) – bax: hərkəşdə

Hərnət (Hamamlı) – əkilmiş yerlərin arasında qalan əkilməmiş torpaq

Hərrə–hürrə (Çəmbərək) – çək–çevir

Hərrəmə (Çəmbərək) – dairəvi, dörd tərəf

Hərrəməx' I (Çəmbərək)–dolanmaq, gün–güzəran keçirmək

Hərrəməx' II (Çəmbərək, Qarakilsə) – girələmək, fürsət axtarmaq

Hərrəməx' III (Vedi, Zəngibasar) – fırlatmaq

Hərrəməx' IV (Vedi, Zəngibasar) – saymaq, hörmət etmək

Hərtdəməx' (Qarakilsə) – pis cavab vermək

Hərtdənəməx' (Vedi, Zəngibasar) – üzünə qabarmaq

Hərtdəməx' (Qarakilsə) – hürmək

Hərsin (Vedi) –təndirdən çörək çıxarmaq üçün istifadə edilən dəmir alət

Həs (Qarakilsə) – kətinin içinə qoyulan ədviyyat

Həsbəxuda (Əştərək, Zəngibasar) – allah xatirinə

Həsdəməx' (Vedi, Zəngibasar) –fıkrından dönmək, geri çəkilmək

Həsi (Çəmbərək) – süd və undan bişirilən duru xörək

Bu söz Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Gədəbəy şivələrində də eyni mənada işlənir (2007, s.203).

Həsirxana (Qarakilsə) – zəyərek (dərman bitkisi) hazırlanan yer

Həsləməx' (Dərələyəz) –geri çəkilmək

Həşəbəkalla (İrəvan) – tövbə, qətiyyət

Həşən (Əştərək) – tökülən taxıl dərzləri

Bu söz eyni mənada Bakı, Şəki dialektlərində, Mingəçevir, Oğuz, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.204).

Həşir I (Meğri) – müsibət

Həşir II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) –səs–küy, qışqırmaq

◊Həşir salmax (Çəmbərək) – səs–küy eləmək, qışqırmaq salmaq

◊Həşir qoparmax (Vedi, Zəngibasar) – səs salmaq, haray çəkmək

Həşləməx' (Meğri) – aşıb daşmaq
Həvə (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – xalça toxumaq üçün ağacdan hazırlanan alət
Həvəçi (Çəmbərək) – mamaça
Həvədə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – nə vaxt
Həvədiş (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – iri dişli (adam)
Həvçiməx' (Çəmbərək) – qaba yığılmış dənli bitkiləri zir-zibildən təmizləmək
Həvir (Qarakilsə, Meğri) – bir-birinə öyrəşən və cyni şəraitdə böyüyən (itlər)
Həvirrəşməx' (Qarakilsə) – dostlaşmaq, yaxınlaşmaq, birləşmək (heyvanlara aiddir)
Həvsələ (Qarakilsə) – səbr, mətanət, dözümlü
Həvsənəməx' (Əştərək) – başqasının qucağına can atmaq
Həvsiməx' (Çəmbərək, Qafan, Qarakilsə) – sovurmaq
Həyan (Çəmbərək) – kömək, arxa
◊Həyan olmaq (Çəmbərək) – kömək olmaq, arxa durmaq
◊Qulaq həyanı (Çəmbərək) – darıxmamaq üçün yoldaşlıq edən
Heybə (Dərələyəz, Qarakilsə) – çiyindən aşırılan iki gözlü çanta, xurcun
Həsi (Çəmbərək) – süd və undan bişirilən duru xörək
Həyə I (Vedi) – elçi gedən qıza verilən razılıq
Həyə II (Vedi, Zəngibasar) – bəli (təsdiq ədati)
Həyis (Əştərək) – kotanın açdığı cığır, şırım
Həyxırtı (Meğri) – bəlğəm
Hılıxlı (Ağbaba) – xəstə
Hıntıl: Hıntıl eləməx' (Meğri) – bəxtəvər etmək, qane etmək
Hır I (Çəmbərək) – axmaq
Hır II (Vedi, Zəngibasar) – əsəb
Hikgə (Çəmbərək, Meğri) – hirs, inad
Hijmlə (Çəmbərək) – zərblə, var gücü ilə
Hijmnən (Çəmbərək) – bax: hijmlə
Hikkə (Çəmbərək, Dərələyəz) – bax: hikgə
Him I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – özül, bünövrə
Him II (Çəmbərək, Qarakilsə) – gizli işarə

◊Him eləməx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – işarə eləmək
Hin: Bu hini (Zəngibasar) – bu vaxt
Hingilimləşməx' (Basarkeçər) – zarafatlaşmaq
Hingilləməx' I (Ağbaba, Əştərək) – boş-boş gülmək
Hingilləməx' II (Çəmbərək) – zarafat etmək
Hinzan (İrəvan) – 1.koma (üzüm asıb saxlamaq üçün yer); 2.müvəqqəti qalmaq üçün bağ yerlərində olan ev.
Hivə (Çəmbərək) – halal
◊Hivə olmaq (Çəmbərək) – halal olmaq
Hodax I (Basarkeçər) – kotana qoşulan üç cüt öküzün birinci cütü
Hodax II (Ağbaba, Basarkeçər, Dərələyəz, Vedi, Qarakilsə) – kotana, cütə qoşulan öküzləri idarə edən, sürən adam
Hodax III (Əştərək) – boyunduruğa minib öküzləri sürən uşaq
Ho:qat (Kalinino) – güc, qüvvət
Hoqqa I (Dərələyəz) – bir kiloqram
Hoqqa II (Dərələyəz) – qanun-qayda
 Birinci mənada işlənən *hoqqa* sözü Naxçıvan dialektinin Cülfa şivəsində işlənir (2007, s.207).
Hoqqar (Çəmbərək, Kalinino) – uzun (adam)
 Bu söz Çəmbərək şivəsində «uzun adam» mənasını bildiren «uzun hoqqar» sözündə də özünü göstərir.
Hoqqar cyni mənada Bakı, Qazax dialektlərində, Bərdə, Gədəbəy, Goranboy, Kəlbəcər şivələrində rast gəlinir (2007, s.207). Eyni zamanda *hoqqar* Qazax dialektində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «dovdağa bənzər quş adı» mənasını bildirir (2007, s.207).
Hol (Əştərək) – firfıra
Honaz (Qarakilsə) – zəminin biçilməmiş hissəsinə tərəf dayanan birinci adam
Hor (Meğri) – kisə, içərisinə qab-qacaq yığılan iri xurcun
Haravel (Əştərək) – yıxıb sürünülən
◊Horavel çəx'məx' (Zəngibasar) – yıxıb sürümək
◊Horavel etməx' (Vedi, Zəngibasar) – saçından tutub yerdə sürümək

Hornoyuş (Çəmbərək) – dərman bitkisinin qaynadılmasından alınan su

Hor-hoyuş (Kalinino) – bax: hornoyuş

Horno:yş (Çəmbərək) – bax: hornoyuş

Hoş (Çəmbərək, Karvansaray, Qarakilsə) – yeri əkən zaman kotanın ilişdiyi daş.

Bu söz eyni mənada Gədəbəy, Kəlbəcər şivələrində işlənir (2007, s.209).

Hot: Hot olmaq (Qarakilsə) – yeyilib qurtarmaq

Hots: Hots olmaq (Qarakilsə) – qurtarmaq

Hov (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – iltihab

◊**Hov eləməx'** (Çəmbərək) – iltihab eləməx (yaraya aid)

Hovala (Meğri) – dəyirman növü

Hovlamax (Çəmbərək) – iltihab etmək, irinləmək (yara soyuqdan irinləyir, xarab olur)

Hovotu (Basarkeçər) – yabanı dərman bitkisinin adı (yara hovlayanda istifadə edilir)

Hovur (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – müddət, vaxt, zaman

Hoy (Kalinino) – kömək

◊**Hoya çatmax** (Çəmbərək) – kömək etmək

Hoydu: Hoydu-hoyduya götürməx' (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – ələ salmaq, qovmaq, biabır etmək

Hoyğat (Çəmbərək) – keyfiyyət

Hoyxurmax (Çəmbərək) – şaxtalı hava zamanı üşüyərkən əlləri ağızdan çıxan nəfəslə isitmək

Hoylamax I (Çəmbərək) – kömək eləmək

Hoylamax II (Ağbaba) – soyuqlamaq

Hoylu I (Ağbaba, Basarkeçər) – dalan, səki, dəhliz

Hoylu II (Çəmbərək) – həyət

Hoyşar (Karvansaray) – bıçaq

Hoyuxmax I (Meğri) – 1.təəccüblənmək; 2.qorxmaq

Hoyuxmax II (Meğri) – xəbərdar olmaq, duyuc düşmək

Hoziki (Qarakilsə) – qanmaz, yekpər

Hozu (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi) – qanmaz, xeyirini-sərini anlamayan, kobud

◊**Hozulux etməx'** (Vedi) – kobudluq etmək

Höccələməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – hecalaya-hecalaya oxumaq, üzündən pis oxumaq

Höcələməx' (Vedi, Zəngibasar) – sadalamaq

Hö:ə (Hamamlı) – hananın iplərini vurub bərkitmək üçün dişli alət

Högə (Meğri) – əkin sahəsinin yan tərəfləri

Högəpuzan (Meğri) – intizamsız

Höl I (Qarakilsə) – 1.qorxu; 2.vuruş

Höl II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bacarıqsız, əlindən bir iş gəlməyən

Höl III (Vedi, Zəngibasar) – boş, yumşaq (adam)

Höläki (Basarkeçər, Kalinino) – səbirsiz, tələsik

Hör (Qarakilsə) – isti münasibət, istiqanlılıq

Hö:r (Qarakilsə) – buğaya gəlmə

◊**Hö:r salmax** (Qarakilsə) – buğaya gəlmək, yaxınlaşmaq (mallara aiddir)

◊**Hö:rə gəlməx'** (Qarakilsə) – buğaya gəlmək, cütləşmək

Hörrə (Çəmbərək, Kalinino) – südlə undan hazırlanan duru yemək, kaşa

Hörüx I (Çəmbərək, Qarakilsə) – heyvanı otlaqda bağlamaq üçün istifadə edilən kəndir

Hörüx' II (Çəmbərək) – kotana və ya cütə qoşulan heyvanların üçüncü cütü

Hörüx' III (Çəmbərək, Dərələyəz) – hörgü

Hörüxləməx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – heyvanı otlaqda uzun kəndirlə bağlamaq

Hörük I (Ağbaba) – kotanda sonuncu cərgə

Hörük II (Əştərək) – boyunduruğa qoşulmuş əlavə bir cüt öküz

Hörüx'əyği (Basarkeçər) – bir il dincə qoyulan yer

Hörüy: Höriyə gəlməx' (Dərələyəz) – buğaya gəlmək

Höyə I (Qarakilsə) – əkin və ya biçin üçün hər kəsə düşən yer payı

Höyə II (Qarakilsə) – yerin uzunluğu

Hö:ş (Calaloğlu, Kalinino, Quqark) – yaş, nəm

Hövsəmə (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – sovurma (buğdanı və ya taxılı təmizləməyi bildirir)
Hövsələ (Vedi, Zəngibasar) – səbr
Hövsəmək (Vedi, Zəngibasar) – dənli bitkiləri sovrmaq, təmizləmək
Hövür: Hövürə gəlməx' (Vedi, Zəngibasar) – buğaya gəlmək (iribuynuzlu heyvanlara aiddir)
Höysələ (Çəmbərək) – bax: hövsələ
Höysər (Çəmbərək) – taxıl təmizləyən alət
Hul I (Çəmbərək) – qanmaz
Hul II (Basarkeçər) – dik, yuxarı
◊Hul baxmax (Çəmbərək) – baxmaq, gözü ayağının altını görməmək
Hur (Meğri) – içərisinə qab–qacaq yığılan iri xurcun
Huy (Kalinino) – xasiyyət
Huydum (Dərələyəz) – yelbeyin
Huyxmax (Çəmbərək) – şübhələnmək
Huyuxmax I (Çəmbərək) – bax: huyxmax
Huyuxmax II (Çəmbərək) – qorxmaq (heyvanlara aiddir)
Huyuxmax III (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – hürkmək
Huylamax (Çəmbərək) – biabır etmək
Huyulanmax (Vedi, Zəngibasar) – şübhələnmək, xoflanmaq
Hüdüləməx' (Çəmbərək, Kalinino) – çox tez-tez və məntiqsiz danışmaq
◊Hüdülüyüf töxməx' (Çəmbərək) – tez-tez danışmaq, aydın olmayan formada danışmaq
Hüə (Çəmbərək) – əkmək üçün uzununa ayrılmış sahə
Hüllənbaz (Basarkeçər) – fırıldaqçı
Hülləvar (Çəmbərək) – çox hündür
Hülü (İrəvan) – şaftalı növü
Hünüx' (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Quqark) – ilıq (suya aiddir)
Hürrəməx' (Çəmbərək) – 1.qışqırmaq; 2.üstələmək
Hürönnü (Basarkeçər) – ərköyün
Hürönnüx' (Çəmbərək) – yekəxanılıq, azgınlıq, saymazlıq

Hürönnəməx' (Çəmbərək) – yekəxanılıq etmək, heç kimi saymamaq
Hürüt–hürüt (Qarakilsə) – yazıq–yazıq
◊Hürüt–hürüt bax:max (Qarakilsə) – yazıq–yazıq baxmaq
Hüseyni (İrəvan) – üzüm növü
Hüşdürüm (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasar) – yüngül, ağıldan kəm
Hüttülüm (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – yüngül xasiyyətli, bambılı, özünü öyən
Hütüddəməx' (Zəngibasar) – tez–tez danışmaq
Hütür–hütür (Meğri) – diqqətlə
Hüzər: Hüzər tutmax (Çəmbərək) – əldə əsas tutmaq

X

Xafdan (Dərələyəz) – qəflətən, birdən
 Bu söz eyni zamanda Naxçıvan dialektində, Zəngilan, Şərur şivələrində *xabdan* formasında işlənir (2007, s.214).
Xahan (Meğri) – dost, sirdaş
Xalaz eyni (Meğri) – arxayın
Xalı (Çəmbərək, Əştərək) – boş, istifadəsiz, boş yer (torpaq sahəsinə aiddir)
Xalx (Çəmbərək, Vedi) – özgə, yad (adam)
Xalxal I (Dərələyəz, Kalinino) – yaz, yay və payızda gecə mal qatılan yer, ətrafına hasar çəkilmiş sahə
Xalxal II (Çəmbərək) – yaylaqda at saxlanılan yer
Xam I (Çəmbərək) – bacarıqsız
Xam II (Çəmbərək) – təcrübəsiz
Xam III (Çəmbərək) – öyrəşməmiş (heyvana, xüsusilə ata aid)
Xalta (Ağbaba) – boyunduruğun samılarını (ağaclarını) bir–birinə bağlayan ip
Xama (Dərələyəz) – çiy südün üzü, qaymaq
Xama Qazax, Ordubad dialektində, Astara, Bərdə, Cəbrayıl, Cəlilabad, Daşkəsən, Füzuli, Lənkəran, Şərur, Tovuz, Yevlax, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «çiy südün üzü», həmçinin Qazax

dialektində «xəmir mayası», Cəlilabad, İmişli, Zəngilan şivələrində «xalça toxumaq üçün ip», Astara, Lənkəran şivələrində «mitillik parça», Xaçmaz şivəsində «qoca» mənalarında işlənir (2007, s.214).

Xama:yl (Çəmbərək) – işsiz, bekar, boş

Xama:yr (Çəmbərək) – bax: xama:yl

Xamgənək (Ağbaba) – yaz əkininə başlanılan ilk gün

Xamırramax (Çəmbərək) – işdən soyumaq, tənbelləşmək

Xamırtikanı (Ağbaba, Çəmbərək) – yabani bitki adı

Xamisənnix' (İrəvan) – sakitlik, səs–küy

Xamlamax (Çəmbərək) – yorulmaq

Xamra (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – xəmir mayası

Xamra eyni mənada Qazax dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Daşkəsən, Füzuli, Gədəbəy, Göygöl, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.215).

Xamralı (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi) – çörək növü (xəmir mayası qatılaraq sacda bişirilir)

Xamralı Qazax dialektində, Ağcabədi, Ağdam, Ağdərə, Cəbrayıl, Gədəbəy, Göranboy, Göyçay, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində işlənir və «xəmirinə maya vurulmuş və sacda bişirilən qalın çörək» mənasını bildirir (2007, s.215).

Xan (İrəvan) – uzaq yerlərdən yük gətirilmiş malların pulla saxlandığı yer

Xana (Çəmbərək) – hana

Xançal (Çəmbərək) – xəncər

Xap (Ağbaba) – qonşulara borc verilən süd

Xapaxap (Çəmbərək, Dərələyəz, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – qəflətən, gözlənilmədən

Xapan I (Çəmbərək, Hamamlı) – tək, kimsəsiz, bax:ımsız, boş

ØXapan qalmax (Çəmbərək, Hamamlı, Vedi) – kimsəsiz qalmaq, boş qalmaq

Xapan II (Zəngibasar) – ac

ØXapan qalmax (Zəngibasar) – ac qalmaq

Xapan III (Əştərək) – boş

Xapdan (Dərələyəz, Vedi) – qəflətən, birdən

Xapamax I (Əştərək) – ac–susuz evə dolmaq, doldurulmaq

Xapamax II (Vedi, Zəngibasar) – qapamaq, bağlamaq

Xapanmax (Əştərək) – ac–susuz evə, doldurulmaq

Xapdan (Vedi, Zəngibasar) – qəfildən

Xar (Çəmbərək, Dərələyəz) – 1.üç yaşında axtalanmış keçi; 2.yaşlı axta keçi

Xar eyni zamanda Füzuli şivəsində «qoca öküz», Qazax dialektində, Culfa şivəsində «qısır keçi», Oğuz şivəsində «yon-caya bənzər sarı çiçəkli ot» mənalarını ifadə edir (2007, s.216).

Xaral (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – iri kisə

Xarazan I (Ağbaba) – kotanın təkəri

Xarazan II (Ağbaba, Vedi, Zəngibasar) – kotanın birinci cərgəsinə qoşulan öküzlər

Xarazan III (Ağbaba) – iki təkərli araba

Xareçə (Meğri) – divar hörəkən bənannın ayağının altına qoyduğu qurğu

Xardı–xurdu (Karvansaray) – şey–mey, əşyalar

Xargələ (Meğri) – avara

Xarı (Çəmbərək, Əştərək) – çox yeyən adam

Xarım I (Meğri) – 1.yağış suyunun axıb gətməsi üçün qazılmış kiçik arx; 2.alaçığın yanlarından açılan kiçik arx

Xarım II (Qarakilsə) – oyuq, deşik

Xarramax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. bərkimək, qatılmaq (bala aid) (Çəmbərək); 2.qənd kimi bərkimək (mürəbbəyə aid: Vedi, Zəngibasar)

Xart: Xart daşı (Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – bıçaq, oraq, kərənti itiləyən çay daşı

Xas I (Ağbaba) – çərşənbə axşamı

Xas II (Basarkeçər) – yaxşı

Xas III (Ağbaba) – tək (həftənin V günü)

Xas Qazax, Şəki dialektlərində, Gədəbəy, Göygöl, Qax, Mingəçevir, Tovuz şivələrində birinci mənada, Gədəbəy, Tovuz şivələrində «bazar günü», Qazax dialektində Basarkeçər şivəsindəki kimi «yaxşı», Zəngilan şivəsində «paltar növü» mənalarında işlənir (2007, s.216).

Xaş (Çəmbərək, Kalinin) – xəmir mayası
ØXaş qoymax (Çəmbərək) – xəmirə maya hazırlamaq
Xaşa (Ağbaba, Çəmbərək) – xaral, iri torba, böyük kisə (bez parçasından tikilir)
Xaşa Gəncə dialektində, Cəbrayıl, Goranboy, Göyçay, Kürdəmir, Qax, Şəmkir, Şuşa, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «xaral», «kisə» mənalarını ifadə edir (2007, ç.217).
Xaşal (Dərələyəz, Kalinin, Vedi) – yekə-qarın, alçaq boy- lu, kök adam
 Bu söz Qazax, Şəki dialektlərində, Bərdə, Daşkəsən, Gədəbəy, Göygöl, Kürdəmir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «yekəqarın, çoxyeyən» mənalarında işlənir (2007, s.217).
Xaşıl (Basarkeçər, Çəmbərək, Kalinin, Kəvər) – yemək növü (undan hazırlanır)
Xaşılmax I (Çəmbərək) – əzişdirmək
Xaşılmax II (Çəmbərək) – çoxalmaq, geniş yayılmaq (xəstəliklə bağlı işlənir)
Xaşımmax (Çəmbərək) – əzişdirmək
Xaşmağıl (Vedi, Zəngibasar) – arxayın (oturmaqla bağlı işlədilir)
Xaşlama (Vedi, Zəngibasar) – ət soyutması, bozartma
Xatınbarmağı I (Basarkeçər) – yeməli yabanı bitki adı
Xatınbarmağı II (İrəvan) – gavalı növü
Xaviş (Meğri) – rəy
Xaylax: Qadın xaylağı (Çəmbərək) – qadın cinsi
Kişi xaylağı (Çəmbərək) – kişi cinsi
Xayma (Çəmbərək) – daxma
Xaymal (Çəmbərək) – tənbel
Xeylax (Çəmbərək, Kalinin) – xeyli, çox
Xeylim (Çəmbərək) – bax: xeylax
Xeymə (Qarakilsə) – müvəqqəti yaşamaq üçün tikilmiş ev
Xəcriyyət (Hamamlı) – bax: xəçirgət III
Xəçirgət I (Çəmbərək) – təndirin ağzına qoyulan dəmir qapaq
Xəçirgət II (Çəmbərək) – təndirdən çörəyi çıxartmaq üçün istifadə edilən alət

Xəçirgət III (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ocağın və ya təndirin üstünə qoyulan uzun dəmir parçası, sacayaq
Xəçirkət (Çəmbərək, Əştərək, Zəngibasar) – sacayaq
Xəf (Ağbaba) – bax: xap
Xəfə (Dərələyəz, Kalinin, Vedi, Zəngibasar) – bürkü, havası pis olan otaq, havası yaxşı olmayan qapalı yer
Xəfənəx' (Çəmbərək, Vedi) – boğucu isti hava
Xəfənəx'li (Çəmbərək) – xəstə (ağ ciyər xəstəsi)
Xəfkir (Kalinin) – at növü
Xəxəniz (Çəmbərək) – şit zarafat, zarafatlaşma (oğlanla qız arasında həddini keçən zarafat)
ØXəxəniz təpməx' (Çəmbərək) – şit, xoşa gəlməyən zarafat etmək
Xəkə: Xəkə qoymax (Basarkeçər, Çəmbərək) – son qoymaq, yekun vurmaq
Xəkə Azərbaycan dili dialekt və şivələrində üç mənada işlənir. Goranboy, Ucar, Yevlax şivələrində «çayın cecəsi, puçalı», Qazax dialektində «kimsəsiz, boş», Təbriz, Şəki dialektlərində, Lerik şivəsində «kömür ovuntusu, qırıntısı», Kürdəmir şivəsində «qənd ovuntusu, qırıntısı» mənalarını ifadə edir (2007, s.218).
Xəkəndaz (Çəmbərək) – zibil götürmək üçün alət
Xəkrizdəməx' (Qarakilsə) – öldürüb basdırmaq
Xəkov (Dərələyəz) – 1.susuz qalmış əkin yeri; 2.ikinci suvarma
Xəlbir (Dərələyəz, Qarakilsə) – taxılı, buğdanı ələmək, təmizləmək üçün istifadə edilən alət
Xələt (Çəmbərək) – hədiyyə, nəmər
Xəlili (İrəvan) – üzüm növü
Xəllabi (Meğri) – başlı-başına
Xəlləs (Əştərək) – xilas, yox elmə
Xəlsə (Zəngibasar) – dovğa
Xəlvər I (Dərələyəz, Əştərək, Vedi) – çəki növü (500 kq taxıl səpilə biləcək yer, ərazi)
Xəlvər II (Vedi, Zəngibasar) – çoxlu, yekə
Xəlvət (Çəmbərək) – gizli
Xəlvətə (Çəmbərək) – gizlicə, heç kimin xəbəri olmadan

Xəlvir (Çəmbərək) – bax: xəlbir
Xəlvirqırağı (Hamamlı) – çarıq növü
Xəlyər (Hamamlı) – yabanı bitki adı
Xəmərəx' (Çəmbərək) – boğaz (bədən üzvü)
Xəmişdix' (Qarakilsə, Zəngibasar) – sakitlik
Xəmrə (Dərələyəz) – maya
Xəmirə (Qarakilsə) – xəmiri acıtmaq üçün vurulan maya
Xəmişlix' (Qarakilsə) – bax: xəmişdix'
Xəncəl (Vedi, Zəngibasar) – xəncər
Xəndəx' (Çəmbərək) – çuxur, çala-çuxur, dərə
Xənnas (Vedi) – xəbis
Xəpənəx' (Kalinino) – heyvan xəstəliyi
Xəpicə (Vedi) – milçək növü
Xərci I (İrəvan) – üzüm növü
Xərci II (İrəvan) – alça növü
Xərci ərik (İrəvan) – ərik növü
Xərə (Dərələyəz) – bax: xərək
Xərək (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Qarakilsə) – əkilən sahədə qalmış xam yer, əkilməmiş, şumlanmamış xam yer, əkil-məmiş, şumlanmamış yer
Xərəçə (Meğri) – divarın yuxarı hissəsini hörmək üçün bənnanın ayaqları altına qoyulan xüsusi taxta qurğu
Xərəngə (Çəmbərək) – tənbel
Xər-xəşə (Vedi, Zəngibasar) – səliqəsiz tökülmüş paltar, tör-töküntülü
Xərgələ (Meğri) – avara
Xərpüşdəməx' (Zəngibasar) – gizlətmək
Xəsəx' (Qarakilsə) – daxma
Xəsərət (Çəmbərək) – ziyan
Xəsərrət (Əştərək) – bax: xəşərət
ƏXəsərət verməx' (Çəmbərək) – ziyan vermək
Xəsil (Dərələyəz, Qarakilsə) – 1.taxılın göy növü (Dərələyəz); 2.arpa və ya buğdanın yetişməmiş, biçilməmiş növü (Qarakilsə)
Xəsələnəməx' (Qarakilsə) – yayılmaq

Xəşəlləmməx' (Qarakilsə) – özündən razı halda istirahət etmək
Xəsənəx'li (Basarkeçər, Vedi) – xain, xəbis
Xəşo (İrəvan) – qışda quru meyvələrin qarışığından hazırlanmış şirə
Xətəkün (Meğri) – dələduz, fırıldaqçı
Xətil (Hamamlı) – evin üstünə qoyulan taxta və ya tir
Xəyata (Meğri) – ipək parça növü
Xəvər (Çəmbərək) – kirvə olmağa razı olan adama oğlanın valideynlərinin xəbərdarlıq məqsədilə ilk dəfə gətirdiyi hədiyyə
Xəyənti (İrəvan) – baramadan ayırılan sap
Xəyəti (Vedi) – yabanı ot (üzüm tənəyinə dolaşır)
ƏXəyəti eləməx' (Vedi, Zəngibasar) – üzüm tənəyini xəyəti-dən təmizləmək
Xıbar (Əştərək) – bax: xıdır
Xıdır (Zəngibasar) – çinqil
Xıçın (Meğri) – məhsul toplantısında gözdən yayınıb ağacda qalan meyvə
Xıxırtmax I (Əştərək) – boğub yıxmaq
Xıxırtmax II (Meğri, Vedi) – məc. kəsmək (heyvana aid)
Xıfyana (Çəmbərək) – gizlicə
Xıl I (Çəmbərək; Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – xeyli, çox, bol
Xıl II (Meğri) – torpaq ələnərkən ələkdən keçməyən xırda daş və kəsəklər
Xıla (Ağbaba, Çəmbərək) – ayaqyolu, tualet
Xılam (Çəmbərək, Vedi) – xarab
Xılxalamax (Çəmbərək) – xirdəkləmək, boğazından tutmaq
Xıltıgan (Meğri) – cəftə
Xılloru (Dərələyəz) – dolu (yağış növü)
Xılt (Vedi) – çöküntü
Xımı I (Çəmbərək, Kalinino) – yeməli yabanı bitki
Xımı II (Çəmbərək) – sir saxlayan
 «Yeməli yabanı bitki adı» mənasında işlənən *xımı* Qazax dialektində, Ağdam, Füzuli, Gədəbəy, Tovuz, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində də işlənir (2007, s.221).

Xımır (Ağbaba) – sakit, gizli
Xımır –xımır (Ağbaba, Çəmbərək, Vədi) – sakit-sakit, gizli-gizli
Xına (Çəmbərək) – yabanı bitki adı
Xınamı (Vədi, Zəngibasar) – quda
Xıncıl (İrəvan) – yayda meyvə qurutmaq üçün bir metr hündürlüyündə hörülmüş divar
Xıncmax (Çəmbərək) – əzmək
ØXıncım-xıncım etməx' (Çəmbərək) – əzişdirmək
Xıng:Xıng ulmax (Meğri) – pərt olmaq
Xıngızdamax (Ağbaba) – döymək, əzişdirmək
Xınk: Xınk ulmax (Meğri) – bax: xıng: xıng ulmax
Xınzır (Çəmbərək) – xain
Xıppalamax (Ağbaba) – tutmaq, xirtəkləmək, gözlənilmədən tutmaq
Xıper (Çəmbərək) – fırıldaqçı, bic
Xır (Çəmbərək, Kalinino) – qırılmış xırda daş parçaları, çınqıl
Xıram (Hamamlı) –yarğan
Xır Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində səkkiz mənada işlənir və Quba, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, İsmayılı şivələrində «çəltik ləki», Bakı, Quba dialektlərində, Ağdaş, Oğuz şivələrində «bostan», Ordubad dialektində «tamam», Qazax dialektində, Gədəbəy, Goranboy, Tovuz, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «çınqıl», «çınqıl qarışıqlı qum», Balakən şivəsində «paxıl, xəbis», Cəlilabad, Goyçay, Kürdəmir şivələrində «vint», Oğuz şivəsində «bostan ləki», Qazax dialektində həm də «xırda» mənalarını ifadə edir (2007, s.222-223).
Xırça (Çəmbərək, Kalinino) – qısaboy, alçaqboy, gödək (adam)
Xırçoy (Əştərək) – bax: xırça
Xırxalamax (Çəmbərək, Karvansaray) – qəflətən tutmaq, yaxalamaq
Xırxı (Çəmbərək, Karvansaray) – mişar, balaca mişar
Xırxızdamax (Vədi, Zəngibasar) – 1.xirtəkləmək; 2.boğazını kəsmək
Xırxınc (Çəmbərək) – əzgin, yorğun

Xırna (Çəmbərək) – paxıllıq
ØXırna çəx'məx' (Çəmbərək) – paxıllıq etmək, olan hadisəni unutmamaq
Xırpalamax (Ağbaba, Çəmbərək) – tutmaq, yaxalamaq, boğazından tutmaq, ələ keçirmək, xirtəkləmək
Xırpik (Ağbaba) – horsda bitən ot
Xırid: Xırid eləməx' (Meğri, Qarakilsə)– 1.satmaq; 2.yemək
Xırinc: Xırinc eləməx' (Meğri) – məc. yemək
Xırışdamax (Çəmbərək) – doğramaq
Xırmel (Meğri) – qısaboy
Xırnava (Qarakilsə, Meğri) – suyun çox axmasından əmələ gəlmiş dərin yarıq, sel suyunun açdığı çuxur, yarıq
Xırnova (Meğri) – bax: xırnava
Xırraşma (Qarakilsə) – boğuşma (itə aid)
Xırraşmax (Meğri) – məc. güləşmək
Xırp (İrəvan, Kalinino) – dərhal
Xırs (Əştərək, Vədi) – dəm qazı, his
Xırsız (Dərələyəz, Qarakilsə) – güclü, qüvvətli, qorxmaz
 Bu söz Quba, Naxçıvan, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Mingəçevir, Oğuz, Şuşa şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.224). Eyni zamanda Quba dialektində, Cəbrayıl, Cəlilabad, Oğuz, Zəngilan şivələrində «kəbud», Göygöl şivəsində «çoxdanışan», «səbirsiz» mənalarını da bildirir (2007, s.224).
Xırtdammax (Zəngibasar)– boğazı tutulmaq, boğazı gəlmək
Xırtış (Meğri) – xasiyyətə yüngül, özünü birüzə verən
Xıs (Çəmbərək, Vədi) – his
Xısınnaşmax (Çəmbərək, Kalinino, Vədi) – pıçıldeşmaq, pıçılı ilə danışmaq
Xış (Çəmbərək) – daş duz qırıntıları
Xışdamax (Çəmbərək, Vədi, Zəngibasar) – əzmək, döymək
Xışdix' (Meğri) – köbə, köynəyin qoltuq cibinə tikilən üçbucaq şəkilli parça kəsiyi
Xışdix (Hamamlı) – çınqıllıq
Xışiltı (Çəmbərək) – səş
Xışım (Ağbaba) – bir ovuc, bir sırım

Xişma I (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – ovuc

Xişma II (Əştərək) – sıxma

Xişmalamax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ovuclamaq (hər hansı bir şeyi – taxılı, buğdanı, düyünü, şəkər tozunu və s. ovuc dolusu götürmək)

Xişmar (İrəvan) – çox bar tutan, məhsul gətirən üzüm budaqlarına (yerə dəyib çürüməməsi üçün) vurulan haçalı ağac

Xiştamax (Ağbaba, Çəmbərək) – bax: xışdamax

Xıtı (Hamamlı, Meğri) – yaltaq

Xıtilamax (Meğri) – yaltaqlanmaq

Xıvar (Ağbaba, Hamamlı) – daş qırıntıları

Xıvər (Ağbaba) – bax: xıvar

Xız (Qarakilsə) – istilik

Xızan I (Ağbaba, Basarkeçər, Vedi) – sürü, topa, çoxlu

Xızan II (Vedi) – çoxlu uşaq

Xızan III (Çəmbərək) – arı ailəsi

Xızar (Hamamlı) – böyük mişar

Xibis (Qarakilsə) – xəsis

Xiffət (Çəmbərək) – fikir, qayğ

ØXiffət eləməx' (Çəmbərək) – fikir eləmək, qayğılanmaq

Xiləfə (Çəmbərək) – fikir, rəy, məqsəd, sirr

Xilley (Çəmbərək) – bürüncək

Xillix' (Zəngibasar) – qarınqulu

Xillik I (Əştərək) – yapıncı

Xillik II (Zəngibasar) – bax: xillix'

Ximel (Çəmbərək, İrəvan) – balaca boy, qısa boy (adam)

Ximirçəx' (Zəngibasar) – hulqum, boğaz

Ximirtcəx' (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – bax: ximirçəx'

Xirçəx' (Meğri) – haçaşəkili ağacların üstünə uzun formada vurulmuş ağac (üstünə palaz yığılır)

Xirçəx' Cəbrayıl, Kəlbəcər şivələrində «tövlənin künclərinə basdırılan ucu haçadırək» mənasını bildirir (2007, s.226).

Xirtdəx'ləməx' (Vedi, Zəngibasar) – boğazından yapışmaq, yaxalamaq

ØXirtdəyə yığmax (Vedi, Zəngibasar) – boğaza yığmaq, cana daydurmaq

Xırtıx' (Zəngibasar) – bax: xırtıx'

Xırtıx'ləməx' (Zəngibasar) – itiləmək, yeyələmək

Xırtıx' (Zəngibasar) – yeyə, bülöv

Xislət (Zəngibasar) – dar, sıx

Xismar (İrəvan) – bax: xışmar

Xişdəx' I (Qarakilsə) – köbə

Xişdəx' II (Çəmbərək, Qarakilsə) – şumlanmış sahə arasında qalan xam yer

Xişdəməx' (Zəngibasar) – əzişdirmək

Xivər (Çəmbərək, İrəvan) – bax: xıvar

Xizər (Basarkeçər, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – iri mişar

Xizərrəməx' (Vedi, Zəngibasar) – xizərlə doğramaq

Xocan (Əştərək, İrəvan, Vedi) – oğru, fırıldaqçı

Xof (Çəmbərək) – şübhə

Xoflu (Çəmbərək) – şübhəli

Xoflammax (Çəmbərək) – şübhələnmək

Xojan (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan) – bax: xocan

Xoxabel (Basarkeçər) – qozbel

Xon I (Əştərək, Zəngibasar) – yuxayayan

Xon II (Vedi, Zəngibasar) – məclis

ØXon açmax (Vedi, Zəngibasar) – geniş süfrə düzəltmək, məclis düzəltmək

Qazax dialektində, Zaqatala, Gürcüstanın Borçalı şivələrində xon «xonça» mənasını bildirir (2007, s.227)

Xonav (Zəngibasar) – nəm

Xondel (Ağbaba) – qısa boy

Xonu (Çəmbərək) – süfrə

Xop (Ağbaba) – kotanın və ya cütün torpağa girən hissəsi

Xor (Çəmbərək) – çürük

ØXor bax:max (Çəmbərək) – bəyənmemək

Xora (Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – yara

Bu söz eyni mənada İraq-türkman ləhcəsində işlənir (İraq, s.369).

Xorna: **Xorna çəx'məx'** (Vedi, Zəngibasər) – bərk yuxuya getmək

Xort (Zəngibasər) – ögey

Xorum (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Hamamlı, İrəvan, Vedi, Kəvər) – dərz şəklində bağlanmış ot.

Bu söz Ordubad bialektində, Culfa, Zəngilan şivələrində eyni mənada, bununla yanaşı *xorum* Qazax dialektində, Gədəbəy şivəsində «kiçik ot tayası, qotma» mənasında işlənir (2007, s.228).

Xorum sözü qədim türk dilində *orum* formasında işlənmişdir (MK, I, s.143).

Xorumlaşmaq (Vedi, Zəngibasər) – otu dərz şəklində bağlamaq

Xoruzpipiyi (Ağbaba) – yabanı bitki adı

Xorramax I (Dərələyəz) – qorxmaq, çəkinmək, hürkmək

Xorramax II (Dərələyəz, Çəmbərək, Əştərək) – 1.bəyənməmək; 2.istəməmək, gözü götürməmək

Xorramax III (Çəmbərək) – gözümçixdiyə salmaq

Xosey (Əştərək) – əlacə daxma

Xosmat (Hamamlı) – qısaboy

Xosunnaşmaq (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasər) – pıçıldaşmaq, alçaqdan danışmaq, xısın-xısın danışmaq

Xoşı (Ağbaba) – bax: xoşu

Xoşu (Çəmbərək) – əxlaqsız (qadın)

Xotazdammaq (Çəmbərək) – lovğalanmaq, öyünmək

Xotma (Çəmbərək) – kiçik ot tayası

Xotmalamaq (Çəmbərək) – otu bir yerə toplamaq

Xotux (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – eşşək balası

Xozan I (Ağbaba, Basarkeçər, Hamamlı, Qarakilsə) – küləşin biçilib döyülmüş gövdəsi

Xozan II (Zəngibasər) – darağın dişlərində yığılıb qalan yun, tük

Xozan III (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – biçilmiş yer

Xozan IV (Çəmbərək, Dərələyəz) – müvəqqəti dincə qoyulmuş zəmi, arpa və buğda əkilmiş yer

Xozan V (Vedi, Zəngibasər) – susuzluqdan otu qurumuş yer

Xozannıx (Vedi, Zəngibasər) – boş torpaq sahəsi

Xozantülküsi (İrəvan) –üzə gülən, arxada pislik edən adam

Xösəx' (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – yaşayış üçün yararsız tikinti, daxma, kiçik ev

Xöyrət (Əştərək) – çirkin

Xubun (Vedi) – xeyli

Xubunca (Zəngibasər) – doyunca

Xudur (Meğri) – nahaq, əbəs

Xuduru (Əştərək, Qarakilsə, Meğri) –boş, mənasız, boş yerə

Xudru (Ağbaba) – kiçik bir iş

Xujan (Çəmbərək) – bax: xocan

Xum I (Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasər) – böyük saxsı küp

Xum II (Qarakilsə) – dəstəbaşçısı

Xum III (Qarakilsə) – chtiyyət

Xunik (Vedi) – iltıq

Xurd: **Xurdunu doldurmaq** (Vedi, Zəngibasər) – yemək, mədəsini doldurmaq

ØXurduna girməx' (Vedi, Zəngibasər) – qılığına girmək

Xurt:**Xurt tüşməx'** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – yorulmaq

Xussar (Meğri) – xüsusən

Xuşub (Vedi, Zəngibasər) – paxıllıq

ØXuşubu tutmaq (Vedi, Zəngibasər) – paxıllığı tutmaq

Xusumat (Meğri) – kin, paxıllıq

Xutmeçə (Meğri) – tut tingliyi

Xuy (Çəmbərək) – xasiyyət

Xuygir (Dərələyəz) – dəli (at)

Xuylammaq I (Çəmbərək) – 1.həyəcanlanmaq; 2.şübhələnmək; 3.özündən çıxmaq

Xuylammaq II (Çəmbərək) – hürkmək

Xücük (Əştərək) – pis kimi görünmək

Xüdüx': Xüdüx' tutmaq (Zəngibasər) – qıdığı tutmaq, qıdığı gəlmək

Xüdüx'ləməx' (Zəngibasər) – qıdıqlamaq

Xüfət (Dərələyəz) – dərd, qəm, fikir

Xünüx' (Əştərək, Qafan, Zəngibasər) – iltıq su

Xünük (Vedi) – bax: xünüx'

Xüvvət (Əştərək) – fikir, dərd, qəm
Xüzüx'ləmməx' (Çəmbərək) – meyllənmək

I

İbarət (Meğri) – təşəxxüs, əda
İbarətinnan (Meğri) – təşəxxüslənən
İbnə (Zəngibasar) – aravuran adam
İcaraçı (Basarkeçər) – xidmətçi, kuryer
İcəşməx' (Vedi, Zəngibasar) – öcəşmək, çəkişmək
İçalat (Çəmbərək) – malın, qoyunun daxili orqanları
İçərməx' (Çəmbərək) – qalamaq, yandırmaq
İçiməx' (Çəmbərək) – vurmaq
İddələşməx' (Çəmbərək) – mənasız, yersiz mübahisə etmək
İddəşməx' I (Çəmbərək) –höcətləşmək, mübahisə etmək
İddəşməx' II (Çəmbərək) – itələşmək
İdiləşməx' (Çəmbərək) – qızıxdırmaq, tovlamaq
İdim I (Ağbaba, Çəmbərək, Vedi) – görkəm, forma, görünüş
İdim II (Çəmbərək) – xasiyyət
İdim birinci mənada Şəki dialektində, Bərdə, Mingəçevir, Ucar şivələrində işlənir (2007, s.231).
İdimsiz (Çəmbərək) – görünüşü xoşa gəlməyən, geyimi yerində olmayan
İdişməx (Meğri) – bax: iddəşməx I
İfləmə (Çəmbərək, Kalinino) – dəli, ağılsız
İfləməx' (Çəmbərək, Karvansaray) –aldatmaq
İfliy (Barana, Çəmbərək) – bel sütunu
İfliyi üzülməx' (Çəmbərək) – 1.işləməkdən həddindən artıq yorulmaq; 2.bel sütunu qırılmaq
İxtiyarramax (Çəmbərək) – qocalmaq
İkiləməx' (Əştərək) – ipi xüsusi bir formada düyünləmək
İkiləməx' Qazax dialektində, Tovuz, Zaqatala şivəsində «ikinci dəfə şumlamaq» mənasında işlənir (2007, s.232).
İjmayn (Çəmbərək) – 1.birlikdə; 2.hamı
İlfidə (Qarakilsə) – təndirə çörək yapmaq üçün işlədilən alət

İlğac (Ağbaba) – yanını basa–basa
İlğim (Ağbaba) – isti dalğa, miraj
İlix' yarma (Çəmbərək, Karvansaray) – heyvan cəmdəyinin yarısı
İlim: İlim–İlim itməx' (Çəmbərək) – görünməmək, harada olduğu bilinməmək, yerli–dibli görünməmək
İlimqulğuna (Çəmbərək, Karvansaray) – fırıldaqçı
İlişix' (Çəmbərək) – bağlı, əlaqəli
Ölüşiyini saşmax (İrəvan) – hər hansı bir adamla daimi çəkişmək
İlitmaş I (Çəmbərək) – tam bişməmiş yumurta
İlitmaş II (Çəmbərək) – qabiliyyətsiz, əlindən bir şey gəlməyən, bacarıqsız
İlkindi (Hamamlı, Kalinino) – 1.günorta vaxtı (Hamamlı); 2.günortadan sonra (Kalinino)
İlkinə (Çəmbərək, Qarakilsə) – ilk dəfə
İlqac (Ağbaba) – bax: ilğac
İlqaşdımax (Meğri) – tələsmək, cəld getmək
İllah (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – xüsusən
İllahım (Vedi, Zəngibasar) – bax: illah
İlminə–qulğuna (Ağbaba, Çəmbərək) –araqarışdıran, söz–gəzdirən
İlməci (Çəmbərək) – köməkçi, işi görmək üçün köməyə gələn
Bu söz «iməcilik» mənasında İraq–türkman ləhcəsində işlənir (İraq, s.370).
İmək (Vedi, Zəngibasar) – iməkləmək
İmirəmməx' (Çəmbərək) – yavaşca səs çıxartmaq (ata aid)
İmirtədx' (Çəmbərək) – böyük
İmrəmməx' I (Çəmbərək, Hamamlı, Karvansaray) –1.alçaq–dan səs çıxarmaq (heyvana aid); 2.balasını istəyərkən səs çıxarmaq (inəklərdə)
İmrəmməx' II (Çəmbərək, Karvansaray, Hamamlı) – 1.güvənmək; 2.ayağa durmağa cəhd etmək
İmsiləməx' (Çəmbərək, Qarakilsə) –iyləmək, qoxulmaq
İmsinməx' (Çəmbərək) – bax: imsiləməx'

İnağ (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – xəstəlik adı (çox şirin şey yemək nəticəsində yaranır)

İncəvara (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino, Karvansaray, Meğri, Vedi, Zəngibasarı) – yaxşı ki, xoşbəxtlikdən

İncə (Çəmbərək, Meğri) – insan və ya heyvanın beli, fəqərə sütununun orta hissəsi

İncəvari (Qarakilsə) – bax: inəcəvara

İngirix' (Çəmbərək) – qaranlıq

İnni-cinni (Çəmbərək) – heç kəs, heç kim

İpiqirix (Vedi, Zəngibasarı) – etibarsız

İpləmə (Vedi, Zəngibasarı) – bax: ifləmə

İpliy: İpliyi üzülməx' (Vedi, Zəngibasarı) – işləməkdən yorulmaq, əldən düşmək

İp-imrix' (Meğri) – yük sarımaq üçün hər cür ip

İrağ (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – uzaq, aralı

Øİrağ olmaq (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – pis şeydən uzaq olmaq

İrağbətti (İrəvan, Qarakilsə) – layiqli, münasib

İrax (Vedi, Zəngibasarı) – bax: irağ

İraqqı (Basarkeçər, Çəmbərək, Kalinino) – əl-üz sabunu

İrəmə (Çəmbərək, Əştərək) – 1.su çıxmayan dərə; 2.təpəlik yer, dik yer; 3.dərə-təpəlik

İrəmə Kürdəmir şivəsində «rəf», Göygöl şivəsində «xam yer», Qazax dialektində, Tərtər, Tovuz, Yevlax şivələrində «su çıxmayan dərə-təpəlik», Goranboy şivəsində «otlaq» mənalarını bildirir (2007, s.235–236).

İrəvanəppəyi (Basarkeçər) – yeməli yabanı bitki (vəzəriyə bənzəyir)

İrdələməx' (Hamamlı) – irisini seçmək

İrəd (Çəmbərək, Dərələyəz) – dağın döşündə iz, ləpir

İrəfətə (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək) – içərisinə ot doldurularaq təndirə çörək yapmaq üçün istifadə edilən alət

İrəli (Qarakilsə) – keçmişdə

İrənd (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.əkin arası (Ağbaba); 2.çöldə əkin yeri (Çəmbərək); 3.əkin yerinin arasında qalan hissə (Ağbaba, Çəmbərək)

İrəpətə (Hamamlı) – bax: irəfətə

İrəsmə (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək) – 1.keçi tükündən toxunmuş yoğun ip; 2. 3–4 sapdan hörülmüş ip

İrəsməx' (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasarı) – mübahisə etmək, acıq etmək, öcəsmək

İrgənçi: (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – xoşa gəlməyən hərəkət

İrgəmməx' (Çəmbərək) – xoşu gəlməmək

İrişməx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasarı) – qımışmaq, gülmək (xəfif formada)

İrişməx' II (Meğri) – çəkişmək, sözləşmək, höcətləşmək

İriz (Qarakilsə) – iz, ləpir

ØYol-iriz (Çəmbərək) – qayda

İrmix' (Çəmbərək) – iri təhər

İrmix'ləməx' (Çəmbərək) – bir şeyin irisini seçmək

İrtməx' I (Çəmbərək, Kalinino, Meğri) – 1.heyvanın quyruğu (Çəmbərək, Meğri); 2.qoyunun quyruğunun özəyi (Kalinino);

İrtməx' II (Çəmbərək) – insanın boğazı

İrtməx' III (Çəmbərək, Qarakilsə) – büzdüm

İrtməx' IV (Vedi, Zəngibasarı) –ilmək

İrtməx'ləməx' (Çəmbərək) – boğazından yapışmaq, yaxalamaq, tutmaq

İrvaz: İrvaza salmaq (Çəmbərək, Zəngibasarı) – təmtəraqlı etmək

İrzə (Vedi, Zəngibasarı) – cəftə

İrzələməx' (Vedi) – cəftələmək

İrzəvan (Meğri) – çoban köməkçisi

İrzix'dirməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – bezikdirmək, təngə gətirmək

İrzix'məx' (Çəmbərək, Karvansaray) – bezmək, təngə gəlmək

İrz-irəng (Vedi, Zəngibasarı) – rəng-ruh, görünüş, görkəm

İsbətti I (İrəvan, Qarakilsə) – səliqəli

İsbətti II (Qarakilsə) – layiqli

İsdi (Çəmbərək) – sulu xörək

İsfaha (Kalinino) – bax: isbattı I
İsgələ (Çəmbərək, Karvansaray) – nərdivan
İsgəncəbi (İrəvan) – kahı yemək üçün istifadə olunan qənd. nanə və su ilə bişirilib sirkə qarışdırılaraq hazırlanan maye
İsgil (Meğri) – nisgil; arzu
İsinişməx' (Çəmbərək) – 1. arxalanmaq, inanmaq; 2. öyrəşmək
İsmariş (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Kalinino, Zəngibasar) – xəbər, sifariş
İsmarramax (Çəmbərək, Karvansaray, Vedi, Zəngibasar) – sifariş göndərmək, xəbər göndərmək
İsnah (Qarakilsə) – tanış
Øİsnah verməx' (Qarakilsə) – tanışlıq vermək
İsnat (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1. nişan (Çəmbərək); 2. tanış (Qarakilsə)
Øİsnat verməx' (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri) – 1. nişan vermək; 2. xəbər vermək
İsti (Çəmbərək, Kalinino) – 1. şorba; 2. sulu xörək növü
İşarmax I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. parıldamaq, işıldamaq; 2. zəif formada közərmək
İşarmax II (Çəmbərək) – yağışdan sonra açılmaq (havaya aid)
İşartı I (Qarakilsə) – yağlı
İşartı II (Əştərək) – inəyin yelinindən çıxan bir-iki damcı süd və ya qurumaq üzrə olan bulaqda azacıq su
İşartı III (Çəmbərək) – zəif formada közərən ocaq
İşbitirən (Çəmbərək) – xidmətçi, kuryer
İşdəx' (Çəmbərək, Meğri) – əməl, iş
İşdəngi (Vedi, Zəngibasar) – nadinc, şuluq (uşaq)
İşdix' I (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – isti alt paltar
İşdix' II (Çəmbərək, İrəvan) – içi yun və ya pambıq sırımış paltar
 Birinci mənada işlənən *ışdix'* sözünə Qazax dialektində, Gədəbəy, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.238).
İşgələ (Çəmbərək) – ayaqaltı
İşgəm (Qəmərli, Zəngibasar) – stol

İşgənə (Çəmbərək) – sulu yemək (yağ, soğan, su və kartofdan hazırlanan duru yemək)
İşgil I (Barana, Dərələyəz) – 1. boyunduruğu arabanın qollarına bərkidən ağac (Barana); 2. cütdə işlədilər xüsusi taxta (Dərələyəz)
İşgil II (Meğri) – cəftə
İşgil III (İrəvan) – fırıldaq
İşgilli (Qarakilsə) – şübhəli, əngəlli
İşxana (Çəmbərək) – vərdis
Øİşxana etməx' (Çəmbərək) – vərdis etmək
İsıxgözü (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qaranlıq düşmüş
İşkil (Əştərək) – fırıldaq
İşmar: İşmar etməx' (Vedi, Zəngibasar) – işarə etmək
İşqırmax (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – içini çəkmək
İşmitdəməx' (Çəmbərək) – incitmək
İşpitirən (Çəmbərək) – kuryer
İşşəx' I (Basarkeçər) – doğmamış birillik qoyun
İşşəx' Qazax dialektində, Ağdam, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də cyni mənada işlənir (2007, s.238).
İşşəx' II (Çəmbərək) – ilk dəfə qoça gələn (dişi qoyun barədə); iki yar
İştix' I (Əştərək) – bax: işdix I
İştix' II (Əştərək) – fətirin, kətinin içinə qoyulan yağlı şirin xəmir
İt ayağı yemiş (İrəvan) – qonşuları gəzən uşaq, gəlin
İtdirsəyi (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – göz qapaqlarının üstündə əmələ gələn çibana bənzər şiş
İtix' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – itirilmiş əşya
İtinə–itinə (Çəmbərək) – gəzə–gəzə
İtitməx' (Meğri) – qızışdırmaq, yoldan çıxarmaq
İtməx' (Çəmbərək) – aradan çıxmaq
Øİt-bata tüşməx' (Çəmbərək) – itirmək
İtyosunu (Çəmbərək) – pis adam

İtyosunnu (Çəmbərək) – pis xasiyyətli

İv I (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri, Vedi) – saçın ayırıcı, tağ

Øİv ayırmaq (Meğri) – ayırışçılıq etmək

İv II (Qarakilsə) – arx

İv III (Çəmbərək) – oynaq

Bu söz Qazax dialektində, Balakən, Gədəbəy, Göygöl, Yevlax şivələrində *ıy* formasında işlənir (2007, s.527).

İvləməx' (Ağbaba) – əti sümükdən ayırmaq

İviləməx:İvilıyif civiləməx' (Çəmbərək) – arayıb axtarmaq, dəqiqləşdirmək

İyəşməx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – mübahisə etmək, öcəşmək, çəkişmək

İynə (Ağbaba) – furqonun qabaq hissəsi ilə dal hissəsini birləşdirən ağac

İynədənnix' (Vedi, Zəngibasar) – iynə qoyulan qab, iynə sancılan balaca yastıq

İypəmməx' (Vedi, Zəngibasar) – qorxmaq, tükü ürpəşmək

I

Inaxmax (Ağbaba) – arıqlamaq

Irsız (Çəmbərək, Kalinino) – həyasız, sırtıq, utanmaz

K

Kab (Dərələyəz) – aşırım, uçurum, daşlıq

Kadu (İrəvan) – qabaq

Kaf (Ağbaba) – məqbul

ØKaf keşməx' (Meğri) – ac qalmaq

Kaftar (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə) – qoca, əldən-ayaqdan düşmüş (mənfi mənada)

Kaftargüş (Əştərək) – qəbiristanlıqda olan vəhşi

Kağ I (Meğri) – qışda qoyun və quzuların saxlandığı üstüörtülü yer

Kağ II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – alağ

ØKağ eləməx' (Vedi, Zəngibasar) – alağı təmizləmək

Kağal (Çəmbərək, Qarakilsə) – key, gec qanan, gec başa düşən

Kağala (Ağbaba, İrəvan) – qamışdan, çubuqdan toxunmuş xırda səbət

Kağan (Çəmbərək, Karvansaray) – boyunduruğu arabaya bağlamaq üçün göndən hazırlanmış çənbərə

Kağlamax (Vedi, Zəngibasar) – alağ etmək, alağı təmizləmək

Kaha I (Dərələyəz) – mağara

Kaha II (Dərələyəz) – qoyun saxlanılan yer

Kahal I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – 1.qanmaz; 2.könül-süz

Kahal II (Hamamlı, Kalinino) – tənbel adam

Kahal III (Vedi, Zəngibasar) – yarımçıq (yuxuya aid)

Kahal cəmi mənada Bakı, Qazax, Dərbənd dialektlərində, Göyçay, Xaçmaz, Kürdəmir şivələrində işlənir (2007, s.240).

Kahıl (Qəmərli, Zəngibasar) – diqqətsiz, işə laqeyd bax:an

Kahkaşan (İrəvan) – firəvanlıq

Kal I (Dərələyəz) – kobud

Kal II (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – məc.yarımçıq, bacarıqsız, maymaq (adam)

Kal III (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yetişməmiş

Kal IV (İrəvan) – qoca öküz

Kala I (Qəmərli, Zəngibasar) – pambığın açılmamış qozası

Kala II (Zəngibasar) – yetişməmiş pomidor

Kalafa I (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) – ev, tövlə tikmək üçün və ya başqa məqsədlə qazılmış yer

Kalafa II (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Kalinino, Qarakilsə, Vedi) – xaraba, uçub dağılmış yer, uçub tökülmüş ev yeri

Kalafa III (Çəmbərək) – ayaqyolu, tualet

Kalafir: Kalafir eləməx' (Ağbaba) – oğurlamaq

Kalan I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çox, çoxlu

Kalan II (Vedi, Zəngibasar) – pullu, varlı

Kalapa: Kalapa qoymax (Meğri) – məhv etmək, korlamaq

Kalapir I (Basarkeçər, Çəmbərək) – 1.biçənəyin kənarı, ətrafı; 2.biçilmiş ot sahəsinin ətrafında qalan hissə (Çəmbərək)

Kalapir II (Basarkeçər) – əlavə gəlir
Kalavat (Meğri) – ağacları qırılaraq əkin sahəsinə çevrilmiş tala
Kalça (Kalinino) – camış balası
Kalexlamax (Meğri) – bir yığmaq, toplamaq
Kalladar (Qarakilsə) – maldar, mal–qara sxalayan
 Bu söz eyni mənada Culfa şivəsində işlənməklə yanaşı, Ordubad dialektində, Culfa şivəsində «çodar» mənasını (2007, s.241), Gürcüstanın Borçalı şivəsində «binə başçısı» mənasını bildirir (2007, s.242).
Kallax (Vedi) – qoca kişi
Kalmanı (Çəmbərək) – bağısız çarıq
Kambax: (Ağbaba) – xaraba
Kangəliş (Meğri) – qaba yem
Karan (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qədimdə evin, tövlənin üstünə atılan tir
Karağan (Çəmbərək) – ağzı böyük, oturacağı nazik qab
Karavaz (Ağbaba) – qatıqla südün qarışığı
Karix (Ağbaba) – kar
Karixmax (Basarkeçər, Çəmbərək, Kalinino, Kəvər) – özünü itirmək
Karrı I (İrəvan) – gərəkli, lazımlı olan adam
Karrı II (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – varlı, imkanlı (dövlətli mənasında)
Karroy (Çəmbərək) – lovğa
Karsala I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1.zəif eşidən; 2.qanmaz, anlamaz (adam)
Karsala I (Basarkeçər, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – gic, səfeh, söz təsir etməyən
Karvanqıran (Əştərək, Kalinino, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – zöhrə ulduzu (gecəyarı doğur, nisbətən işıqlı olur)
Karvanqıran Qazax dialektində, Füzuli, Tovuz şivələrində eyni mənada işlənməklə, Ordubad dialektində «soyuq külək» mənasını bildirir (2007, s.243).
Kasaray (Meğri) – körpə uşağın başına bağlanan kiçik yaylıq, kiçik baş yaylığı

Kaşan (Basarkeçər) – qoşqu heyvanlarına qoşub sürüyərək gətirilən böyük ağac kötük

◊**Kaşan çəx'məx'** (Basarkeçər) – böyük ağacları qoşqu heyvanlarına qoşub sürüyərək gətirmək

Kaşan eyni mənada Gürcüstanın Başkeçid şivəsində işlənir (2007, s.243). Şərur şivəsində isə bu söz «kövşən» mənasını bildirir (2007, s.243).

Katda (Vedi, Zəngibasar) – əyilməyən, dikbaş, hamıya ağılıq etmək istəyən (adam)

◊**Katda-katda danışmax** (Vedi, Zəngibasar) – yekə-yekə danışmaq

Katda İmişli şivəsində «başbilən» mənasını bildirir (2007, s.243).

Kav: **Kav deyil** (Çəmbərək, Dərələyəz) – hesabdən deyil
Kav sözünün iştirakından əmələ gələn *kav deyil* eyni mənada Cəbrayıl, Şərur, Füzuli, Laçın, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.243).

Kavahın (Ağbaba) – kolanın bıçağı
Kavla (Meğri) – üzüm tənəklərinin dibinə vurulan ağac (tənəyi dik saxlamaq üçün vurulur)

Kavra (Meğri) – quş biti
Kecə (Meğri) – meşədəki ağaclardan qurumuş mamırlı budaq

Keçəbö:rüx' (Hamamlı) – məzhəkəli, təlxək
Keçəpıçax (Meğri) – qəddar, zalım
Keçiəmcəyi (Çəmbərək) – yabanı bitki adı
Keçiəmcəyi sözü Bakı dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Göyçay, Mingəçevir, Ucar şivələrində «uzun giləli üzüm növü» mənasını bildirir (2007, s.244).

Keçiqıran (Çəmbərək, Dərələyəz) – martın sonu, aprelin əvvəli (martın 22–dən aprelin 2–nə qədər olan vaxt)
 Bu söz eyni mənada Bakı, Qazax, Şamaxı dialektlərində, Tovuz şivəsində, «soyuq» mənasında, Culfa, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.244).

Keçiməməsi I (İrəvan) – üzüm növü
Keçiməməsi II (Basarkeçər) – kökü yeyilən yabanı bitki

Keçkeçi (Hamamlı, Kalinino) – kol növü
 Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.244)

Keçisaqqalı (Vedi, Zəngibasarı) – yeməli yabanı bitki

Kertmen (Vedi) – kətmən

Keş (Meğri) – nəm

Keşdə (Qarakilsə) – gic

Keşgə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – kaş, kaş ki
 Bu söz eyni mənada Bakı dialektində, Cəbrayıl, Salyan, Cəlilabad, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.245)

Keşməx' I (Çəmbərək) – sönmək (ocağa, lampaya, çırağa aiddir)

Keşməx' II (Çəmbərək) – günahı bağışlamaq

Kem (Kalinino) – cil otdan hörülmüş kəndir

Ke və (Meğri) – bir ili tamam olmamış ayı balası

Key (Çəmbərək) – hər şeyi anlamayan, hər şeyə fikir verməyən; zəif düşüncəli, anlamaz

Keydar: Keydar olmaq (Çəmbərək) – əldən düşmək, yorulmaq

Keyran (Əştərək) – yoğın tir

Keyvənd (Basarkeçər, Çəmbərək) – içi ot və ya samanla doldurulub çul əvəzinə işlədilən palaz
Keyvənd eyni mənada Qazax dialektində, Yardımlı şivəsində, «payızda qoyunların belində qırılmayıb saxlanılan yun» mənasında Qazax dialektində, Gədəbəy şivəsində işlənir (2007, s.245).

Keyvir (Çəmbərək) – soyuq, sərin

Kəci (Meğri) – bişirilmiş barama
 Bu sözə eyni mənada *keji* formasında Bərdə şivəsində rast gəlinir (2007, s.244).

Kədo (Vedi, Zəngibasarı) – balqabaq

Kəf I (Çəmbərək, Qəmərli, Vedi, Zəngibasarı) – ət xörəyi bişirilən zaman üst hissəsində əmələ gələn köpük

Kəf II (Çəmbərək) – ərinmiş yağın dibində qalan çöküntü, torta

Kəf III (Qəmərli, Vedi, Zəngibasarı) – hiylə, kələk

ØKəf gəlməx' (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasarı) – kələk gəlmək

Kəf IV (Dərələyəz) – çaydanda, samovarda əmələ gələn çöküntü

Kəfkən (Çəmbərək) – səliqəsiz, daranmamış saç

Kəfgir I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasarı) – xörək bişirilərkən üzərində əmələ gələn kəfi yığımaq üçün alət, çömçə

Kəfgir II (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Əştərək) – tərs

Kəfrəm (Dərələyəz) – mitil

Kəhlix': Kəhliyi azmaq (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasarı) – mədəsi pozulmaq (normadan artıq yedikdə və həzmin normal getməməsi nəticəsində baş verir)

Kəj (Çəmbərək) – əyri

ØKəj bax:maq (Çəmbərək) – əyri baxmaq

Kəkələməx' I (Çəmbərək) – əsəbiləşmək, birisinin üstünə hücum çəkmək

Kəkələməx' II (Çəmbərək) – dili dolaşmaq, dili topuq vurmaq

Kəkəşdəmməx' (Meğri) – lovğalanmaq

Kəkil (Çəmbərək) – qırılmış başın ön hissəsində saxlanılan tük, tel

Kəkoy (Çəmbərək, Kalinino) – pəltək, dili şirin

Kəkül (Qarakilsə) – bax: kəkil

Kələ (Basarkeçər, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – iri buynuzlu erkək heyvan, buğa

ØKələyə gəlməx' (Vedi, Zəngibasarı) – cütləşmək həvəsində olmaq (iribuynuzlu heyvana aiddir)
 Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Ağcabədi, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.246).

Kələcoş I (Basarkeçər, Dərələyəz) – qurut, yağ, soğan və kartofdan hazırlanan xörək

Kələcoş II (Çəmbərək) – yağa qatılmış xəngəl suyu

Kələcoş III (Çəmbərək) – yağla qurudun qatışdırılmasından hazırlanan xörək növü

Kələcoş IV (Əştərək) – qurut ayranından bişirilən yemək

Kələcər (Çəmbərək) – çoxbilmiş

Kələçokuş (Basarkeçər) – qatığın ərinmiş yağa tökülməsindən hazırlanan yemək

Kələf (Çəmbərək) – yumaq

◊**Kələfi qarışmaq** (Çəmbərək) – işi duz gətirməmək

Kələfləməx' (Çəmbərək) – yumaqlamaq

Bu söz Füzuli şivəsində də işlənir (2007, s.247).

Kələx' I (Qarakilsə) – daş yığını

Kələx' II (Çəmbərək, Qarakilsə) – hiylə

◊**Kələx' gəlməx'** (Çəmbərək) – hiylə işlətmək

◊ **Kələyini kəsməx'** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – əldən slamaq

Kələx'ləməx' I (Meğri) – toplamaq, bir şeyi topa şəklində yığmaq

Kələx'ləməx' II (Çəmbərək) – aldatmaq

Kələk I (Dərələyəz) – yan tərəfləri daşla hörülmüş ağıl (heyvan salınan yer)

Kələk II (Dərələyəz) – daşlıq, daş topası

Kələkey (Qarakilsə) – yeni doğmuş heyvanın ilk südündən bişirilən yemək

Bu sözə eyni mənada Ordubad dialektində, Culfa, Laçın, Zəngilan şivələrində rast gəlinir (2007, s.247).

Kəlküm (Qarakilsə) – xeyirxah, işə yarayan

Kələməx' (Qarakilsə) – torpağı üzdən-üzdən qaşımaq

Kələntər (Meğri) – nəcib, alicənab

Kələntər eyni mənada Bakı dialektində işlənməklə yanaşı, Cəlilabad şivəsində «bilikli, çoxbilmiş», Bakı dialektində, Bərdə şivəsində «kök, sağlam» mənalarını ifadə edir (2007, s.247).

Kələpirt (Basarkeçər) – öz yağında bişirilən ət

Bu söz eyni mənada Gədəbəy şivəsində *kələfir*, *kələfir*, Göygöl şivəsində *kələpir* fonetik formalarında əksini tapır (2007, s.247).

Kələy (Qarakilsə) – bax: kələk I

Kəlin (Ağbaba, Çəmbərək, Hamamlı) – buynuzlu qoyun

Bu sözə eyni mənada Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrində (Qazax dialekti, Ağcabədi, Ağdam, Culfa, Füzulu,

Xocavənd, Kürdəmir, Qax, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələri) geniş şəkildə rast gəlinir (2007, s.248).

Kəlkün (Basarkeçər) – xeyirxah, qayğıkeş

Kəllah (Basarkeçər) – camış naxırı

Kəllə I (Çəmbərək) – evin yuxarı hissəsi

◊**Kəllə otax** (Çəmbərək, Qarakilsə) – yuxarıdakı, başdakı otaq, əsas otaq

Kəllə II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – başlı, savadlı, ağıllı

Kəllə III (Vedi, Zəngibasər) – dikbaş, yekəxana (adam)

Kəlləmanqo (Basarkeçər) – zökəm

Bu söz Qazax dialektində, Mingəçevir, Ucar, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənəni bildirir (2007, s.248).

Kəltə (Basarkeçər) – iri, gövdəli

Kəltə Bakı, Şamaxı dialektlərində, Gədəbəy, Xaçmaz, Şəmkir şivələrində «yaşlı, təcrübəli, dünyagörmüş» mənəsini bildirir (2007, s.248).

Kəltən (Basarkeçər, Çəmbərək) – bərkimiş, yumruşəkili torpaq, kəsək, qurumuş palçıq

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Qax, Tovuz, Zaqatala şivələrində *qaltan* fonetik formasında işlənir (2007, s.276).

Kəltən Qazax dialektində, Şəmkir, Tərtər şivələrində də işlənir (2007, s.248).

Kəm I (İrəvan) – pis nəzər

Kəm II (Çəmbərək) – az, yarımçıq

Kəm III (Hamamlı) – vəl

Kəm Şamaxı dialektində, Zaqatala şivəsində «heyvanlarda olan xəstəlik», Ordubad dialektində «sağanaq», Qazax dialektində «cilovun atın ağzına keçirilən dəmir hissə», Culfa şivəsində Hamamlı şivəsində olduğu kimi «vəl» mənalarında işlənir (2007, s.248–249).

Kəmçənək (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – əyri, qıyqacı (bax:mağa aid)

Kəmçix' (Çəmbərək, Əştərək) – gödək, yarımçıq

Kəmənd (Əştərək) – cərgə ilə düzülmüş sıldırım qayalar

Kəmərə (Meğri) – kəmər şəklində duman

Kəmləşməx' (Çəmbərək) – razılaşmaq

Kəmə:x' (Çəmbərək) – 1.kövrək, boş; 2.az

Kəmsix' (Çəmbərək) – itin başına bağlanan ip, zəncir

Bu sözə Qazax dialektində, Cəbrayıl, Xocavənd, Mingəçevir şivələrində «bağ, ip» mənasında rast gəlinir (2007, s.249).

Kəmsix'ləməx' (Çəmbərək) – boğazına ip bağlamaq

Kəndi (Çəmbərək) – öz

Kəndigəlmə (Çəmbərək) – öz-özünə bitən ot, əkilməmiş bitən bitki

Kəni (Meğri) – gənc, cavan

Kəngər (Çəmbərək) – yeməli yabanı bitki

Bu söz Təbriz dialektində eyni mənanı bildirir (Təbriz, s. 210)

Kəngəliş (Meğri) – mal-qaranın çətinliklə yediyi ot. keyfiyyətsiz qaba ot

Kəngigələn (Əştərək) – bax: kəndigəlmə

Kəpənəx' I (Basarkeçər) – qoyun xəstəliyi

Kəpənəx' II (Vedi) – öskürək

Kəpir (Əştərək) – suvarıldıqdan sonra torpağın bərkimiş üst hissəsi

Kəpriməx' (Ağbaba) – bərkimək

Kərdi I (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – lək, ləkin içi

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində (İraq, s.373), Təbriz diləktində (Təbriz, s. 210) də «lək» mənasında işlənir.

Kərdi II (Qarakilsə) – kvadrat şəkilli arx

Kərdiyar (Çəmbərək, Qarakilsə) – arpa ilə budğanın qarışığı

Kərdiyar eyni mənadada Bərdə, Cəbrayıl, Gədəbəy, Mingəçevir, Yevlax, Zəngilan şivələrində, *kərdigər* fonetik formasında Cəbrayıl şivəsində işlənir (2007, s.250).

Kərə I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – 1.qulaqsız qoyun (Çəmbərək); 2.buynuzsuz xırdaqulaq qoyun (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar)

Kərə II (Çəmbərək) – dəfə

Kərəcoş (İrəvan) – ət qovurması, soğan noxud ləpəsi, düyü, quru nanə, əzilmiş qurud və döyülmüş qoz ləpəsinin qarışığından bişirilən bozbaş, xörək növü

Kərələmməx' (Çəmbərək) – ora-bura baxmaq, döyükmək

Kərəm (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: kərə II

Kərəməz (Qarakilsə) – bax: körəməz

Kərən (Basarkeçər, Çəmbərək, Kəvər) – evin üstünə qoyulan yoğun ağac, tir

Kərən eyni mənadada Gəncə, Qazax dialektlərində, Daşkəsən, Goranboy, Göygöl, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, «cərgə, sıra» mənasında Füzuli şivəsində, «dəfə» mənasında Cəlilabad, Şərur, Yevlax şivələrində işlənir (2007, s.250–251).

Kərənti (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – dəryaz, ot biçmək üçün alət

Kərənti Gəncə, Qazax, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Culfa, Gədəbəy, Goranboy, Salyan, Şəmkir, Şərur, Tovuz şivələrində «dəryaz» mənasında işlənir (2007, s.251). Bu sözə eyni mənadada *kələntə* fonetik formasında Ordubad dialektində, Cəbrayıl, Culfa, Ucar şivələrində rast gəlinir (2007, s.247).

Kərəskə (Çəmbərək) – tövlədə və ya damda quzular üçün düzəldilmiş yer

◊Kərəskə kəsməx' (Çəmbərək) – tövlədə və ya damda quzu üçün yer düzəltmək

Kərəskə eyni mənadada Qazax dialektində, İmişli, Tovuz şivələrində, «xıngal» mənasında Qazax dialektində işlənir (2007, s.251).

Kərəvəng (Qarakilsə) – alacankeş

◊Kərəvəng qoymax (Qarakilsə) – narahat qoymaq, intizarda qoymaq

Kərgə I (Basarkeçər, Çəmbərək) – dövrələmə

◊Kərgə bağlamax (Basarkeçər, Çəmbərək) – dövrələmə oturmaq

Kərgə III (Çəmbərək) – dəstə (insana aid)

◊Kərgə bağlamax (Çəmbərək) – dəstə bağlamaq

Kərix' (Basarkeçər) – gödəkqol, qısa qadın geyimi

Kərki I (İrəvan) – tərəvəzin dibini yumşaltmaq üçün istifadə edilən alət

Kərki II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – dülgər aləti

Kərkincəx' (Hamamlı) – quş adı

Kərmə I (Basarkeçər, Dərələyəz, Vedi, Hamamlı) – mal pədaqogikayininin toplanıb qurudulduqdan sonra bel vasitəsilə kəsilən təzək

Kərmə II (Çəmbərək) – qış vaxtı qoyunların saxlandığı yerdən (tövlədən) bellə dördkünc formada kəsilib yanacaq üçün qurudulan təzək

Kərmə «təzək» mənasında eyni zamanda Qazax, Ordubad dialektlərində, Cəbrayıl, Cəlilabad, Füzuli, Kəlbəcər, Kürdəmir, Sabirabad, Salyan və Şərur şivələrində rast gəlinir (2007, s.251).

Kərt (Dərələyəz) – malın, keçinin buynuzundakı qırıq, qat

Kərtəmöz (Basarkeçər, Çəmbərək, Karvansaray) – yeni doğulmuş heyvanın ilk südüdüni bişirilən yemək

Kərtdeş (Vedi, Zəngibasar) – dikburun

Kərti (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – boyat, köhnəlmiş (quru çörək haqqında)

Kərtilməx' (Vedi, Zəngibasar) – üzə durmaq, üzə qayıtmaq, söz qaytarmaq

Kəsət (Dərələyəz) – az tapılan

Kəsə (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – kəsmə yol, qısa, yaxın yol

Kəsəx' (Çəmbərək, Kalinino) – bərkimiş torpaq parçası, kəltən

Kəsər (Qarakilsə) – qayçı

Kəsəmət (Çəmbərək) – pensiya

Kəsərri (Vedi, Zəngibasar) – sərt, cəsarətli, ötkəm (adam)

Kəsix' (Çəmbərək) – qohum, övlad

Kəsım (Hamamlı) – başlıq (qız köçərkən valideyninin oğlan evindən aldığı pul)

Kəsımət (Qarakilsə) – danışiq, razılıq

Kəsmət (Qarakilsə) – sərt

Kəsmət Qazax dialektində «pensiya», İmişli, Ucar şivələrində «sərt», Göyçay, Mingəçevir, Ucar şivələrində «qiymət» mənasını ifadə edir (2007, s.252).

Kəşan (Ağbaba) – dağdan öküzlə düz yerə çəkilən ot topası

Kəssək (Qəmərli, Zəngibasar, Vedi) – bərkimiş torpaq

Kəsöv (Vedi, Zəngibasar) – ucu yanmış yoğun ağac

Kətə (Basarkeçər, Kalinino) – qutab

Kətən (Basarkeçər) – ləpəsi yaxşı çıxan qoz

Kətən–köynək (İrəvan) – qoz növü

Kəv (Dərələyəz) – kürəkən

Kəvəx' (Hamamlı, Vedi, Zəngibasar) – kövrək daş

Kəvəng (Əştərək) – yüngül daş növü

Kəvəri (İrəvan) – qarpız növü

Kəvlə (Meğri) – tənəyi dik saxlamaq üçün yerə basdırılmış ağac

Kəvşən (Dərələyəz, Qarakilsə) – çöl, əkin əkilən və ya mal otarılan yer, sahə

Kığ (Basarkeçər, Hamamlı) – baldırğana bənzər yeməli bitki

Kığlamax I (Ağbaba) – örtmək, bağlamaq

Kığlamax II (Zəngibasar) – toplamaq, qalaqlamaq

Kıxmıx I (Çəmbərək) – müəyyən nəsilədən, tayfadan olan, sımşar

Kıxmıx II (Barana, Çəmbərək) – 1. ağac kəsərkən və ya odun doğrayarkən tökülən qırıntılar; 2. kiçik odun parçaları

Kılar (Basarkeçər) – yemək şeyləri saxlamaq üçün yerlər

Kılıf (Qarakilsə) – hasar altından keçən su yolu

Kırınanmax (Çəmbərək) – dolmaq, yığılmaq

Kırs (Qarakilsə) – qar uçuunu

Kırtız (Çəmbərək) – bir neçə il əkilməmiş sahə

Kırdazdamax (Çəmbərək) – yun ipin çıxıntılarını sürtüb hamarlamaq

Kırtızdamax eyni mənada Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Xocavənd, Oğuz şivələrində işlənir (2007, s.253) və Cəbrayıl şivəsində bu söz *kırtızdəməx'* fonetik formasında rast gəlinir (2007, s.256).

Kırza (Meğri) – tut ağacının yarpaqlı budaqlarından yığılıb bağlanmış bağlama

Kıtıra (Meğri) – boğaz heyvanın əmcəyindən çıxan maye

Kiçəşməx' (Əştərək) – bir–birinə salmaq

Kif (İrəvan) – çox qalan xörək və ya çörəyin üzünün torlanması

Kifsiməx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – 1.kiflənmək (Çəmbərək, Dərələyəz); 2.çirkəlmək; 3.qorxmaq (Əştərək)

Kirkirə (Əştərək) – əl dəyirmanı

Kikkə (Vedi, Zəngibasar) – ağac qabığında yumurulanıb bərkimiş şirə

Kikoy (Hamamlı) – dili şirin, pəltək

Kılar (Basarkeçər) – bax: kılar

Kilh (Meğri) – kürt (toyuğa aiddir)

Kilit I (Çəmbərək, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – qıfıl, açar

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində «qıfıl», «açar» mənasında həm *kilik*, həm də *kilid* formalarında işlənir (İraq, s.373).

Kilit II (Əştərək) – qapını bağlamaq üçün daldan keçirilən dəmir

Bu söz hər iki mənada Azərbaycan dialekt və şivələrində (birinci mənada Ordubad dialektində və Kürdəmir şivəsində, ikinci mənada Quba dialektində və Qax şivəsində) işlənir (2007, s.254).

Kilim (Çəmbərək, Əştərək) – qəzıl və ya yun qatışığından toxunmuş palaz

Kilitdəməx' (Çəmbərək) – qıfilla bağlamaq

Kilitkan (Qarakilsə) – qapını bağlamaq üçün daldan keçirilən ağac

Kilitkə (Qarakilsə) – ağacda olan yapışqan

Kilkə I (Basarkeçər, Hamamlı) – çay puçalı

Kilkə II (Qarakilsə) – yun darandıqdan sonra qalan yararsız, keyfiyyətsiz hissə

Kilkə birinci mənada Bakı dialektində, Göygöl, Oğuz, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, Ağcabədi, Ağdam, Cəbrayıl, Göyçay, Kürdəmir, Ucar, Şuşa, Zəngilan şivələrində «yun daranarkən yerə tökülən və darağın dişləri dibinə yığılan hissə, keyfiyyətsiz hissə», «daranmamış yün», məcazi mənada «daranmamış saç», Qazax dialektində, Mingəçevir, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «suda, neftdə, ərinmiş yağda olan çöküntü», Qazax dialektində «otun yumşaq hissəsi», Ağdərə şivəsində «yabanı ot» mənalarında işlənir (2007, s.254).

Kilkələmməx' (Çəmbərək) – şübhələnmək

Kin (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ki (bağlayıcı)

Kinə (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – həb, dərman

Kintirix'li (Hamamlı) – səliqəsiz, pinti

Kir (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çirk

Kiral (Çəmbərək) – anbar

Kirdar (Çəmbərək) – qüvvə, güc

Kirri (Çəmbərək) – çirkli (paltara və üzə, sifətə aiddir)

Kirə I (Meğri) – zoğ

Kirə II (Çəmbərək) – 1.kirayə; 2.haqq

Kirəş (Çəmbərək, Kalinino) – əhəng

Kirgit (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – xalça toxumaq üçün istifadə edilən alət, toxuculuq aləti

Kirgit Gəncə, Qazax, Quba dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Gədəbəy, Xaçmaz, Laçın, Şahbuz, Şəmkir, Tabasaran, Tərtər, Tovuz, Zəngilan, Zərdab şivələrində də eyni mənani bildirir (2007, s.255). Zaqatla şivəsində isə bu söz *qırqıt* fonetik formasında işlənir (2007, s.301).

Kiriməx' (Basarkeçər, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar, Hamamlı) – 1.susmaq, sakit olmaq; 2.sakitləşmək (ağladıqdan sonra)

Kiriməx' Şəki dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Laçın, Mingəçevir, Salyan, Şəmkir, Tərtər, Tovuz, Ucar, Yevlax, Gürcüstanın Borçalı şivələrində Qərbi Azərbaycanın Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı şivələrində ifadə etdiyi mənə ilə yanaşı, «kəsmək», «dayanmaq» mənasında da işlənir (2007, s.255).

Kirimiş (Çəmbərək) – sakit

Kirimişcə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – sakitcə, səssizcə

Kiriş (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – cəhrəni işlədən bağ, ip (qoyun və ya keçi bağırsağından hazırlanır)

Kiriş Gəncə dialektində, Cəbrayıl, Cənubi Azərbaycan, Kürdəmir, Qax, Salyan, Tovuz şivələrində Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək, Basarkeçər, Dərələyəz, Qarakilsə şivələrində ifadə etdiyi mənə ilə yanaşı, Gəncə dialektində «qoyun bağırsağından hazırlanmış bağ» mənasını da bildirir (2007, s.255).

Kirkit (Çəmbərək, Dərələyəz) – bax: kirkit

Kirkirə (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino, Vedi) – əl dəyirmanı, dəstər

Kirmiş (Çəmbərək, Əştərək, Kalinino) – bax: kirmiş

Kirmişçə (Çəmbərək, Əştərək) – bax: kirmişçə

Kirnas (Basarkeçər) – xəsis

Kirs I (Meğri) – buz, buz parçaları

Kirs II (Qarakilsə) – qırılmış qolun, ayağın bitişmə, birləşmə yerində əmələ gələn bərklik

◊Kirs bağlamax (Çəmbərək, Vedi) – bərkimək, möhkəmlənmək

Kirt (Vedi, Zəngibasər) – dəridə əmələ gələn qırış

◊Kirt dayanmax (Vedi, Zəngibasər) – qəfil hərəkətdən qalmaq

Kirt yarı (Vedi, Zəngibasər) – tən yarı

Kirtix' (Çəmbərək, Əştərək, Vedi) – işlədilmiş sabunun qalığı

Kirvə (Ağbaba, Çəmbərək) – sünnət olunan uşağı tutan adam

Kisgi (Əştərək) – yer qazmaq üçün ucu yonulmuş ağac
Bu söz Gədəbəy şivəsində «yeri çismək və ya qazmaq üçün hər iki ucu şiş, yonulmuş ağac» mənasını bildirir (2007, s.256).

Kisip (Meğri) – dəfinə, xəzinə, var–dövlət

Kitil (Meğri) – baramaqurduna vermək üçün qırılmış tut çubuqlarının kəsilib atılan yoğun və yarpaqsız hissəsi
Bu söz Şəki dialektində «tut ağacının xırda zoğu», Qax şivəsində «xəmir məmulatı» mənalarını bildirir (2007, s.257).

Kitirə (Meğri) – boğaz heyvanın əmcəyindən çıxan yapışqanlı sarı maye

Ko:x (Basarkeçər) – tikanlı bitkilərdən birinin adı

Kol (Kalinino) – meşə

Kola I (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – ucu olmayan mıx

Kola II (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – buynuzsuz keçi

Kola III (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – tarlada yayın istisində işçilərin daldalanması üçün tikili

Kolabasma: Kolabasma iş (Vedi, Zəngibasər) – başdan-sovdu görülən iş

Kolavat (Meğri) – kolu və ya ağacları qırılıb əkin sahəsinə çevrilmiş yer

Kom I (Çəmbərək) – qoyun, quzu salınan üstü örtülü yer, tövlə

Kom II (Çəmbərək, Meğri) – topa, dəstə

Koma (Çəmbərək) – dəstə (toplanmış bitkiyə aid)

Kontay (Qarakilsə) – bacarıqsız

Kontayi: Kontayı danışmax (Vedi, Zəngibasər) – kobud (ikibaşlı) danışmaq

Kontaylığ (Goruş, Qafan, Qarakilsə) – üzə durmaq, sözə bax:mazlıq

Kopallı (Basarkeçər) – kök, dolu (adam)

Kor (Goruş, Qafan, Qarakilsə) – küt, kəsməyən (kəsicilərlərə aid)

Kor dolma (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – ətsiz, yalnız düyü-dən ibarət olan dolma

Kora I (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Kalinino) – mıx, mismar

Kora II (Böyük Qarakilsə, Meğri) – kin, ədavət

◊Kora saxlamax (Böyük Qarakilsə) – kin saxlamaq

Kora III (İrəvan) – qanmaz

Korafəhim I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – aciz, bacarıqsız

Korafəhim II (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino) – zehinsiz, yaddaşı zəif

Koralmax (Basarkeçər) – yeyilib xarab olmaq, korlanmaq

Korxuşumax I (Çəmbərək) – darıxmaq

Korxuşumax II (Çəmbərək) – yorulmaq, yorulub əldən düşmək

Korkobud (Çəmbərək) – yöndəmsiz

Korrux (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – çətinlik, qıtlıq

◊Korrux çəx'məx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – çətinlik çəkmək, qıtlıq olmaq

Korruxlammax (Çəmbərək) – narahat olmaq

Korş (Çəmbərək, Kalinino) – küt (bıçağa, baltaya aid)

Korşalmax (Çəmbərək) – kəsərdən düşmək

Korşumax (Meğri) – doymaq
Kort (Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – bax: korş
Kortalmax (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – bax: korşalmax
Koruxmax (Əştərək) – gözü bax:a–bax:a bir şeyi görməmək
Koruxşumax I (Çəmbərək) – bax: korşalmax
Koruxşumax II (Çəmbərək) – sağalmaq (yaraya aiddir)
 Qazax dialektində bu söz «yorulmaq», «yorulub əldən düşmək» mənasını bildirir (2007, s.259).
Korun-korun (Çəmbərək, Vedi) – sakit-sakit, zəif-zəif (ocağa aid)
Koruş (Kalinino) – küt
 Bu söz Qazax dialektində, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də eyni mənanı bildirir (2007, s.259).
Kotanlə:ni (Basarkeçər) – böyük ləyən
Kotqa (Çəmbərək) – dəyə
Kotqalamax I (Çəmbərək) – bir yerə yığmaq, toplamaq
Kotqalamax II (Çəmbərək) – tikmək
Kotuğu: Kotuğu çarix (Çəmbərək, Hamamlı) – bağısız çarıq
Kosasaqqalı (İrəvan) – yemlk
Kosdamax I (Çəmbərək) – dəyə tikmək
Kosdamax II (Çəmbərək) – yığmaq
Kosut (Çəmbərək) – məhsul (bal) verməyən (arıya aid)
Kov:Kov deyil (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasar) – hesabdən deyil, nəzər alınmır
Kovuş (Qarakilsə) – böyük ağacların gövdəsində olan deşik
Ko:zar I (Çəmbərək) – döyüldükdən sonra taxılın arasında qalan əzilməmiş sünbül, sünbül qırıqları (dənin içində olur)
Ko:zar II (Çəmbərək, Qarakilsə) – arpa ilə buğdanın qarışığı
Köbəl (Dərələyəz) –zəncirə keçirilən həlqə
Köbəx'kəsmə (Çəmbərək) – valideynlər tərəfindən hələ anadan olmamış uşaqları adaxlama, ad eləmə
Köbər (Əştərək) – əkin yerinin yanında dik yer
Köçəl (Gorus) – xırmanda tamam döyülməyib əzilmiş halda qalan sünbül

Ködiyə:Ködiyə verməx' (Meğri) – qışlağı müvəqqəti qoyun sahələrinə kirayəyə vermək
Köftürəx' (Əştərək) – şar, heyvanın sidik kisəsi
Kökür (Çəmbərək) – iri qaşiq, kəfkir
Kö:x' (Basarkeçər) – yeməli bitki adı
Köx'ləməx' (Çəmbərək) – paltarı ilkin olaraq tikmək
Köx'lü I (Çəmbərək) – əsaslı
Köx'lü II (Çəmbərək) – əsilli-nəcabətli
Köx'lü-köməşdi (Çəmbərək) – yerli-dibli, tamam, bötövlük-də
Kök (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nəsil
Kökə (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – çörək növü (adi çörəkdən balaca olur)
Kökləməx' (Dərələyəz) – sırımaq (dərziyyə aid)
Köklü-köməşdi (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yerli-dibli, bütünlüklə
Kölgənəcx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kölgə yer
Kö:kür (Çəmbərək) – bax: kəfkir
ØKökür olmax (Hamamlı) –haldan salmaq, əldən salmaq
Kölgənəx' (Vedi) –kölgə yer, gün tutmayan yer
Köməşimax (Meğri) – köpmək
Köməşməx' (Çəmbərək) – 1.əl-ayağı iş tutmamaq, ruhdan düşmək; 2.soyuqdan donmaq
Köndələn I (Çəmbərək) – əyri-üyrü (yol barədə)
Köndələn II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – çəpəki, əyri
Köndələn III (Vedi, Zəngibasar) – böyrü üstə
Könəlgə (Meğri) – yardım, kömək
Köntöy (Çəmbərək, Hamamlı, Kalinino, Zəngibasar) – tərş, kobud
Köpbəcə (Basarkeçər, Çəmbərək) – yumurta və ya südlə unun qarışığından bişirilən şirin çörək məmulatı
Köpəşməx' (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri) – şişmək, köpmək, əldə, ayaqda yanma və s. nəticəsində şiş əmələ gəlmək, göyərüb qalxmaq

Körəməz (Çəmbərək, İrəvan) – südlə qatığın qarışığından hazırlanan yemək

Körkəməşdi (Çəmbərək) – yerli-dibli (bitkiyə aid)

Körrüköməşdi (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yerli-dibli

Körsələməx' (Çəmbərək) – közü bir yerə yığmaq

Kösöv (Dərələyəz) – kök yanmış ağac, yanmış odun parçası, yarımçıq yanmış ağac

Kötürüm: Kötürüm tüşməx' (Çəmbərək) – işsiz-gücsüz bir yerdə oturmaq

Kösöy (Çəmbərək) – bax: kösöv

Köşə (Dərələyəz, Kalinino, Qarakilsə) – çarıq tikmək üçün ip kimi nazik kəsilən gön; gönün qırağından çıxarılan sıyırım; çarıq tikmək üçün göndən nazik şəkildə kəsilmiş hissə, bağ.

Bu söz eyni mənada Qazax, Şəki dialektlərində, Ağdam, Culfa, Füzuli, Kürdəmir, Mingəçevir, Tərtər, Tovuz, Yevlax və Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.262).

Köşgə (Meğri) – kaş ki

Köşəqılış (Meğri) – insafsız

Kö:şən (Zəngibasar) –əkin sahəsi

Kötmül (İrəvan) – həddindən artıq kök, gödək adam

Kövər I (Çəmbərək) – təzə tikilmiş evin üstünə tökülmüş torpaq

Kövər II (Çəmbərək) – yeni tikilmiş tövlənin içərisində qalan torpaq

Kövər birinci mənada Qazax dialektində, Tovuz şivəsində, «dik yer» mənasında Qazax, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Bərdə, Göygöl, Kəlbəcər, Mingəçevir, Şəmkir, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.263).

Kövşən (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çöl, əkin əkilən və ya mal otarılan sahə, yer

Kövsənnix' (Qəmərli, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çəmənlik, kövşən yeri, zəmi

Köyrəx' I (Çəmbərək) – yumşaq, tez sınaq

Köyrəx' II (Çəmbərək) – hər şeydən tez təsirlənən

Köyrüməx' (Çəmbərək) – qurumaq

Köyüx' (Basarkeçər) – yeməli bitki adı

Közdəmə I (Çəmbərək) – köz üzərində bişirilən ət, kartof

Közdəmə II (Çəmbərək) – kömbə

Közəmə (Dərələyəz) – tikmə, çuxur, deşik yeri ip və ya sapla tikib doldurma

Kö:zər (Əştərək) – vəlin altında əzilməyən sünbül

Kuf (Qarakilsə) – yelləncək

Bu söz eyni mənada Ordubad dialektində və Şərur şivəsində də işlənir (2007, s.263).

Kulovat I (Meğri) – bax: kolavat

Kulovat II (Meğri) – tonqal

Kum (Meğri) – topa

Kumac I (Meğri) – küldə bişirilən çörək

Kumac II (Meğri) – qıvrılıb yatan ilan (ilan qıvrılıb yatarkən aldığı dairəvi vəziyyət)

Künkül (Çəmbərək) – bəldə olan əyrilik

Künküllü (Çəmbərək) – əyri bel, qozbel

Küçə (Basarkeçər, Çəmbərək) – 1.qazmanın girəcəyi (Basarkeçər); 2.evin həyəti (Çəmbərək)

Küçədalanı (İrəvan) – küçədən həyəətə daxil olmaq üçün ikiqapılı ev

Küdül (Çəmbərək) – gödək, balaca boy

Küər (Basarkeçər) – iki və ya üç illik dişi keçi

Küf (Qafan, Qarakilsə) – bax: kuf

Küfleylan (Qarakilsə) – 1.uşaq oyuncağı; 2.bax: küf

Küflə (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Vedi) – təndirə kənardan qoyulan nəfəslik, təndirin boru vasitəsilə hava çəkən yeri, külbə

Bu sözə eyni mənada Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Culfa, Laçın, Şərur, Şahbuz şivələrində (2007, s.265), *kiflə* fonetik formasında Ordubad dialektində və Culfa şivəsində (2007, s.254) rast gəlinir.

Küflən (Əştərək, İrəvan) – bax: kuf

Küfrüməx' I (Çəmbərək) – kökəlmək

Küfrüməx' II (Çəmbərək) – üstələmək, üstün gəlmək

Küjə (Gorus, Qayan) – zibillik

Küjəlix' (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – bax: küjə

Küjü (Çəmbərək) – hana ipi
Küjüləməx' (Çəmbərək) – hanaya ip keçirtmək
Kükün (Çəmbərək) – külfət
Kükünməx' (Çəmbərək) – sığınmaq, arxalanmaq
Külə (Gorus, Qafan) – quyruqsuz (itə aid)
Küləcə (Meğri) – qolunun ağzına və ya yaxasına xəz dəri qoyulmuş paltar ləbbadə
 Bu sözə eyni mənada Ordubad dialektində, Culfa və Tovuz şivəsində rast gəlinir (2007, s.266).
Küləş (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz) – 1.xırmana tökülən arpanın və ya buğdanın döyülməmiş hissəsi; 2.biçilmiş taxıl (sünbülü çıxarılmış saplaq)
Külfə I (Çəmbərək) – bax: küflə
Külfə II (Çəmbərək) – əhəng hazırlanan quyuda qoyulan kiçik baca
Külfət (Çəmbərək, Dərələyəz) – ailə üzvləri
Külk (Gorus, Qafan) – yunun keyfiyyətsiz hissəsi, yun təmizləndəndən sonra qalan hissə
Külləməx' (Çəmbərək) – sacı küllə suvamaq
Külsək (Əştərək) – kül tərəcik
Kültə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iri hissə
Kültələnməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kültə-kültə olmaq
Külücə (Meğri) – qısabudaqı tut ağacı
Kündar (Meğri) – baramaçı, barama qurdu bəsləyən
Kündə (Meğri) – qandalaq
Kündələnməx' (Qarakilsə) – şişib yumrulanmaq
Künə I (Meğri) – tut ağac zoğlarının yarpaqlarının barama-qurdu yedikdən sonra qalan ağac hissə
Künə II (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yumurtanın yastı tərəfi
Künə III (Çəmbərək) – 1.zəif, arıq; 2.bacarıqsız
Küngün (Ağbaba) – qozbel
Künkünnü (Çəmbərək) – beli əyri, qozbel
Küp (İrəvan) – sıxılmış üzüm cecələrindən sirkə çəkmək üçün yerə basırılmış qulpsuz saxsı qab

Küpə (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yağ və ya bal saxlamaq üçün saxsı qab
Kür (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə) – nadinc, dəcəl, ağlağan (uşağa aid)
◊Kürrixi' etməx' (Çəmbərək) – dəcəllik etmək
Kürdü (Çəmbərək) – bağırsız çarıq
Kürdü Ağdam, Beyləqan, Bərdə, Cəbrayıl, Laçın, Şuşa, Tərtər, Yevlax şivələrində «qolsuz qadın geyimi» mənasını bildirir (2007, s.268).
Kürə I (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Zəngilan) – qulaqsız qoyun
Kürə II (Çəmbərək) – uzun qulaqlı qoyun
Kürə Cəbrayıl, Füzuli, Kürdəmir, Qax, Salyan, Oğuz şivələrində «qulaqlı», «qısaqulaq qoyun» mənalarında işlənir (2007, s.268).
Kürütdəmə (Meğri) – tamamilə, bütünlüklə
Kürməşməx' I (Çəmbərək) – tutaşmaq
Kürməşməx' II (Ağbaba) – gündən qorunmaq
Kürnüşkə (Əştərək) – balığını qarnından çıxan yumurta, kürü
Kürnəc (Qarakilsə) – isti vaxtlarda qoyunların kölgələndiyi yer
Kürnəş (Əştərək, Dərələyəz, Qarakilsə) – günün qızmar vaxtı qoyunların bir yerə toplaşaraq başlarını bir-birinin kölgəsinə tutma
Kürnəşməx' (Çəmbərək) – günün ən qızmar vaxtlarında həddindən artıq sıxlaşmaq, günün təsirini azaltmaq məqsədilə bir yerə toplaşmaq (qoyunlara aiddir)
 Bu söz «istin təsirindən və ya müəyyən qorxu nəticəsində həddindən artıq sıxlaşmaq, bir yerə toplaşmaq (qoyunlara aiddir)» mənasında Bakı, Qazax dialektlərində Cəbrayıl, İmişli, Şəmkir, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.268).
Kürpüşdəməx' (Basarkeçər) – çalxamaq
Kürsəx' (Çəmbərək) – it sürüsü
◊Kürsəyə gəlməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – cütləşmək (itə aid)

Kürsü (Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – qışda təndirin üstündə qızınmaq üçün qurulmuş taxt

Kürt: Kürt tüşməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – müəyyən müddət ərzində yumurta üstündə daimi yatmaq (toyuğa, qaza aiddir)

◊**Kürt tüşməx'** (Çəmbərək) – yerindən qalxmamaq

Kürtük (Əştərək) – qarın çox toplandığı yer

Kürtyarması (Basarkeçər) – kiçik dolu

Kürüx' (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Vədi) – at balası

Kürüşnə (Qarakilsə, Vədi, Zəngibasar) – 1.kürü (Qarakilsə, Vədi, Zəngibasar); 2.toyuğun yumurtalığında bərkiməmiş, qabıqlanmamış yumurtacıqları (Qarakilsə)

Kürütdəməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – kürümək

Küsəmməx' (Çəmbərək) – qibtə etmək, həsəd aparmaq

Bu söz Ağdarə və Şəmkir şivələrində «arxalanmaq» mənasında şlənir (2007, s.269).

Küşdəməx' (Vədi, Zəngibasar) – toyuqları qabağa qatıb aparmaq, toyuqları qovmaq

Küşkü (Əştərək) – küləş

Küşküləməx' (Basarkeçər, Çəmbərək) – bir yerə toplamaq (qoyun sürüsü barəsindədir)

Küşəmal (Meğri) – kötək

Küt I (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino) – bacarıqsız

◊**Əldən küt** (Çəmbərək) – bacarıqsız

Küt II (Çəmbərək, Kalinino) – yaxşı kəsməyən

Küt III (Çəmbərək) – unlu kəpəkdən hazırlanmış mal-qara üçün yemək

Küt IV (Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – təndirə yapılmış xəmir kündəsinin tam bişmədən yumrulanaraq közüün üstünə düşərək bişən çörək

Kütah (Əştərək) – gödək

Kütdüşməx' (İrəvan) – yel xəstəliyi, revmatizm

Kütmüx' (Çəmbərək) – gödək, qısa

Küyləməx' (Çəmbərək) – qızışdırmaq

Küyqara: Küyqara töx'məx' (Çəmbərək) – hay-küy salmaq

Küy: Küy-kələx' (Çəmbərək) – fırıldaq

Küyləməx' (Çəmbərək) – qızışdırmaq

Küyqara:Küyqara töx'məx' (Çəmbərək) – hay-küy salmaq

Küz I (Basarkeçər, Dərələyəz, Qalakilsə, Meğri) – quzu saxlanılan üstü örtülü yer

Küz II (Meğri) – əkin sahəsində kiçik arx

Küz III (Ağbaba) – yuva

Küz IV (Çəmbərək) – payız

Küz M.Kaşğarının «Divan-lüğət it-türk» əsərində «payız fəslisi», «son bahar» mənasında (MK, I, s.341), Ordubad dialektində, İmişli, Qax, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «payız», Bakı, Ordubad dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Biləsuvar, Cəbrayıl, Cəlilabad, Kürdəmir, Şərur, Yardımlı, Laçın, Saatlı, Salyan, Şəmkir, Tovuz, Zəngilan, Zərdab şivələrində Qərbi Azərbaycanın Basarkeçər, Dərələyəz, Qarakilsə, Meğri şivələrində işləndiyi mənada (quzu saxlanılan üstüörtülü yer), Ordubad dialektində Meğri şivəsindəki kimi «əkin sahəsində kiçik arx», Quba dialektində, Cəlilabad, Füzuli, Göyçay, Xocavənd şivələrində «xı-sın və ya kotanın açdığı şırımla müəyyən hissələrə bölünmüş əkin sahəsi», «əkin sahələrini bir-birindən ayıran şırım, cızıq», Yardımlı şivəsində «dilim, qıça» mənalarında işlənir (2007, s.271).

Q

Qabax: (Çəmbərək) – alın

Dərbənd dialektində bu söz qabağ formasında işlənir (2007, s.272).

Qabax: stolu (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – stol

Qabaq-qənşər (Çəmbərək) – qarşı-qarşıya

Qabon (Ağbaba) – biçilərək toplanmış ot yığını

Qabarmax (Çəmbərək, Zəngibasar) – üzə ağ olmaq, söz qaytarmaq

Qabırğa: Qabırğası qalın (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – söz eşitməyən, qanmaz

Qabqıran (İrəvan) – xırda sarı çiçəkli bitki, lalə
Qablama (Zəngibasar) – saxta, qəlp
Qablamaqazan (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qapaqlı böyük qazan; bir–birinin içərisinə keçirilmiş bir neçə qazan
Qablıx (İrəvan) – qın (ülgüc, biz və s. üçün parçadan və ya dəridən tikilmiş qab)
Qacal (Meğri) – yaylaq, meşə ətrafında otlaq yer
Qaçığadurma (Çəmbərək) – oyun adı
Qada (Çəmbərək) – xəta, bəla
Qadax (Zəngibasar) – zarafat
Qadamax (Əştərək) – dirəmək
Qadarazu (Zəngibasar) – xidmətçi
Qadı (Çəmbərək, Kalinino) – lovğa, yaşıdan böyük danışan, çox danışan
Qadı–qadı (Çəmbərək) – yekə–yekə
◊Qadı–qadı danışmax (Çəmbərək) – yekə–yekə danışmaq
Qadız: Qadız olmax (Meğri) – gözləməkdən yorulmaq
Qafqan (Ağbaba) – saç
Qafqarannıx (İrəvan) – qaranlıq, lap qaranlıq
Qafsamax I (Ağbaba) – örtmək, basdırmaq
Qafsamax II (Dərələyəz) – mənimsəmək, ələ keçirmək
Qağ (Qarakilsə) – qığılcım
Qağa I (Çəmbərək) – ata
 Bu söz İraq–türkman ləhcəsinin Ərbil şivəsində də «ata» mənasını bildirir (İraq, s.375).
Qağa II (Çəmbərək) – qardaş
Qağan (Meğri) – igid
Qağazdammax (Qarakilsə) – lovğalanmaq
Qahmar (Çəmbərək) – tərəfdar
◊Qahmar çıxmax (Çəmbərək) – tərəfdar olmaq, tərəfini saxlamaq, müdafiə etmək
Qahmadar (Böyük Qarakilsə) – tərəfdar
Qax (Çəmbərək, Kalinino) – meyvə qurusu
Qaxac (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.qurumuş ərzaq (ətə aid); 2.suyu çəkilməmiş, qurumuş meyvə
Qaxarix (Çəmbərək) – qıtlıq, qəhətlik

Qaxar sözünün ifadə etdiyi məna «qıtlıq, qəhətlik» Cəbrayıl şivəsində *qoxurlulux* sözü ilə ifadə olunur (2007, s.307).
Qaxar–quxarrıx I (Çəmbərək) – quraqlıq
Qaxar–quxarrıx II (Çəmbərək) – qıtlıq
Qaxet I (Çəmbərək, Zəngibasar) – arıq, cansız (adam)
Qaxet II (Çəmbərək) – quru
Qaxı (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – əsas olmayan şər sözlər
Qaxınc (Çəmbərək, Kalinino, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – başa qaxılan söz, üzə vurulan tənə, cyib
Qaxmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – demək, üzə vurmaq, tənə etmək
Qaj (Çəmbərək) – əkin yerinin arasında qalan xam hissə
Qajımax (Çəmbərək) – əsəbiləşmək, işi düyünə salmaq
Qajırğa: Qajırğa elməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – adət etmək, vərmiş etmək
Qaqa (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – hər növ şirniyyat
Qaqqanax:Qaqqanax çəx'məx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar)– ucadan gülmək, şaqqanaq çəkib gülmək
Qa:l (Çəmbərək) – razı
◊Qa:l olmax (Çəmbərək) – razı olmaq
Qalax (Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək, Vedi) – təzək, kərmə yığını (təzəyi və ya kərməni üst–üstə qüllə şəkilli yığmaq)
Qalaxlamax I (Çəmbərək) – qabı ağzına qədər doldurmaq
Qalaxlamax II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – üst–üstə yığmaq
Qalamax (Çəmbərək) – yandırmaq
◊Altından qalamax (Çəmbərək) – qızısdırmaq
Qalammax (Hamamlı) – sevinmək
Qalarqı (Çəmbərək) – qalan (adam)
Qalet (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – peçənya
Qalın (Əştərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – çörək növü (sacda və ya təndirdə bişirilir)
◊Qalın adam I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – canı bərk, işə davamlı (adam)
◊Qalın adam II (Çəmbərək) – söz təsir etməyən

Qalın geyinməx' (Çəmbərək) – isti paltar geyinmək
Qallax I (İrəvan) – yumru, əyri-üyrü xiyarlar
Qallax II (Zəngibasarı) – badımcan
Qaltan: Qanına qaltan olmaq (Çəmbərək, Əştərək) – öz qanına batmaq, qanına bulaşmaq; faciəli şəkildə ölmək
Qəlyangülü (Basarkeçər) – yabanı bitki adı
Qalmıx (Meğri) – sırtıq
Qamarlamaq (Çəmbərək, Zəngibasarı) – tutmaq, qovaraq qucaqlayıb tutmaq
Qamaşısız (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – utanmaz, heç kimdən çəkinməyən
Qamaşmaq I (Çəmbərək, Qarakilsə) – qorxmaq
Qamaşmaq II (Çəmbərək) – gözünü qiymaq (gün düşəndə olur)
Qamaşmaq III (Əştərək) – əl-ayağı iş tutmamaq, keyləşmək
Qamaşmaq IV (Çəmbərək) – dişdə müəyyən əlamət əmələ gəlmək (turş meyvə yeyəndə yaranır)
Qamqalax (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, Qarakilsə) – odun qırıntısı
Qanatma (Vedi, Zəngibasarı) – saqqız növünün adı
Qanatmaq (Əştərək) – saqqız tutmaq
Qanbağır: Qanbağır olmaq (Çəmbərək, Vedi, İrəvan, Zəngibasarı) – qorxmaq, ürəyi üzülmək
Qanbur (Vedi) – qozbel
Qancalmaq (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Karvansaray) – arıqlamaq, zəifləmək, taqətdən düşmək
Qancıx (Çəmbərək) – 1.dişi it; 2.həyasız (qadına aiddir)
Qançıl (Çəmbərək, Əştərək) – bax: qançır
Qançır (Çəmbərək) – sətəlcəm
Qançır olmaq (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – sətəlcəm olmaq
Qançırğa (Çəmbərək) – xurcunun ağzını bağlamaq üçün hazırlanmış qotazlı ip
Qandat (Meğri) – carçı
Qandırmaq (Çəmbərək) – 1.başa salmaq, anlatmaq; 2.öyrətmək (mənfi mənada)

Qanıx (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – qana həris, qana susamış
 Bu sözün Qazax dialektində, İmişli, Kürdəmir, Mingəçevir, Şəmkir, Tovuz, Ucar sivələrində eyni mənada işləndiyini görmək olar (2007, s.277).
Qanıxmaq (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – qana susamaq, hərislənmək
Qanırmaz (Dərələyəz, Vedi, İrəvan, Zəngibasarı) – burmaq, arxaya əymək (ələ, ayağa aiddir)
Qanırmaz (Çəmbərək, Dərələyəz) – əli, qolu burmaq, tərsinə ağrı verici formada əymək, çevirmək
 Bu sözə Qazax dialektində, Gədəbəy, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.277).
Qanırtaxlamaq (Çəmbərək) – vurmaq
Qan:Qana düşməx' (Çəmbərək) – günahkar olmaq, davaya düşmək
Qanqırmaq (İrəvan) – bax: qanırmaz
Qanqirtmaş (Çəmbərək) – tərs
Qanqirt (Meğri) – işləmək, qabiliyyəti olmayan
Qanmaq (Çəmbərək) – anlamaq, başa düşmək
Qanouz (Qarakilsə) – 1.qoz qabığı; 2.pərçə növü
Qanov (Vedi) – kiçik arx (həyət çəpəri ilə yol arasında olur)
Qanoy (İrəvan) – xüsusi həyətlərdə arovlı suyu tökmək üçün qazılmış quyu
Qantar I (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – çəki aləti, iri tərəzi
 Bu söz İraq-türkmən ləhcəsində «tərəzi» mənasında işlənir (İraq, s.376).
Qantar II (Ağbaba, Əştərək, Vedi, Zəngibasarı) – uclarında vedrə asmaq üçün çəngəli olan çiyin ağacı
Qantarğa (Çəmbərək) – yüyən
Qantəpər (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – yabanı bitki adı
Qanrılmaq (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – çevrilmək, dönmək, geriye dönmək
Qapalamaq (Çəmbərək) – tutmaq

Qapax (İrəvan) – şaftalı növü
Qapaxlı (Çəmbərək) – qapaqlı qazan
Qapaz (Çəmbərək, Kalinino) – əlin içi ilə vurulan zərbə
Qapazdamax I (Çəmbərək) – əllə vurmaq
Qapazdamax II (Çəmbərək) – ələ keçirmək
Qapı (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – həyət, həyət-
 baca
Qapıbasması (Basarkeçər, Çəmbərək, Zəngibasar) – gəlini
 oğlan evinə apararkən qız evində gəlin çıxan qapının ağzında
 durub alınan hədiyyə, pul
Qapıdan (Meğri) – sırtıq
Qapıkəsdi (İrəvan, Vedi) – bax: qapıbasması
Qapıpusma (Çəmbərək) – Novruz bayramında, ilin axır çər-
 şənbəsində bağlı qapı arxasında evdəki danışqların gizlicə
 dinlənilməsi, qulaq falı
Qapıpusdu (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: qapıpusma
Qapışmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – savaşımaq, tutaşmaq
Qapızax (Meğri) – tikanlı kollardan qayırilmiş kaha qapısı
Qapla (Meğri) – güclü
Qaput (İrəvan) – çöl quşu adı
Qara I (Qarakilsə) – yeri şumlamaq üçüq ilk dəfə salınmış
 bir parça əkənək (heran)
Qara salmax (Qarakilsə) – ilk heran salmaq
Qara II (Çəmbərək) – yazı, oxu
QGözü qarada qalmax (Çəmbərək) – çox yazmaq, çox oxu-
 maq
Qara:Qarıyı qarıya tutmax (Çəmbərək) – güzəştə getmə-
 mək
Qara yel (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şimaldan əsən külək
Qara Bakı, Şamaxı dialektlərində, İsmayılı, Kürdəmir,
 Mingəçevir, Salyan şivələrində «xuruş (plovda)», Zəngilan şivə-
 sində «12 dərz (taxıl)», Mingəçevir şivəsində «adambaşına bölün-
 müş torpaq sahəsi», İsmayılı, Ucar şivələrində «mürəkkəb»
 mənalərini bildirir (2007, s.278).
Qara arpa (Dərələyəz) – arpa növü
Qarabağır (Çəmbərək) – qaracıyər

Qarabatdax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – aralarında qızıl
 olan qara muncuqlu boyunbağı
Qarabəz (İrəvan) – bax: qarabəniz
Qarabəniz (Çəmbərək, İrəvan) – qara yanız
Qarabölük (Əştərək) – canavar sürüsü
Qaraca (Basarkeçər) – xəstəlik adı (malın dilində olan xəstə-
 tətlik)
Qaracadil (Basarkeçər) – bax: qaraca
Qaracadil olmax (Basarkeçər) – xəstələnmək, malın dilin-
 də olan xəstəliyə tutulmaq
Qaraçalı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tikan növü
Qaraçı I (Basarkeçər) – xəsis
Qaraçı II (Çəmbərək) – davakar, araqarışdıran, həyasız
Qaraçöp (Basarkeçər, Çəmbərək) – dincə qoyulmuş əkin
 yeri
Qaraçöp qalmax (Basarkeçər) – dincə qalmaq
Qaradam I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – daxma
Qaradam II (Çəmbərək) – yerdən qazılan dam
Qaradavan (Çəmbərək) – uğursuz (adam haqqında)
Qaradiş (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) –
 üçillik erkək davar
 Bu söz «3-dən yuxarı yaşı olan erkək qoyun» mənasında Or-
 dubad dialektində, Beyləqan, Biləsuvar, Culfa, Füzuli, Kürdəmir,
 Şərur, Tərtər şivələrində işlənir (2007, s.279).
Qarağan (İrəvan) – payızda yetişən ot
Qarağasa (Çəmbərək) – qarışıqlıq
Qaraqayş (Çəmbərək) – kotana, cütə qoşulan heyvanların
 birinci cütü
Qaraqayış I (Dərələyəz) – kotana cütə qoşulan üç cüt öküz-
 zün arxadan ikinci cütü
Qaraqayış II (Ağbaba) – qoşulan öküzlərin üçüncü cərgəsi
Qaraqayış III (Çəmbərək) – çox işləyən, işdə dözümlülük
 göstərən
 Üçüncü mənada işlənən qaraqayış Qazax dialektində, Yar-
 dımlı, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «dözümlü, ağır işə tab gətir-
 rən» mənasını bildirir (2007, s.280).

Füzuli, Salyan, Zəngilan şivələrində qaratulux «barama qurdunda olan xəstəlik adı» mənasını ifadə edir (2007, s.281).

Qaravəlli (Qarakilsə) – lağ, məsxərə

◊**Qaravəlli eləməx'** (Qarakilsə) – lağ etmək

◊**Qaravəlliyyə qoymax** (Qarakilsə) – lağa qoymaq, məsxərəyə qoymaq

Qarayaxa (Çəmbərək) – həyasız, dalaşqan

Qarayandı (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – qaramtıl, qarabəniz

Qarayanıx (İrəvan) – 1.zəhmətkeş, kasıb; 2.başu bəlalər çəkmiş (adam)

Qarayanız (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – qarabəniz

Qarayara (Çəmbərək) – heyvanlarda olan xəstəlik

Qarayel I (Dərələyəz) – şimaldan əsən külək

Qarayel II (Əştərək) – xəstəlik adı

Qarayellin (Basarkeçər) – heyvanlarda olan xəstəlik

Qarayellə (Əştərək) – çilikağac oynunda çiliyə vurmanın bir növü

Qarayer (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – məzar, qəbir

Qarayola (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – cəhənnəmə ki

Qarazirtıx (Zəngibasər, Vedi) – cybəcər, kifir, qapqara adam

Qarcaşmax I (Çəmbərək, Zəngibasər) – gərnəşmək

Qarcaşmax II (Çəmbərək, Əştərək) – ürəyi bulanmaq, ürəyi ağrımaq

Qardammax I (Çəmbərək, Hamamlı) – qaşınmaq

Qardammax II (Çəmbərək) – çətinliklə otlamaq, otu az olan yerdə otlamaq (heyvanlara aiddir)

Qardaşdıx I (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – toyu olan oğlanın yanında duran şəxs, sağdıx

Qardaşdıx II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – dost

Qarğa duzu (Əştərək) – daş növü

Qarğasa (Çəmbərək) – səs-küy

Qarı I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – qolun dirəkədən yuxarı hissəsi

Qaraqazan (Vedi, Zəngibasər) – qatarın paravozu

Qaral (Qarakilsə) – qayda, cür

Qaralamax I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – xüsus olaraq diqqətdə saxlamaq

Qaralamax II (Çəmbərək) – gizlicə bir şeyin yerini müəyyənləşdirmək

Qaralamax Şamaxı dialektində, Kürdəmir şivəsində «fikirləşmək», «gözlərini zilləmək», «adını haqq-nahaq pislyə çəkmək», «haqqında pis fikir yaratmaq» (bu mənada Daşkəsən şivəsində də rast gəlinir), Bərdə şivəsində «qaralmaq», «tikandan çəpər çəkmək» mənalarında işlənir (2007, s.280).

Qaralammax I (Çəmbərək, Karvansaray) – fikirləşmək

Qaralammax II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – şübhələnmək

Qaralammax III (Qarakilsə) – qorxmaq

Qarama I (İrəvan, Çəmbərək, Zəngibasər) – 1.qapaz, əl ilə başa vurulan zərbə; 2.əl ilə qarğış

Qarama II (Qarakilsə) – bataqlıq

Qaramat (Calaloğlu, Kalinino) – qüssə,dərd

Bu söz Qazax dialektində, Gədəbəy, Göyçay, Kürdəmir, Qax, Salyan, Yardımlı şivələrində «dərd, qəm, qüssə», «dərdli, qəmli» mənalarında işlənir (2007, s.280–281).

Qaramət: Qaramət basmax (Qarakilsə) – 1.qara basmaq; 2.dərd, qəm basmaq

Qarantırax (Zəngibasər) – qaranlıq, zil qaranlıq

Qarao:lçu (Çəmbərək) – gözətçi

Qarao:nlü (Çəmbərək) – bədbəxt, talesiz

Qarapər (Əştərək) – əzilmiş dırnağın, dərinin altına yığılan qan

Qarapərə:Qarapərə salmax (Çəmbərək)–aranı qarışdırmaq

Qarasuran (Meğri) – uzunçu, müxtəlif mənasız suallarla adamı yoran

Qarasağa (Çəmbərək) – qarışıqlıq

Qaratəpməcə (Çəmbərək) – hədə, hədə-qorxu

◊**Qaratəpməcə gəlməx'** (Çəmbərək) – hədə-qorxu gəlmək

Qaratulux (Çəmbərək) – döyülmə nəticəsində bədəndə əmələ gələn yara (içerisində suya bənzər maye olur)

Qarı II (Çəmbərək) – qoca, yaşlı qadın
Qarixmax (Çəmbərək) – karıxmaq
Qarım (Hamamlı) – dəyənin, alaçıqın içinə su dolmaması üçün ətrafında qazılmış kiçik arx
Qarimax (Çəmbərək, Kalinino) – qocalmaq
Qarinqarta (Çəmbərək, Zəngibasarı, Vedi) – heyvanın içalattı (böyrəyi, ciyərləri, ürəyi və s.)
Qarinnamax (Çəmbərək) – divarın orta hissəsindən qabarmaq, şişmək, uçub-dağılmaq həddində olmaq
Qarınöylü (Çəmbərək) – kinli
Qarqaduzu (Qarakilsə) – yarımşəffaf kristal maddə
Qarqara I (Çəmbərək, Karvansaray) – axar suyun üzərində nazik buz təbəqəsi
Qarqara II (Basarkeçər) – şərbət
Qarqara III (Çəmbərək) – itin zənciri keçirilən məftil, hər ucu ağaca və ya dəmirə bağlanmış məftil
Qarqara IV (Əştərək) – yazda qar əriyən zaman bərk yağış yağanda boz-bulanlıq köpüklü gələn sel
Qarqasuyu (Qarakilsə) – yağışdan sonra iri daşların çökək yerlərində qalmış su
Qarlıx (Qarakilsə) – iynə, sap və s. saxlanılan qab
Qarmalamax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – tutmaq, qamarlamaq
Qarnax (Çəmbərək, Karvansaray) – çökək yer
Qarnıyarıx (Vedi, Zəngibasarı) – yeməli yabanı bitki
Qaromax (Qarakilsə) – qatlamaq
Qaroy (Çəmbərək) – kor, zəif görən
Qarpımmax (Çəmbərək, Karvansaray) – çətinliklə otlamaq
Qarpmax (Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək) – dişləmək, tutmaq (ata və dəvəyə aiddir)
Qarrax (Əştərək) – tövlədə qarı əridib suya çevirmək üçün düzəldilmiş yer
Qarramax (Zəngibasarı) – ağarmaq (sudan çox istifadə edilməsi nəticəsində əl ağappaq olur)
Qars (Qarakilsə) – ciyə
Qarsmax I (Qarakilsə) – qatlamaq, gödəltmək, daraltmaq
Qarsmax II (Çəmbərək) – ütmək

Qarsaxlammax (Çəmbərək) – içi yaxşı bişmədən üzü yanmaq (çörəyə aiddir)
Qarsalamax (Ağbaba, Çəmbərək) – yandırmaq
Qarsalanmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – bax:qarsaxlamax
Qarsımax (Dərələyəz) – qızarmaq, yanmaq (dəriyə qaynar suyun tökülməsindən, çörəyə təndirin alovunun vurmasından əmələ gəlir)
Qarsmax (Vedi, Zəngibasarı) – gödəltmək, daraltmaq
Qart I (Çəmbərək) – çoxbilmiş
Qart II (Çəmbərək) – yaşlı, yaşca böyük
Qart-qart danışmax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – dünyagörmüş yaşlı adamlar kimi danışmaq
Qart Qazax, Ordubad dialektlərində, Göyçay, Qax, Mingəçevir, Salyan şivələrində «lovğa», Dərbənd, Quba dialektlərində, Xaçmaz şivəsində «bütöv», Bakı dialektində «bərk, sərt», Qazax, Şəki dialektlərində, Salyan, Yardımlı şivələrində «çoxbilmiş» mənalarını ifadə edir (2007, s.284).
Qartalanqaz (Vedi, Zəngibasarı) – təndirdə çörəyin quruyub bozarması
Qartalmax I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – bərkimək, vaxtı keçmək, gödəltmək (bitkilərə aiddir)
Qartalmax II (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasarı) – yaşlanmaq, qocalmaq
Qartdanqaz (Çəmbərək, Zəngibasarı) – 1.quru; 2.bərk, möhkəm (parçaya aiddir)
Qartdammax (Çəmbərək, Kalinino) – qaşınmaq
Qartımış (Çəmbərək) – ərə getməmiş
Qartmax I (Qarakilsə) – qazanın dibində olan qazmaq
Qartmax II (Qarakilsə) – başda olan qabıq
Qasdırmmax (Çəmbərək) – gödəltmək
Qasmax (Çəmbərək, Əştərək) – paltarın artıq hissəsini tikmək, uzun paltarı qatlayıb tikmək; bədənə böyük olan paltarı daraltmaq
Qasnax I (Ağbaba) – çəlləyin, araba təkərinin, ələyin sarğısı
Qasnax II (Çəmbərək, Əştərək) – ələk və ya xəlbinin yanı, taxta hissəsi

Qaş I (Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək, Hamamlı, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – dağın, təpənin hündür yeri; dərənin yuxarı hissəsinin kənarı

Qaş II (Qarakilsə, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yəhərin dalında və qabağında aypara şklində olan dik, çıxıq

Qaşıxaşı (Vedi, Zəngibasar) – sulu xörək (qovurma və ələyəzlə bişirilir)

Qaşxəngəl (Zəngibasar) – yemək növü

Qaşıxəngəli (Basarkeçər) – sulu xörək

Qaşıxlıx (Basarkeçər, Hamamlı) – qaşlıq torbası

Qaşqa I (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı, Kalinino) – alın

Qaşqa II (Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – heyvanların alında olan ağ ləkə

Qaşqalaşmax (Çəmbərək) – dalaşmaq

Qatağac (Əştərək) – az olanı çox olana qatışdırma

Qatar I (Qarakilsə) – patrondaş

Qatar II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – Novruz bayramında çox sayda yumurtaların sıra ilə düzülərək döyüşdürülmə forması

Qatdalamax (Vedi, Zəngibasar) – qatlamaq

Qatdama (Çəmbərək, Kalinino, Vedi) – yağda bişirilən qat-qat şklində qoğal, yağda bişirilən və üzərinə şəkər tozu tökülən şirniyyat

Qatığaşı (Basarkeçər, Vedi, Zəngibasar) – dovğa, ayranaşı

Qatırramax I (Çəmbərək, Meğri) – tez-tez getmək, hərəkət etmək

Qatırramax II (Meğri) – bədəndə gicişən yeri ağızla qaşımaq (heyvanlara aiddir)

Qatqat (Çəmbərək, Qarakilsə) – həzm orqanı (gövsəyən heyvanın qarnı ilə qursağı arasında olur)

Qatqat eyni mənada Cəbrayıl, Kürdəmir, Şəmkir, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.286).

Qatma (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – ip, nazik ip, kəndir

Qatmax (Çəmbərək) – qarışdırmaq

Qatmaşüiyər (Çəmbərək) – qarışıq, qatmaqarışıq

Qatöylət (Çəmbərək) – təzyiqli nəticəsində günahlandırma

Qatöylət etməx' (Çəmbərək) – təzyiqli nəticəsində günahlandırmaq

Qavax I (Çəmbərək) – alın, üz

Qavax II (Çəmbərək) – ön tərəf

Qavazax I (Meğri) – yüngül (yük)

Qavazax II (Ağbaba) – boş

Qavqarmax (Çəmbərək, Karvansaray, Kalinino) – yığışdırmaq, yerləşdirmək; qablamaq

Qavqarmax Şəki dialektində, Cəbrayıl, Gədəbəy, Şəmkir, Gürcüstanın Borçalı şivələrində (2007, s.287), *qabğarmax* fonetik formasında Oğuz şivəsində (2007, s.272) eyni mənada işlənir.

Qavırğa (Ağbaba) – qovurulmuş taxıl

Bu söz Şəki dialektində «kirəmit düzmək üçün evin üstünə üfəyi qoyulan taxta, ağac» mənasını bildirir (2007, s.287).

Qavlama (Zəngibasar) – qəlp, saxta

Qavlıx (Qarakilsə) – iynə sancılan yastıqça

Qavsara (Zəngibasar) – ağac qabığından və ya çubuqdan toxunmuş səbət

Qavzamax (Dərələyəz) – qaldırmaq

Bu söz eyni mənada Naxçıvan qrupu dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.288).

Qayda (Basarkeçər) – araba oxunu banı ilə birləşdirən hissə

Qaydalamax (Çəmbərək) – ahəng tutmaq (musiqiyə aiddir)

Qayıx (Hamamlı) – məfrəşin ağzına vurulan naxış

Qayıxmax I (Çəmbərək) – qarışmaq

Qayıxmax II (Çəmbərək) – karışmaq, təntimək

Qayım:Qayım-qədim (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – əbədi, daimi, möhkəm, bərk

Qayım-qədim olmax (Çəmbərək) – əbədi olmaq (insana aid)

Qayırmax (Çəmbərək) – hazırlamaq, düzəltmək

Qayışbaldır (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – arıq, dözümlü (adam)

Qaynama (Zəngibasar) – bulaq

Qaynarrama (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qab-qacağı qaynar su ilə yumaq

Qaynaşma (Çəmbərək) – qarışıqlıq
Qaynaşmax (Çəmbərək) – qarışıqlıq olmaq
Qaysafa (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ərik qurusundan hazırlanan yemək (halvaya oxşayır)
Qaysax I (Çəmbərək) – yara sağalan vaxtı üstündə əmələ gələn nazik quru təbəqə
Qaysax II (Çəmbərək) – nazik buz təbəqə
Qaysax bax:lamax (Çəmbərək) – buz bağlamaq
Qaysaxlamax I (Kalinino) – süd qaynayan zaman üzündə yağlı təbəqə əmələ gəlmək
Qaysaxlamax II (Çəmbərək, Kalinino) – nazik formada buzlamaq
Qaysar (Çəmbərək, Əştərək) – soyuqdəymə, sətəlcəm (tərləyəndən sonra soyuqdan yaranır)
Qaysarramax (Çəmbərək) – soyuqlamaq, sətəlcəm olmaq
Qaysava (Basarkeçər, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qaysıdan (ərikdən) yağda bişirilən xörək
Qaytarma (Çəmbərək) – musiqi havası
Qazabaşdıran (İrəvan) – düşməndən qorunmaq üçün həyətlərdə qazılan enli dərin xəndək, səngər
Qazalax (Dərələyəz) – kəkilli torağay
Qazanqulpu (Basarkeçər) – yeməli yabanı bitki
Qazayağı (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki
Qazıx I (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – arabanın yanlarını (laydırını) saxlamaq üçüq qollara üfqi birləşdirilmiş taxta
Qazıx II (Ağbaba) – hörüyün ucuna bağlanan və yerə çalınan iri mıxça
Qazmax I (Çəmbərək) – çörək küt gedəndən sonra təndirin divarında qalan nazik təbəqə
Qazmax II (Çəmbərək) – plovun dibinə yapışmış qurumuş, qızarmış hissə (undan, yumurtadan hazırlanıb plovun altına salınan, qızardılan lavaş)
Qəc (Meğri) – qardaş
Qəcar (Meğri) – yaylaq, meşə ətrafında otlaq yer
Qəcəl I (Qarakilsə) – yabanı bitki adı

Qəcəl II (Qarakilsə) – susuz yer
Qəcəl III (Qarakilsə) – hündür yer
Qəcələ I (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – sağsağan
Qəcələ II (Vedi, Zəngibasar) – çox danışan
Qəcəmədaş (Vedi, Zəngibasar) – beşdaş (beş xırda yumru daşlarla oynanılan uşaq oyunu)
Qəcər (Qarakilsə) – quzğun
Qədəcər (İrəvan) – təzə paltar və ya parça, lap təzə paltar
Qəddəməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yonmaq, çərtmək (kardaşa, ağac parçasına, çubuğa aiddir)
Qəfə (Qarakilsə) – çayxana
Qəfədan (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çaydan
Qəfri: Qəfri alınmax (Əştərək) – əl-ayağı iş tutmamaq
Qəhət (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – tapılmayan
Qəhəti çıxmax (Çəmbərək) – tapılması mümkün olmamaq
Qəhmədar (Meğri) – tərəfdar
Qəhmər (Çəmbərək) – tərəfdar
Qəhmər çıxmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – tərəfini saxlamaq, tərəfdar çıxmaq
Qəhmər durmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – tərəfdar durmaq, tərəfini saxlamaq
Qə:xmax (Çəmbərək) – karıxmaq, tənitmək
Qə:xməc: Qə:xməc etməx' (Zəngibasar) – karıxdırmaq
Qəjəl I (Qarakilsə) – bax: qəcəl II
Qəjəl II (Qarakilsə) – bax: qəcəl III
Qəjiməx' (Çəmbərək) – əsəbiləşmək, acağı tutmaq; tərsləşmək
Qəlbi (Ağbaba, Qarakilsə) – hündür, uca
Qələ (Meğri) – dəfə
Qələmə I (Hamamlı) – tikan
Qələmə II (Zəngibasar) – qovaq ağacı
Qələqəzən (Meğri) – yelləncəyin bir növü
Qəlif (Çəmbərək) – keçə
Qəlip (Qarakilsə) – bax: qəlif
Qəmbər (Vedi) – ağlağan

Qəməlti (Ağbaba, Çəmbərək, Hamamlı, Qarakilsə, Qəmərli, Zəngibasar) – iri bıçaq, qatlanmayan iri bıçaq

Qəməlti Azərbaycan dialekt və şivələrində geniş formada işlənir. Bu söz «böyük bıçaq» mənasında Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Ağsu, Bərdə, Biləsuvar, Cəbrayıl, Culfa, Şirvan, Füzuli, Gədəbəy, Göyçay, İmişli, Kəlbəcər, Salyan, Şərur, Ucar, Yardımlı, Zəngilan, Zərdab şivələrində işlənir (2007, s.292).

Qəmrel (Ağbaba) – vəkalətnamə, inanış

Bu söz *qəmərən* fonetik formasında Biləsuvar və Salyan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.292).

Qənah: Qənah olmaq (Əştərək) – kifayətlənmək, qane olmaq

Qəncəlməx' (Qarakilsə, Meğri) – arıqlamaq, zəifləmək

Qəndil (Basarkeçər) – baca

Qənəx':Qənəx' olmaq (Çəmbərək) – qane olmaq

Qənər I (Çəmbərək) – qayda

Qənər II (Çəmbərək) – qismət

Qənət (Əştərək) – qəzildən toxunmuş palaz

Qənətmə I (Zəngibasar) – ağ saqqız

Qənətmə II (İrəvan) – yabanı bitki

Qənjəlməx' (Qarakilsə) – arıqlamaq

Qənqırtax (Meğri) – quru (çörək)

Qənşər (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə) – ön, qabaq, görünən tərəf

Qaravul (Qarakilsə) – gözətçi

Qərəl I (Çəmbərək) – qayda

Qərəl II (Çəmbərək) – ölçü, qədər, miqdar

Qərəl III (Vədi, Zəngibasar) – daima, həmişə

Qərəl IV (Vədi, Zəngibasar) – səbr, fasilə

Qərəli olmaq (Zəngibasar) – səbri olmaq

Qərəm I (Qarakilsə) – həmişə, daimi

Qərəm II (Meğri) – evdə oturacağı sevən, oturaq həyat sürən

Qərəm III (Çəmbərək) – bax: qərəl II

Qəramət (Qarakilsə) – psixi təsir nəticəsində yerində quruyub qalan

Qərəmə I (Meğri) – palçıq, lehmə

Qərəmə II (Meğri) – qapaz

Birinci mənada işlənən *qərəmə* sözünə Gəncə, Qazax dialektlərində, Cəbrayıl, Kürdəmir, Şəmkir, Zəngilan şivələrində *qarama* formasında rast gəlinir (2007, s.280).

Qərəmət I (Meğri) – fikir, qayğı

Qərəmət II (Əştərək, Vədi, Zəngibasar) – tənbellik

Qərəmət basmax (Ağbaba) – qara basmaq

Qərəmət basmax (Qarakilsə) – donub qalmaq

Qərəvənə (Ağbaba) – iki qulplu böyük tənəkə qab, xəmir tabağı

Qəriməx' I (Qarakilsə) – bax: qarıməx

Qəriməx' II (Qarakilsə) – cütləşmək (itə, pişiyə aid)

Qərqəşə (Meğri) – qayğı

Qərrah: Qərrah olmaq (Çəmbərək) – qane olmaq

Qərrahlamax I (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri, Zəngibasar) – arxalanmaq, güvənmək, qürrələnmək

Qərrahlamax II (Çəmbərək) – qane olmaq

Qərtməx' I (Ağbaba, Çəmbərək) – qaysaq, qurumuş çirk

Qərtməx' II (Çəmbərək) – yaranın sağalması nəticəsində əmələ gələn qaysaq

Qərtməx' III (Çəmbərək) – bax: qartmax II

Qəşmə I (Çəmbərək, Meğri) – həyasız, abırsız

Qəşmə II (Ağbaba, Çəmbərək) – özünə sığal verən, səliqəli geyinən, bəzək-düzəyi sevən

Qət: Qət kəsməx' (Vədi, Zəngibasar) – qat kəsmək

Qətdəl I (Çəmbərək) – tənbel

Qətdəl II (Çəmbərək) – baskar

Qətdəl III (Çəmbərək) – qansız, pislik edən, xain

Qətməx' (Çəmbərək) – bax: qartmax II

Qətnəzər (Meğri) – başqa

Qətpə (Qarakilsə) – ətlə dırnağın bitişdiyi yerdə ətdən aralanmış incə dəri hissəcik

Qəttəzə (Vədi, Zəngibasar) – təptəzə

Qəvərə (Qarakilsə) – bülöv

Qəvrə I (Dərələyəz) – baltanı, bıçağı, kərkini itiləyən alət.
 bülöv
Qəvrə II (Qarakilsə) – yekə
Qəyaxmax (Vedi, Zəngibasar) – karıxmaq
Qayıl (Zəngibasar) – razı
◊Qayıl olmaq (Çəmbərək, Zəngibasar) – razı olmaq, razı qalmaq
Qəysax (Qarakilsə) – yaranın üstündə əmələ gələn qabıq
Qəysər I (Meğri) – şaxta
Qəysər II (Çəmbərək) – soyuqdəymə, sətəlcəm
◊Qəysər olmaq (Çəmbərək) – soyuqdəymədən xəstələnmək
Qəysəfə (Çəmbərək) – hər cür meyvə qurusundan hazırlanmış xörək
Qəytax (Qarakilsə) – mal-qarada cütləşmə
Qəzəl (İrəvan) – dərilməmiş qozun üstündə olan yaşıl qabıq
Qəzil (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – keçi tükü
Qəzilləməx' I (Dərələyəz, Qarakilsə) – aldatmaq
Qəzilləməx' II (İrəvan) – qiybət etmək
Qəzyə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – qəza, hadisə
Qıbır (Meğri) – hirs
◊Qıbırı tutmaq (Meğri) – hirslənmək
Qıblaması (Əştərək) – çilikağac oyununda qabaqda duranın çilik atana söylədiyi cavab
Qıcamax: Dişini qıcamax (Çəmbərək) – əsəbiləşmək
Qıcammax (Qarakilsə) – vurmaq məqsədilə qorxutmaq, hədələmək
Qıdd (Meğri) – təəssüf
Qıdix (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – adamın gül-məsinə səbəb olan hal
◊Qıdıği gəlməx' (Çəmbərək) – 1.gülmək dərəcəsinə gəldiyindən bədənə toxunmaq; 2.gülməyi gəlmək
◊Qıdıği tutmaq (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – gülməyi tutmaq
Qıdıxlamax (Çəmbərək) – güldürmək məqsədilə əl ilə bədənə toxunmaq
Qıdqıdı (Çəmbərək) – deyingən

Qıfçimmax (Hamamlı) – tullanmaq
Qıfçıxlammax (Çəmbərək) – nazlanmaq
Qıfçıllammax (Çəmbərək) – bax: qıfçıxlammax
Qıfşamax (Çəmbərək, Meğri, Zəngibasar) – turşumaq
Qıfşımax (Zəngibasar) – bax: qıfşamax
Qıği (Çəmbərək) – qoyunun yumru şəklində quru nəcisi
Qığılamax I (Çəmbərək) – quru, yumru şəklində nəcis tökmək (qoyuna aid)
Qığılamax II (Vedi) – məc.qorxub geri çəkilmək
Qığılı (Əştərək) – balaca; az
Qıxmıx (Çəmbərək, Dərələyəz) – ocaq yandırmaq üçün istifadə edilən xırda odun parçaları; odun qırıntıları
Qıjammmax (Çəmbərək) – hədələmək, vurmaq istəyində olduğunu bildiren hərəkət etmək
Qıjit: Qıjit verməx' (Basarkeçər, Çəmbərək) – acıq vermək
Qıjqırılmax (Çəmbərək) – birinin üstünə əsəbiləşmək
Qıjqırmax (Çəmbərək) – turşumaq (qatığa aiddir)
Qıjmurramax I (Çəmbərək) – tullamaq, atmaq
Qıjmurramax II (Çəmbərək) – vurmaq məqsədilə əl qaldırmaq
Qıjqırrammax (Çəmbərək) – qışqırmaq
Qıjoy (Basarkeçər, Çəmbərək) – iti sürətlə axan su
Qılan (Çəmbərək, Qarakilsə) – keyfiyyətsiz yun, cod yun
Qılaza (Çəmbərək) – nazik
Qılça (Çəmbərək) – ayaq
Qıldırqıji (Çəmbərək) – araqarışdıran
Qılıc (Çəmbərək) – aşırım, dağ aşırımı
Qılıx I (Çəmbərək, Kalinino, Qarakilsə) – yalvarış, əzizləmə
Qılıx I (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1.inam; 2.xasiyyət, rəftar, əməl
◊Qılığına girməx' (Çəmbərək) – inamını qazanmaq
Qılıxlamax (Çəmbərək) – 1.inandırmaq məqsədilə dilə tutmaq; 2.aldatmaq; 3.yalvarmaq, yola gətirmək, razı salmaq; 4.könlünü almaq
Qılıxlammax (Böyük Qarakilsə) – yaltaqlanmaq
Qılıxlı (Çəmbərək) – xoşxasiyyətli

Qılıxlıya–qılıxlıya (Çəmbərək) – 1.inandırma-inandırma; 2.əzizləyə-əzizləyə

Qılımlammax (Çəmbərək) – həvəslənmək

Qılıca (Çəmbərək) – bitki

Qılmax I (Çəmbərək) – etmək

Qılmax II (Qarakilsə) – tapmaq

Qılovqabı (Ağbaba) – kərəntini itiləmək üçün su doldurulmuş xüsusi daş

Qılovlammax (Ağbaba) – kərəntini itiləmək

Qılovlammax (Qarakilsə) – bəzənmək

Qıloyyə (Ağbaba, Çəmbərək) – yaltaq, ara vuran (qadına aid)

Bu söz Şəmkiş şivəsində, *qıloyyə* formasında Tovuz, *qıloyyə* formasında Oğuz şivəsində «xəbərci» mənasında işlənir (2007, s.297).

Qıloyyə (Böyük Qarakilsə) – bax: qıloyyə

Qımcırrammax (Çəmbərək) – tullamaq

Qımbalax (Çəmbərək) – bax: qımqalax

Qımı (Çəmbərək) – yabanı bitki adı

Qımlammax (Zəngibasar) – nişan almaq

Qımılammax (Çəmbərək, Kalinino) –1.yavaşca tərpənmək; 2.çalışmaq

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində *qımıldamağ* formasında «tərpənmək» mənasında işlənir (İraq, s.378).

Qımılmax (Çəmbərək) – gizlicə qaçmaq

Bu söz Cəbrayıl, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.297).

Qımış (Meğri) – tük (insanın qılçasında olan tüklər)

Qımışmax (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Kalinino) – kinayəli gülmək, astadan, ağzını açmadan gülmək, dodağı qaçmaq

Qımqalax (Çəmbərək) – ağac qırıntısı

Qımqımı (Basarkeçər, Çəmbərək) – zümzümə

Qımqımmax (Meğri) – tərpənmək

Qımsı (Əştərək) – çilikağac oynunda çilik atanın dediyi söz

Qımzamax (Çəmbərək, Gorus, Qafan) – qaldırmaq, tərpətmək

Qımzammax I (Çəmbərək) – oturduğı yerdən tərpənmək

Qımzammax II (Çəmbərək) – utanmaq

Qınca–qınca (Çəmbərək) – xırda–xırda

Qıncammax (Basarkeçər) – naz etmək

Qıncarramax (Əştərək) – atmaq, tullamaq

Qıncıx–qıncıx (Əştərək, Kalinino) – 1.deşik-deşik (Əştərək); 2.didik–didik (Kalinino)

Qıncılmax (Əştərək) – 1.iki dəmir və ya daş arasında qalarkən əzilmək; 2.deşilmək (paltara aid)

Qıncıtmax I (Çəmbərək, Hamamlı) – azacıq kəsmək

Qıncıtmax II (Çəmbərək) – müəyyən bir şeyin arasında qalan əti incitmək, yaralamaq

Qıncıtmax III (Çəmbərək) – məc. dişləmək

Qınd (Çəmbərək) – künc

Qındab (Əştərək, İrəvan, Zəngibasar) – nazik ip (pambıqdan və ya kətandan toxunur)

Qındax (Basarkeçər) – azca, bir az

Qınnax (Çəmbərək) – bax: qındax

Qıldıxsız I (Kalinino) – dinsiz–imansız

Qıldıxsız II (Çəmbərək) – qılıqsız, xoş münasibət yarada bilməyən

Qınax (Çəmbərək) – tənə, töhmət

Qınca-qınca (Çəmbərək) – xırda–xırda

Qıncammax (Basarkeçər) – naz etmək

Qıncıx–qıncıx (Çəmbərək) – xırda–xırda

Qıncılı (Ağbaba) – xırdaca, balaca, azca

Qıncılıx (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Qarakilsə) – 1.qalmaqal, hay–küy; 2. intim həvəs (qadına aid)

Qıncılıx salmax (Böyük Qarakilsə) – 1.hay–küy salmaq; 2.kefi durmaq

Qıncılığ qızmax (Çəmbərək) – 1.qızıışmaq, intim həvəyə gəlmək (qadına aid); 2.əsəbiləşmək

Qıncılıx Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi şivələrində «nəşə, kefi» mənasında işlənir (M.Çobanov, 1998, s.7).

Qınılğamax (Çəmbərək) – 1.saxlamaq; 2.gizlətmək

Qınna (Ağbaba)– tıntın, burnunda danışan

Qınnax (Çəmbərək, Karvansaray) – azca, bir az

Qınt (Əştərək, Qarakilsə) – künc, tin
Qıpan (Əştərək) – qulağı balaca olan oğlaq
Qıpix (Çəmbərək, Dərələyəz) – gözü çaş, kirpiyini tez-tez vuran
◊Gözü qıpix (Çəmbərək) – qorxaq
Qır I (Ağbaba, Basarkeçər) – otlaq, dəmyə
Qır II (Əştərək) – tam, bötöv (əsasən oda aid edilir)
Qır III (Qarakilsə) – quzuların ifraz etdiyi bərk, yapışqan kimi qatı maye
Qır IV (İrəvan) – qəlyanın və ya müştüyün çubuğuna yığılan qara rəngli saqqıza bənzər çirk, qətran
Qıra I (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasar) – yetişməmiş, kal qovun
Qıra II (Dərələyəz, İrəvan) – xırda yemiş (Dərələyəz); kiçik qovun (İrəvan)
Qıra Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində üç mənada işlənir. Qazax, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Zəngilan şivəsində «kiçik qovun», Ağdam, Kürdəmir, Ucar, Zərdab şivələrində «tilov», Sabirabad, Salyan şivələrində «tilov» və «paltarasan» mənalarında işlənir (2007, s.299).
Qıraç (Çəmbərək) – kitrə
 Ordubad dialektində bu sözə eyni mənada *qıraz* formasında rast gəlinir (2007, s.300).
Qırax (Çəmbərək) – özgə, başqa (adam)
Qıraxlamax I (Çəmbərək, Karvansaray) – hər hansı bir əşyanın qırağını kəsmək, təmizləmək
Qıraxlamax II (Karvansaray) – sacda bişirilən çörəyin qıraqlarını yenidən bişirmək
Qıraş (Basarkeçər, Çəmbərək, Zəngibasar) – daşlı, susuz yer
Qıraşdix (Çəmbərək, Zəngibasar) – əkin üçün yararsız, daşlı, susuz yer
Qıraş eyni mənada Gədəbəy, Göygöl şivələrində işlənir (2007, s.299).
Qıraverən (Basarkeçər) – lovğa
Qırb (Meğri) – qiymət, dəyər
Qırbora (Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək) – duzlu, çox duzlu

Qırc (Əştərək) – qışda yağış yağdıqdan sonra şaxta nəticəsində donan qar
Qırcanax (Meğri) – qığılıcı
Qırcın (Çəmbərək, Əştərək, Qarakilsə) – mal-qara ot yeyəndən sonra axurda qalan ot qırıntıları, çör-çöp
Qırçı (Basarkeçər, Böyük Qarakilsə, Hamamlı) – xəsis
Qırçı Ağsu, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Kürdəmir, Qubadlı, Oğuz, Salyan, Tərtər, Zərdab şivələrində eyni mənada işlənməklə yanaşı, Şirvan, Ucar şivələrində «çoxdanışan, zəhlətökən» mənasını da bildirir (2007, s.300).
Qırçıl (Qarakilsə) – xəsis
Qırçın I (Əştərək, Qarakilsə) – çin-çin
Qırçın II (Qarakilsə) – bax: qırcın
Qırdıqaşdı (Çəmbərək, İrəvan) – etibarsız, sözüne əməl etməyən
Qırdıma (Meğri) – bax: qırdırma II
Qırdırma I (Çəmbərək, Qarakilsə) – kəsə yol
◊Qırdırma getməx' (Əştərək) – kəsə getmək
Qırdırma II (Qarakilsə) – yeyin, sürətli
Qırdırma Füzuli şivəsində «üçüncü şum», Cəbrayıl şivəsində «gödək» mənalarına bildirir (2007, s.300).
Qırdırmax (Çəmbərək) – xəsis
Qıric (Ağbaba) – bərkimiş əriyən qar
Qırillatmax (Çəmbərək) – 1.danışmaq, boş-boş, mənasız danışmaq; 2.özünü tərifləmək
Qırillatmax (Vedi, Zəngibasar) – bax: qırillatmax
Qırım (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – meyl, həvəs; təhər-töhür
 Bu sözə əsasən eyni mənada Qazax, Quba, Ordubad, Şamaxı, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, İmişli, Kürdəmir, Mingəçevir, Oğuz, Salyan şivələrində, Şəki dialektində, Qax, Şuşa, Zaqatala şivələrində «görkəm» mənasında rast gəlinir (2007, s.301).
Qırinx-sökük (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qırılıb tökülmüş
Qırinx-qarta (Çəmbərək) – yeməyin qabaqda qalan artıq hissəsi

Qırıq-qırıq (Çəmbərək) – hissə-hissə
Qırışmal I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – dəcəl
Qırışmal II (İrəvan) – çoxbilmiş
Qırxbuğum (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, İrəvan, Zəngibasar) – yabanı bitki adı
Qırxdilli (Çəmbərək) – ikiüzlü
Qırxılıx (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – qoyun qırxmaq üçüq işlədilan alət, qayçı
Qırxınçı (Çəmbərək) – xəsis
Qırxıntı (Çəmbərək) – hana ilmələrindən kəsilen ip qırıntıları, xalça, kilim toxunarkən ilmələrdən kəsilen ipin ucları
Qırxlıx (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – iri qayçı, qoyun qırxmaq üçün istifadə edilən alət
Qırqır (Hamamlı) – uşaq oyunu adı
Qırqıra (Ağbaba) – quru, daşlı yer
Qırqıtə (Meğri) – qarmaq
Qırma (Əştərək) – malda olan xəstəlik
Qırmax (Çəmbərək) – incitmək
Qırmalıx (Basarkeçər) – xırda palıd ağacları olan yer
Qırmızı:Qırmızı adam (Çəmbərək) – sözü üzə deyən
Qırmızı alça (İrəvan) – alça növü
Qırmızı badımcən (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – pomidor
Qırmızı giləs (İrəvan) – giləs növü
Qırmızı qurşax (Çəmbərək) – qövsi-güzeh
Qırni (Vedi, Zəngibasar) – xəsis
Qırnix (Çəmbərək) – ip parçası
ØBir qırnix (Çəmbərək) – bir az
Qırna (Ağbaba) – səki, tin, döngə
Qırnax: Bir qırnax (Çəmbərək) – bir az, azacıq
Qırp I (Ağbaba, Çəmbərək) – qılçıq, taxıl sünbülünün qılıcı, sünbül qırıntıları
Qırp II (Çəmbərək) – biçilmiş əkin sahəsində məhsul toplandıqdan sonra yerdə qalan taxıl sünbülləri
ØQırp eləməx' (Çəmbərək) – biçilmiş əkin sahəsində yerdə qalan sünbülləri toplamaq

Qırpba (Çəmbərək) – başaq
Qıroy (Çəmbərək) – qışda şaxtalı havada əmələ gələn nazik qar təbəqəsi
Qırpımmax (Çəmbərək) – qorxmaq
Qırra: Qırra verməx' (Basarkeçər) – lovğalanmaq
Qırramax I (Qarakilsə) – ifraz etmək (qır kimi)
Qırramax II (Çəmbərək) – əl ilə qarğımaq
Qırramax III (Çəmbərək) – qızısdırmaq
Qırraqdix (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – daşlı-qumlu, susuz yer
Qırt (Vedi, Zəngibasar) – kürt (toyuğa aid)
Qırt toyux (Vedi, Zəngibasar) – kürt düşmüş toyuq
ØQırt yatmax (Vedi, Zəngibasar) – kürt yatmaq
Qırtağan (Vedi, Zəngibasar) – özünü çəkən
Qırtdatmax I (Böyük Qarakilsə, Əştərək) – tərifləmək, özünü çəkmək, heç kəsi, heç nəyi bəyənməmək
Qırtdatmax II (Çəmbərək) – qənaət etmək
Qırtım I (Çəmbərək) – büzülmüş, yığılmış
Qırtım II (Çəmbərək) – görkəm
Qırtımlı (Çəmbərək) – ədalı, bəzək-düzəyi sevən (qadına aid)
Qırtışmış (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qızıışmış, büzüşmüş (sifətə, üzə aid)
Qırtmax I (Meğri) – olduğu kimi qalmaq, inkişaf etmək
Qırtmax II (Çəmbərək, Kalinino) – qənaət etmək, gözlətmək (ərzağa aiddir)
Qırtmax III (Çəmbərək) – kart oyununda fənd işlətmək
Qırtmıx I (Vedi, Zəngibasar) – kəpək
Qırtmıx II (Vedi, Zəngibasar) – dəridə əmələ gələn qaysaq
Qısdırmax (Çəmbərək) – 1. qənaət etmək; 2. göstərməmək
Qışğınmax (Qarakilsə) – qorxmaq, çəkinmək, utanmaq
Qısırəmən (Çəmbərək) – inəyin bir yaşdan yuxarı balası
 Bu söz eyni mənada Tabasaran şivəsində *qısırəmən* formasında işlənir (2007, s.305).
Qısqı I (Vedi, Zəngibasar) – hədə-qorxu
Qısqı II (Çəmbərək) – təsir

Qısqammax (Çəmbərək, Kalinino) – ehtiyat etmək, şübhələnmək

Qısqıvrax (Çəmbərək) – bax: qıvrax

Qısmax (Çəmbərək) – gizlətmək, qıymamaq (ərzağa aid)

Qısnax (Vedi, Zəngibasar) – qınaq

Qısnamax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – danlamaq, bir tərəfə sıxışdırmaq

Qışqana (Ağbaba) – giləmeyvə

Qıtıcı (Çəmbərək) – xəsis

Qıtırğı (Əştərək) – tutulan uc

Qıtmax I (Meğri) – qənaət etmək

Qıtmax II (Dərələyəz) – bir tikə, bir az

Qıtmax III (Dərələyəz) – kəpək növü

Qıvırcıx (Çəmbərək) – qıvrım (saça aid)

Qıvırtmax (Çəmbərək) – təkrar soruşmaq

Qıvız (Dərələyəz) – xəbərçi

Qıvrax I (Ağbaba, İrəvan, Vedi, Zəngibasar, Çəmbərək) – cəld, zirək

Qıvrax II (Çəmbərək, Kalinino) – səliqəli, zövqlü

Qıvrax III (Çəmbərək) – kiçik, balaca

Qıvrax sözünə birinci mənada Qusar, üçüncü mənada Bərdə şivəsində də rast gəlinir (2007, s.303).

Qıvrıxmax (Çəmbərək) – qurcalanmaq, yavaşca tərpənmək, hərəkətə gəlmək

Qıvrım I (Basarkeçər) – gəin gedən qıza verilən hədiyyə

Qıvrım II (Çəmbərək) – naxış

Qıvrımlamax (Çəmbərək) – naxışlamaq

Qıvrımlı (Çəmbərək) – naxışlı

Qıvşımax (Vedi, Zəngibasar) – iyələnmək (yeməyə aid)

Qıy (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri) – zirvə, dağın qaşığı, dağın ən hündür yeri

Qıy vurmax (Çəmbərək) – ucadan qışqırmaq

Qıy Quba dialektində, Culfa, Ucar, Zəngilan şivələrində «qaytan» mənasında işlənir (2007, s.304).

Qıyımlı (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu) – əliaçıq

Qıyımsız (Vedi, İrəvan, Zəngibasar) – xəsis

Qıylamax (Çəmbərək) – səsləmək, ucadan çağırmaq, qışqırmaq

Qıyqac (Çəmbərək) – işvəli, nazlı baxış

Qıymax (Çəmbərək) – 1.istəmək, razılıq vermək; 2.əliaçıqlıq etmək

Qıymaz (Çəmbərək, Qarakilsə) – xəsis

Bu söz Gəncə, Qazax dialektlərində, Daşkəsən, İsmayılı, Mingəçevir, Şuşa şivələrində (2007, s.304) və *qeyməz* formasında Quba dialektində (2007, s.289) «xəsis» mənasında işlənir.

Qıypammax (Çəmbərək) – utanmaq

Qıyıpımmax I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – diksinmək

Qıyıpımmax II (Vedi, Zəngibasar) – çəkinmək

Qızartdax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qırmızımtıl

Qızdırbas (Çəmbərək) – tələsik

Qızdırbasdı (Çəmbərək) – tələmtələsik

Qızdırma (Çəmbərək, Kalinino) – 1.hərərət (Çəmbərək, Kalinino); 2.xəstəlik (Kalinino)

Qızılözən (Hamamlı, İrəvan) – qida borusu

Qızırğalammax I (Ağbaba, Çəmbərək) – heyfi gəlmək; xəsislik etmək

Qızırğalammax II (İrəvan) – arxalanmaq

Qızırqammax (Qarakilsə) – etibar etməmək, qıymamaq, inanmadığı üçün verməmək

Qızırqalanmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: qızırğalammax I

Qızmax (Çəmbərək) – əsəbiləşmək

Qıyırğay qızmax (Çəmbərək) – etibar etmək, inanmaq

Qıdix' I (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan) – 1.keçi balası (Çəmbərək, İrəvan); 2.yeni doğulmuş keçi balası (Basarkeçər, Hamamlı)

Qıdix' II (Vedi, Zəngibasar) – çəpiş, keçi

Qıdix'ləmməx' (Basarkeçər) – keçi balası kimi atılıb-düşmək

Qıymə (İrəvan) – mal budunun ətindən və ləpədən hazırlanmış qış yeməyi

Qobux (Zəngibasar) – qoyunun sidik kisəsi

Qoca: Qoca kallax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – 1.yaşlı, çoxbilmiş kişi; 2.lap qoca (keçi)

Qocunmax (Əştərək) – kürək qaşınanda çiyinləri tez-tez tərpətmək

Qocur (Qarakilsə) – bax: qoçur

Qoçquzu (Basarkeçər) – yabanı bitki, dombalan

Qoçux I (Basarkeçər) – oynaq

Qoçux II (Basarkeçər) – evin üstündə tirlər arasına üfqi qoyulan ağaclar

Qoçur (Qarakilsə) – vədəxilaf, verdiyi sözü yerinə yetirməyə

Qodem (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – vəzəri

Qoduxşamax (Vedi, Zəngibasar) – şıltaqlıq etmək

Qoğ I (Qarakilsə) – qığılıcı

Qoğ II (Çəmbərək, Kalinino) – saçın dibində əmələ gələn nazik qabıq, kəpək

Qoğ III (Çəmbərək) – ağac ovuntusu (mişarla doğranan ağacdən tökülür)

Qoğalammax (Basarkeçər) – xoruzlanmaq

Qoğlammax (Çəmbərək) – kəpək əmələ gəlmək (saçın dibində)

Qohumdar (İrəvan) – qohumcanlı

Qoxlamax (Çəmbərək) – iyləmək

Qoxmax (Çəmbərək) – iylənmək, xarab olmaq

Qoxu (Çəmbərək) – iy

Qoxurrux (Meğri) – rütubətli

Qoj I (Çəmbərək) – əyri

Qoj II (Çəmbərək) – evin divarları üstünə qoyulan ağac

Qoja (Çəmbərək) – nənə, atanın və ya ananın anası

Qojummax (Çəmbərək) – qaşınmaq, kürək qaşınan anda çiyinləri tez-tez tərpətmək

Qoqazdammax (Ağbaba, Çəmbərək) – lovğalanmaq

Qoqazdana–qoqazdana (Ağbaba) – lovğalana-lovğalana

Qoqazlammax (Qarakilsə) – bax: qoqazdammax

Qolay I (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – babat, münasib

Qolay II (Dərələyəz, Qarakilsə) – pis, keyfiyyətsiz

Qolay III (Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – rahat, asan, yaxşı

Qolay Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Biləsuvar, Kəlbəcər, Salyan, Yardımlı, Zaqatala, Zəngilan şivələrində «pis», Şahbuz, Şəmkir, Şirvan, Zaqatala şivələrində «yön, səmt» mənalarında, Qazax dialektində, Qax, Şərur, Zəngilan, Gürcüstanın Başkeçid şivələrində üçüncü mənada (rahat, asan, yaxşı) (2007, s.307), Dərbənd dialektində «rahat» mənasında (Dərbənd, s.342) işlənir.

Qolazdamax (Çəmbərək, Kalinino) – tullamaq, atmaq

Qolçax (İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qola keçirilən parça, qolluq, əlcək (təndirə çörək yapılırkən istifadə olunur, qola əlavə olaraq geyinilir)

Qolqay (Qarakilsə) – bax: qolqayı

Qolqayı (Qarakilsə, Meğri) – qohum-əqraba

Qolley (Ağbaba, Əştərək) – quyruğu kəsilmiş heyvan (it, qoyun və s.)

Qolsapalax (Basarkeçər) – dərman bitkisi adı

Qom I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – topa

Qom II (Çəmbərək, Kalinino) – dəstə (numerativ söz)

Qoma (Basarkeçər) – qoşqu heyvanlarının belinə çulun altından salınan xurcun şəklində örtük

Qomarmax (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – mühasirəyə almaq, əhatəyə almaq, hər tərəfdən üstə tökülərək tutmaq

Qomarramax (Çəmbərək) – bax: qomarmax

Qom–qom (Çəmbərək) – dəstə–dəsə, topa–topa

Qomrey (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu) – zıncırov, qumrov

Qondara (Basarkeçər, İrəvan) – dikdaban ayaqqabı

Qondara «dikdaban ayaqqabı» mənasında cyni zamanda Qazax, Ordubad dialektlərində, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, Xocavənd, İmişli, Oğuz, Şərur, Tovuz, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.309).

Qondarmax (Çəmbərək, Əştərək) – özündən uydurmaq, quraşdırmaq, bənzətmək

Qonqağ (Kalinino) – ağac növü

Qonqax (Çəmbərək) – başda əmələ gələn kəpək

Qonqumax (Çəmbərək) – çömbəlib oturmaq

Qonqrey (Böyük Qarakilsə) – zıncırov, qumrov
Qonqutmax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – çömbəlib oturmaq
Qonursa (Əştərək) – yanıq iyi
Qo:urğa (Kalinino) – qovurulmuş buğda
Qo:ut (Kalinino) – qovrulmuş buğda unu
Qoparax: Qoparağını götürməx' (Çəmbərək, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – 1.haqqında hədyanlar danışmaq (Çəmbərək); 2 qovub uzaqlaşdırmaq (Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər)
Qopba (Çəmbərək, Karvansaray) – kötük
Qopez (Əştərək) – sadə nazik corab
Qotey (Əştərək) – balaca it; it küçüyü
Qor (Ağbaba) – zıncırov
Qora I (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu) – yeyə
Qora II (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – dəyməmiş, kal, turş üzüm
Qo:ra (Çəmbərək) – bax: qora I
Qoraz (Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – lovğa, ədəbaz
Qorğa (Çəmbərək, Üçkilsə, Vedi) – qovrulmuş buğda
Qorğammax (Çəmbərək) – qorunmaq, ehtiyat etmək, təhlükədən qorunmaq
Qorxax (Çəmbərək, Qarakilsə) – az
 Bu söz «kiçik» mənasında Şəki dialektində, «az» mənasında Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.310).
Qortdatmax (Çəmbərək) – qovurmaq
Qorunqa (Ağbaba) – xaşa
Qoşa I (Çəmbərək, Dərələyəz) – cüt, yanaşı
Qoşa II (Əştərək) – lampanın şüşə qoyulan hissəsi
Qoşam (Əştərək) – qoşa ovuc
Qoşquzu (Ağbaba, Çəmbərək) – torpaqda olan köklü meyvə, dombalan
Qotaz I (Dərələyəz) – qoyunun, dəvənin və ya keçinin boğazından asılan rəngli ip topası
Qotaz II (Basarkeçər) – məc. rəvnəq
Qotaz III (Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – qoyunun və ya keçnin boğazından sallanan bir cüt vəzi

Qotaz Gürcüstanın Borçalı şivəsində «qoyunun və ya keçinin boğazından sallanan bir cüt vəzi» mənasını bildirir (2007, s.310).
Qotma (Qarakilsə) – kiçik ot tayası
 Bu söz Dərbənd dialektində *qotman* formasında «taya» mənasında işlənir (Dərbənd, s.342).
Qovax (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasər, Üçkilsə, Vedi) – başda olan kəpək
Qovalamax (Çəmbərək, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – qovmaq
Qovaşmax (Çəmbərək) – imkan vermək
Qovğa (Çəmbərək) – dava-dalaş, səs-küy
Qovra (Əştərək, İrəvan) – bülöv, yeyə
Qovulux (Basarkeçər) – pul kisəsi
Qovun:Qovuna getməx' (Vedi, Zəngibasər) – işin incəliyinə varmaq
Qovurğa (Vedi, Zəngibasər) – bax: qorğa
Qovurma: Qovurma hörrəsi (Basarkeçər, Hamamlı) – xörək adı
Qovut (Çəmbərək, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasər) – qovrulmuş buğdadan əl dəyirmanı ilə üyüdülmüş un
Qovzamax (Vedi, Zəngibasər) – qaldırmaq, çevirmək
Qoyda (Çəmbərək) – ağacdən qayırılmış tütək
Qoyxa (Çəmbərək) – hadisə
Qoylux (Basarkeçər) – bax: qovulux
Qoyra (Basarkeçər, Hamamlı) – bülöv
Qoysara (Çəmbərək) – ağac qabğından və çubuqdan toxunmuş səbət
Qoysurulmax (Çəmbərək) – narahat olmaq, ağrıdan qovrulmaq
Qoysurula–qoysurula (Çəmbərək) – qıvrıla-qıvrıla
Qoyunburnu (Basarkeçər) – itburnu
Qoyungözü (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – üzüm növü
Qoyunhəngi (Dərələyəz) – musiqi havası
Qoza (Vedi, Zəngibasər) – neft lampasının odluğu
Qozdammax (Çəmbərək) – şişib yumurulanmaq, şişmək (bədəndə)
Qualamax (Çəmbərək) – yoxlamaq

Qualammax (Çəmbərək) – sevinmək
Quat (Çəmbərək) – qüvvət
Quba (Dərələyəz) – çöl ördəyinin balası
Quda (Çəmbərək) – ailə qurmuş oğlanla qızın atalarının qohumluğu
Quddaz (Meğri) – lovğa
Quduz (Qarakilsə) – vəhşi
Qudvəsər (Karvansaray) – məzəli, gülməli <söz>
Qufluca (İrəvan, Zəngibasar) – qulplu mis və ya gil qab, su qabı
Qujoy (Çəmbərək, Karvansaray) – çayın iti axan yeri
Ququlu (İrəvan) – təmizlənmiş qoz
Qula (Basarkeçər) – sarı rəngli at
Qulaç (Dərələyəz) – iki qolun arasındakı məsafə
Qulağagirən I (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – cücü növü, nazik, uzun sürü, ən həşarat
Qulağagirən II (Vedi, Zəngibasar) – hiyləgər, qılıqlı (adam)
Qulağaltı (Basarkeçər) – ləçək
Qulaxhanı (Çəmbərək) – həmsöhbət
Qulaxanı (Çəmbərək, Karvansaray) – bax: qulaxhanı
Qulaxlı (Kalinino) – papaq
Qulan (Kalinino) – ikiyaşlı dişi at
Qulampara (Çəmbərək) – fırldaqçı
Qulaşdamax (Çəmbərək, Kalinino) – ölçmək
Qulavləmax (Meğri) – taqətdən düşmək, yorulmaq
Quleyşa (Karvansaray) – xəbərçi
Quleyşalix (Karvansaray) – xəbərçilik
Qulğuna (Kalinino) – xəbərçi
Qullava (Əştərək) – qapını yanoya bərkidən iri dəmir qurşağı, cəftə
Qullanmax (Əştərək) – suya cummax
Qullava (Çəmbərək) – cəftə
Quloyşa I (Çəmbərək, Hamamlı) – araqarışdıran, xəbərçi
Quloyşa II (Çəmbərək, Hamamlı) – xəbərçilik
Quloşalammax (Çəmbərək) – yaltaqlanmaq
Qulp: Qulp eləməx' (Qarakilsə) – bəyənmək, saymaq

Qultımaş (Meğri) – arxalığa forma üçün qoyulub geyilməyən açıq qollar
Quluc (Qarakilsə) – uc, qıraq
Qulun (Çəmbərək) – at balası
Qulunc (Dərələyəz, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bel ağrısı, əzələ ağrısı
Qulv: Qulv eləməx' (Qarakilsə) – bəyənmək, saymaq
Qumuc (Qarakilsə) – künc
Qumcurramax (Çəmbərək) – bax: qımcırramax
Qum (Ağbaba, Çəmbərək) – yeməli yabanı bitki
Qumquma (Əştərək) – neft saxlamaq üçün dəmirdən düzəldilmiş səhəngə oxşar qab
Qundax I (İrəvan) – ən uzun üzüm salxımı (təxminən 1 kq ağırlığında olur)
Qundax II (Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qarğıdalının qabıqlı forması
Qundax III (Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – altı aylıq və ya bir yaşa qədər olan uşaq
Qundur I (Hamamlı) – lovğa
Qundur II (Vedi, Zəngibasar) – ağıl
Qundur Kəlbəcər, Şərur şivələrində «qabaq, balqabaq», Qazax dialektində «çoxbilmiş» mənalarını daşıyır (2007, s.315).
Qunduz I (Qarakilsə) – qoz qabığı
Qunduz II (Qarakilsə) – parça növü
Qunişmax (Meğri) – həmfikir olmaq, mehribanlaşmaq
Qupluca (Çəmbərək, İrəvan) – uzun qulplu su qabı
Quraxsımax I (Hamamlı) – darıxmaq, könlü istəmək
Quraxsımax II (Çəmbərək) – susuzluqdan quruyub yanmaq
 Bu söz Bərdə, Mingəçevir, Zaqatala şivələrində, *qurağsımağ* formasında Xaçmaz şivəsində eyni mənada işlənir (2007, s.315).
Qurama I (Hamamlı) – müxtəlif parça kəsiklərindən tikilmiş yorğan, döşək
Qurama II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1. bənzətmə (Çəmbərək); 2. uydurma, yalan (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar)
Quramalı (Hamamlı) – naxışlı, bəzəkli

Qurcalammax (Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bədənini tərpətmək, yerində hərəkət etmək, qurdalanmaq

Qurcava (Çəmbərək) – üst–üstə geyilən iki don

◊**Qurcava geyimməx'** (Çəmbərək) – üst–üstə geyinmək

Qurcuxmax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tərpənmək, narahat olmaq, yerində rahat oturmamaq

Qurculammax (Çəmbərək) – boş-boş gün keçirmək

Qurdağzı (Basarkeçər) – səhər yeməyindən sonrakı yemək (ayaq üstə yeyilir)

Qurdalamax (Çəmbərək) – yoxlamaq

Qurdalammax (Çəmbərək) – başını nə iləsə qatmaq

Qurdeşənəx' (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan) – dəridə əmələ gələn səpki, dəridə əmələ gələn qırmızı rəngli qabarıqlar

◊**Qurdeşənəx' olmax** (Çəmbərək) – bədənində əmələ gələn səpki nəticəsində qaşınmaq

Qurdeşənəx' eyni mənada Gürcüstanın Başkeçid və Borçalı şivələrində də işlənir (2007, s.316).

Qurğu (Çəmbərək) – tələ, plan

◊**Qurğu qurmax** (Çəmbərək) – plan çəkmək

Qurdiyeməz I (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qida borusu (heyvana aid)

Qurdiyeməz II (Vedi, Zəngibasar) – çirkin (adam)

Qurtduxəşənəx' (İrəvan) – paxıl, xəbis

Qurra (Çəmbərək) – lovğa

Qurravaz (Basarkeçər) – lovğa

Qurrey I (Qarakilsə) – sadələvvh

Qurrey II (Əştərək) – ağılsız

Qurşax I (Çəmbərək, İrəvan, Dərəyələz, Vedi, Zəngibasar) – heyvannın qarınından olan ət parçası

Qurşax II (Çəmbərək) – Novruz bayramının sonuncu çərşənbəsi

Qurşax III (Çəmbərək) – bədən aşağı hissə

Qurşax Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində – Qazax dialektində «kiçik arx», «qövsi–quzeh», Cəbrayıl şivəsində «çəpərin belinə (ortasına) çəkilən qarğı, çubuq», Goranboy şivəsində «kiçik arx» mənalarını bildirir (2007, s.317).

Qurtdamax (Çəmbərək) – təmizləmək

Qurtdanquş (Hamamlı) – hər şeylə maraqlanan, hər şeyi bilmək istəyən

Qurtum: Bir qurtum (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – bir udum (su içməyə aid)

Quruçanax (Çəmbərək) – avara, işsiz, boş-boş gəzən

Qurumax I (Çəmbərək) – qurtarmaq (suya aiddir)

Qurumax II (Çəmbərək) – süddən kəsilmək

Qurrey (Qarakilsə) – 1. ağılsız, ağıldan kəm; 2. sadələvvh
Bu söz «sadələvvh» mənasında Laçın və Oğuz şivələrində işlənir (2007, s.317).

Qurum (Çəmbərək, Qarakilsə) – his

Qurumsu I (Qarakilsə) – qanı kəsmək üçün qurumdan hazırlanmış maddə

Qurumsu II (Qarakilsə) – parça yanarkən əmələ gələn iy

Qurut (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərəyələz, Kalinino, Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – süzmə qatıqdan hazırlanmış yumru şəkildə olan ağartı məhsulu

Quryel (Qarakilsə) – xidmətçi

Quşbaşı I (Çəmbərək, İrəvan) – iri parçalarla yağan qar

Quşbaşı II (Kalinino) – yazda yağın xırdaca dolu növünün adı

Quşəppəyi (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki

Quşkeçən (Ağbaba) – hündürdaban ayaqqabı
Bu sözə Qazax dialektində, Bərdə şivəsində də eyni mənada təsadüf edilir (2007, s.317).

Quşqana (Əştərək) – saxsı qab (bardaqdan balaca olur)

Quşqommaz (Basarkeçər) – qaramalın omba sümüyünün baş tərəfi

Quşqommaz Salyan şivəsində «sarıtikan» mənasını bildirir (2007, s.317).

Quşqun (Çəmbərək) – atın quyruğuna keçirilən yəhərin ilgəyi

◊**Quşqun təklifi** (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – dil ucu təklif

Quşquşu (Çəmbərək) – 1. yüngülxasiyyətli, ağıldan yüngül; 2. hər deyilənə inanan

Quşquşu Qazax dialektində, Gədəbəy şivəsində «yüngül-xasiyyətli» mənasını bildirir (2007, s.317).

Quşmuru (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu) – itburnu

Qut I (Qarakilsə, Meğri) – qüvvət, güc

Qut II (Əştərək) – yemək (acliğin qarşısını almaq üçün azca yemək)

ØÜrəyində qut olmax (Çəmbərək) – azca yeməklə taqəti olmaq

ØQut olmax (Qarakilsə) – ürəkdə dözümlü olmaq

ØQutdan düşməx' (Meğri) – 1.gücdən, taqətdən düşmək; 2.iştahı olmamaq

Qut Salyan şivəsində «tumurcuq», Şərur şivəsində «yemək», Qazax dialektində, Şərur şivəsində Qarakilsə və Meğri şivələrində olduğu kimi «qüvvət, güc» mənalarında işlənir (2007, s.318).

Qutəbbər (Çəmbərək) – ədalət, lovğa

Quts (Qarakilsə) – durum, dözümlü

Quvat (Ağbaba) – güc

Quvarramax (Çəmbərək) – güvənmək

Quvərrəməx' (Çəmbərək) – sevinmək

Quylamac (Basarkeçər) – uşaq oyunu adı

Quymax (Çəmbərək, Kalinino, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – xörək növü

Quyratmax (Hamamlı) – uydurmaq

Quyruqlamax (Basarkeçər, Hamamlı) – məc.ad eləmək

Quyrux: Quyrux doğmax (Dərələyəz) – quyruğa bənzər ulduz görünmək (avqust ayının ikinci yarısında baş verir)

Quyruqlamax (Hamamlı) – naxışlamaq

Quyrumlu (Basarkeçər) – naxışlı

Quytul (Çəmbərək) – dərin yer

Quyu (İrəvan) – əzilmiş üzüm suyunun töküldüyü yer

Quyulatmax (Basarkeçər) – gizlətmək

Quzqulağı (Çəmbərək) – yeməli turş yabanı bitki

Quzuçu (Çəmbərək) – quzu otaran

Quzulamax I (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Karvansaray, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – rütubətdən ovulub tökülmək (torpağa, evin divarına aiddir)

Quzulamax II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yumşalmaq, söylənilən fikirlə razılaşmaq

Quzulamax III (Çəmbərək) – narahat olmaq

Qürrələmməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – güvənmək

L

Ladara (Əştərək) – iri gözlü xəlbir

Bu söz Oğuz şivəsində «yalançı», Gədəbəy şivəsində «bölgü» mənalarını bildirir (2007, s.320).

Lağ (Çəmbərək) – rişxənd

ØLağ etməx' (Çəmbərək) – rişxənd etmək

Lağar I (Çəmbərək, Karvansaray) – çox palçıq olan yer, palçıqlı yer

Lağar II (Çəmbərək, Karvansaray) – kotanın açdığı şırım, iz

Lağar III (Çəmbərək, Dərələyəz) – yekə qarın (insana aid)

Lağar Gəncə dialektində «gen», «çox palçıqlı olan yer», Gədəbəy şivəsində həm «çox palçıqlı olan yer», həm də «kotanın açdığı şırım» mənalarında işlənir (2007, s.320). «Çox palçıqlı olan yer» mənasını bildiren *lağar* sözünə Şəmki, Zaqatala şivələrində də rast gəlinir (2007, s.320).

Lağart (Meğri) – böyük

Lağarəx' (Dərələyəz) – cybəcər, yekə qarın formada doğulan mal və ya qoyun balası

Lağım (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yeraltı yol, oyuq

Lağmatı (Çəmbərək) – rişxənd

Lax (Çəmbərək, Zaqatala) – boş, xarab (toyuq yumurtasına aid)

Lax Naxçıvan, Ordubad dialektində, Gədəbəy şivəsində məcazi mənada «mənasız», Bakı dialektində, Salyan şivəsində «yalançı» mənalarını bildirir (2007, s.321).

Laxlama (Ağbaba) – qayğanaq

Laxlamax (Çəmbərək) – boşalmaq

Laxşəx' I (Qarakilsə) – zəif; xəstə

Laxşəx' II (Qarakilsə) – qırılıb tökülməkdə olan stol, stul, kürsü

Laqqıtax (Çəmbərək) – boş

Laqqırtı (Çəmbərək, Kalinino) – boş, mənasız danışmaq

ØLaqqırtı vurmax (Çəmbərək) – mənasız söhbət etmək, danışmaq

Lala (Əştərək) – lampanın odluğu

Lalalamax (Çəmbərək, Karvansaray) – təmizləmək

Lalanqa (Ağbaba) – inək doğandan sonra sağılan ilk südə – ağıza un çalınaraq yağda qızardılan yemək

Lalix (Ağbaba) – bacarıqsız, key

Lalixca (Kalinino) – danışa bilməyən

Lalixmax (Karvansaray) – çox, həddindən artıq yetişmək (meyvəyə aid)

Lalixlamax (Qarakilsə) – bax: lalixmax

Lalixlamax «həddən artıq yetişmək» mənasında Gəncə, Şamaxı, Şeki dialektlərində, Ağdaş, Göygöl, Mingəçevir, Ucar şivələrində, «yalvarmaq» mənasında Naxçıvan dialektində işlənir (2007, s.322).

Lalimax (Qarakilsə, Meğri) – yalvarmaq

Lalimax sözünə cyni mənada Şamaxı dialektində, Cəbrayıl, Salyan, Zaqatala, Zəngilan şivələrində rast gəlinir (2007, s.322).

Lampır (Dərələyəz) – tənbel

Landahur (Meğri) – müvazinətini çətinliklə saxlayan

Lap (Meğri) – sıyırım, ağac sıyırımı

Lapax (Meğri) – içi boş qoz

Lapban (Meğri) – uzun və enli ayaq

Lapbadan (Çəmbərək) – birdən, qəfildən

Lapçın (Qafan) – ayaqqabı, ev ayaqqabısı, qadın başmağı

Lapdan (Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Vedi, Zəngibasarı) – bax: lapbadan

Lapır (Dərələyəz) – kök

Ları (Vedi, Zəngibasarı) – toyuq cinsi, xoruz

Las I (Hamamlı) – təzə ot topası

Las II (Çəmbərək) – düz, hamar (daş)

Las III (Çəmbərək) – qat

Las IV (Əştərək) – qar topası (əl ilə düzəldilir)

Las Cəbrayıl, Kürdəmir, Zəngilan şivələrində «boş sarınmış keyfiyyətsiz barama», Bakı, Naxçıvan dialektlərində, Kürdəmir, Qax şivələrində «tənbel», Quba dialektində «təzə biçilmiş ot topası» (Hamamlı şivəsində olduğu kimi) mənalarını bildirir (2007, s.323). Dərbənd dialektində *las* «lay» mənasını bildirir (Dərbənd, s.345).

Las-las (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngilan) – qat-qat

Latayır I (Çəmbərək, Qarakilsə, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – ədəbsiz söz, xoşagəlməyən söz

Latayır II (Çəmbərək) – həyasız

Lavaşa I (Dərələyəz) – əkin aləti

Lavaşa II (İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasarı) – alça şirəsindən bişirilərək qurudulmuş yuxa şəklində turşu

Lavlamax (Meğri) – yeyib qurtarmaq

Lay I (Çəmbərək) – kərənti ilə biçib sıralanmış ot dəstəsi

Lay II (Çəmbərək) – qat

Laydır I (Çəmbərək) – yay vaxtı ot daşımaq üçüq arabanın kənarlarına və ya avtomobilin banına artırılan əlavə uzun ağac

Laydır II (Çəmbərək) – arabanın yanları

Layliməs (Çəmbərək) – süst

Layış (Kalinino) – iri mis qazan

Lecan I (Qarakilsə) – çox, bol

Lecan II (Əştərək) – dağılmış, tökülmüş

Lefrim (Meğri) – heyvərə, yararsız

Lehmə (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – bataqlıq, çirkli su, duru palçıq

Lej (Çəmbərək) – bacarıqsız

Lejalı (Qafan) – yığışdırılmamış, sərilməmiş, döşənmiş

Lejan (Çəmbərək, İrəvan, Qafan, Vedi, Zəngibasarı) – çox, bol (meyvəyə aiddir)

Lejdəmməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – xarab olmaq, iylənmək (kartofa, meyvəyə aid)

Lejən (Kalinino) – bax: lejan

Leş I (Çəmbərək) – tənbel

Leş II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasarı) – ölmüş heyvan cəmdəyi, cəsədi

Leylan: **Leylanın düzündə qalmaq** (Çəmbərək) – köməksiz qalmaq, tək qalmaq

Leylaş (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – mahir, bacarıqlı (qumar oyununda işlədilir)

Ləbə: **Ləbə vurmax** (Əştərək) – qırılmış kürəyi, boşqabı bir neçə yerdən bərkitmək

Ləbələməx' (Əştərək) – bax: ləbə vurmax

Ləbləbi (İrəvan) – yemək üçün qazanda bişirilmiş çuğundur

Ləcan (Meğri) – bax: lecan I

Ləçər (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – həyasız, abırsız (qadın)

Lədim I (Basarkeçər) – dilli

Lədim II (Çəmbərək) – axmaq

Lədim III (Çəmbərək) – çox danışan

ØLədim-lədim danışmax (Çəmbərək) – boş-boşuna, mənasız danışmaq

Lədimləməx' (Çəmbərək) – boş-boş danışmaq

Ləfşər (Meğri) – danışanda ağzı sulanan

Lə:x (Çəmbərək) – yaraşma, layiq

ØLə:x olmax (Çəmbərək) – yaraşmaq

Ləxşəx' (İrəvan) – gülməli hərəkət edən, gülməli danışan, lağlağı

Ləxşəx'lix' (İrəvan) – gülməli hərəkət edən, şit zarafat edən, öz-özünə danışib gülən

Ləxşəng (Əştərək) – şit-şit gülən

Lə:ğə (Kalinino) – ləqəb

Ləğər (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – çox yeyən, qarınqulu

Ləğərə (Dərələyəz) – iki tərəfli əkilən yer

Ləhləməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tənqənfəs olmaq, istidən təntimək

Ləhləməx' Qazax dialektində «yerimək üçün atı həvəsləndirmək» mənasını bildirir (2007, s.327).

Ləhrəm (Basarkeçər) – at yerişi

Ləj (Çəmbərək, Dərələyəz) – 1.çətin adam; 2.araqarışdıran, bədrəftar

ØLəj düşməx' (Qarakilsə) – ədavəti olmaq

Ləkən (Əştərək) – qara batmamaq üçün ayağa geyilən enli taxta

Ləkəntə I (Çəmbərək) – şikəst

Ləkəntə II (Meğri) – xəstəlik adı

Lələ (Çəmbərək, Kalinino) – 1.ata; 2.baba

Lələ eyni mənada Ağdaş, Gədəbəy, Göyçay, İsmayilli, Kürdəmir, Lənkəran, Masallı, Mingəçevir, Saatlı, Salyan, Tovuz, Yevlax, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində, «böyük qardaş» mənasında Gəncə, Qazax, Quba dialektlərində, Ağdaş, Balakən, Gədəbəy, Kürdəmir, Zərdab şivələrində, «baba» mənasında Tovuz, Salyan, Zərdab şivələrində, «uşaq saxlayan» mənasında Təbriz dialektində, «nökər» mənasında Quba dialektində, Salyan şivəsində işlənir (2007, s.327).

Ləlix' I (Kalinino) – acgöz

Ləlix' II (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yorğun

ØLəlix'olmax (Çəmbərək, Vedi) – 1.çox işləmək, yorulmaq; 2.əldən-ayaqdan düşmək

Ləliməx' (Çəmbərək, Əştərək) – yalvarmaq, dil tökmək

Lələ:n (Çəmbərək, Kalinino) – acgöz, görməmiş

Lələdağ (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – həddindən artıq narazılıq

Lələvin (Meğri) – bax: lələ:n

Ləliməx' (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – yalvarmaq

Lələyn I (Çəmbərək) – bax: lələ:n

Lələyn II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çətinliklə (ac olduğunu bildirir)

Ləm (Qarakilsə, Meğri) – 1.mağara (Qarakilsə, Meğri); 2.oyuq (Qarakilsə)

Ləmbə I (Çəmbərək, Karvansaray) – nəm

Ləmbə II (Ağbaba) – taxtada açılan xətt

Ləmbə Ağcabədi, Göyçay şivələrində «qabığı bərkiməmiş yumurta», Ağdaş, Oğuz şivələrində «kiçik ot topası», Gəncə, Şəki dialektlərində, Mingəçevir, Zaqatala şivələrində «keçilməz kol-luq, cəngəllik», Cəbrayıl, Beyləqan şivələrində «bacarıqsız, kütlə», Quba dialektində, Ağdam, Xaçmaz, Qusar şivələrində «küləş» mənalərini bildirir (2007, s.329).

Ləmə (Meğri) – yaylaqda keçədən düzəldilən dəyənin bir tərəfində süd, yağ, qatıq saxlanılan yer

Ləmə eyni mənada Ordubad, Şamaxı dialektlərində işlənməklə yanaşı, eyni zamanda Bakı, Quba, Ordubad, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Lənkəran, Salyan şivələrində «rəf», Quba dialektində «yaxşı döyülməmiş çəltik», «evin tavanına vurulan nazik taxta», Lənkəran şivəsində «eyvan» mənalarını bildirir (2007, s.329).

Ləmi (Meğri) – bax: ləmə

Ləmis: Ləmis olmax (Qəmərli, Zəngibasar) – süst olmaq

Ləmkə (Çəmbərək, Karvansaray) – dənizdən balıq torunu çəkmək üçün kəndir

Ləmpə I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – çıraç (neftlə yanır)

Ləmpə II (Vedi, Zəngibasar) – tavan

Ləms: Ləms olmax (Dərələyəz) – süst olmaq

Ləmsi (Çəmbərək) – danışığı

Ləmyesir (Meğri) – kasıb, yoxsul

Ləndəhur (Meğri) – müvazinətini çətinliklə saxlayan

Ləngər (Çəmbərək) – yerləş növü

ØLəngər vurmax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ayağı dolaşa–dolaşa yerimək, müvazinətini itirmək

Ləngəri (Gorus, Qafan) – mis sini, nəlbəki

Lənkə (Ağbaba) – qırmızı rəngə boyanmış parça

Ləp (Meğri) – sıyırım, ağac sıyırımı

Ləpix' (Çəmbərək, Vedi, Hamamlı, Qarakilsə, Zəngibasar) – yastı daş, dəyirmi yastı, nazik daş

Ləpix' Gəncə dialektində, Gədəbəy şivəsində «yastı və dəyirmi daş», Ordubad, Şəki dialektlərində, Qax şivəsində «köhnə ayaqqabı» mənalarını bildirir (2007, s.331).

Ləpli (Qafan, Qarakilsə) – yaralı

Ləpüx' (Qarakilsə) – bax: ləpix'

Lər–ləvin (Çəmbərək) – sir-sifət

Lət (Çəmbərək, Meğri) – xəstəlik, ağ ciyər xəstəliyi

Lətdi (Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı) – vərəm

Ləvərə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iri, sallaq (dodaq)

Ləvliğa (Çəmbərək) – ləqəb, ayama

Ləvərə I (Meğri) – qabığı bərkiməmiş yumurta

Ləvərə II (Çəmbərək) – anormal

Ləvərə III (Dərələyəz) – həddindən artıq böyük

Ləvərə IV (Əştərək) – geri açılmış iri şey

Ləvərə V (Kalinino) – yekəqarın, eybəcər

Ləvərə VI (Qarakilsə) – avara

Ləvərə VII (Qarakilsə) – zəif doğulmuş heyvan balası

Ləvidəmax' (Çəmbərək) – palçıq olmaq

Ləvin I (Ağbaba, Dərələyəz, Meğri, Qarakilsə) – cür, növ, cürbəcür, növbənöv

Ləvin II (Çəmbərək) – xasiyyət

Ləvin III (Meğri) – sifət, üz

Ləvird (Çəmbərək) – çirkin

Lif (Meğri) – içərisinə üskük, iynə və s. tikiş şeyləri yığılan kiçik torba

Lığ (Çəmbərək, İrəvan, Meğri, Zəngibasar) – palçıq

ØLığ verməx' (Çəmbərək) – palçıq olmaq

Lığ Bakı, Gəncə, Qazax dialektlərində, Cəbrayıl, Şərur, Füzuli, Xaçmaz şivələrində eyni mənada işlənməklə yanaşı, Qazax, Şamaxı dialektlərində, Füzuli, Göyçay, Qusar, Lənkəran, Kürdəmir, Oğuz, Ucar şivələrində «bataqlıqda bitən bitki növü» mənasını ifadə edir (2007, s.332).

Lığablı (Zəngibasar) – tamlı, yaxşı bişmiş xörək

Lığanda (Meğri) – əyilib torpağa basdırılan budaqdan göyərən ting

Lığirs (İrəvan, Qarakilsə, Vedi) – yaxşı bişməmiş, alaçıy (çörəyin içinin yaxşı, tam bişməməsini bildirir)

Lığirs Naxçıvan və Şamaxı dialektlərində də eyni mənanı ifadə edir (2007, s.333).

Lığirt (Çəmbərək) – hədsiz dərəcədə kök

Lıqlığa (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – palçıqlıq, ziğlı, palçıqlı yer

Lıxcamax (Çəmbərək) – qabı ağızına kimi doldurmaq

Lıxcım (Əştərək, Kalinino) – bax: lıxdamax

Lıxcamax (Çəmbərək) – bax: lıxcamax

Lıxçım (Ağbaba) – bax: lıxcım
Lıxdım (Çəmbərək) – kök (adam)
Lıxdım ət (Çəmbərək) – çox kök (adam)
Lıxdamax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar)–ağızına kimi doldurmaq
Lıxlamax (Çəmbərək, Əştərək) – ağızına kimi doldurmaq
Lılıx I (Hamamlı) – huşsuz
Lılıx II (Hamamlı) – key
Lılıx III (Çəmbərək) – bacarıqsız
Lilix Gəncə, Qazax dialektlərində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «həddindən artıq yetişmiş», Şəmkir şivəsində «huşsuz, key» mənalarını bildirir (2007, s.333).
Lilimır (Meğri) – keyfiyyətsiz
Lındır (Meğri) – sümüksüz ət parçası
Linqıt (Çəmbərək) – çiç
Lirt I (İrəvan, Vedi, Qəmərli, Zəngibasar) – gen (paltara aid)
Lirt II (Dərələyəz) – əldən düşmüş, boş, zəif
Lirt III (Basarkeçər) – tökülüb itən (adam)
Lirt Bakı, Qazax dialektlərində, Lənkəran, Gürcüstanın Başkeçid şivələrində «tənbəl» mənasını ifadə edir (2007, s.334).
Lırba (Meğri) – zərrə, əşyanın ən kiçik hissəsi
Licim I (Dərələyəz, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – görkəm, xarici görünüş, sir-sifət, paltar, əyin-baş
Licim II (Meğri) – bacarıq, qabiliyyət
 Birinci mənada işlənən *licim* sözünə Ordubad, Şamaxı dialektlərində və Şərur şivəsində rast gəlinir (2007, s.334).
Licimsiz (Qarakilsə) – çirkin, yaraşıqsız
Lidim (Çəmbərək) – bax: licim I
Lidimsiz (Çəmbərək) – bax: licimsiz
Lix'ləməx' I (Qarakilsə) – qabı ağızına qədər doldurmaq
Lix'ləməx' II (Qarakilsə) – çox yağmaq (qarla bağlı işlədilir)
Lix'ləşməx' (Ağbaba) – qarşılaşmaq
Lil (Çəmbərək) – palçıq (palçıqlı su olanda işlədilir)
Liləmar (Dərələyəz) – ılıq
Lilli (Çəmbərək) – çirkli, parçılı su

Lillətməx' (Ağbaba, Basarkeçər, Vedi, Zəngibasar) – məc. gizlətmək
Lilpar (Çəmbərək) – yeməli yabanı bitki adı
Lilipar (Ağbaba) – nilufər
Lilmar (Əştərək) – bax: liləmar
Limə (Çəmbərək) – zibil, döyülmüş taxıldan çıxan zibil
Limhalim (Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – dodaqbadodaq, ağızına qədər dolu, dopdolu
Linc (Hamamlı) – çiç, bişməmiş
Ling (Əştərək) – fənd (güləşərkən ayağı rəqibin ayığına keçirərək işlədilir)
Lobu (Vedi, Zəngibasar) – lobya
Loda (Ağbaba, Çəmbərək) – ot topası, kiçik taya
Loda Ağdam, Ağdaş, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, Sabirabad, Salyan, Şuşa şivələrində «ot topası», Bakı dialektində «lək» mənalarını bildirir (2007, s.335).
Lodalamax (Çəmbərək)–biçilmiş otu bir yerə topa-topa yığmaq
Lodux (Çəmbərək) – yaraşıqsız
Loğancax (Basarkeçər) – eşşək
Loxma (Kalinino, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar)–bir tikə çörək
Loxum (İrəvan) – tikə
Loqqalox (Çəmbərək, Karvansaray) – boş, boş-boşuna
Lolam (Dərələyəz) – uzun adam
Lomba (Çəmbərək, Dərələyəz, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar)– bir topa, parça (topa şəklində mənasını bildirir)
Lombalamax (Vedi, Zəngibasar) – tikələri iri-iri yemək
Lopa I (Çəmbərək) – məşəl, alov
Lopa II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar)– sabun bişirilərkən çıxan qalıq, çöküntü, tullantı
Lopa III (Dərələyəz) – parça-parça, yumru topa
Lopa IV (Vedi, Zəngibasar) – hikkə
Lopalağ (Əştərək) – boru şəklində bükülən kağız
Lopbaz (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yekəxana, lovğa, özünü öyən
Lopbaz–lopbaz (Çəmbərək) – lovğa-lovğa

Lopbaz sözünün ifadə etdiyi məna Qazax dialektində, Mingəçevir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində *lobbaz* formasında işlənir (2007, s.335).

Lor (Əştərək) – çürümüş qatı süd

Lort (Qarakilsə) – aciz

Lortgödən (Çəmbərək, Qafan, Qarakilsə) – 1. çox yeyən, acgöz (Çəmbərək, Qafan); 2. eybəcər (Qarakilsə)

Los (Ağbaba) – sol tərəfə yığılan biçilmiş ot

Loş (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinin, Qarakilsə) – tənbel

Lovax I (Çəmbərək) – südlü xörəyin üzü

Lovax II (Çəmbərək) – bişmiş südün üzü

Lovalax (Çəmbərək) – yumru şəkildə bükülü

Lovalaxlamax (Çəmbərək) – uzunsov şəkildə bükmək

Lozux (Çəmbərək) – biçimsiz, böyük

Lortana (İrəvan) – gen, enli paltar

Löhləməx' (Karvansaray) – tənənfəs olmaq

Löhmə I (Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – duru palçıq, çox palçıq

Löhmə II (Dərələyəz) – palçıqlı yer

Lölüx' (Ağbaba, Çəmbərək) – tənbel, bacarıqsız

Lö:n (Çəmbərək) – görkəm, üz, sifət

ÖLö:ndən dömməx' (Çəmbərək) – görkəmi pis hala düşmək, sfəti, üzü dəyişmək, xoşa gəlməyən formada dəyişmək

Lö:yn (Çəmbərək) – növ

Löpix' (Meğri) – işlənmiş sabun qalığı

Löpbəz (Vedi, Zəngibasar) – bax: ləpbəz

Löpbəzdəmməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – özündən demək

Löpbəzdix' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – lovğalıq

Löppəz (Vedi) – özündən razı, gopçu

Löyün I (Çəmbərək) – növ (xörək barədə)

Löyün II (Çəmbərək) – görkəm

ÖLöyündən dömməx' (Çəmbərək) – arıqlamaq, sir-sifəti dəyişmək

Löyün-löyün I (Çəmbərək) – ləziz, dadlı (xörəyə aid)

Löyün-löyün II (Çəmbərək) – növbənöv

Luğab (Gorus, Qafan) – həlim, hədiyyin həlimi

Luğap (Qarakilsə) – bar, kəf

Lül (Dərələyəz, İrəvan, Kalinin) – tam, həddindən çox, tamamilə

ÖLül qəmbər (Çəmbərək) – sərxoş

Lülüfə (Meğri) – dar və uzun

Lüləyən (İrəvan) – misdən hazırlanmış su qabı

Lülüx' (Çəmbərək, Zəngibasar) – çaydandan, çaynikdən, aftafadan suyun töküldüyü yer

Lümbə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qısaquyruq

Lümə (Əştərək, İrəvan, Qarakilsə) – 1. quyruğu yolunmuş toyuq; 2. qısa quyruq (toyuğa aid)

Lütqom (Qarakilsə) – kasıb

Lüvə I (Ağbaba) – yuva

Lüvə II (Meğri) – qurumuş içi boş ağac

M

Maa (Çəmbərək, Vedi) – mənə

Mac (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – kotanın, cütün, xışın dəstəyi

Maça (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qoyunun qol əti

Maça Salyan şivəsində həm «qoyunun qol əti», həm də «qatır», Zəngilan şivəsində «qoyunun və ya keçinin boğazından sallanan bir cüt vəzi», Naxçıvan, Ordubad dialektlərində «aşıq» (heyvanlarda olan xüsusi sümük – İ.B.) mənalarında işlənir (2007, s.341).

Maçıməx I (Çəmbərək) – yorulmaq

Maçıməx II (Çəmbərək) – susmaq (qorxudan)

ÖMaçıyf qalmax (Çəmbərək) – qorxudan yerində quruyub qalmaq, tutulmaq

Mada (Əştərək) – kəkliyin erkəyi, xoruzu

Madar I (Vedi, Qarakilsə, Zəngibasar) – bircə, tək olan (övlada aid)

Madar II (Çəmbərək) – uşaq

Madyan (Çəmbərək) – dişli at

Mafarax (Zəngibasər) – zəif, cansız, orqanizmi zəif olan
Mafrax (Çəmbərək, Kalinino) – kövrək, davamsız, keyfiyyətsiz, tez sınıan

Mağal (Qarakilsə, Meğri) – günün isti vaxtında mal-qaranın axşam sərini düşənə qədər saxlandığı yer

Mağallax (Çəmbərək) – başı əyməklə ayağı qaldırıb aşırılmaq, çevrilmək

Mağallax Qəbələ şivəsində «suyu çəltik zəmisindən kənara axıtmaq üçün arx», Gəncə, Qazax dialektlərində, Ağdaş şivəsində «dəyirman daşını bir yerdən başqa yerə aparmaq üçün girdə ağac parçası» mənalarını bildirir (2007, s.341–342).

Mağdır (Qarakilsə, Meğri) – imkan, var-dövlət

Mağıl I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – münasib, yaxşı, uyğun, layiqli

Mağıl II (Ağbaba) – ehtiyatla

Mağıl III (Çəmbərək, Basarkeçər, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər) – heç olmazsa, yaxşı ki

Mağıl «layiqli» mənasında Tovuz şivəsində, «heç olmazsa, yaxşı ki» mənasında Bakı, Cəbrayıl, Cənubi Azərbaycan, Şabran, Gədəbəy, Goranboy, İsmayilli, Kürdəmir, Şərur, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı dialekt və şivələrində işlənir (2007, s.342).

Mağmın I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər, İrəvan) – yazıq, fağır, sakit

Mağmın II (Ağbaba, Kalinino) – yarıtmaz, bacarıqsız

Mağmun (Çəmbərək) – bax: mağmın I

Mahlım (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – mægər

Mahna (Çəmbərək, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – bəhanə

Maxlayı (Çəmbərək) – 1. avara; 2. fərsiz

Majara (Çəmbərək) – 1. macal, imkan; 2. vaxt

Majğal (Dərələyəz) – kotanın dəstəyini (majını) tutan

Maqqal (Çəmbərək) – tonqal

Maqqan (Meğri) – dinamit

Malaça (İrəvan) – armud növü

Malağa (İrəvan) – çömçə

Malalamax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – 1. sakitləşdirmək; 2. üstündən keçmək, ört-basdır eləmək

Malara I (Böyük Qarakilsə) – tövlədə hər bir mal üçün ayrılan yer

Malara II (Hamamlı) – damın üstündə uzununa qoyulmuş tir

Malaza (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Qarakilsə, Quqark) – 1. hulqum; 2. dilçək

Malxor (Ağbaba) – yastıburun

Malx (Basarkeçər) – xışın qayışının ucunu ilgəkdə saxlayan ağac hissə

Malıq (Ağbaba) – iki zənciri və qayışı birləşdirən ağac

Maliyyəti (Əştərək) – dəyəri

Malley (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – key, gec qanan, heç nə başa düşməyən, sadələvən

Malleylik (Vedi, Zəngibasər) – keylik, gec anlayan, sadələvhlük

Malyeməz (Çəmbərək) – xəsis

Mama (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Quqark) – bibi

Mama «bibi» mənasında Qazax, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Ağdərə, Balakən, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, İmişli, Qax, Laçın, İmişli, Mingəçevir, Şəmkir, Tərtər, Ucar, Yevlax, Zaqatala, Zəngilan, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində (2007, s.343) və Dərbənd dialektində (Dərbənd, s.346) işlənir.

Mamaça (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – mama, uşaq tutan (qadın)

Mamaça sözünə «uşaq tutan qadın» mənasında Daşkəsən, Gədəbəy, Göygöl, Zəngilan şivələrində rast gəlinir (2007, s.343).

Mamador (Çəmbərək) – pomidor

Mamırramax (Meğri) – qocalmaq

Mamız (Meğri) – heyvan qıclarının aşağı hissəsinin arxa tərəfindəki qara və yumru sümükvari çıxıntı

Man (Əştərək, Vedi, Qarakilsə, Zəngibasər) – eyib, nöqsan, günah

Manda (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Qəmərli, Zəngibasər) – yeməli yabanı bitki adı

Mandal (Basarkeçər) – cəftə

Mandallamax (Basarkeçər) – cəftələmək

Mandıxmax I (Çəmbərək) – 1.darıxmaq, təntimək, istidən təngnəfəs olmaq; 2. yorulmaq

Mandıxmax II (Vedi, Zəngibasar) – çəşib qalmaq

Mandula (Hamamlı) – yun parça adı (drap)

Manqal (Çəmbərək) – tonqal

Manqırmax (Ağbaba) – ağlayaraq bağırmaq

Manqoy (Çəmbərək) – tıntın, burnunda danışan

Mansıra I (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – mühasirə

Mansıra II (Əştərək) – böyüməmiş xiyar

Manşir (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Üçkilə, Vedi, Zəngibasar) – 1.nişan, işarə; 2. bəlli, məlum

◊**Manşir qoymax** (Çəmbərək) – nişan qoymaq

Manşirli (İrəvan) – müəyyən edilmiş, bəlli

Manşırırı (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1.bəlli, məlum olan (Çəmbərək); 2.nişanlı, tanınan əşya (Vedi, Zəngibasar)

Manşırmax (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nişanlamaq, işarə qoymaq, müəyyənləşdirmək (bir şeyi tapmaq, müəyyən etmək üçün)

Mar (Çəmbərək) – ip boyamaq üçün xüsusi hazırlanmış boyaq maddəsi (mal sidiyindən istifadə edilir)

Marala (Hamamlı) – damın üstünə uzununa qoyulmuş tir

Maranmıx (Əştərək) –süd məhsulu – yığıntı yığmaq üçün yer, balaca ev

Marfaxlamax (Meğri) – köhnəlmək

Marıg (Çəmbərək, Dərələyəz) – pusqu

◊**Marığa durmax** (Dərələyəz) – pusquda durmaq

Marıtdamax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar, Qarakilsə) – pusmaq, güdmək

Masqorçu (Qarakilsə) – alverçi

Maş (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – lobyə

Maşnaltı (Ağbaba) – süd çəkən maşından çıxan üzsüz süd

Matah I (Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – nadir tapılan, qıt

Matah II (Çəmbərək, Qarakilsə, Zəngibasar) – əziz, qiymətli (adam)

Mat-qut:Mat-qutu qurumax (Çəmbərək) – qorxmaq, təəcüb etmək

Matrax (Kalinino) – qamçı

Bu sözə eyni mənada Qazax dialektində, Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi, Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.346).

Mavalmax (Qarakilsə) – acından haldan düşmək, zəifləmək

Bu sözə eyni mənada Cəbrayıl və Zəngilan şivələrində də rast gəlinir (2007, s.234).

Mavala – mavala (Qarakilsə) – ac–acına

Mavrı (Dərələyəz, Qarakilsə) – pişik balası

Bu söz eyni mənada Şahbuz, Şərur, Zəngilan, *mavru* formasında Kəlbəcər şivələrində işlənir (2007, s.347).

Maya I (Dərələyəz) – yeni doğmuş inəyin ilk südü

Maya II (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – pendir hazırlamaq üçün ilıq südə vurulan maddə

Maya III (Çəmbərək) – dırnağın dibi

Maya IV (Vedi, Zəngibasar) – droj

Mayaxoş (Qəmərli, Zəngibasar) – meyxəş, turşməzə

Mayalamax (Çəmbərək) – pendir hazırlamaq üçün ilıq südə xüsusi maddə qatmaq

Mayalandırmax I (Vedi, Zəngibasar)–təzə doğmuş heyvanı ilk dəfə əmizdirmək

Mayalandırmax II (Çəmbərək) – heyvanları cütləşdirmək

Mayıf (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – 1.şikəst; 2. məc.bacarıqsız

Bu söz «şikəst» mənasında Qazax, Şəki dialektlərində, Ağdaş, Cəbrayıl, Cəlilabad, Culfa, Şabran, Füzuli, Gədəbəy, Qax, Laçın, Lənkəran, Masallı, Salyan, Şəmkir, Tovuz, Yardımlı, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.347).

Maymax (Çəmbərək, Kalinino) – bacarıqsız

Maymalamax (Çəmbərək) – axsamaq

Maymamax (Çəmbərək) – bax: maymalamax

Maytax (Əştərək, Qarakilsə) – bax: mayıf

Maytamax (Qarakilsə) – axsamaq

Maytımax (Çəmbərək) – bax: maytamax

Maz (Dərələyəz) – arabanın təkərlərinə keçən ox

Mazax (Ağbaba, Vedi, Zəngibasar) – 1.zarafat; 2.kef

Mazaxlaşmaq (Çəmbərək) – zarafatlaşmaq, zarafatlaşaraq deyib-gülmək

Mazarrat (Ağbaba, Çəmbərək) – dəcəl adam, araqarışdırar

Mazı (Ağbaba) – araba oxu

Mazol (Çəmbərək) – döyənək

Mehr: Mehrini salmaq (Çəmbərək) – öyrəşmək

Mehirri (Çəmbərək) – mehriban

Mehirrəmməx' (Çəmbərək) – alışmaq, öyrəşmək

Mejdin (Çəmbərək, Karvansaray, Qarakilsə) – fərsiz

Merət (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, Kalinino, İrəvan, Qəmərlı, Vedi, Zəngibasarı) – 1.sahıbsız, yiyəsiz (paltar); 2. ölü paltarı

Merətə qalmaq (Çəmbərək) – sahıbsız qalmaq (paltara aid qarğıs mənasında işlədilir)

Meş (Hamamlı) – oyunu başlayan, oyunda birinci gedən oyunçu

◊**Meş durmaq** (Hamamlı) – oyunu başlamaq üçün birinci olmaq

Meşnəx' (İrəvan) – geniş sahə

Metix'ləndirməx' (Zəngibasarı) – əzizləmək, hörmətli tutmaq

Mezər (Çəmbərək, Qarakilsə) – önlük, döşlük

Mezər Ordubad dialektində, Cəbrayıl, Kəlbəcər, Qax, Şuşa şivələrində eyni mənada – «önlük, döşlük» mənasında işlənməklə yanaşı, Laçın, Tərtər şivələrində «yapıncını əvəz edən toxuma bürüncək» mənasını da bildirir (2007, s.348).

Məc (Ağbaba) – kotanın əl tutan yeri, dəstəyi

Məçgal (Ağbaba) – kotanın və ya cütün məcindən (dəstəyindən) tutan

Mədaxil I (Meçri) – məhsul

Mədaxil II (Meçri) – naxış adı

Məddə: Məddə dağarcığı (Hamamlı) – acı dil

Mədix' (Ağbaba, Qarakilsə) – yeməli yabanı bitki

Məəl (Ağbaba) – qoyun-quzunun, mal-qaranın günün isti vaxtı sərin düşənə kimi topladığı bulaq və ya çay qırağı

Bu söz Ağdam, Qəbələ, Zərdab şivələrində «günün isti vaxtında mal-qaranın axşam sərin düşənə qədər saxlandığı kölgəlik» mənasında işlənir (2007, s.349).

Məəl cyni zamanda Qərbi Azərbaycanın Göyçə mahalının Tolxuca kəndindəki Məəlqaşı oronimində də qalmışdır.

Məfrağ (Dərələyəz) – zəif, xarab olmuş

Məğlətə (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – mübahisə, qalmaqal

Məhəl I (Çəmbərək, İrəvan) – vec

Məhəl II (Qarakilsə) – imkan, vaxt

◊**Məhəl qoymaq** (Çəmbərək) – vecinə almaq, nəzər yetirmək
◊**Məhəli olmamaq** (Qarakilsə) – vaxtı olmamaq, imkanı olmamaq

Məhlə (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasarı) – məhəllə, küçə

Məhmizləməx' (Meçri) – vurmaq, gedilən yerə tez çatmaq üçün vurmaq, tələsdirmək (heyvana aiddir)

Məhrava (Basarkeçər, Çəmbərək) – dəsmal, əl-üz dəsmalı

Məx'lim (Meçri) – məgər

Məxərə (Zəngibasarı) – zəif, dözümsüz (adam)

Məxləs (Çəmbərək, Meçri, Zəngibasarı, Vedi) – xülasə

Məğəl (Meçri) – günün isti vaxtı mal-qaranın axşam sərinə düşənə qədər saxlandığı kölgə

Məjdüm (Qarakilsə) – xəstə

Məjgəl (Ağbaba) – kotanın dəstəyindən tutan adam

Məkə (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – qarğıdalı

Məkix' (Çəmbərək) – bax: məkik

Məkik (Çəmbərək) – təsirli

Mələfə (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – döşəkağı

Bu söz Gəncə, Qazax, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Ağdam, Cənubi Azərbaycan, Culfa, Lənkəran, Masallı, Şahbuz, Şərur, Şirvan, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «döşəkağı» mənası ilə yanaşı, «yeni doğulmuş uşağın büküldüyü parça», Culfa şivəsində həm də «yastıq» mənasını bildirir (2007, s.350).

Mələməz (Çəmbərək) – 6-7 yaşlı erkək qoyun

Mələləməx' (Qarakilsə) – doğuşqabağı yelininə süd dolmaq

Qazax dialektində bu sözə eyni mənada rast gəlinir (2007, s.350).

Məlyət I (Zəngibasar) – əhəmiyyət

Məlyət II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qiymət, haqq, dəyər

Məlyəti (Çəmbərək) – qiyməti, dəyəri

Məliyətli (Zəngibasar) – 1. keyfiyyətli, dəyərlili; 2. hörmətli

Məmə (Çəmbərək, Əştərək) – ana arı çıxartmaq üçün arılardan mumdan düzəltdiyi yumurta yuvası

Məməkoy (Çəmbərək) – duzlu

Məmə (Meğri) – hüceyrə

Məməsir (Meğri) – itburnu

Məməzan (Vedi, Zəngibasar) – uzunsov

Mənəfə (Basarkeçər, Çəmbərək) – bax: mələfə

Mənəsəx' (Çəmbərək) – iri süpürgə bağlamaq üçün istifadə olunan tikanlı bitki

Mənsil (Çəmbərək) – ağartı məhsulu, süddən hazırlanan ağartı məhsulları (yağ, pendir, qatıq)

Mənşər (Çəmbərək) – qədim, keçmiş

Mərəcöyüz (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – pencər növü, qulançar

Mərəx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Hamamlı) – 1. samanlıq; 2. qışda heyvan saxlanılan yer

Mərək (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ot, saman saxlanılan yer

Mərəkə I (Çəmbərək) – yığıncaq, məclis

Mərəkə II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qalmaqal, dava-dalaş

◊Mərəkə tüşməx' (Çəmbərək) – qalmaqal düşmək

◊Mərəkə qopmax (Çəmbərək) – dava-dalaş düşmək

Mərəndi (Dərələyəz) – taxıl biçmək üçün işlədilən iri oraq, yarım dairəvi oraq

Mərəs (Meğri) – saman yığılan yer

Mərfəhləməx' (Meğri) – köhnəlmək

Mərfəşlik (Meğri) – yük taylarını bağlamaq üçün ip

Mərgiz (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – əkin sahəsində, bostanda şırım açmaq üçün istifadə edilən dəmir alət

Mərgizdəməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – əkin sahəsində mərgizlə şırım açmaq, arx çəkmək

Mərö:cə (Qarakilsə) – yeməli yabanı bitki

Mərrə (Meğri) – vaxt; müddət

Mərtək I (Əştərək) – üst-üstə yığılmış on xorum (bağ) ot

Mərtək II (Çəmbərək) – odun qırığı

Mərtək III (Ağbaba) – evin üstünə döşənmiş ağac

Mərz (Karvansaray) – sərhəd (əkin sahəsinə aid)

Bu söz eyni mənada Bakı dialektində, Astara, Lənkəran, Zəngilan şivələrində, «biçənək» mənasında Dərbənd şivəsində işlənir (2007, s.353).

Mərzə (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasar, Vedi) – yeməli yabanı bitki adı (reyhana oxşar ətirli göyerti)

Məsxərə (Vedi, Zəngibasar) – lağ

◊Məsxərəyə qoymax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ələ salmaq, lağ etmək

Məsrəf: Məsrəf etməx' (Çəmbərək) – xarab etmək, bir şeyi lazım olmayan yerə işlətmək

Məsirəf (Qarakilsə) – yararlı, lazım olan

◊Məsirəf etməx' (Qarakilsə) – boş yerə, lazım olmayan yerə işlətmək

Məs (Kalinino) – ayaqqabı növü (xromdan tikilir)

Bu söz Qazax, Quba, Şəki dialektlərində, Gürcüstanın Qaradabani şivəsində «xromdan ikilmiş yumşaq ayaqqabı» mənasında işlənir (2007, s.353).

Mətə (Meğri) – yerdə oyun üçün çəkilmiş dairə

Bu söz Şamaxı dialektində, Bərdə, İsmayılı, Kürdəmir, Laçın, Mingəçevir, Şuşa, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.353).

Mətəh (Kalinino) – bax: matah

Mətəl (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – məhəttəl, boş-bekar

Mətərə I (Meğri) – saxsı pendir qabı

Mətərə II (Meğri) – məc. mədə, qarın

Mətəris (Çəmbərək, Karvansaray) – 1.daldalanacaq, soyuqdan, küləkdən qorunmaq üçün istifadə olunan yer (Çəmbərək, Karvansaray); 2. hami, kömək (Çəmbərək)

Mətrəf (İrəvan) – yayda içerisinə buzlu su tökmək üçün istifadə olunan qab

Məzələx'ləməx' (Meğri) – mozalanın sancması nəticəsində qaçmaq

Məzəndə (Qarakilsə) – ilkin qiymət

Məzməzəx' (Meğri) – zəhərli milçək

Məzməzəx'ləməx' (Meğri) – zəhərli milçəyin sancması nəticəsində zəhərlənmək

Mıci-mıci (İrəvan, Vedi, Zəngibasər, Meğri) – yavaş-yavaş

Mıcmımmax (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Quqark) – 1.zəif yemək; 2.asta işləmək

Mıçətkən (Zəngibasər) – ağcaqanaddan qorunmaq üçün tənzifdən hazırlanmış örtük

Mıǵı (Barana, Çəmbərək, Kalinino) – 1.ağcaqanad; 2.milçək

Mıǵmıǵa (Çəmbərək) – ağcaqanad

Mıǵmıǵı I (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: mıǵmıǵa

Mıǵmıǵı II (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – yavaş tərənən (adam)

Mıxça (Çəmbərək) – paya; heyvanı bağlamaq üçün yerə basdırılan ağac (20–25 sm ölçüsündə olur).

Bu söz Qazax dialektində, Balakən, Mingəçevir şivələrində «paya, şax» mənasında işlənir (2007, s.355).

Mıqqımax (Meğri) – tərənmək

Mıncırax (İrəvan) – insan bədəninin müəyyən bir yerinin hər hansı bir əşyanın arasında qalıb bərk sıxılması nəticəsində əzilməsi

Mındar (Vedi) – natəmiz, murdar

Mılax (Meğri) – budaqlı yığılmış meyvə (nar, heyva və s.)

Mıraz (Böyük Qarakilsə) – arzu, istək

Mırçalıx (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – saqqız kolu

Mırdaǵa (Meğri) – pəncərəsiz ev, daxma

Mırix I (Meğri) – qaş–qabaq

◊Mırix sallamax (Meğri) – qaş–qabaq sallamaq

Mırix II (Dərələyəz) – dodağı kəsik (adam)

Mırix III (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasər) – dişsiz, dişi tökülmüş, qabaq dişləri tökülmüş (adam)

Mırix: Mırix-damax (Çəmbərək, Vedi, İrəvan, Zəngibasər) – qaş–qabaq

◊Mırix-damax sallamax (Çəmbərək) – qaş–qabaq sallamaq, qaş–qabaq tökmək

Mırt I (İrəvan) – lazımsız, bezikdirici söhbət

Mırt II (Çəmbərək, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – kir, çirk

Mırt III (Əştərək, Qarakilsə) – tuluğun, eymənin üstündə əmələ gələn kif

Mırtdammax (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasər) – deyinmək, öz–özünə, dodağının altında danışmaq, dodaqaltı deyinmək

Mırtdı (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – çirkli, kirli (qab–qacaqda olan çirk bəzində işlədilir)

Mırtıǵa (Qarakilsə) – quymaq

Mırtıx (Çəmbərək) – 1.ağzında dişi olmayan; 2. bir neçə qabaq bişi tökülmüş

Bu söz Qazax dialektində Tovuz, Şəmkir şivələrində «çarıq», Gəncə dialektində «dişsiz, dişi tökülmüş» mənalarını bildirir (2007, s.356).

Mısaǵan (Qarakilsə) – çoxbilmiş

Mısmax I (Çəmbərək, Dərələyəz) – küsmək

Mısmax II (Vedi, İrəvan, Zəngibasər) – susmaq

Mısmax Culfa, Tərtər şivələrində «bir küncə qısılmaq», Zəngilan şivəsində «küsmək», Ordubad dialektində, Şahbuz, Şərur şivələrində «pusmaq, güdmək», Cəbrayıl şivəsində «həddindən artıq yemək» mənalarında işlənir (2007, s.356).

Mısmırix (Qarakilsə, Qəmərli, Zəngibasər) – qaş–qabaq

◊Mısmırixını sallamax (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – qaş–qabağını sallamaq, qaş–qabağını tökmək

Mıtıx (Meğri) – məc. qarın, mədə

Mızdammax (Basarkeçər) – yavaş-yavaş, ləng iş görmək

Mızımmax (Meğri) – getmək, qaçmaq

Mızırax (Çəmbərək) – müəyyən bir əşya (çubuq və s.)

◊Mızrax qoymax (Qarakilsə) – mane olmaq
Mızvara (Meğri) – yeyinti şeyləri
Micas I (İrəvan) – iyrənçi
Micas II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iy, dad bilməyən (adam)
Mici (Qarakilsə) – ətdə əmələ gələn qurd
Miciləməx' (Qarakilsə) – yavaş–yavaş, ləng iş görmək
Micilləməx' (Qarakilsə) – az–az yemək
Miçəkgən (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ağcaqanad-dan qorunmaq üçün yatağın üstünə çəkilən tənzip, örtük
Miçətgən (Zəngibasar) – bax: miçəkgən
Mil I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – yoğun tir, ağac
Mil II (Çəmbərək) – düz
◊Mil dayammax (Çəmbərək) – düz dayanmaq
Milax (İrəvan) – üzüm növü
Milçəx' I (Çəmbərək) – həşərat
Milçəx' II (Ağbaba) – əkin sahəsinin kənarından əkilmə
 Qərbi Azərbaycanın Ağbaba şivəsində «əkin sahəsinin kənarından əkilmə» mənasında işlənən *milçəx'* sözü Gəncə dialektində *milçəy əx məx'* birləşməsinin tərkibində «sahəni ikitərəfli əkmək» mənasını bildirir (2007, s.357).
Mileyim I (Çəmbərək) – arzu, istək
Mileyim II (Çəmbərək) – sakit, xoşxasiyyət
Mindoy I (Çəmbərək) – 1.çiyyin; 2.boyun
Mingirrəməx' I (Çəmbərək, Qarakilsə) – əl çəkmək, qarayaxlıq etmək
Mingərrəməx' II (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – nəzərdə tutmaq, gözaltı etmək
 Bu sözə «əl çəkmək, qarayaxlıq etmək» mənasında Gəncə, Qazax dialektlərində, Mingəçevir, Şəmkir şivələrində rast gəlinir (2007, s.358).
Minkirrəməx' I (Çəmbərək) – bax: mingirrəməx' I
Minkirrəməx' II (Qarakilsə) – qəlbə yol tapmağa çalışmaq
Mirahaf (Basarkeçər) – südlü horra

Miraz (Əştərək) – arzu, istək
Mirəsfə (Qarakilsə) – rütbəli şəxs, rütbə
Misqalı (İrəvan) – üzüm növü
Mismar (Çəmbərək) – mıx
Mismil (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – təmizkar, səliqəli (adam)
Mitəm (Meğri) – daima, həmişə
Mitəsim (Meğri) – bax: mitəm
Mitər (Meğri) – bax: mitəm
Mitul I (Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.yorğan–döşək; 2.köhnə palaz–paltar
◊Mitilini çölə atmax (Vedi, Zəngibasar) – qovmaq
Mitul II (İrəvan, Qarakilsə) – məc.tənbəl, avara
Miyana (İrəvan) – içərisinə meyvə yığmaq üçün söyüd çubuqlarından toxunan səbət
Miz (İrəvan) – milçək süfrəsi
Moçam (Qarakilsə) – qoyunun və ya keçinin boğazından salınan bir cüt vəzi
Moçar I (İrəvan) – meyvə ağaclarının yan-yörəsindən cücərən budaqlar, pöhrələr
Moçar II (Vedi, Zəngibasar) – ağacın xırda kökləri
Moçar Şəhur şivəsində də «ağacın xırda kökləri» mənasını bildirir (2007, s.359).
Moçux: Moçux eləməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: moçuxlamax
Moçuxlamax (İrəvan) – bizləmək, toxunmaq
Moda (Çəmbərək) – boyunduruğun orta hissəsində zənciri saxlayan çıxıntı
Modaşa (Çəmbərək) – mədə
Moduflammax (Çəmbərək) – xarab olmaq, sıradan çıxmaq
Modux (Çəmbərək, Hamamlı) – yer almasına oxşar bitki adı
Modulamax (Çəmbərək) – haylamaq (heyvana aid)
Modyam I (Ağbaba, Barana, Basarkeçər, Çəmbərək) – orta, şərik
Modyam II (Hamamlı) – kömək

Mollabaşı (Barana, Çəmbərək) – yeməli yabanı bitki adı
(yazın ilk günlərində bitir)

Mor I (Qarakilsə) – yetişməmiş, kal

Mor II (Qarakilsə) – yaxşı qarışdırılmamış palçıq

Morramax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qurd düşmək

Morçalax (Çəmbərək) – ot kökü

Moru (Qarakilsə) – yeri suvarmaq üçün açılmış kiçik arx

Mosmotu (Ağbaba, Çəmbərək) – qalmaqal

Mostan (Karvansaray) – kök (adam)

Motmotu I (Çəmbərək) – qarağata oxşar bitki

Motmotu II (Çəmbərək) – bax: mosmotu

Moyda (Çəmbərək, Əştərək) – əxlaqsız (qadın haqqında)

Moydə (Əştərək) – bax: moyda

Mozalan (Dərələyəz) – milçək növü

Mozalammax (Meğri) – mozalanın sancması nəticəsində qaçmaq

Mozqan (Əştərək) – qarmon

Möçük (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – büzdüm

Möfrə (Əştərək) – iki daşı üst-üstə qoyulan bir cərgə hörgü

Möhip (Meğri) – ehtiyac

Möhrə I (Vedi, Zəngibasar, İrəvan) – palçıq (divar üçün istifadə edilir)

Möhrə Gəncə, Şamaxı dialektlərində, Ağdaş, Biləsuvar, Culfa, Goranboy, Göyçay, Masallı, Mingəçevir, Kürdəmir, Şərur, Şirvan, Ucar şivələrində «palçıq divar, çəpər» mənalarında işlənir (2007, s.361).

Möhrə II (İrəvan) – qayka

Möhüb (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ev əşyası

Mö:üz (İrəvan) – kişmiş (qara üzümdən əmələ gəlir)

Möv (İrəvan, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – tənək (yaz aylarında tənəklərdən yanacaq üçün toplanan çör-çöp)

Muçux I (Çəmbərək) – uçuq, səpki

Muçux II (Ağbaba) – çiban

Muçux III (Əştərək) – mane

◊**Muçux qoymax** (Çəmbərək) – mane olmaq

Muçuxlamax (Çəmbərək) – uçuqlamaq

Mubah (Meğri) – mulayim (hava)

Mugəllitdix (Meğri) – dələduzluq

Muğan (Qarakilsə) – xırmanda işlədilən kürək

Muğanəzəx' (Qarakilsə) – saman tökmək üçün samanlığın divarında düzəldilmiş deşik

Muğasar (Meğri) – tumu çıxardılmış zoğal qurusu

Muxrət (Əştərək) – palçıqdan hazırlanmış küp

Muxul (Əştərək, İrəvan) – ortağ, şərik

Muxuri (Qarakilsə, Meğri) – içi keçə alaçıq

Muxurrux (Çəmbərək) – paxıllıq

Mula (Meğri) – mülayim xasiyyətli

Mulalamax (Meğri) – ört-basdır etmək

Mulqaşix (Meğri) – qarışıq, dolaşiq

Mumurqan I (Meğri) – mum və yağdan hazırlanmış yumşaldıcı məlhəm

Mumurqan II (Çəmbərək) – arı yeşiyinin ağzına arının yığdığı şam qırıntısı

Munqoy (Çəmbərək) – burnunda danışan, tıntın

Muraz (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – arzu, istək

Murçalax (Basarkeçər) – yabanı bitki adı

Murğuz (Əştərək) – sifət

Murquz (İrəvan) – göygöz, sarısaç, ağbəniz, arıq, hündür adam (mənfi mənada)

Musdafaçıçəyi (Hamamlı) – dərman bitkisi adı

Mustux (Əştərək) – qayanın üstə yağış suyunun yığılması üçün açılan böyük çökək

Musur (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yayın istisində tarlalarda işçilərin oturması üçün yer

Musurman (Çəmbərək) – müsəlman

Muşdulux (Çəmbərək, Kalinino) – xoş xəbər üçün verilən bəxşiş

Muşqurmax (Dərələyəz) – dodaqaltı fişqırığa oxşar çıxarılan səs

Muzu (Çəmbərək, Karvansaray) – xəsis

Mücərə (Meğri) – şüşə qabları saxlamaq üçün xüsusi sandıq

Müçiri (Meğri) – sandıq (şüşə qabları saxlamaq üçün)

Müdbeyn (Karvansaray) – mehriban

Müdam (Basarkeçər) – bax: müdəm

Müdəm (Çəmbərək, Kalinino) – daima, həmişə
Müəl (Çəmbərək) – istidə mal-qaranın yığıldığı yer
Müğərrəm (Çəmbərək) – bax: müdəm
Mülçəklilik (Gorus, Qafan) – yüyəndə atın gözünün üstündəki gön
Müləli (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək) – şübhəli, naməlum, qeyri-müəyyən
Mülhaz (Qarakilsə) – hesab
◊Mülhaz eləməx' (Qarakilsə) – hesab etmək
Mürçüm (Hamamlı) – qoyunun boğazından sallanan bir cüt vəzi
Mürdəşə (Karvansaray) – yumşaq qabıqlı ağac adı
Müşdahax (Çəmbərək) – şikəst, əlil
Müştər I (Qarakilsə) – kimsəsiz
Müştər II (Meğri) – tənbel
Müşdə (Meğri) – xərək
Müşnü (Ağbaba) – arabanın yanını saxlayan hissə
Mütəfin (Meğri) – eybəcər, çirkin
Mütrüf (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – görməmiş
Müyəl (Çəmbərək, Karvansaray) – 1. hündür təpə, yeltutan yer; 2. günün isti vaxtında mal-qaranın axşam sərinə qədər saxlandığı kölgəlik
Müyəllənməx' (Karvansaray) – özünü günə vermək

N

Naçax I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kiçik əl baltası
Naçax II (Ağbaba, Kalinino, Meğri) – xəstə
Naçax «xəstə» mənasında Qazax dialektində, Culfa, Oğuz, Zəngilan şivələrində işlənir və Qazax dialektində həm də «köhnə» mənasını bildirir (2007, s.367).
Naçaxlamax (Kalinino) – xəstələnmək
 Bu söz Qazax dialektində, Culfa, Gədəbəy, Tovuz, Zaqatala, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənanı bildirir (2007, s.367).
Nadaratma (Meğri) – böyük (ilan)

Nafaxa (Çəmbərək) – yemək
Nagah-nagah (Çəmbərək) – hərdənbir
Nağaş (Qafan) – ala-bula, müxtəlif rəngli
Nağıltul (Meğri) – nəhayət
Naxis I (Əştərək) – mayıf, şikəst
Naxis II (Çəmbərək) – yersiz danışan, kobud, səfeh
Naxmirə (Qarakilsə) – minnət
◊Naxmirə vurmax (Qarakilsə) – minnət qoymaq
Naxuna (Qafan) – heyvanın gözünün kənarında əmələ gələn yumru ət (ət xalı)
Nakəs (İrəvan) – xain
Naqoloy (Böyük Qarakilsə) – babat
Naqqadan (Qarakilsə) – inadla
Naqqal (İrəvan, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – çox danışan, uzunçu
Nal I (Qarakilsə) – cyvan sütunlarının başına qoyulan taxta
Nal II (Dərələyəz) – dirəklərin altında olan ağac
Nalça I (Hamamlı) – döşəkçə
Nalça II (Hamamlı) – iri dəmir (pul-pul oyununda)
Nalça «döşəkçə» mənasında Bakı, Quba, Şamaxı dialektlərində, Astara, Bəyləqan, Biləsuvar, Cəlilabad, Şabran, Füzuli, Kürdəmir, Lənkəran, Salyan, Şərur, Yardımlı şivələrində işlənir (2007, s.368).
Nalhca (Çəmbərək) – yabanı bitki (üzüm yarpaqlarına oxşayır)
Namqımmax (Çəmbərək) – 1. istəmək, çalışmaq; 2. cəhd göstərmək, təşəbbüs göstərmək
Nammıxıda (Meğri) – maşallah
 Bu söz Bakı dialektində *namxudə* formasında işlənir (2007, s.369).
Napzar (Ağbaba) – kəndin önündəki pay torpaqları
Narinc (İrəvan) – acı, iri portağal
Naşar I (Qafan) – qəribə, təəccüblü
Naşar II (Meğri) – xeyli, çox
Naşar «yalaqçı» mənasında Cənubi Azərbaycan, Şamaxı, Şəki dialekt və şivələrində, «nadinc» mənasında Qazax dialektin-

də (2007, s.369), Qafan şivəsində ifadə etdiyi «qəribə, təəccüblü» mənasında isə Laçın şivəsində rast gəlinir (2007, s.369).

Naşdoylammax (Çəmbərək) – qəlyanaltı etmək

Naşdoylux (Çəmbərək) – qəlyanaltı

Naşdoylammax və *naşdoylux* eyni mənada Qazax dialektində, Gədəbəy, Şəmkir, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.369).

Naşər (Qafan) – bax: naşar I

Nat (Ağbaba) – uzun, nazik ağac (kərənti və ya dırmığın sapı mənasını bildirir)

Nav (Meğri) – içi oyulmuş palıd ağac (su doldurmaq üçün istifadə edilir)

Nay (Çəmbərək) – zarafatçı

Nay Gəncə, Qazax dialektlərində, Bərdə, Göyçay, Şəmkir şivələrində «məzəli, zarafatçı», Qazax dialektində «uzun adam», Şamaxı dialektində, Cəlilabad, Göyçay şivələrində «qarmon», Şamaxı dialektində, Salyan şivəsində «qaval», Gədəbəy şivəsində «key, gec başa düşən» mənalarında işlənir (2007, s.370).

Nayqara (Barana) - bax: nay

Naynacat (Meğri) – nəhayət

Nazbalış (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iri yastıq (qu tükündən düzəldilir)

Neyvət (Çəmbərək) – çirkin, yaraşıqsız

Nesə (Meğri) – ərə gedən qıza valideyni tərəfindən verilən torpaq və ya bağ payı

Nədəmə (Meğri) – ziyan, xəta

Nədən (Çəmbərək) - niyə

Nədərəs (Çəmbərək) – xatakar

Nədyə (Çəmbərək) – müftə

Nədyədən (Çəmbərək) – heç nədən, boş yerdən, müftə

Nəf (Qarakilsə) – xeyir, gəlir

Nəf Culfa şivəsində eyni mənada işlənməklə yanaşı, Yarıdımli şivəsində «tab, davam» mənasını bildirir (2007, s.371).

Nəfidarrıx (Meğri) – xeyir, gəlir, qazanc

Nəfilə (Hamamlı) – nahaq

Nəfit (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – neft

Nəhlət (Ağbaba, Çəmbərək) – lənət

Nəx'nəx' I (Çəmbərək) – ziyan

Nəx'nəx' II (Çəmbərək) – ara qarışdıran

Bu söz Qazax dialektində və Tovuz şivəsində «ziyan», Tovuz şivəsində həm də «atda olan göz xəstəliyi» mənasında işlənir (2007, s.371).

Nəxs (Meğri) – eyib, günah

Nəqəlis (Meğri) – nankor, naşükür

Nəməv (Qafan) – nəm

Nəmənə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nə

Nəmər I (Çəmbərək, İrəvan, Hamamlı, Vedi, Zəngibasar) – toyda aşığa verilən hədiyyə (pul)

Nəmər II (Çəmbərək) – xeyir xəbər gətirənə verilən hədiyyə (pul, qiymətli əşya), muştuluq

Nəmət (Meğri) – naxışlı keçə (evin döşəməsinə salmaq üçün hazırlanır)

Nəmi I (Çəmbərək, Qarakilsə) – dəyədə ağartı yığılan xüsusi yer

Nəmi II (Hamamlı) – motal və ya ağartı torbasının altına qoyulan yastı daş

Nəmi III (Meğri) – dəyədə ev avadanlığı üçüq ayrılmış yer

Nəm-nüm (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – naz-qəmzə

ØNəm-nüm etməx' (Çəmbərək) – 1.nazlanmaq; 2.razılaşmaq

Nəmçik (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nəm, yağ

Nəmiş (Çəmbərək, Kalinino) – yağ, nəm

Nəmişaran I (Çəmbərək) – süd

Nəmişaran II (Çəmbərək) – yağış

Nəmişdəməx' (Çəmbərək) – rütubətli olmaq

Nəmişdi (Çəmbərək) – rütubətli

Nəmişdix' (Çəmbərək) – rütubətlik, nəmlik

Nəmişaran (Çəmbərək) – işartı (ocağa aid)

Nəncəri (Ağbaba) – necə

Nənəher (Meğri) – kök, zorba, kobud (insan bədəninə aid)

Nər (Meğri) – böyük

Nərdivan (Çəmbərək, Hamamlı) – pilləkən

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Dərbənd, Füzuli, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.373).

Nəsdə (Meğri) – yox, xeyr
Nəsdix' (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – nəhslik, tərslik
Nətə:r (Çəmbərək) – necə?, nə cür?
Nətərəs (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – işi, sözü həmişə tərsə çəkən
Nəverim (Qəmərli, Zəngibasər) – lazımsız
Nəyavız (Əştərək) – nə yaxşı, yaxşı ki
Nəyşə (Çəmbərək) – niyə?, nə üçün?
Nəzix' I (Çəmbərək, Kalinino) – yağ və südlə bişirilmiş çörək (üzərinə yumurta çəkilir)
Nəzix' II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – nazik, yuxa
Nəzix' Gəncə, Qazax dialektində, Ağdam, Culfa, Kəlbəcər şivələrində, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində də «yağ və südlə bişirilən çörək» mənasını bildirir (2007, s.374).
Nəzilməx' I (Bəranə) – qaçıb aradan çıxmaq
Nəzilməx' II (Çəmbərək) – arıqlamaq
Nıfis (Qarakilsə) – 1 əzər (mənfi mənada)
Nıx: Nıx dayanmaq (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – yorulub əldən düşmək
Nıxçımax I (Basarkeçər, Qarakilsə) – qabı ağızına kimi doldurmaq
Nıxçımax II (Qarakilsə) – yerə bərk vurmaq
Nıqımax (Meğri) – vurmaq
Nıqqız (Ağbaba) – xəsis
Nınıx I (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – burnunda danışan
Nınıx II (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – əlindən bir iş gəlməyən
Nırğız I (Dərələyəz) – xəsis
Nırğız II (Dərələyəz) – söz eşitməz
Nırx (Çəmbərək) – konkret və müəyyənləşdirilmiş qiymət
◊Nırx qoymax (Çəmbərək) – konkret qiymət qoymaq, bir şeyin dəyərini müəyyən etmək
Nırxız (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – başqasının pisliyini istəyən
Nırıldamax (Qafan, Qarakilsə) – guruldamaq
Nırıldatmax (Qafan, Qarakilsə) – silkələmək

Nırqız (Qarakilsə, Meğri) – bax: nırğız I
Nırqızdix (Qarakilsə, Meğri) – xəsislik
Nısqar (Meğri) – ot yeyiləndən sonra heyvanın qabağında qalan çör-çöp
Nif (Çəmbərək) – qarğış
◊Ah–nif tox'məx' (Çəmbərək) – qarğış tökmək
◊Ah–nif eləməx' (Çəmbərək) – qarğış eləmək
Nifə (Çəmbərək) – tumanın bağ keçirilən yeri
Nifləməx' (Çəmbərək) – qarğamaq, qarğış tökmək
Nijdeh (Qarakilsə) – onbaşı
Nijdeyin (Qarakilsə) – keçən il
Nimdaş (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Qarakilsə) – geyilməmiş, köhnə paltar və ya parça
Nimli (Meğri) – naməlum
Nimri (Meğri) – qayğanaq
Nims (Çəmbərək) – iştaha
◊Nimsi cəx'məx' (Çəmbərək) – iştahası olmaq
Nizqalı (Meğri) – naxışlı çörək
Nizğalı (Meğri) – üzəri naxışlı (çörək)
Nızqa (Meğri) – yumşaq şeylərin (qar, mum, xəmir və s.) üzərində salınan naxış
Nızqalamax (Meğri) – yayılan xəmirin üzərinə naxış çəkmək
Nobat (Ağbaba, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – növbə
Noğala (İrəvan) – arpa unundan və ya kəpəkdən hazırlanaraq dəvəyə verilən kömbə
Nohur (Çəmbərək) – gölməçə
Noxsat (Çəmbərək) – xatakar
Noxsant (Çəmbərək) – bax: noxsat
Noqara (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: noğala
Nom: Nom eləməx' (Meğri) – utanmaq
Nor I (Hamamlı) – pendir suyunun qaynadılması nəticəsində alınan şor
Nor II (Çəmbərək) – pendir suyu
Notqa (Çəmbərək) – palıd qozası
Novat (Çəmbərək, Hamamlı) – növbə

Nö:əx' (Çəmbərək) – bax: nüvəx'
No:rəst (İrəvan) – tezyetişən meyvə
Nöydərəmət I (Çəmbərək) – həddən artıq, pis görünməmiş hərəkət
Nöydərəmət II (Çəmbərək) – nadinc, söz eşitməyən
Nöyüs (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nəfs
Nuşqun (Çəmbərək) – nişan
Nusqunnamax (Çəmbərək) – nişan almaq
Nüdüretən (Meğri) – təsadüfən
Nüəx' (Çəmbərək) – bax: nüvəx'
Nüvəx' (Çəmbərək) – dərənin kənarında yargan, kiçik dərənin boğazında çökək yer

O

Oazımax (Hamamlı) – rəngi qaçmaq, avazımaq
Obaş (Çəmbərək) – tezdən, sübh tezdən
Obaşdan (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: obaş
Ocax (Meğri) – ovsunçu
Ocaxlama I (Qarakilsə, Meğri) – 1. tamamilə, büstübün; 2. hamısı
Ocaxlama II (Qarakilsə) – nəsillicə
Oda (Kalinino) – otaq
Oğal (Ağbaba, Əştərək, Vedi, Zəngibasar) – o tərəf, o yan
 Bu söz eyni məndə Bakı, Şamaxı dialektlərində, Cənubi Azərbaycan, Goranboy, Şərur şivələrində işlənir (2007, s.379).
Oğala (Basarkeçər, Zəngibasar) – o tərəfə
Oğal-buğal (Ağbaba, İrəvan, Zəngibasar) – o tərəf-bu tərəf
 Bu sözə Goranboy, Şərur şivələrində də rast gəlinir (2007, s.379).
Oğlax (Çəmbərək, Kalinino) – keçi balası
Oxlaxqıran I (Qarakilsə) – payızın son ayı
Oxlaxqıran II (Qarakilsə) – çobanların otardıqları heyvanların haqqını yığdıqları gün
Oğlaxqıran III (Çəmbərək, Zəngibasar) – yazın ilk ayı

Oğursax (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) – balası ölmüş (heyvana aiddir)
Oğurtdax (Basarkeçər) – heyvan xəstəliyi adı
Oxarramax (Çəmbərək, Karvansaray) – itiləmək, bülövləmək
Oxatmax (Çəmbərək) – yemək
Oxrammax I (Çəmbərək) – astadan kişnəmək (ata aid)
Oxrammax II (Çəmbərək) – aqlamaq
 Birinci mənada işlənən *oxrammax* Qazax dialektində, Ağdam, Ağdərə, Gədəbəy, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində, ikinci mənada isə Cəbrayıl şivəsində, «boş-boşuna gül-mək» mənasında isə Gürcüstanın Başkeçid və Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.381).

Oxşatma (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – sağılarkən heyvanın (qoyunun, malın) cydirməsi üçün, yəni süd verməsi üçün oxunan mahnı

Ojaxlama (Basarkeçər) – səfeh
Oñalmax (Çəmbərək, Karvansaray) – sağalmaq, yaxşılaşmaq (xəstəliyə aid)
Oñant I (Çəmbərək) – avand
Oñant II (Çəmbərək) – düz
Oñat (Çəmbərək) – avand
Oñatdı (Çəmbərək) – tutarlı
 Bu söz *onatdı* formasında Gəncə dialektində «tutarlı», «güclü» mənalarında işlənir (2007, s.382).
Oñqarım (Çəmbərək) – düzəlmək, işi düz gətirmək
Oqərtən (Çəmbərək, Karvansaray) – 1.o qədər; 2. çoxlu
Oqərtənə (Çəmbərək) – çox, çoxlu
Oñça (Çəmbərək) – ona görə
Olacax (Çəmbərək) – fermada çobanların qaldığı, yaşadığı yer, kom
Olajax (Çəmbərək, Karvansaray) – bax: olacax
Oma (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – omba
Omac (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – umac
Omac aşı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – umacdən bişirilən duru xörək

Ombuz (Zəngibasər) – çənə
Omqılıx: **Omqılığı qızmax** (Çəmbərək) – kefi durmaq
Orğan (Ağbaba) – kəndir
Ortax (Basarkeçər, Çəmbərək) – şərikli
Ortalamax (Zəngibasər) – belindən tutmaq (güləşdə)
Otuxmax (Çəmbərək, Karvansaray, Qarakilsə) – ot yeməyə başlamaq (təzə doğulmuş heyvan balasına aiddir)
Oturacax (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – stul, skamyə
Oturum: **Bir oturma** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – bir dəfəyə
Oturuşmax I (Çəmbərək) – dünya-görüşlü olmaq, təcrübəli olmaq
Oturuşmax II (Əştərək) – sönmək (təndir odunun sönməsini bildirir)
Oüz (Çəmbərək) – o tərəf
O üz–buz (Çəmbərək) – o tərəf–bu tərəf
Ov (Dərələyəz) – arğalı, dağ qoçu, dağ qoyunu, dağ keçisi
Ovand (İrəvan, Qəmərli, Vedi, Zəngibasər) – parçanın üz tərəfi
Ovdux (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – yemək növünün adı (suya qarışdırılmış qatığa xiyar, çörək, göyərti doğranaraq hazırlanır)
Ovxalamax (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – ovuşdurmaq
Ovxar (Dərələyəz) – kərəntini, baltanı, bıçağı itiləmək üçün işlədilən alət
Ovxarramax (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – baltanı, bıçağı itiləmək
Ovursax (Meğri) – balası ölmüş, lakin sağılan heyvan
Ovurt (Çəmbərək) – üz, sifət, yanaq
Ovurt türk dilində *avurt*, türkmən, özbək dillərində *ovurt*, xakas dilində *ort*, yakut dilində *omurt* formalarında işlənir (Э.В.Севортян, 1974, с.407-408).
Ovurtdax I (İrəvan) – sünbüllənmiş buğda
Ovurtdax II (Çəmbərək, Meğri, Vedi, Zəngibasər) – kök.
Ovuz (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – çəltiyin qabığı

Ovsanat: **Ovsanata keçməx'** (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – hesaba keçmək
Ovsar (Dərələyəz, Qəmərli, Zəngibasər) – dəvənin başına salınan ip, noxta
Ovşar I (Qarakilsə) – balaca xəncər
Ovşar II (Çəmbərək) – ovucun içi ilə sağım
Ovşara (Əştərək) – bıçağa oxşar alət
Ovşarramax I (Basarkeçər) – malın yelinini ovucların arasında sıxaraq sağmaq
Ovşarramax II (Qarakilsə) – qoyunu iki əllə sağmaq
Oyalammax I (Meğri) – qaranlıq və dumanlı havada arabir işıqlanmaq
Oyalammax II (Çəmbərək) – narahat olmaq
Oylamax (Çəmbərək) – çalmaq, biçmək
Oylar (Dərələyəz) – doğma, tanış yer
Oyma I (Dərələyəz, Zəngibasər) – don
Oyma II (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – qadın paltarına salınan naxış, bəzək
Oyma Qazax dialektində «xörək adı», Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Şərur, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «paltar, don», Oğuz şivələrində «qadın paltarına, donuna salınan naxış, bəzək», Gədəbəy şivəsində «tütün və ya tənbəki ovuntusu» mənalarında işlənir (2007, s.384).
Oymax (Çəmbərək, Dərələyəz) – yer, məskən, el, oba
Öyrəli (Çəmbərək) – dünən, o günü
Oysanat: **Oysanata keçməx'** (Çəmbərək) – qəbul olmaq, halal olmaq, hesaba keçmək
ØOysanattan çıxmax (Çəmbərək) – əldən getmək
Oysammamax (Çəmbərək) – işdən soyumaq
Oyşar (Çəmbərək) – mal–qaranı, qoyunu sağmaq növü
Oyşarramax (Çəmbərək) – malın, qoyunun yelini ovucların arasında sıxaraq sağmaq
Oyux I (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – çala–çuxur
Oyux II (Zəngibasər) – şitil basdırmaq üçün yerdə qazılan çala, oyuq; quyu

Oyux III (Çəmbərək) – əkin sahələrini bir–birindən ayıran sərhəd nişan

Oyux IV (Zəngibasər, Vədi) – bağı, bostanı, əkin sahəsini quşlardan və ya hər hansı zərərvericilərdən qorumaq məqsədilə ağaca paltar geydirilərək düzəldilən müqəvvə

Oyux V (Əştərək) – daşdan adam boyda yığılmış diki

Oyux qədim türk dilində *oyuk* formasında «oyuq, bostan müqəvvası» (MK, I, s.150), Gəncə, Şəki dialektlərində, Gədəbəy, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində «əkin sahələrini bir–birindən ayıran sərhəd nişanı», Şəki dialektində, Cəbrayıl, Kürdəmir. Mingəçevir şivələrində «taxılı, bostanı, meyvəni və s. quşlardan və ya hər hansı zərərvericilərdən qorumaq məqsədi ilə ağaca paltar geydirilərək düzəldilən müqəvvə» mənalarında işlənir (2007, s.384).

Oyüz (Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – o tərəf

Ozan: Dili ozan qalmaq (Çəmbərək) – narahat olmaq, əli uzana qalmaq

Ö

Öcəşməx' (Çəmbərək, Kalinino) – höcətləşmək, mübahisə etmək, yola getməmək

Öcəşməx' Şəki dialektində, Qax şivəsində *öcəşməx* formasında «sataşmaq, incitmək», İmişli, Zəngilan şivələrində *öcəşmək* formasında «mübahisə etmək» mənalarını ifadə edir (2007, s.386).

Öcəşməx' sözünün kökündə *öcəş* feli durur. *Öcəş* qədim türk dilində «yarış» mənasını bildirir (MK, I, s.131).

Öcüx' (Çəmbərək) – üst–üstə yığılan daş

Öcüx–öcüx' (Çəmbərək) – uşaq oyunu

Ödəx' (Çəmbərək) – əvəz, ölən, itən heyvanın əvəzinə verilən heyvan və ya pul

Ödədəx' tüşməx' (Çəmbərək) – üstündə qalmaq

Ödələməx' (Qəmərli, Zəngibasər) – susmamaq, heç bir şeyə məhəl qoymadan danışmaq

Ödələyib töx'məx' (Qəmərli, Zəngibasər) – dil–dil ötmək dil boğaza qoymamaq

Öddəx' I (Ağbaba, Çəmbərək) – kəmhövsələ, hövsələsiz, səbirsiz

Öddəx' II (Ağbaba, Dərələyəz, Vədi, Zəngibasər) – qorxaq «Qorxaq» mənasında işlənən *öddəx'* Naxçıvan dialektində, Ağdam, Laçın, Şərur, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.386).

Öddəx'lix' I (Ağbaba) – qorxaqlıq

Öddəx'lix' II (Çəmbərək) – kəmhövsələlik, səbirsizlik

Öddəməx' (Qafan) – zəhərləmək, acılamaq

Bu söz Gəncə dialektində «acılamaq, acı etmək» mənasını bildirir (2007, s.386).

Ödələməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – dil boğaza qoymamaq

Ödəşməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – borcu ödəmək

Öddəşməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – bax: ödəşməx'

Öəç (Basarkeçər) – iki və ya üçillik erkək qoyun

Öədiməx' (Hamamlı) – bürürəyərək yıxılmaq

Öəş (Çəmbərək) – bax: öəç

Öəşdəməx' (Çəmbərək) – qoyunu və ya quzunu dal qıçlarından yuxarı qaldıraraq aparmaq

Öfgə I (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Karvansaray, Vədi, Zəngibasər) – ağciyər

Öfgə II (Çəmbərək, Karvansaray) – ağ ciyər xəstəliyi (heyvanda)

Öfgə «ağciyər» mənasında Gəncə, Qazax, Ordubad dialektlərində, Bərdə, Gədəbəy, Goranboy, Mingəçevir, Tərtər, Tovuz, Yevlax, Zaqatala, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.386).

Öfgələməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – ovuşdurmaq

Öfgələmməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – əsəbiləşmək

Öhd: öhd götürməx' (Çəmbərək) – nəticə çıxarmaq

Ö:x (Çəmbərək) – əkin sahələrini ayırmaq üçün daşdan qoyulan nişan

Öj I (Çəmbərək) – tərs

Öj II (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.fikirdə düşüncədə, xasiyyət-də bir–birinə zidd; 2.düşmə (Ağbaba)

Öj tüsməx' (İrəvan) – incimək, əl çəkmək

Öjələməx' I (Çəmbərək) – mübahisə edərək müəyyən bir işi çətinləşdirmək

Öjələməx' II (Çəmbərək) – arxalanmaq

Öjəsməx' (Çəmbərək) – höcətləşmək, incimək

Ölət I (Meğri) – 1.işdən düşmüş; 2. qoca; 3.işə yaramayan, arıq (mal–heyvana aid)

Ölət II (Dərələyəz) – xəstəlik

Öləziməx' I (Ağbaba) – sakitləşmək

Öləziməx' II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – zəifləmək (yanan çırağa, ocağa aid)

Öləziməx' III (Qarakilsə) – döymək, vurmaq

Öləziməx' IV (Qarakilsə) – sağalmaq, yaxşılaşmaq, yüngülləşmək

Öləziməx' Salyan, Tovuz şivələrində «zəifləmək, sönmək», Zəngilan şivəsində «solmaq, qurumaq», Gədəbəy şivəsində «döymək, vurmaq», Füzuli şivəsində «ləngimək, gecikmək», Mingəçevir şivəsində «ara vermək» mənalarında işlənir (2007, s.387).

Ölüm-zülüm (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çətinliklə

Ölüşgəməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – soluxmaq, susuzluqdan solmaq, büzüşmək (bitkiyə aid)

Ölüşgəməx' Cəlilabad şivəsində «susuzluqdan solmaq», «ölgünləşmək» (bitkiyə aid) mənasında işlənən *ölüşgəməy* sözü ilə (2007, s.387) mənşəcə eynidir.

Ölüvay (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, İrəvan, Zəngibasar) – aciz, bacarıqsız

Önərsin (Əştərək) – avand eyləsin, yaxşı olsun

Öñür (Basarkeçər, Çəmbərək, Karvansaray) – yaxa

Öpkə (Qarakilsə) – ürək

Öpgə (Dərələyəz) – ağciyər

Öpkə «ağciyər» mənasında M.Kaşğarının «Divanü-lügət-it-türk» əsərində işlənmişdir (MK, I, s.186).

Öpgəli (Qarakilsə) – qorxmaz, cəsarətli

Özələməx (Meğri) – başdansovdu iş görmək

Örən I (Meğri) – yoxsul, heç bir avadanlığı olmayan

Örən II (Ağbaba) – torpaq

Örən III (Qarakilsə) – çox otarılmaq nəticəsində otu qurtarmış, otsuzlaşmış yer

Örən IV (Qafan) – əkilməmiş sahə, yer

Örən sözü qədim türk dilində «hər şeyin pisi», «xaraba» mənalarında (MK, I, s.144), Cəbrayıl, İmişli, Zəngilan şivələrində Qarakilsə şivəsində ifadə etdiyi mənada – «çox otarılmaq nəticəsində otu qurtarmış, otsuzlaşmış yer» mənasında (2007, s.388) işlənir.

Örənə (Ağbaba, Kalinino) – xam torpaq

Örəniməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – otu qurtarmaq, otsuzlaşmaq

Örənsiz (Çəmbərək) – bədxərc, israfçı, qənaət etməyən

Örgələməx (Meğri) – qoyun sürüsünə duz vermək

Örkən (Çəmbərək, Dərələyəz) – 1.kəndir; 2.ulağın, atın, qatırın pəlanını bərkitmək üçün ipdən hazırlanan kəndir (Dərələyəz)

Örnəşdiməx' (Çəmbərək) – rahatlamaq, yerləşdirmək

Örpək (Kalinino) – baş salı

Örtəndirməx' (Qafan) – yandırmaq

Örtənməx' (Qafan) – günəşin istisindən yanmaq

Örtü (Çəmbərək, Əştərək) – yataq

Örs (Ağbaba) – üç ayaqlı stol (kərəntini döymək üçün istifadə edilir)

Örüş (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino, Qarakilsə) – 1.mal-qara otarılan yer; 2.əkin sahəsi, çöl

Ötəsməx' (Çəmbərək) – yarışmaq

Ötüsməx' I (Çəmbərək, Qafan) – dolanmaq, yola vermək, gün keçirmək

Ötüsməx' II (Çəmbərək) – yarışmaq (qaçıqda)

Övcə (Meğri) – əməl

Övcül (Meğri) – ev işlərinə can yandıran, fəal

Övsəməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tabaqlanmış taxılı təmizləmək

Övsətdirmək (İrəvan) – tabaqlamaq, taxılı tabaqlayaraq təmizlətmək

Öy (Dərələyəz) – arabanın oxu

Öy damı (Çəmbərək) – otaq, yaşayış yeri; evin yanında və ya qabağında tikilən əlavə otaq

Öycül (Qarakilsə) – öncül, qabaqda gedən (öküz, kəl)

Öyəc (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – üçillik erkək qoyun

Öyünəməx' (Hamamlı) – yamsılamaq

Öyn (Çəmbərək) – o gün

Öyköşdü (Çəmbərək) – uşaq oyunu adı

Öynə I (Ağbaba, Hamamlı, Vedi, Zəngibasar) – dəfə, bir dəfə, bir oturma

Öynə II (Çəmbərək) – günorta yeməyi

Öynə III (Kalinino) – gecə–gündüz

Öynə IV (Dərələyəz) – vaxt (mal–qaranın sağıldığı vaxt, heyvanlara ot–ələf verilən vaxt)

Öynə Qazax dialektində, Beyləqan, Cəbrayıl, Göyçay, Şərur, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «dəfə», Gəncə, Qazax dialektlərində, Gədəbəy, Lənkəran, Oğuz, Salyan, Tovuz, Ucar, Zərdab, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «günorta yeməyi vaxtı» mənalarında işlənir (2007, s.390). M.Kaşğarının «Divanü-lüğat-it-türk» əsərində «günorta vaxtı» mənasında *öylə* sözü işlənmişdir (MK, I, s.174). Fikrimizcə, *öynə* məhz *öylə* sözünün dialekt və şivələrdə işlənən variantıdır.

Öyrəli (Çəmbərək) – bir neçə gün qabaq, əvvəl

Öyün I (Karvansaray) – o gün

Öyün II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: öynə I

Öyür (Meğri) – mehriban, səmimi

Öyürrəşməx' (Meğri) – 1.isinişmək; 2.mehriban, səmimi olmaq; 3.birlikdə gəzib dolaşmaq

Özələmməx' I (Çəmbərək, Karvansaray) – təəssüflənmək, canıyananlıq etmək

Özələmməx' II (Çəmbərək) – bir şeyi əldə etmək üçün qayğılanmaq

Özməx' I (Çəmbərək) – nizamlamaq, hazırlamaq

Özməx' II (Çəmbərək) – xəmiri yayıb kəsmək, doğramaq (əriştə üçün)

Özümsünməx' (Əştərək) – özünü kü bilmək

P

Papax (Çəmbərək) – neft lampasında şüşənin keçirliyi hissə, qoza

Paça (Çəmbərək, Qarakilsə) – iki qılçın arası

Paçax I (Çəmbərək) – mal-qara ayaqlarının dərisi

Paçax II (Çəmbərək) – bax: paça

Paxac (Əştərək) – palçıq kimi, palçığa dönmüş

Paxımax (Çəmbərək) – qovub salmaq, doldurmaq

Paxır I (Çəmbərək) – qabın, qozanın çox işlənməsi nəticəsində mina qatının xarab olması

Paxır II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – nöqsan, eyib

ØPaxırını açmax (Çəmbərək) – nöqsanını demək, eyibini açmaq

Pakı (Meğri) – lay

Palampas (Qarakilsə) – tənbel

Palampalas (Çəmbərək) – səliqəsiz, natəmiz

Palavar (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək) – künc daşı, divarın küncünə qoyulan daş

Paltarbiçimi (Çəmbərək) – oğlan evinin toydan bir gün qabaq qız evinə paltar aparma mərasimi

Pampax (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – 1.fərsiz, bacarıqsız; 2.tənbel

Pampıxlı (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək) – sııqlı

Pampıçlamax (Gorus, Qafan) – barmaqlamaq

Papaxlammax (Çəmbərək) – böyümək

Papış I (Çəmbərək) – kiçik yaşlı yüngül uşaq ayaqqabısı

Papış II (Çəmbərək, Zəngibasar) – corabın üstündən geyilən əllə toxunmuş corab

Papış III (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə) – heyvanın dırmağı

Para: Bir para (Basarkeçər) – bəzi, bir qrup

Paraxlıx (Qarakilsə) – arı saxlanılan yer

Parç (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – su qabı, dolça, qulplu su qabı

Parç «su qabı» mənasında Zəngilan, Cənubi Azərbaycanın Zəncan şivəsində işlənir (2007, s.393).

Parça biçimi (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – oğlan evinin toydan bir gün qabaq qız evinə paltar aparma mərasimi

Parxac (Əştərək) – balaca qazan

Parpi (Hamamlı) – gözmuncuğunu əvəz edən əşya

Parpılamax (Çəmbərək) – rahatlamaq

Parpılamax Qazax dialektində «çapalamaq», Gürcüstanın Borçalı şivəsində «ibtidai üsulla müalicə etmək» mənasında işlənir (2007, s.393).

Parsa (Çəmbərək) – yük

Part (Çəmbərək, Hamamlı) – 20-30 çəngədən ibarət taxıl, oraqla biçilib bir yerə yığılan sünbül dəstəsi

Part sözü Oğuz şivəsində «ciyər», Salyan şivəsində «barıt» mənalarını bildirir (2007, s.393).

Partaxlamax (Çəmbərək) – doğramaq

Partdama (Çəmbərək) – nadinc, dəcəl

Partdamıya tüşməx' (Çəmbərək) – qəfildən bağırsaqla baş verən sancı nəticəsində ölümcül vəziyyətə düşmək

Partoy (Çəmbərək) – səbirsiz, işi tələsik görən

Bu sözə eyni mənada Qazax dialektində *parto:ux* formasında rast gəlinir (2007, s.394).

Pasax (Barana, Çəmbərək, Gorus, İrəvan, Qafan, Vedi, Zəngibasər) – kir, çirk

Pasaxlı (Çəmbərək) – çirkli (qaba aid)

Pasalax (Basarkeçər) – gödəkboylu

Pasdan (Ağbaba) – tənbel, səliqəsiz

Paşşax (İrəvan) – biçilmiş dənli bitkilərin yerində qalanlarının yığılması

Patarazdamax I (Çəmbərək) – çox doldurmaq

Patarazdamax II (Çəmbərək) – haylamaq

Patava I (Qarakilsə) – ayağa dolanan əski

Patava II (Çəmbərək) – ayaqqabı növü

Patpatı (Çəmbərək) – nəşələndirici yabanı bitki

Patric (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – yabanı bitki adı

Pay (Çəmbərək) – hədiyyə

Paya (Basarkeçər) – ağac

Payın (Meğri) – maili vəziyyətdə olan kəsik əkin sahəsi və ya bağın aşağı hissəsi

Pay-pülüş (Çəmbərək) – pay

Bu sözə eyni mənada Gəncə dialektində *pay-ülüş*, Şəki dialektində, Qax şivəsində *pay-ürüş* formalarında rast gəlinir (2007, s.395).

Qədim türk dilində «pay», «hissə» mənasında *ülüş* sözü işlənmişdir (MK, I, s.132). Fikrimizcə, Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində «pay» mənasında işlənən *pay-pülüş* qədim türk dilində işlənmiş *ülüş* sözünün dialekt variantıdır.

Pay-püş (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: pay-pülüş

Paz I (İrəvan) – xata

Paz II (Çəmbərək, Kalinino) – odun böyük ağacı yarmaq üçün istifadə edilən və ya dəmir parçası

Paza (Gorus, Qafan) – yoğun dəyənək

Pazahlı (Meğri) – məc.azar

Pazax (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Qarakilsə) – arıq və yağsız ət

Pazax Gəncə, Qazax dialektlərində, Ağdam, Füzuli, Gədəbəy, Tovuz, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.394).

Pazı (Ağbaba, Basarkeçər, Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasər) – çuğundur

Bu sözə eyni mənada Gəncə, Qazax, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Gədəbəy, İsmayılı, Şərur, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.394).

Pazıbaşı (Çəmbərək, İrəvan, Zəngibasər) – çuğundur yarpağı

Pazıpencəri (Ağbaba) – yabanı bitki adı

Peçdamal (Ağbaba) – önlük

Pehrə (Meğri) – beçə arı

Pejgir (Əştərək) – əl dəsmalı

Pelə (Qarakilsə) – buynuzsuz mal, qoyun

Pencə (Dərələyəz) – iyirmi–otuz dərzdən ibarət taxıl

Bu söz Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Xocalı, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «ön dərzdən ibarət taxıl», Qazax, Şəki dialektlərində, Yevlax, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «iyirmi dərzdən ibarət taxıl», Ağdam, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «otuz dərzdən ibarət taxıl» mənalarında işlənir (2007, s.395).

Pencər I (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – göyərti

Pencər II (Çəmbərək) – quşəppəyi

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində *pəncər* formasında «ot. pəncər» mənasını bildirir (İraq, s.388).

Perənnəməx' (K. rvarsaray) – qol-budaq atmaq

Perix'məx' (Çəmlərək, Meğri) – 1.yurdundan, yuvasından didərgin düşmək; 2.qovul naq

Bu sözə cyni mənada Ağdam və Cəbrayıl şivələrində rast gəlinir (2007, s.395).

Peşələ (Meğri) – tükünün bir hissəsi tökülmüş (papaq)

Peş:Peş çəx'məx' (Çəmbərək) – təmannasız pay vermək

Peşarramax (Qarakilsə) – yığımdan sonra ağacda qadan meyvələri dərmək

Peşər (Meğri) – qoyundan axşam sağılan süd

Peşərramax (Qarakilsə) – bax: peşarramax

Peşğurt (Çəmbərək) – taxıl biçini (aran yerində taxıl biçini-nə gedilən dövr)

Peşxon (Çəmbərək) – yuxayayan

Peşkir (Ağbaba, Basarkeçər, İrəvan) – əl-üz dəsmalı

Peşqon (Basarkeçər) – bax: peşxon

Peşqun (Ağbaba, Hamamlı) – bax: peşxon

Peşqurt (Dərələyəz) – təcili üyüdülmüş azacıq taxıl

Peydah: Peydah olmax (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasər) – görünmək, gəlmək, qəfildən gəlmək

Peydər (Çəmbərək) – həmişə, daima

Peydərpey (Çəmbərək) – həmişə, aravermədən

«Həmişə, aravermədən» mənasında işlənən *peydər, peydərpey* Qazax dialektində, Cəbrayıl, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində *peydər*, İsmayılı, Zərdab şivələrində *peydar*, Gəncə dialektində, Salyan şivəsində *peydəri* formalarında işlənir (2007, s.396).

Peşik: Peşik olmax (Barana) – gəzməkdən yorulmaq

Peysinsək (Əştərək) – peyin toplanmış yer

Peymas I (İrəvan, Meğri, Vedi, Zəngibasər) – peyvənd, calaqlanmış

«Peyvənd», «calaqlanmış» mənasında işlənən *peymas* Şərur və Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.397).

Bu sözə cyni mənada Dərbənd dialektində *peyvaz* formasında rast gəlinir (Dərbənd, s.352).

Peymas II (Meğri, Vedi, Zəngibasər) – əla (ərik, gilə, şaftalı haqqında)

Peyvast (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: peymas

Peyvəs (Meğri) – böyük tut ağacı

Pezi (Çəmbərək, Dərələyəz) – kobud, yöndəmsiz (adam)

Pəcəvənd (Əştərək) – bir şeyin içərisinə bərkidilən əşya

Pəjmürdə (Çəmbərək) – dağınıq

Pəl: Pəl vurmax (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – mane olmaq, əngəl törətmək

Pələ I (Meğri, Qafan, Qarakilsə) – altına hava doldurulmuş tuluq, doldurulmuş çubuq hörmə. Qamışdan hörülür

Pələ II (Dərələyəz) – buynuzları yana əyilmiş heyvan

Pələ Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Cəbrayıl, İsmayılı, Kürdəmir, Mingəçevir, Şəmkir, Tovuz şivələrində «buynuzları yanlara əyilmiş qulaqları sallaq heyvan» mənasını bildirir (2007, s.397).

Pələd (Qarakilsə) – həyəət qapısı

Pələməpötür (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – bax: pələpötür

Pələpötür (Ağbaba, Çəmbərək) – kobud, kor-kobud, görkəmi xoşa gəlməyən, iri gövdəli (adam)

Pələsəx' (Qarakilsə) – zarafat

◊Pələsəx' vurmax (Qarakilsə) – zarafat etmək
Pələsəng I (Əştərək) – o yana, bu yana qaçan
Pələsəng II (Çəmbərək) – dağınıq
◊Pələsəng vurmax (Qarakilsə) – gəlmək, gəzib dolanmaq
◊Pələsəng olmax (Çəmbərək) – narahat olmaq, narahatçılıq-
dan çox gəzib dolaşmaq
Pələsəngi (Çəmbərək) – bax: pələsəng II
Pələş (Ağbaba) – yekə qulaq
Pəlləməx' (Meğri) – heyvan yüklü olanda yol qırağındakı
daşlara, ağaclara sürtünmək
Pəlmə (Meğri, Qarakilsə) – duman, çən, bulud, ala bulud
Pəmbəx' (Qarakilsə) – daranıb eşilmiş yun
Pəmpəçə (İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasər) – əlli, bacarıq-
lı, qoçaq
Pəndəm (Qəmə li, Vedi, Zəngibasər) – qəbizlik
◊Pəndəm olmax (Dərələyəz, Vedi, Zəngibasər) – qəbz olmaq
Pənsiməx' (Çəmbərək) – qorxmaq
Pənsiməx' (Çəmbərək) – bax: pənsiməx'
Pər (Dərələyəz) – dəyirməndə üstünə su tökülən daşı fırlan-
dan ağac
Pərçim (Çəmbərək) – bir şeyin içərisinə zorla yerləşdirilən
əşya
◊Pərçim etməx' (Çəmbərək) – bir əşyanı başqa bir şeyin
içərisinə zorla yerləşdirmək
Pərđi (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Əştərək, Uçkilsə,
Vedi, Zəngibasər) – tavan; evin üstünü örtmək üçün istifadə edilən
ağac
Pərən: Pərən-pərən tüşməx' (Çəmbərək) – ayrı düşmək
◊Pərən-pərən olmax (Çəmbərək, Kalinino) – yerindən-
yurdundan didərgin olmaq
Pərgar (Çəmbərək) – bacarıqlı
◊Dildən pərgar olmax (Çəmbərək) – hazır cavab olmaq.
sözləri yerli-yerində işlətmək
Pərxaşdıx (Çəmbərək) – qarışıqlıq

◊Pərxaşdıx salmax (Çəmbərək) – qarışıqlıq salmaq, aranı
qarışdırmaq
Pərixinəx' (Ağbaba) – uzağa düşmək, dağılmaq
Pərinç (Dərələyəz) – dənli bitki növü
Pəriş (Dərələyəz, İrəvan) – bax: pərinç
Pərpətətikən (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – yabanı
bitki adı
Pərpətöyn (Çəmbərək) – yabanı bitki adı
Pərpiyan (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – yeməli
yabanı bitki
Pərsəx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – tərəzini tarazlamaq, bəra-
bərləşdirmək üçün istifadə edilən əşya
Pərsəng I (Dərələyəz) – bax: pərsəx'
Pərsəng II (Qarakilsə) – dözümlü, dəyanət
Pərşum (Qarakilsə) – ikinci şum
Pərtix' (Çəmbərək) – hovlama (yaraya aid)
◊Pərtix eləməx' (Çəmbərək) – hovlamaq
Pərtix'ləməx' (Çəmbərək) – xarab olmaq (yaraya aid)
Pərtoy (Basarkəçər, Çəmbərək) – dəlisov
Pərtov (Qarakilsə, İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasər) – pis
söz danışan (adam)
Pərvarax (Çəmbərək) – dağılmış
◊Pərvarax olmax (Çəmbərək) – dağılmaq, dağılıb tökülmək
Pəsə-püsə (Çəmbərək) – şey-şüy
◊Pəsə-püşəni çəx'məx' (Çəmbərək) – mane olmamaq
Pəsəddəmək (Gorus, Qafan) – belləmək
Pəsələng: Pəsələng olmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) –
yorulmaq, əldən düşmək
Pəsənd: Pəsənd eləməx' (Meğri) – etina etmək
Pəsəndə (Çəmbərək) – böyük, yekə
Pəsimməx' (Çəmbərək) – çəkinmək, ehtiyat etmək, qorx-
maq
Pəsimmək (Hamamlı) – bax: pəsimməx'

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Gədəbəy, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, «gizlənmək» mənasında Quba dialektində işlənir (2007, s.401).

Pəstaha (Zəngibasar) – oyun, əlavə hərəkət, xoşa gəlməyən hərəkət

Pəstəha çıxarmaq (Zəngibar) – xoşa gəlməyən hərəkət etmək, oyun çıxarmaq

Pətənə I (Çəmbərək) – ehtiyac

Pətənə II (Çəmbərək) – pötpötü, pötək

Pətik (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – pəltək, dilişirin

Pəyə (Çəmbərək) – tövlə

Pığdax (Böyük Qarakilsə) – oyunda və ya növbədə sonuncu adam

Pıxmax I (Çəmbərək, Əştərək) – küsmək

Pıxmax II (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – doymaq

Pıxmax III (Çəmbərək) – bezmək

Pırnex' (Meğri) – köməkçi

Pırpızdı (Qafan) – xırda budaqlı

Pırtdaşx I (Qarakilsə) – törtöküntü

Pırtdaşx II (Çəmbərək) – qarışıq, daranmamış (saça aid)

Pırsıxmax I (Çəmbərək) – qızarmaq, pörtmək

Pırsıxmax II (Çəmbərək) – arıqlamaq

Pırsımax (Qarakilsə) – qaş-qabaq tökmək, acıqlı durmaq

Pırsıtmax (İrəvan) – vecinə almaq

Pırtanax: Pırtdanağı çıxmaq (Meğri) – daxili orqanları bayıra çıxmaq

Bu ifadə Şəki dialektində də işlənir (2007, s.403).

Pırtı I (İrəvan) – arşınmalı

Pırtı II (Çəmbərək) – arzuolunmaz (adam)

Pırtmax I (Çəmbərək) – canını qurtarmaq, ələ keçməmək

Pırtmax II (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – sürüşmək, əldən çıxmaq

Pırtmax III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dar yerdən çıxmaq

Pısdılım (Ağbaba) – alçaqboy (adam)

Pısxmax (Çəmbərək) – gizlənmək

Pışğı (Çəmbərək) – əl mişarı

Pışqı (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – mişar

Pışqa (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kibrit

Pışqılamaq (Çəmbərək) – mişarlamaq, doğramaq (oduna, ağaca aid)

Pıtıx I (Əştərək) – çirtma

Pıtıx II (Meğri) – kök

Pıtırağ (Çəmbərək, Meğri) – yabanı bitki adı

Pıtqama (Meğri) – ağızbaağız dolu

Pilə (Çəmbərək, Qarakilsə) – yumşaq

Piləx' (İrəvan) – qadın paltarının və ya ev əşyalarının yaraşığı üçün istifadə olunan bəzək əşyaları, muncuq

Piltə (Basarkeçər, Çəmbərək) – bir ovucun içi böyüklükdə daranmış yun

Piltələməx' I (Basarkeçər, Çəmbərək) – yunu darayaraq ovuc içi böyüklükdə düzəltmək

Piltələməx' II (Basarkeçər) – acıqlandırmaq

Piltimləmməx' (Çəmbərək) – əzilmək

Pin (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – hin

ØPinə: Pinə eləməx' (Çəmbərək) – qarğamaq

ØPinə eləməməx' (Çəmbərək) – qarğış etməmək

ØPinə etməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – başqasının uğursuzluğuna sevinmək

Pinədan (Basarkeçər) – öküzləri kotana qoşmaq üçün zəncir

Pinələməx' (İrəvan) – sökük, sapı sökülmüş yerləri tikmək

Pintikitey (Zəngibasar) – 1.pis, yaramaz; 2.yöndəmsiz, səliqəsiz

Pisix'məx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bədbinləşmək, dilxor olmaq, ruhdan düşmək

Bu söz Gəncə dialektində, Şəmkir, Tovuz şivələrində «dilxor olmaq» mənasını bildirir (2007, s.405).

Piş I (Meğri) – yapışdırıcı (yumurta, pambıq, əhəng və duzdan hazırlanır)

Piş II (Meğri) – 80–100 kq ağırlığında xəmir

Pişgil (Meğri) – qoyun qığı, peyini

Pişi (Çəmbərək) – yağlı qoğal

Pişix'otu (Dərələyəz) – yabanı bitki, alaq otu (buğdanın arpanın içərisində bitir və darıya oxşayır)

Pişikciynağı (İrəvan) – gicitkan

Bu söz Qazax dialektində, İmişli, Şəmkir şivələrində *pişik ciynağı* formasında «yabanı bitki adı» mənasında işlənir (2007, s.405).

Pişməcə (Çəmbərək) – istidən qolun, ayağın büküklərində, barmaqların arasında əmələ gələn səpki

Pişməcə Qazax dialektində *pişməcə olmax* ifadəsinin tərkibində işlənərək «istidən səpmək» mənasını əmələ gətirir (2007, s.406).

Pişmiş (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – xörək

Pişpişi I (Çəmbərək) – bax: pişi

Pişpişi II (İrəvan) – ətirli ağac gülü

Piti (Əştərək) – yazı

Pitix' I (Əştərək) – əlindən bir iş gəlməyən

Pitix' II (Çəmbərək) – dua

Pitili I (İrəvan) – sərhəd

Pitili II (Çəmbərək) – biçilməmiş əkin sahəsi

Pitməx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – göyərmək

Pitirci (Çəmbərək) – kuryer, ayaqçı, idarədə əl buyruqçusu

Pitirməx' I (Çəmbərək) – hörüb--qurtarmaq (toxunan əşyalara aid)

Pitirməx' II (Çəmbərək) – bir işi görüb qurtarmaq

Pittə-pittə (Çəmbərək, Kalininov) – bircə-bircə, dəqiqliklə

Piypalan (Çəmbərək, İrəvan, Uçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kök, yağlı (heyvan ətinə aid)

Pompul I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kəkil

Pompul II (Çəmbərək) – qız uşağının saçına bağladığı lent

Ponçax (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Uçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qotaz

Popurramax (Çəmbərək) – sıra ilə bitmək, üzə çıxmaq, təzə yarpaqlamağa başlamaq

Poralamax I (Çəmbərək) – ört-basdır etmək, sakitləşdirmək, yaranan gərginliyi yumşaltmaq

Poralamax II (İrəvan, Uçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – acılmaq, danlamaq, xatirinə dəymək

Poralamax Gəncə, Qazax dialektlərində, Göygöl şivəsində «qorxutmaq» mənasında işlənir (2007, s.406).

Poralamax (Çəmbərək) – dalbadal çıxmaq

Porannamax (Meçri) – əhvalı pisləşmək

Portdama (Qarakilsə) – süddən hazırlanmış yemək

Portdamax (Çəmbərək) – gözlənilmədən cavab qaytarmaq

Porsumax I (Hamamlı) – qıqcırmaq

Porsumax II (Çəmbərək) – ciddi və əsəbi görkəm almaq

Porsumax «qıqcırmaq» mənasında Qazax dialektində, Laçın, Tovuz, Zaqatala şivələrində, «qızarmaq» mənasında Qax, Şəmkir, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.407).

Posalax (Qarakilsə) – 1.gödəkboylu, balaca; 2. yaşına görə çoxbilmiş uşaq

Posdal (Barana, Basarkeçər, Hamamlı) – çust

Bu sözə cyni mənada Qazax, Şəki dialektlərində, Culfa, Şərur, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.407).

Posdamax (İrəvan, Uçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – axırınıcı dənəsinə qədər toplamaq, yığmaq

Posxurtmax (Çəmbərək) – udmaq, məğlub etmək

Postal (Hamamlı, Kalininov) – bax: posdal

Bu söz Qazax dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Culfa, Şəmkir, Yevlax, Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi, Borçalı şivələrində «çust» mənasında işlənir (2007, s.407).

Pot (Əştərək)– bişmişin içərisində açılmayan un yumruqları

Bu söz Qazax dialektində, Şəmkir, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «suda, süddə həll olunmamış un yumruqları» (xəşildə, umacda və s.) mənasını bildirir (2007, s.407).

Pota I (İrəvan, Uçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yastı yapalaq, balacaboy, kök, dolu (adam)

Pota II (Dərələyəz) – kök

Potpotu (Çəmbərək) – qarışıqlıq, qalmaqal

ØPotpotu salmax (Çəmbərək) – qarışıqlıq salmaq

Potuş (Basarkeçər) – kök (uşağa aid)

Potuşdammax (Çəmbərək) – böyümək, kökəlmək

Poşa (Ağbaba, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – həyasız, əxlaqsız, tərbiyəsiz (qadın haqqında)

Poşalıx: Poxalış eləməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – çıxır-bağır salmaq

Poyxurmax (Çəmbərək) – qalxmaq, böyümək

Pozdamax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – dil boğaza qoymamaq

Pöhrə (Meğri) – beçə arı

Pörələməx' (Əştərək) – tənbeh etmək

Pörənnəməx' (İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasər) – hər tərəfdən cücərib qalxmaq

Pörnəx' I (Çəmbərək) – yaylaqda sağmaq üçün başqasına tapşırılan qoyun, mal-qara

Pörnəx' II (Qarakilsə) – şəxsi mülkiyyətdə olan qoyunlarını çobana otartdıran şəxs

Pörnək (Qarakilsə) – yığnaq

Pörşələməx' I (Çəmbərək, Dərələyəz) – isti su vasitəsilə toyuğu və s. şeyləri ütmək, kəsilmiş toyuğun tükünü qaynar suya salmaqla təmizləmək

Pörşələməx' II (Çəmbərək, Meğri) – pörtmək, pörtələmək (ət haqqında)

Pösgürməx' (İrəvan) – üstün gəlmək, udmaq (oyunda)

Pöşdəməx' (Qarakilsə) – 1.isti suda pörtmək; 2.yandıрмаq

Pöşələməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – qaynar suya salıb çıxarmaq

Pöşələmməx' (Çəmbərək) – qaynar suyun tökülməsi nəticəsində yanmaq

Pörtələnməx' (Qarakilsə) – yanmaq

Pörtədimiş (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – alaçıy bişmiş xörək (ət xörəyi)

Pötdətməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – əti öz yağında bişirmək

Pötpötü (Ağbaba, Çəmbərək) – qaz, toyuq və b. quşların mədəsi, pətənək

Pozulmax (Zəngibasər) – məhsulu tam yığmaq, məhsulu yığıb qurtarmaq

Puçur (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – əmma, günah, səhv

Puçurramax (Çəmbərək) – tumurcuqlamaq

Bu söz eyni mənada Gəncə, Şəki dialektlərində, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.408).

Pulqoylamax (Çəmbərək) – bax: puloylamax

Puloylamax (Çəmbərək) – toplamaq

Purux (Gorus, Qafan) – həmişəyaşıl bitki adı

Puruxlux (Gorus, Qafan) – çoxlu purux bitən yer

Puş (İrəvan, Qarakilsə) – içi xarab olan qabıqlı meyvə

Pusqax (Çəmbərək, Vedi, İrəvan, Üçkilsə, Zəngibasər) – künc, bucaq

Putdaşı (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – yonulub hamarlanmış daş

Puyxurmax (Çəmbərək) – məc. yemək

Püçüx'məx' I (Qarakilsə, Meğri) – fikrə dalmaq

Püçüx'məx' II (Qarakilsə) – darıxmaq, solmaq

Püfə I (Çəmbərək) – çəltik qabığı, kəpəyi

Püfə II (Çəmbərək) – taxılın, buğdanın qabığı

Püfə III (Qarakilsə) – saman, otun samanı

Püfənti (Əştərək) – ot və samanın xırda hissələri

Püx' (Çəmbərək) – bax: puş

Püküx' (Çəmbərək) – bədəndə qatlanan, bükülən yer

Pülüşüx': Pülüşüx' çıxmax (Qarakilsə) – çox yanmaq, dərin yanmaq

Pürçüklü (Ağbaba) – yer kökü

Pürs (Çəmbərək) – dumanlı havada yağın yağışı

Pürsəx' I (Hamamlı, İrəvan) – şaxta

Pürsəx' II (Çəmbərək) – çənli, dumanlı havada yağın narın yağışı

Pürtüm-pürtüm (Qafan) – didik-didik

Pürüzdəmməx' (Çəmbərək) – qızarmaq

Püsəx' (Əştərək, Qarakilsə) – küləyin qaldırdığı qar tozu

Püsərang (Çəmbərək) – dağınıq

Püskül (Əştərək) – qotaz

Püstəqarın (Dərələyəz) – azyeyən

Püş I (Çəmbərək) – mal nəcisi

Püş II (Meğri, Kalinino) – təzək

Püşdəx'ləməx' (Hamamlı) – qoyunu qayçı ilə qırxarkən zolaq əmələ gətirmək

Püşdəx'li (Hamamlı) – zolaqlı qırxılmış (qoyun)

Püşgü: Püşgü tutmax (Basarkeçər) – güləşmək

Püşü I (Ağbaba, Hamamlı) – 1. ipək parça növü adı; 2. püşü adlı ipək parçadan tikilmiş baş yaylığı

Püşü II (Meğri) – uşağın alnına bağlanan dəsmal

Püşüng: Püşüng tökmək (Meğri) – narın yağış yağmaq

Püşüngü (Meğri) – xırda qar dənəcikləri

Pütrəm (Çəmbərək) – bax: pütürəm

Pütürəm (Çəmbərək) – bütünlüklə, bütöv

Pütürəmi (Çəmbərək) – bax: pütürəm

R

Rahatı (Meğri) – qıf

Raxbərə (Meğri) – üzərinə tənək budaqları yayılması üçün 2–3 metr hündürlükdə düzəldilən talvar

Rakkı (Çəmbərək) – ətirli əl-üz sabunu

Raqqı (Hamamlı) – bax: rakkı

Rasgələ: Rasgələ olmax (Meğri) – rastlaşmaq, qarşılaşmaq

Rəd (Qafan) – ləpir, iz

Rədcil (Qafan) – izçi, izi yaxşı müəyyənləşdirən adam (itmmiş heyvanın izi lə axtarıb tapan adamı bildirir)

Rədqovan (Meğri) – bax: rədcil

Rəhətə (Çəmbərək) – bax: rəfətə

Rəfcər (Barana) – işgüzar

Rəfətə (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – təndirə çörək yapmaq üçün işlədilən alət (yastıq formalı torbanın içərisinə ot, saman doldurulmaqla hazırlanır)

Rəpətə (Çəmbərək) – bax: rəfətə

Rəşmə (Çəmbərək) – keçi qılından hörülmüş ip

Bu söz Gədəbəy, Tovuz şivələrində eyni mənanı – «keçi qılından hörülmüş ip» mənasını bildirir (2007, s.412).

Rımız: Rımız eləməx' (Meğri) – işarə etmək, göz eləmək

Rizavan (Meğri) – köməkçi, çoban köməkçisi

Rüş (Meğri) – 1. ağıl; 2. huş

S

Saa (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – sənə

Sabunotu (Qafan) – yabanı bitki adı

Sacarası I (Qafan) – iki sac arasında bişirilən çörək (közdə bişirilir)

Sacarası II (İrəvan) – qurbanlıq növü (yağ və südlə yoğurlums xəmiri sacda bişirərək hissə-hissə qurban payı kimi camaata paylanılmış)

Sacayağı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: sacayax

Sacayax (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – üçayaqlı dəmir altlıq (üstünə qazan qoyulur)

Saçax I (Qafan) – ipdən ayrılmış sap

Saçax II (İrəvan) – sırtıq qız uşağı

Saçax Qazax dialektində «balkonun qabaq tiri» mənasını bildirir (2007, s.414).

Saçbağı (Qafan) – qız və gəlinlərin saçlarına bağladıkları bağ, lent

Saçma (Əştərək) – təzək qırıntıları

Saçuzadan (Çəmbərək) – ətdən olan ağ qığırdaq

Saçuzandı (Qarakilsə) – bax: saçuzadan

Sada I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tamamilə, büsbütün

Sada II (Əştərək) – təmiz

Sada III (Çəmbərək) – saya

Sadalamax (Çəmbərək) – saymaq

Sadama (Meğri) – zərər, ziyan

Sadılamax (Çəmbərək) – bax: sadalamax

Sadır I (Çəmbərək, İrəvan, Meğri, Vedi, Zəngibasar) – saqqıldaq

◊Sadır bağlamak (Çəmbərək) – qoyunun yununa saqqılda yapışmaq
Sadır II (Ağbaba) – qoyun komundan çıxarılan peyin
Sadır III (Çəmbərək) – pis qoxu
Sadır IV (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çirkli
Sağabilə (Meğri) – daşın üzərində təbii yaranan çuxur
Sağanax (Qafan) – dəhrənin sapı ucuna taxılmış iki barmaq enində halqa
Sağılmax (Çəmbərək) – qan düşmək
◊Gözə qan sağılmax (Çəmbərək) – gözə qan düşmək
Sağın I (Qafan) – sağılan heyvan
Sağın II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – heyvanların sağılması
Sığınçı (Çəmbərək) – sağıcı
Sağır (Çəmbərək, Dərələyəz) – yetim
Sağrı (Çəmbərək) – atın budu, atın arxa hissəsi, yanları
Sağ-sullu (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – düz-əməlli
Sahabı (İrəvan) – üzüm növü
Sahib (Qarakilsə) – ər
Sahman (Çəmbərək) – səliqə
◊Sahmana salmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – qaydaya salmaq, düzəltmək, səliqəyə salmaq
Sahmannı (Çəmbərək) – səliqəli, işi qaydasında görəni
Sahmannamax (Çəmbərək) – səliqəyə salmaq
Saxlamax I (Çəmbərək) – bəsləmək
Saxlamax II (Çəmbərək) – dayandırmaq
Saxlamax III (Çəmbərək) – gizlətmək
 «Gizlətmək» mənasında işlənən *saxlamax* İraq-türkman ləhcəsinə *saxlamağ* formasında işlənir (İraq, s.390).
Saxlanç I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – gizli saxlanılan şey
Saxlanç II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bir şeyi gizli saxlamaq üçün yer
Saxsı (Çəmbərək, Hamamlı) – qıyıq, iynə
Sajarası (Qafan) – bax: sacarası I
Sakqa (Ağbaba) – aşıq-aşıq oyununda əsas aşıq

Sakqat I (Ağbaba) – əlil, şikəst
Sakqat II (Çəmbərək, Zəngibasar) – ağılsız
Sakirtqa (Çəmbərək) – əl çəkməyən
Saqirtqa I (Ağbaba, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – xırda bit (qoyunda olur)
Saqirtqa II (Çəmbərək) – bax: sakirtqa
Saqqa I (Hamamlı) – aşıq-aşıq oyununda istifadə edilən iri, seçmə aşıq
Saqqa II (Qarakilsə) – noxda
Saqqa (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – qaşqa, tərəl (alnında ağ ləkə olan heyvan haqqında)
Saqqat I (Əştərək, Qafan, Qarakilsə) – qorxulu, ziyankar
Saqqat II (İrəvan, Zəngibasar) – 1.xəstə; 2.ağılsız, ağıldan kəm
Saqqat III (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – topal, şikəst
Saqqoy (Əştərək) – at xəstəliyi
Sal: Sal daş (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yastı daş, düz, hamar daş
Salaxanta I (Çəmbərək) – qapı-qapı gözən
Salaxanta II (Çəmbərək) – laqeyd
Salaxantı I (Çəmbərək) – məc. avara
Salaxantı II (Çəmbərək) – sahibsiz (it bərəsində)
Salavat (Meğri) – çaylarda üzərindən keçmək üçün yaranan buz örtüyü
Salah (Qarakilsə) – yaxşı
Salavatdamax (Çəmbərək) – suya çəkmək (qab-qaşığa aid)
Salavey (Çəmbərək) – səlbə
Salbıl (Hamamlı) – uşaq oyununun adı
Salbilbil (Hamamlı) – bax: salbıl
Salğalı (Çəmbərək) – hörmətli, nüfuzlu
Salğamax I (Çəmbərək) – düz tutmaq
Salğamax II (Çəmbərək) – göstərmək, nişan vermək
 Bu söz Gəncə, Qazax dialektlərində, Gədəbəy şivəsində «nişan vermək, göstərmək», «göndərmək» mənasında işlənir (2007, s.417).

Salğar (Ağbaba) – yarmanı dibəkdə döyən alət

Salğar Balakən, Qax, Kürdəmir, Salyan, Zaqatala şivələrində «tərəcə, qamışdan hörülmüş dam örtüyü», «binanın ən yüksək hissəsi», Şamaxı dialektində «qayda, qənaət», Salyan şivəsində «əltutan» mənalarında işlənir (20067, s.417).

Salxıntı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bax: salaxantı I

Salix (Çəmbərək) – nişan, işarə

♦**Salix verməx'** (Çəmbərək, Meğri) – 1. nişan vermək, istiqamət götürmək; 2. yerini bildirmək

♦**Salix verməx** (Meğri) – tanışlıq vermək

♦**Salix verməx'** (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – xəbər vermək, soruq vermək

Salix Gəncə, Qazax dialektlərində, Gədəbəy, Göygöl, Şəmkir, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «xəbər, soruq» (2007, s.417), *salix verməx'* frazeoloji birləşməsinin tərkibində işlənərək göstərilən dialekt və şivələrdə «xəbər vermək, soruq vermək» (2007, s.417) mənalarında işlənir.

Salım (Əştərək) – zökəm

Sallamax (Hamamlı) – döşəmək

Sallamasaçax (İrəvan) – baş yaylığı

Salma: Salma çay (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şirin say

Salma çay ifadəsi «şirin çay» mənasında Şəki dialektində, Gədəbəy, Culfa, Göyçay, Qax, Şərur, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.418).

Salmanca (İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki adı

Bu söz eyni mənada Ağdam, Cəbrayıl, Kürdəmir şivələrində, *salmanja* formasında Zəngilan şivəsində işlənir (2007, s.418).

Salpana (Hamamlı) – xırda daş, daş qırıntısı

Salsal I (Basarkeçər) – qanmaz (adam)

Salsal II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ağır tərənən, tənbel (adam)

Salt (Ağbaba) – təmiz

Salvasal (Çəmbərək) – başdan-başa, tamamilə

Saman (Çəmbərək, Dərələyəz) – döyülmüş arpa və ya buğda küləsinin xırda hissələri

Sambağı (Dərələyəz) – öküzün boynundakı iri samını bir-birinə bağlayan ip, kəndir

Sambır (Qafan) – yemək növü, darı yarmasından hazırlanan südlü aş

Samı I (Ağbaba) – başı əyri dəmir

Samı II (Çəmbərək, Dərələyəz) – boyunduruğun üst ağacı, boyunduruğa salınan ağac

Samır (Meğri) – qabığı çıxarılmış darı

Samlamax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – səmtini tutmaq

Samsax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çox kirli

Sanamax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – saymaq (hesab mənasında)

Sandaxana (İrəvan) – mətbəx

Sapax (Hamamlı) – yeməli bitki adı

Sapagel I (Ağbaba) – kotanın və ya xışın ağzına yığılmış torpağı, zibili təmizləmək üçün ağac

Sapagel II (Çəmbərək) – mane olan

Sapakel (Çəmbərək) – bax: sapagel I

Sapalax (Meğri) – boyun

Sapant (Basarkeçər, Çəmbərək, Kalinino) – daş atmaq üçün meşindən hazırlanan qoşa uzunqollu silah

Bu söz «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanında *sapan* formasında «daş atmaq üçün qədim silah» mənasında işlənmişdir (KDQ, 1988, s.43, 98). *Sapant* İraq-türkman ləhcəsində *sapan* və *sappan* formalarında işlənir (İraq, s.391).

Sapılca (Çəmbərək, İrəvan, Dərələyəz, Kalinino, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qulplu tava

Sapıtma: Sapıtma vurmax (Çəmbərək) – alt-üst danışmaq, aldadıcı hərəkət etmək, sözünü dəyişmək

Sapıtmax (Çəmbərək) – aldatmaq, gizlətmək

Saplax I (İrəvan) – balta sapı

Saplax II (İrəvan) – ağacdan qoparılmış meyvənin üstündə qalan uzun nazik hissə-budaq

Sapma (Çəmbərək) – sapdırma, dəyişmə

Sappannamax (Qarakilsə) – səliqəsiz şəkildə yığmaq

Sappa: Sappa–suppa (Ağbaba) – əyri-üyrü
 ◊ **Sappa–suppa vurmax** (Çəmbərək) – sözünü dəyişmək, yalan danışmaq
Saraltma: Saraltma gətirməx' (Çəmbərək) – sarılıq xəstəliyinə yoluxmaq, xəstəlik nəticəsində zəifləmək
Sarıçiçəx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çiçək növü
Sarf (Hamamlı) – üçurum
Sarıköynəx' I (Çəmbərək) – tam qatılşmamış bəkməz
Sarıköynəx' II (Çəmbərək) – turşu hazırlamaq üçün bişirilmiş meyvədən alınan şirə
Sarılıx (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – kəhraba
Sarıma (Basarkeçər) – kərmə
Sarımeçən (Çəmbərək) – sarıyanız
Sarımöhre (Qarakilsə) – divarın başına verilən palçıq
Sarıtikan (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yabanı bitki növü
Sarıyemiş (İrəvan) – yemiş növü
Sarma I (Qafan) – qadın paltarına bəzək üçün tikilən pulcuq
Sarma II (Çəmbərək) – kərmə, qış vaxtı qoyuna yatağından kəsilərək çıxarılan təzək
 Qərbi Azərbaycanın Qafan şivəsində «qadın paltarına bəzək üçün tikilən pulcuq» mənasında işlənən *sarma* sözüne Şamaxı dialektində, Cəbrayıl, İmişli, Kürdəmir, Qax, Zəngilan şivələrində də rast gəlinir (2007, s.420). Salyan şivəsində *sarma sarıma* formasında işlənir (2007, s.420).
Saşma I (Ağbaba, Çəmbərək) – quru təzək qırıntıları
Saşma II (Çəmbərək) – qırma
Saşmax (Çəmbərək) – hər tərəfə yayılmaq, işıqlandırmaq (Günəşə aid)
Satıl I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – vedrə
Satıl II (Çəmbərək) – su qabı
Satıl III (Basarkeçər, Qafan) – 1.kəsərti alətləri (bıçaq, xəncər və s.) itiləmək üçün polad alət; 2. çaxmaq daşından od almaq üçün işlədilən polad alət
Satıl Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Ağdərə, Bərdə, Cəbrayıl, Xocavənd, Laçın, Zəngilan şivələrində də «kəsərti alətlərini itiləmək üçün polad alət», «çaxmaq daşından

od almaq üçün polad alət» mənalərini bildirir (2007, s.421). Eyni zamanda *satıl* Zaqatala şivəsində «cəftə», Salyan, Tabasaran şivələrində «qulplu mis su qabı» mənalərində işlənir (2007, s.421). Dərbənd dialektində *satıl*, *satıl* formasında «su içilən qab, parç» mənasını bildirir (Dərbənd, s.355).

Sava (Qafan, Qarakilsə, Meğri) – gec, vaxtıdan gec əkilmiş
 ◊**Saviya qalmax** (Qarakilsə) – gecikmək (mövsümə aiddir)
Sava «gec», «gec əkilmiş» mənalərində Ordubad dialektində, Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.421).
Savax I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sahə suvarıldıqdan sonra suyun kəsilib axıldığı yer
Savax II (Meğri) – suyu sovrulmuş dəyirman
Savax III (Qarakilsə) – dağ aşırımı
Savax IV (Qarakilsə) – şüa, işıq
Savda: Savda–səriştə (Qarakilsə) – alış–veriş
Savırğa (Çəmbərək) – qabırğa
 ◊**Savırğası batmax** (Çəmbərək) – nəfəs alması çətinləşmək
Savırix (Dərələyəz)– xırmanda döyülmüş taxılı təmizləmək üçün havaya atma
Savzavar (Meğri) – bozumtul
Savzi (Basarkeçər) – yabanı soğan
Say (Qarakilsə) – əmək gününün yüzdə biri
 ◊**Say qoymax** (Karvansaray, Qarakilsə) – 1.saymaq, saya salmaq; 2. qulluq etmək (Qarakilsə)
Saya (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar, Qafan, Qarakilsə) – sadə, gülsüz <parça>
 ◊ **Saya salmax** (Çəmbərək) – fikir vermək, nəzərə almaq, saymaq, hörmət etmək
Saya Quba dialektində «yüngül, səthi», «çalğısız», Bakı dialektində «suda dayaz yer», «hamar, düz» («hamar, düz» mənasında Ağdam şivəsində də işlənir) mənalərini bildirir (2007, s.422).
Sayax (Basarkeçər, Çəmbərək)–qayda, üsul, cürə (növ mənasında)
Sayıl (Dərələyəz) – dilənçi
Sayıx: Sayır–bayır danışmax (Çəmbərək) – 1.sayıqlamaq, hərdəmxayal olmaq; 2.ağzına gələni danışmaq

Bu ifadə Quba dialektində *sayıl–bayıl danışmaq* formasında işlənir (2007, s.422).

Sayqulu (Qafan, Qarakilsə) – 1.sayıq; 2.ehtiyatlı

Saynız: Saynız olmaq (Qarakilsə) – qeydinə qalmaq, qorumaq

Sayrı (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – xəstə

Sayrı «xəstə» mənasında İmişli, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, «başqa, qeyri–savayı» mənasında Şamaxı dialektində işlənir (2007,s.422). *Sayrı* sözünə «xəstə» mənasında «Kitabi–Dədə Qorqud» dastanında *sayru* formasında rast gəlinir. *Sayru* dastanda sayru düşmək feli birləşməsinin tərkibində işlənmişdir (KDQ, 1988, s.79).

Sayseçmə (Çəmbərək, Əştərək) – 1.görkəmli, boylu–buxunlu (adama aid); 2.seçmə (bitkiyə aid)

Saytal I (Qarakilsə) – ağıllı, düşüncəli

Saytal II (Qarakilsə) – igid, qorxmaz

Saytal Salyan şivəsində həm «ağıllı, düşüncəli», həm də «hamar, düz!», Cəbrayıl şivəsində «seçmə» mənalərini bildirir (2007, s.422).

Sazdix (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qamışlıq

Sazdix sözünün kökü *saz* qədim Azərbaycan dilində «qamışlıq» mənasında işlənmişdir (KDQ, 1988, s.6, 118). Müasir dövrdə *saz* sözünə «qamış», «qamışlıq» mənalərində Şəki dialektində və Oğuz şivəsində rast gəlinir (2007, s.422).

Sazax (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə) – 1.küləkli soyuq hava, sərt küləkli hava (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan); 2.sakit əsən soyuq külək (Qarakilsə)

Sazgil (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.kotana qoşulan heyvanların (öküzlərin) üçüncü cütü (Çəmbərək); 2.kotana qoşulan heyvanların ikinci cütü (Ağbaba)

Sazır (Çəmbərək) – bax: sadır

Seçmə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax: saşma I

Sel (Hamamlı) – dərz, küləş, ot

Sel Balakən şivəsində «paltar qurutmaq üçün kəndir, «tələnin bərkidildiyi ağac» mənalərində işlənir (2007, s.423).

Selab I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sel suyu

Selab II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) –selin açdığı yol, dərə

Selaf I (İrəvan) – bağ və ya əkin sahəsinə verilən çoxlu su

Selaf II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sel yuyan yer, selin açdığı yol, dərə, arx, oyuq

Selaparan (İrəvan) – daşqın nəticəsində çayın və ya arxın yuyub apardığı yer

Selav I (Qafan) – kiçik dərə

Selav II (Qarakilsə) – 1.sulu yer; 2.qamışlıq

Selih (Qarakilsə) – qabın ağzına bağlanan dəri parçası

Selihləməx' (Qarakilsə) – qabın ağzını dəri parçası ilə bağlamaq

Selinti (Hamamlı, Qafan, Qarakilsə, Meğri) – selin və ya suyun yığıb gətirdiyi şeylər (ağac, kötük, kol–kos, zir–zibil və s.)

Selinti cyni mənada Gəncə, Qazax dialektlərində, Balakən, Cəbrayıl, Masallı, Mingəçevir, Şəmkir, Ucar, Zəngilan, Zərdab, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.423).

Selintir (Basarkeçər) – səliqəsiz, pinti

Selis (Çəmbərək) – söz–söhbət, qiybət

Selist (Çəmbərək) – bir şeyi öyrənmək üçün göstərilən cəhd

Selit: Selit gəzdirməx' (Basarkeçər) – söz gəzdirmək

Selləmə (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – suvarma növü

Selov (Dərələyəz) – 1.dərə; 2.çaybasar, sel suyu yuyan yer

Selov Ordubad dialektində «sel suyu» mənasını bildirir (2007, s.423).

Seloy I (Ağbaba) – bax: selov

Seloy II (Çəmbərək, Karvansaray) – sel suyu

Seloy III (Çəmbərək) – selin əmələ gətirdiyi yarıq

Sendirməx' (Çəmbərək) – 1.həzm etmək (yeməyə aid); 2.dözmək, qəbul etmək

Serizə (Meğri) – daima, həmişə

Seşmə I (İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar)–bax: saşma II

Seşmə II (Qarakilsə) – bax: saşma I

Sertoy (Çəmbərək) – pencək

Sevic (Ağbaba) – uzun ağızlı dəmir (xam yeri əkmək üçün kotana bərkidilir)

Sevinc (Basarkeçər) – kotanın qolunu boyunduruğa birləşdirən hissə

Sevindirməx' (Basarkeçər) – yandırmaq (lampaya aid)

Seyləməx' (Çəmbərək) – 1.seçmək, ayırmaq; 2.yaxşılarını götürmək

Seytəl (Meğri) – daima, tez-tez

Səbərə (Əştərək) – şivdən toxunmuş balaca səbət

Səbərrənə–səbərrənə (Zəngibasar) – səndirləyə–səndirləyə

Səbərrənməx' (Zəngibasar) – səndirləmək

Səbil:Səbil olmax (Meğri) – doymaq

Səbzi (Qəmərli, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kəvər

Səbzikar (İrəvan) – göyərti əkilən yer

Səbziplov (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – plov növü

Səcəyağı (İrəvan) – bax: sacayağı

Səcin (İrəvan) – qışda yandırmaq üçün doğranıb səliqə ilə yığılan odun qalığı, topası

Bu söz Cəbrayıl və Qax şivəsində «doğranıb səliqə ilə yığılan odun qırıqları, topası» mənasında işlənir (2007, s.424).

Sədəf I (Çəmbərək, Dərələyəz, Meğri) – dırmaq

Sədəf II (Çəmbərək, Dərələyəz) – düymə növü (balaca ağ düymə)

Dərbənd dialektində *sədəf* «xırda ağ düymə» mənasında işlənir (Dərbənd, s.356).

Sədəmə (Ağbaba, Çəmbərək, Meğri) – zərər, ziyan, xata

◊**Sədəmə toxunmax** (Çəmbərək)–xəta dəymək,ziyan etmək

◊**Sədəmə toxumax** (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – zərər, ziyan çəkmək

Sədərəx' (Kalinino) – ağılsız

Səfəng (Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – bax: sapant

Səfih (Çəmbərək, Kalinino) – sarsaq (adam)

Səğəbilə (Meğri) – daşın üzərində təbii yaranan çuxur

Səhən (İrəvan) – irili–xırdalı dərin minalı qab

Səhlav (Dərələyəz) – yabanı bitki adı

Səx'məx' I (Çəmbərək) – təkayaqlı tullanmaq

Səx'məx' II (Çəmbərək) – qaçmaq

Səjgil (Çəmbərək) – kotana qoşulan heyvanların üçüncü

cütü

Səjin (Dərələyəz) – üst–üstə yığılan ot, taxıl, odun

Səki (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sanki

Səkil (Çəmbərək, Dərələyəz) – ayağında ağ xal olan at (atın ayağında ağ rəngli tük olur)

Səkil Gəncə dialektində «ən yaxşı» mənasını bildirir (2007, s.425).

Səkməx' (Çəmbərək) – axsamaq

Bu söz Gəncə dialektində «axsamaq» mənası ilə yanaşı, «dizləri qatlaya–qatlaya ayaqüstə yellənmək» mənasını bildirir (2007, s.425).

Səqqət (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şikəst, əlil

Bu söz «şikəst, əlil» mənasında Naxçıvan dialektində və Şərur şivəsində, «xəsis» mənasında Şamaxı dialektində işlənir (2007, s.426).

Sələ (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – 1.iri qab, aşı-süzən; 2.nazik şiv ağacdən toxunmuş aşı-süzən (söyüd şivlərindən hörülüb hazırlanır)

Sələx' (Karvansaray) – yersiz danışan

Sələləməx' (Çəmbərək) – qabı ağzına qədər doldurmaq

Sələnməx' (Qarakilsə) – bax: səyilləmməx' II

Səllimə (Meğri) – özbaşına, başlı-başına

Səllimi I (Əştərək) – dağınıq

Səllimi II (İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – sahibsiz, özbaşına qalan

Səllimi III (Çəmbərək) – yağış növü

Səliminə (Çəmbərək, Karvansaray) – azad, boş

Səltə (Basarkeçər) – 1.bədxasiyyət; 2.həyasız

Səlvər (Çəmbərək) – xəstə

Səlvər Qazax dialektində, İsmayılı, Zaqatala şivələrində «avara, işsiz, boş–bekar», Gədəbəy, Tovuz şivələrində «sahibsiz, yiyəsiz», Gəncə dialektində «bostandan arabaçıya zəhmət haqqı kimi verilən qovun–qarpız» mənalarında işlənir (2007, s.427).

Səmə (Çəmbərək) – avara, boş–bekar gəzən

Səmələmməx' (Çəmbərək)–avaralanmaq, boş–bekar gəzmək

Səməndər (Qafan) – səməni

Səmriməx' (Çəmbərək, Meğri) – kökəlmək

Səmt (Çəmbərək, Qarakilsə) – tərəf

Səndirrəməx' (Meğri, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – büdrəmək

Sənjəx'lix' (Çəmbərək) – bax: sənəx'lix'

Sə:nəx' (Qarakilsə) – xəstəlik adı (itdə olur)

Sənəx' I (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan) – misdən hazırlanmış su qabı, kuzə

Sənəx' II (Qarakilsə) – bax: sə:nəx'

Sənəx'lix' (Çəmbərək) – ombanın başı

Səngəx' (İrəvan) – yaxşı, tam bişmiş çörək

Səngiməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – sakitləşmək, yavaşmaq, ara vermək

Səngiməx' Gədəbəy, Şəmkir şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.427).

Səntirrəməx' (İrəvan, Üçkilsə, Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – büdrəmək

Səntərrəməx' (Çəmbərək) – bax: səntirrəməx'

Səpənd (Dərələyəz) – bax: sapənd

Səpgi (Meğri) – qayda, adət

Sərdən I (Çəmbərək, Qafan) – qoyun sağılan yeri

Sərdən II (Çəmbərək, Qafan) – yayda heyvanların çöldə, açıq havada yığıldığı, yatdığı yer

Sərdənə (Çəmbərək) – bax: sərdən II

Sərdənnəməx' (Çəmbərək) – seyrəltmək; səpələnmək (qoyun-quzuya aid)

Sərdəst (Zəngibasar) – heyvanın bel əti

Sərex' (Meğri) – həqiqi, düzgün

Sərə (Meğri) – suluf

Sərə Zaqatala şivəsində «qurum», İmişli, Ucar şivələrində «balıq tutmaq (ovlamaq) üçün alət», Ordubad dialektində Meğri şivəsində olduğu kimi «suluf» mənalarında işlənir (2007, s.428).

Sərəcə (Zəngibasar) – bostan-tərəvəz sahələrinin baş tərəfi

Sərələmməx' (Çəmbərək) – yayxanıb oturmaq

Sərfinaz (Qafan) – ərköyün

Sərgəndar (Qarakilsə) – avara, boş-bekar, yiyəsiz

Sərimək (İrəvan) – səs çıxarmaq (yumurtalamaqdan əvvəl toyuğun çıxardığı səsi bildirir)

Səriştə (Çəmbərək, Qarakilsə) – bacarıq

Sərməhir (Çəmbərək) – könülsüz, narazı

Sərnə I (Əştərək) – tərəf, səmt

Sərnə II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.sahə, əkin sahəsi, örüş (Çəmbərək); 2. əkin sahəsinin ayrı-ayrılıqda suvarılan hissələrdən hər biri (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar)

Sərnə Tovuz şivəsində «əkin sahəsinin ayrı-ayrılıqda hər birinin adı», «çalınmış otun əmələ gətirdiyi cərgə», Qazax dialektində «əsas arxdan ayrılan qol» mənalarını bildirir (2007, s.430).

Sərnic (Dərələyəz) – iki qulplu saxsı və ya mis qazan

Sərniməx' (Karvansaray) – sakitləşmək

Sərnış I (Çəmbərək, Kalinino) – bax: sərnic

Sərnış II (İrəvan) – həm içərisi, həm bayırı səliqə ilə şirələnmiş üç qulplu böyük küpə (içərisinə qovurma qoyulur)

Sərp (Çəmbərək, Meğri) – 1.çıxılmaz, dik yer; 2. uçurum

Sərpic (İrəvan) – mis qab (ot, dağ çiçəklərinin və qızılgülün cövhərini çəkmək üçün istifadə olunur)

Sərpməx' (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Qarakilsə) – burxulmaq

Sərsəmi (Kalinino) – bivcc

Sərt (Qarakilsə) – 1.möhkəm, bərk; 2. ciddi

Sərvəsər (Çəmbərək) – tamamilə, daima, həmişə

Sətil (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasar) – 1.vedrə; 2.qulplu mis su qabı (İrəvan)

Sətniməx' (Çəmbərək) – xoşuna gəlmək

Səvədə (Basarkeçər, Çəmbərək) – sklet

Səvərə (Çəmbərək) – nazik çubuq və ya qarğıdan hörülmüş səbət (zənbilə oxşayır)

Səy (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dəli, axmaq

Səydəş I (Çəmbərək) – 1.yersiz hərəkət edən; 2. dəli, ağılsız

Səydəş II (Çəmbərək) – əyri

Səyələx' (Qarakilsə) – ağılsız
Səyələmməx' (Üçkilsə, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – gicəllənmək, başı hərlənmək
 Bu sözə eyni mənada Şəki dialektində və Qubadlı şivəsində rast gəlinir (2007, s.431).
Səyilcək (Əştərək) – qara milçək süfrəsi
Səyilləx'ləmməx' I (Çəmbərək) – boş, avara gəzmək
Səyilləx'ləmməx' II (Çəmbərək) – başı hərlənmək
Səyilləmməx' I (Ağbaba) – gicəlmək
Səyilləmməx' II (Çəmbərək) – boş-boş gəzmək, avara dolanmaq, işsiz-gücsüz gəzmək
Səyilləmməx' (İrəvan) – bax: səyilləmməx' I
Səyirtməx' (Çəmbərək) – atı çapmaq, atı sürətlə qaçırtmaq
Səyriməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – titrəmək (gözə aiddir)
Səyriməx' II (Çəmbərək, Əştərək) – əsmək, titrəmək (təzə kəsilmiş ətlə bağlı işlədilir)
Səyvənt (Çəmbərək) – ağılsız, axmaq
Səzərməx' I (Çəmbərək) – yorulmaq
Səzərməx' II (Çəmbərək) – işıqlanmaq
Səzgil (Basarkeçər) – kotana qoşulan ikinci cüt heyvan
Sicax (Ağbaba) – isti
Sıfqarməx (Çəmbərək) – axırıncı damlasına kimi tökmək
Sığaməx (Çəmbərək, Qafan) – əl ilə bərk formada sığallamaq
Sığarraməx (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – sığallaya-sığallaya ovmaq
Sığır I (Qafan, Qarakilsə) – inək
Sığır II (Qarakilsə) – naxır
Sığır III (Qafan) – meşədə yaşayan vəhşi heyvan
Sığır «inək» mənasında Ağdam, Cəbrayıl, Göyçay, İsmayılı. Qax, Şuşa şivələrində, «naxır» mənasında Şəki dialektində və Qax şivəsində işlənir (2007, s.432).
 İraq-türkman ləhcəsində *sığır* «cöngə», «buğa», «kəl, öküz» mənalarında işlənir (İraq, s.393).

Sığırçı (Barana) – naxırçı
Sığır (İrəvan) – lavaş
Sığladar (Meğri) – tərcüməçi
Sıxaltməx (Çəmbərək) – daraltmaq, yaxınlaşdırmaq
 Bu sözə eyni mənada Gəncə dialektində rast gəlinir (2007, s.432).
Sıxalaməx I (Çəmbərək) – əzişdirmək, sıxmaq, incitmək
Sıxalaməx II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – silkələmək, bərkə-boşa çəkmək
Sıxma (Çəmbərək) – spanaqdan və başqa yeyilən yabanı bitkilərdən (lilpardan, guşəppəyindən, pazıbaşından və s.) hazırlanan yemək (suda bişirilir və sonra yağda qovrulur)
Sıxtım (Çəmbərək) – həvəs
 ◊ **Sıxtı sıyrılməx** (Çəmbərək) – incimək
Sıldırım I (Çəmbərək) – böyük yarğan
Sıldırım II (Meğri) – böyük daş
Sıldırım III (Çəmbərək) – çətin keçilən qayalıq
Sıldırım Salyan şivəsində «tamamilə, büsbütün» mənasını bildirir (2007, s.432).
Sılıflaməx (Çəmbərək) – su ilə seçmək, təmizləmək
Sımılməx (Meğri) – qısılib gizlənmək
Sımsırx (İrəvan) – qaş-qabaq, qaradinməz
Sımsırx: Sımsırxını sallaməx (Çəmbərək) – qaş-qabağını sallamaq
Sınaməx (Çəmbərək) – inanmaq, yoxlamaq
Sınaşdırməx (Əştərək) – alıxdırmaq, öyrətmək
Sındal (Çəmbərək) – qabiliyyət
Sınıxməx (Çəmbərək) – arıqlamaq
Sınqın I (Çəmbərək) – qəlbi yaralı, qəlbi sınıq
Sınqın II (Çəmbərək) – arıq
Sıñır I (Qafan) – topuqla baldırın arası
Sıñır II (Qafan) – qılça
Sıñırməx' (Çəmbərək) – 1.dözmək; 2.həzm etmək
Sınməx (Çəmbərək) – incimək
Sınsaf (Çəmbərək) – təmin

Sırtıras (Meğri) – təkdırnaqlı heyvanların dırnaqlarını yonmaq üçün istifadə edilən kəsici dəmir alət

Sıp (Meğri) – axar çayın qışda gətirdiyi buz parçaları

Sıpairməx' (Çəmbərək) – güclü, qüvvətli

Sıpix (Qafan) – kök

Sıpixmax I (Qafan) – kökəlmək

Sıpixmax II (Çəmbərək) – gizlənmək

Sıpixmax III (Basarkeçər, Çəmbərək, Əştərək) – aradan çıxmaq, gizlincə qaçmaq

Sıpixmax IV (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – günahkar olduğu üçün bir tərəfdə sakitcə dayanmaq, bir küncə qısılmaq

Sıpixmax Zərdab şivəsində «arıqlamaq» mənasını bildirir (2007, s.433).

Sıpirixmax (Çəmbərək) – aradan çıxmaq, gizlincə qaçmaq

Bu sözə İraq-türkman ləhcəsində «sıpixmaq, sivişmək», «aradan çıxmaq» mənasında *sıpirixmağ* formasında rast gəlinir (İraq, s.393)

Sıpitmax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – gizlətmək, xəlvəti aradan çıxmaq

Sır (Meğri) – qışda Araz çayında axan buz parçaları

Sıra (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – növbə

Sıra Gədəbəy, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «dəfə», Şəki dialektində, Gədəbəy, Tovuz şivələrində «skamya» mənalarında işlənir (2007, s.433).

Sıraçı (Basarkeçər) – növbə ilə camaat malını otaran

Sırçağ (Qafan) – sürüşkən

Sırfağ: Sırfağ eləməx' (Meğri) – qusmaq

Sırğalağac (Karvansaray) – uşaq oyunu adı

Sırix I (Əştərək) – iri tikiş

ØSırix çəx'məx' (Qarakilsə) – divan tutmaq, dağ çəkmək. əziyyət vermək

Sırixli (Çəmbərək) – sırınmış qalın paltar

Sırımlamax (Qafan) – çarığı yamamaq

Sırımsamax (Əştərək) – bərkimək

Sırımsıx (Çəmbərək) – 1.heç bir şeyi bəyənməyən; 2. hər şeydən iyrenən

Sırsıqım: Sırsıqım eləməx' (Zəngibasar) – dərmanlamaq, dərmaq vurmaq (bitkiyə aid)

Sırmax (Qarakilsə) – həzm etmək

Sırnı I (Dərələyəz) – arabanın təkərlərinə keçirilən dəmir parça

Sırnı II (Çəmbərək, Hamamlı) – ox (arabada)

Sırmamax (Qarakilsə) – 1.həzm etmək; 2.dözmək, qəbul etmək

Sırnış (Dərələyəz) – kotanın torpağını və ya palçığını təmizləyən ağac

Sırpı (Basarkeçər) – bax: sırnı II

Sırpıx (Qafan) – kök

Sırsımax (Qarakilsə) – bərkimək

Sırsırama (Kalinino) – qış zamanı yolda, evin stündə donmuş su

Sırt (Hamamlı, Kalinino) – 1.çiyin (Hamamlı); 2.bel (Kalinino)

Sırt sözü Dərbənd dialektində «arxa, dal», «yoxuş», «zirvə», «təpə» mənalarını bildirir (Dərbənd, s.357).

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində «arxa, kürək, bel» mənalarını bildirir (İraq, s.393)

Sırtıx (Çəmbərək, Kalinino) – üzlü, utanmaz

Sırtmax (Basarkeçər) – sürüşmək

Sırtıoy (Basarkeçər, Çəmbərək) – pencək

Sırttamax (Hamamlı) – dalına almaq

Sırımlamax (Əştərək) – parçanı, paltarını uzununa nazik-nazik cırmaq

Sısqı I (Əştərək) – boyunu içinə girmiş (adam), boyunu çiyinlərə yaxın; 2. gödəkboy

Sısqı II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi) – arıq, cansız

Sıtıl (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək) – 1.nadinc, dəcəl (Böyük Qarakilsə); 2.höcət, tərs (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək)

Sıtqımax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ağlamaq, sızıldamaq

Orxon-Yenisey yazılı abidələrində «ağı, ağlama, ağlaşma» mənasında *sıqtı* (Ə.R., Y.M., s.374), «ağlamaq, ağı demək»

mənasında *sığta* (Ə.R., Y.M., s.374) sözləri işlənmişdir. Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində «ağlamaq» mənasında işlənən *sıtqımax* sözü mənşəcə Orxon–Yenisey abidələrində işlənmiş *sığıt* və *sığta* sözləri ilə eynidir. Yəni Çəmbərək şivəsində işlənən *sıtqımax* qədim türk dilində işlənmiş *sığıt* və *sığta* sözlərinin dialekt variantıdır.

Sıvıx (Qarakilsə) – yaltaq (adam)

Sıvır (Basarkeçər) – iki yaşdan yuxarı erkək keçi

Sıyix (Qarakilsə) – duru xörək

Sıyırmax (Əştərək) – təmizləmək, kürümək

Sıyırtaş (Basarkeçər, Çəmbərək) – düyün

ƏSıyırtaş salmax (Basarkeçər, Çəmbərək) – düyün vurmaq (xüsusi formada), düyün salmaq

Sıyrix I (Hamamlı) – əyrilmiş ipdəki artıq tükləri təmizləmək üçün alət

Sıyrix II (Kalinino) – üzül (adam)

Sıyrix III (Basarkeçər) – yağla unun qarışığından hazırlanan duru yemək

Sıyrix Tovuz şivəsində birinci mənada işlənməklə yanaşı, Balakən şivəsində «dirməq» mənasını bildirir (2007, s.435).

Sıyrintı (Basarkeçər) – küpənin dibində qalan yağ

Sızanqı (Qafan) – yavaş–yavaş yağın yağış, azacıq yağış

Sızdırmax (Çəmbərək) – gizlicə xəbər vermək

Sızqa (Qafan, Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – suyu az gələn (bulağa aid)

Sızqı I (Əştərək) – bax: sızqa

Sızqı II (Çəmbərək) – yeni cücərən ot

Sızqoy (Çəmbərək) – bax: sızqa

Sızmax I (Çəmbərək) – damcılamaq

Sızmax II (Çəmbərək) – qorxmaq

Sızmax III (Çəmbərək) – məlum olmaq, bilinmək (müəyyən məlumatla bağlı işlədilir)

Sıxcalamax (Çəmbərək) – əzişdirmək

Sicilləmə I (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – hər bə–zorba, ultimatum

Sicilləmə II (Çəmbərək) – uzun–uzadı

Sıfımməx' I (Çəmbərək) – sıx oturmaq, sıxlaşmaq

Sıfımməx' II (Çəmbərək) – oturduğu yerdən bir qədər aralanmaq

Sıfdə (İrəvan) – başlanğıc

Sıfdələməx' (Çəmbərək) – seçmək, təmizləmək

Sıfdəməx I (Çəmbərək) – səlhiyəyə salmaq

Sıfdəməx' II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – öti sümükdən ayırmaq, otlu sümüyü bir–birindən ayırmaq

Sıfdəməx Şərur şivəsində «öti sümükdən ayırmaq» mənasında işlənir (2007, s.436).

Sıxlət I (Çəmbərək) – adət, vərdiş

Sıxlət II (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – sıxlıq

Sıxlətdik (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – bax: sıxlət II

Sıjım (Çəmbərək) – yoğun köndir

Sılo (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – ağzına qədər dolu

Sılo Şəki dialektində «dabbaqların içərisində dəri aşılamaq üçün istifadə etdikləri ağac təkno», Balakən, Cəbrayıl şivələrində «ağzına qədər dolu» mənasını bildirir (2007, s.436).

Sıləfələməx' I (Çəmbərək) – qaldırıp qoymaq

Sıləfələməx' II (Çəmbərək) – təkrar etmək, təkrarlamaq

Sıləfələməx' III (Çəmbərək) – seçmək, yəxəşini seçməyə çalışmaq

Sılələmə (Çəmbərək) – ağzına kimi doldurulmuş

Sılələməx' (Çəmbərək) – ağzına qədər doldurmaq

Sıləmpilə (Çəmbərək) – siləbəsilə, ağzına kimi dolu

Sılgı I (Ağbaba) – əl–üz dəsmalı

Sılgı II (Çəmbərək) – yazı taxtasını (ləvhəni) təmizləmək üçün kiçik yastıq

Sılgir (Meğri) – xırdagözlü şadara

Sılhən (Qafan) – tufan, çovğun

Sılhmə I (İrəvan, Qafan, Qarakilsə) – qayğanaq

Sılhmə II (Qarakilsə) – səlbə

«Qayğanaq» mənasında işlənən *sılhmə* sözünə Naxçıvan dialektində və Şərur şivəsində rast gəlinir (2007, s.437).

Sılimsoğan (Ağbaba) – bitki növü

Silkimməx' (Çəmbərək)–1.qurtarmaq, tükənmək;2.təmizlənmək

Silkinti (Qarakilsə) – 1.çuvalı, torbanı silkməklə, çırpmaqla yığılan un; 2.qabı ağzı üstə çevirməklə yığılan yağ

Silkmək (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – çırpmaq

Silmə (Qafan) – ölçü ağacı

Bu söz Daşkəsən şivəsində «əlağacı» mənasında işlənir (2007, s.437).

Silsilə (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – boyunbağı (çəçikdən böyük olur)

Bakı, Quba, Naxçıvan dialektlərində, Şərur şivəsində *silsilə* «qızıldan və ya gümüşdən qadın bəzəyi» mənasını bildirir (2007, s.437).

Silvi (Çəmbərək, Karvansaray) – dağın hündür yeri, təpəlik
Silvi Qazax dialektində, Gədəbəy, Tovuz şivələrində «təpə, təpəlik» mənasında işlənir (2007, s.437).

Silyan (Meğri) – qışda əsən güclü quru yel

Simitan (Meğri) – utanmaz, həyasız, sırtıq

Bu söz «utanmaz, həyasız, sırtıq» mənasında Gəncə, Təbriz dialektlərində, Goranboy, Lənkəran şivələrində, «xəsis» mənasında Zəngilan şivəsində işlənir (2007, s.437–438).

Simləməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – 1.xəstəliyi şiddətlənmək, irinləmək; 2.soyuq dəymək (qadınlar doğuşdan sonra özlərini gözləmədikdə ölümlə belə nəticələnmə bilər)

Bu söz *simləmək* formasında Salyan şivəsində «irinləmək» mənasını bildirir (2007, s.438).

Simsar (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasər) – 1.yaxın qohum; 2.uzaq qohum

Simsar «qohum» mənasında Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Cəlilabad, Goranboy, Göyçay, Kəlbəcər, Kürdəmir, Qəbələ, Mingəçevir, Salyan, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.438).

Sinçiləməx' (Çəmbərək) – diqqət yetirmək, fikir vermək, diqqətlə baxmaq

Sincoy (Əştərək) – arıq, ölüvay

Bu söz Göygöl şivəsində və *sincav* formasında Şuşa şivəsində «arıq» mənasında işlənir (2007, s.438).

Sin (Çəmbərək) – yaş

Sind (Zəngibasər) – bax: sin

Sindirməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: sendirməx'

Sineyvaz (İrəvan, Üçkilsə, Zəngibasər) – yemiş növü

Naxçıvan dialektində bu söz *sveynaz* formasında işlənir (2007, s.476).

Sini I (Çəmbərək, Dərələyəz) – padnos

Sini II (Dərələyəz) – iri yastı boşqab

Sinirməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – bax: sendirməx'

Sinirsitməx' (Çəmbək) – qurutmaq

Sinirsiməx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – bax: sinirsitməx'

Sinməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – gizlənmək məqsədi ilə aşağı öyilmək, oturmaq

Sinməx' Ağdam, Gədəbəy, Şəmkir, Törtər, Tovuz şivələrində Çəmbərək şivəsində ifadə etdiyi mənə ilə yanaşı «qısılmaq» mənasını da bildirir (2007, s.439).

Sinoy:Sinoy getməx' (Çəmbərək)–xüsusi aludəlik göstərmək

Sinsiməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – inamını itirmək

Sinsitməx' (Çəmbərək) – 1.qurutmaq; 2.qorxutmaq, utandırmaq, əziyyət vermək

Bu söz Gədəbəy şivəsində «qorxutmaq» mənasını bildirir (2007, s.439).

Sintar (Çəmbərək) – əziyyət

◊**Sintar verməx'** (Çəmbərək) – əziyyət vermək

Sirəfil (Çəmbərək) – çardağan çatmaları

Sirif (Çəmbərək) – qənaət

Si:rim (Meğri) – 1.çarıq tikmək və ya onu təmir etmək üçün gündən kəsilən nazik, uzun hissə; 2.çarıq bağı keçirilən deşiklər

Bu sözə cyni mənada Ordubad dialektində və Culfa şivəsində rast gəlinir (2007, s.440).

Sirillah: Sirillah qalmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – mətəttəl qalmaq

Sirimli (Qarakilsə) – köhnə

Sirkən (Çəmbərək) – alaq otu

Sirkən sirkən formasında Göyçay, Kürdəmir, Oğuz şivələrində «alaq otu», Dərbənd dialektində «tikanlı ot növü», Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində «xırda yarpaqlı duzlu təhər yeməli bitki adı» mənalarında işlənir (2007, s.440).

Sital (Çəmbərək, Qafan) – höcət, tərs, sözə baxmayan

Bu söz Quba dialektində, Ağdam, Ağdaş, İsmayilli, Şəmkir, Şuşa, Tovuz şivələrində Çəmbərək, Qafan şivələrində ifadə etdiyi mənə ilə yanaşı, Şəki dialektində, İsmayilli şivəsində «nadincə, dəcəl» mənasını da bildirir (2007, s.440).

Sitar I (Çəmbərək) – qüvvə, güc

Sitar II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – paltar

◊**Sitardan düşməx** (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. geyilib köhnəlmək (Vedi, Zəngibasar); 2. abır–həyadan düşmək (Çəmbərək)

Sitəm (Çəmbərək) – əziyyət, zülm

◊ **Sitəm eləməx'** (Çəmbərək) – zülm eləmək

Sitilləməx' (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Vedi) – üşümək, donmaq, soyuqdan titrəmək

Sitilləməx' Şəki dialektində «soyuqdan əsmək» mənasında işlənir (2007, s.441). Şamaxı dialektində, Şuşa və Yevlax şivələrində *sitilləməx'* sözünün fonetik variantı kimi *sitildəmək* sözü işlənir (2007, s.441).

Sitməx' (Çəmbərək, Qafan) – soyuqdan əsmək, titrəmək

Sivirqyuruğu (Ağbaba) – yabani bitki adı

Sivirdəməx' (Qarakilsə) – öti sümükdən ayırmaq

Sivişməx' (Qafan) – bir bəhanə ilə aradan çıxmaq, əkilmək

Siyələk (Əştərək) – ölüvay–ölüvay gözən (adam)

Siyidix':Siyidix' vurmax (Qarakilsə) – soyuqdan titrəmək

Siyilcim I (Ağbaba) – xəbərçi

Siyilcim II (Çəmbərək) – arıq

◊ **Siyilcimə dönməx'** (Çəmbərək) – arıqlamaq

Siyrimqyuruğu (Basarkeçər) – yabani bitki adı

Siyirtməş (Çəmbərək) – düyün

Siyitməx' (Çəmbərək, Məğri) – üşümək

Sofu (Çəmbərək, Vedi, Zəngibasar) – 1. vasvası, hər şeyi bəyənməyən; 2. çox təmizkar

Soğacax (Basarkeçər) – dəyirmanı və sairəyə su buraxılan yer

Bu sözə eyni mənada Cəbrayıl, Laçın şivələrində *savajax* formasında rast gəlinir (2007, s.421).

Soğança (Çəmbərək, Kalinino, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – 1. xörək adı; 2. yağda qovrulmuş soğan

Bu söz Qazax dialektində, Bərdə, Daşkəsən, Göygöl, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də Çəmbərək və Kalinino şivələrində ifadə etdiyi mənanı ifadə edir (2007, s.442).

Soğmax I (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – suyu axıra qədər bir nəfəsə içmək, hamısını içmək, içib qurtarmaq

Soğmax II (Basarkeçər) – suyun qabağını kəsmək

Soğmax «suyun qabağını kəsmək», «udmaq» mənalarında Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı, «hamısını içmək, içib qurtarmaq» mənasında Qazax dialektində işlənir (2007, s.442–443).

Soğulmax I (Basarkeçər) – 1. kəsilmək; 2. qurumaq (axar suya aiddir)

Soğulmax II (Basarkeçər) – qorxutmaq, gözünün odunu almaq

Soğulmax III (Çəmbərək) – qurtarmaq, yekunlaşdırmaq (məhsulun yığılma aiddir)

Solux (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) 1. birbaşa; 2. nəfəs; 3. fasilə

◊ **Soluğ almax** (Ağbaba, Çəmbərək) – dincəlmək, nəfəsini dərmək, fasilə vermək

◊ **Bir soluğa** (Çəmbərək) – birbaşa, nəfəs alıb vermədən

Solux Qazax dialektində də işlənir (2007, s.443).

Som (Əştərək) – əldən–ayaqdan küt

Somar (Ağbaba) – iyirmi puda yaxın taxıl

Somu I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – pəç, soba

Somu II (İrəvan) – ən qara çörək

Somu III (Kalinino) – fırında bişirilmiş iri çörək

Somu Qazax dialektində, Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi, Borçalı şivələrində «kömbə» mənasında işlənir (2007, s.443).

Somun (Ağbaba, Çəmbərək) – çörək növü (xüsusi qəlibdə bişirilir)

Somutmax (Çəmbərək) – büzüşüb dayanmaq, boynunu büküb durmaq

Somya (Qarakilsə) – daxma

«Daxma» mənasında işlənən *somya* Ağcabədi, Ağdaş, Ağdərə, Füzuli şivələrində də işlənir (2007, s.443).

Sonalamax (Barana, Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – seçmək, bəyəndiyini axtarmaq

Sonalamax Bakı, Şəki dialektlərində, Bərdə, Kəlbəcər, Mingəçevir, Şəmkir şivələrində «seçmək, yaxşısını axtarmaq» mənasında işlənir (2007, s.444).

Sonqullamax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şikayətlənmək (yaşayış tərzii ilə bağlı işlədilir)

Sonqulamax (Meğri) – diqqət yetirmək, fikir vermək

Sonulamax (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – bax:sonalamax

Sonurqamax (İrəvan) – fikir vermək

Sortux I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bir udum

Sortux II (Dərələyəz) – pencək

Sortux «pencək» mənasında Cəbrayıl, Qubadlı, Şahbuz, Şərur, Zərdab şivələrində işlənir (2007, s.444).

Sortuxlamax I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – aegözlüklə sümürmək, içmək

Sortuxlamax II (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə) – əmmək, ara verə-verə əmmək

Sorux (Əştərək) – 1.papiros kötüyü; 2.bir qullab

Sosu (İrəvan) – sofu

Sosur I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – adama yovuşmayan, özünü çəkən

Sosur II (Basarkeçər, Qarakilsə) – qaşqabaqlı, qaraqabaq

Sosur Naxçıvan dialektində «tərs, sözə baxmayan», «qaşqabaqlı, qaraqabaq», «paxıl», Ağcabədi şivəsində «saman altından su yeridən» mənalarında işlənir (2007, s.444).

Sotux (Dərələyəz) – bir əmək gününün yuzdə biri

Sot:qamax (Çəmbərək) – həvəsdən düşmək

Soutqalanmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – gileylənmək, sızıldamaq, şikayətlənmək

Soutqulamax (Çəmbərək) – canıyananlıq etmək

Sovacax (İrəvan) – böyük bir çayı bir neçə yerə ayıran dəmir parçası

Sova (Meğri) – gec, gec əkilmiş

Sovxa (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax:soyxa

Soyğar (Çəmbərək) – tənbel, iş bacarmayan, iş görməyə həvəsi olmayan

Soy (Çəmbərək) – nəsil, kök

Soyxa (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.sahibsiz paltar; 2.ölmüş adamın paltarı

Soylamax' (Meğri) – gizlənmə baxmaq

Soy-sop (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – bax:soy

Sozalamax I (Çəmbərək, Kalinino) – 1.narahat olmaq; 2.qarıbsomək

Sozalamax II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – zoiflənmək, halsızlaşmaq, xəstələnmək

Sozalamax Gəncə dialektində, Lənkəran, Mingəçevir, Şəmkir şivələrində «zoiflənmək, bihəl olmaq, halsızlaşmaq, xəstələnmək» mənasını bildirir (2007, s.445).

Söt (Çəmbərək) – ayri, sürüşkən yer, düz olmayan; mayili

Sötərangı (Çəmbərək) – ayri yer

Sövələməx' (Çəmbərək) – oxşamaq, özizləmək

Söysün (Zəngibasar) – peysor

Söz:Söz çağırmax (Çəmbərək, Əştərək) – mahnı oxumaq

Spanax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – şomu

Sucax (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sulu yer

Sucux I (Üçkilsə, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qoz, şirin xəmir və sairədən hazırlanan şirniyyat

Sucux II (Qarakilsə) – bataqlıq yer

Suç (Çəmbərək, Kalinino) – günah

Suç «təqsir, günah» mənasında Cəbrayıl, Gədəbəy, Qax, Tovuz, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.446).

Suçax (İrəvan) – çirkli suları tökmək üçün quyu

Suçiçəyi I (İrəvan) – arxların içrəisində bitən yaraşlıq sarı çiçəyi olan yeməli göyörti

Suçiçəyi II (Çəmbərək) – xəstəlik adı

Suçlamax (Çəmbərək) – günah etdiyini demək, günahlandırmaq

Suçuxmax I (Çəmbərək, İrəvan) – günahkar olduğu üçün sakit dayanmaq, utanmaq

Suçuxmax II (Çəmbərək, Əştərək) – günahkarlığını biruzə vermək, öz günahını başa düşmək, günahkar olmaq

Suçulamax (Çəmbərək) – içmək

Suxançı (Basarkeçər) – aravuran

Sul:Sul əkməx' (Çəmbərək) – incitmək

Sulamax (Çəmbərək) – suvarmaq

Sultan (Hamamlı, İrəvan) – uşaq oyunu adı (aşıq–aşıq oyununda işlədilir)

Sulux I (Dərələyəz) – su çox olan yer

Sulux II (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – əldə, bədəndə yanmaq və s. nəticəsində əmələ gələn köpmə

Sulux III (Çəmbərək, Qarakilsə) – qoyunun ilk südündən hazırlanan yemək növü

Sulux «qoyunun ilk südündən hazırlanan yemək növü» mənasında Ağdam, Ağdərə, Cəbrayıl, Gədəbəy, Xocavənd, Kəlbəcər, Sabirabad, Tovuz, Ucar, Yevlax, Zəngilan şivələrində, «meşənin ən qalın, keçilməz yeri» mənasında Quba dialektində, «qoz çırpmaq üçün nazik, uzun ağac» mənasında Qazax dialektində işlənir (2007, s.447). Gədəbəy şivəsində isə «nəfəsini saxlaya bilməyən, hər şeyə tamah salan» mənasını bildirir (2007, s.447).

Suluxəngəli (Çəmbərək) – yemək növü

Suluxlamax (Çəmbərək) – köpmək (yanıq nəticəsində əldə, üzdə, bədəndə əmələ gəlir)

Sumbat (Çəmbərək) – sifət, görkəm

Sumbatdammax (Çəmbərək) – kökəlmək, yaxşılaşmaq

Sumbatdı (Çəmbərək, Əştərək) – sir–sifəti yaxşı, görkəmli, yaraşlıq

Summat I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – boy–buxun, qədd–qamət

Summat II (Çəmbərək) – bax: sumbat

Summatdı I (Zəngibasar) – boy–buxunlu, qədd–qamətli

Summatdı II (Çəmbərək) – bax: sumbatdı

Sumsux (Kalinino) – hər şeyə tamah salan

Sunur (Çəmbərək, Karvansaray) – tamah

Sur:Suru tüşməx' (Çəmbərək) – kefi pozulmaq

Surat (Çəmbərək, Qarakilsə) – üz, sifət

Suraylamax (Meğri) – qabağa soxulmaq, irəliyə keçmək

Surçax (Qarakilsə) – 1.sürüşkən; 2.gözəyon (qadın)

Sırx (Qarakilsə) – günəşin qırmızımtıl şüaları

Surfalamax (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – parçalamaq

Surqubat:Surqubat olmax (Böyük Qarakilsə) – birdən yoxa çıxmaq, qəflətən yox olmaq, qeyb olmaq

Sursuyum (Çəmbərək) – sir sifət

Suruğvat (Ağbaba, Kalinino) – huşsuz, yaddaşı zəif

Sustalmax (Çəmbərək) – yorulmaq

Suv (Kalinino) – su

Suvacax (Qafan) – dəyirməyə və s.-ə su buxarılan yer

Suvadax I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çox, bol

Suvadax II (Çəmbərək) – tamam örtülü (arı şanına, əldə, üzdə, bədəndə olan səpkilərə aiddir)

Suvat I (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə) – donmuş çaydan su götürmək məqsədilə mal–qaranı suvarmaq üçün düzəldilən yer, su götürülən yer

Suvat II (Əştərək) – dərənin yamacı

Suvat III (Əştərək) – üz, sifət

Suvəşmax (Meğri) – cücə çıxartmaq üçün yumurta üstündə yatmaq

Suvoy (Çəmbərək) – sağmal olmayan, balasız

Suvoylamax (Çəmbərək) – sağmal qoyunu sağılmayanlardan seçmək, ayırmaq

Suyxa (Meğri) – miras, ölmüş adamın paltarı

Suyux (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.açgöz, tamahkar, qarınqulu; 2.hər şeyə meyl, tamah salan

Suyulmax (Çəmbərək) – maraqlı göstərmək

Suyum I (Çəmbərək) – abır, həya

Suyum II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – görkəm, təhər–töhür

Suyumsuz I (Çəmbərək) – yaraşsız, çirkin

Suyumsuz II (Çəmbərək) – qılıqsız, hörmət qanmayan

Süddüyən (Çəmbərək) – yabarı bitki adı

Bu söz Ağdaş, Cəbrayıl şivələrində *süddiyan* formasında «yabarı boyaq bitkisi adı» mənasında işlənir (2007, s.449).

Südəcər (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.dalbadal doğulan uşaq; 2.hər il doğulan uşaq

Süx'sun (Çəmbərək, Hamamlı) – boyun, peysər

Sülə I (Qafan) – 1.üzlü, həyasız, sırtıq; 2.şıltaq

Sülə II (Meğri) – acgöz, qarınqılı

Sülə Qazax dialektində, Gədəbəy şivəsində «sırtıq, şıltaq», Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində «qanqal və s.-nin körpə qol-qanadı və ya toxumluq hissəsi», Qax, Zaqatala şivələrində «çöl toyuğu», Qazax dialektində həm də «acgöz, qarınqulu» mənalarını bildirir (2007, s.449).

Süləx' (Qarakilsə) – sülənən, qapı-qapı gözən, avaralanan, bir təhər baş saxlayan

Süləx' Füzuli şivəsində «qanqal özəyi», Ordubad dialektində Qarakilsə şivəsində olduğu kimi «sülənən, qapı-qapı gözən, avaralanan», «bir təhər baş saxlayan» mənalarında işlənir (2007, s.449).

Sülənməx' (Ağbaba, Çəmbərək) – boş-boş gəzmək, qapı-qapı gəzmək

Süləyənti (İrəvan) – küçələrdə, məhəllələrdə sür-sümük axtaran (sahibsiz itlərə aiddir)

Sülley (Ağbaba) – uzun, uzunsov

Sülməşdəməx' (Çəmbərək) – təmizləmək

Sülöysün (Çəmbərək) – 1.arıq; 2.kaftar

Süllöy (Çəmbərək) – uzun, uzunsov (papağa aid)

Sülü (Basarkeçər, Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – mil; corab toxumaq üçün istifadə edilən alət

Sümbə (İrəvan) – dar (paltara aiddir)

Süməx' (Basarkeçər, Qafan) – 1.daranmış yun; 2.təmizlənmiş yun

Süməx' Ağcabədi, Göygöl, Xocavənd, Qax şivələrində «daranmış yun», Qazax, Naxçıvan dialektlərində «yuyulub təmizlənmiş yun» mənalarında işlənir (2007, s.450).

Süməx'ləməx' (Basarkeçər) – yundan ayrılmış ipin çıxıntı-larını kurtuzla (uzun dəmir, mismar və s.) sürtüb təmizləmək

Sümələmməx' (Karvansaray) – boş-bekar gəzmək

Süməlləməx' (Çəmbərək) – işsiz, boş-bekar gəzmək, avaralanaq

Süməşəx' (Karvansaray) – qapı-qapı gözən, avaralanan

Sümsü (Qafan) – qamışdan qayırılmış tütək

Sümsüx' I (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sırtıq, veyl-veyl gözən, sülənən

Sümsüx' II (Çəmbərək) – qapı-qapı gözib yem axtaran, sahibsiz it

◊**Sümsüyünü sallamax** (Qarakilsə) – qaş-qabağını tökmək

Sümsümməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sülən-mək

Sümsürük (Qafan) – sırtıq

Sümsürüx' (Meğri) – qaş qabaq

Süng:Süng eləməx' (Qarakilsə) – müflisləşdirmək, iflasa uğratmaq, yoxsullaşdırmaq

Süntürüx' (Çəmbərək) – yeməli yabarı bitki adı

Süpürgə (Vedi, Zəngibasar) – kötücədən sonrakı övlad

Sürahı (Çəmbərək) – hücum (mübahisə edəndə işlədilir)

◊**Sürahıya gəlməx'** (Çəmbərək) – döyüşməyə, mübahisə etməyə gəlmək

Sürçəx' (Çəmbərək) – sürüşkən

Sürə I (Zəngibasar) – tərəf

Sürə II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – müddət

Sürgüvət (Çəmbərək) – anormal

Sürmə (Basarkeçər) – damın üstünə uzununa qoyulan tir

Sürtük (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sırtıq

Sürüngəl (Çəmbərək) – kotanın hissəsi

Sürüntəx' (Çəmbərək) – kotanın yerlə sürünən hissəsi

Sürütmə I (Çəmbərək, Qafan) – qoşqu heyvanları və ya traktor vasitəsilə sürüyüb gətirilmiş yoğun ağac (odun) və ya ot tayası

Sürütmə II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şapşapı, evdə geylən yüngül ayaqqabı, çəkələk

Sürütmə sözünə «qoşqu heyvanları vasitəsilə sürüb gətirilmiş iri yoğun ağac (odun)» mənasında Qazax, Şəki dialektlərində, Mingəçevir şivəsində, «evdə geylən ayaqqabı» mənasında Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində, «qızı güclə qaçırma» mənasında İsmayılı şivəsində rast gəlinir (2007, s.452).

Sütüdiyan (Qafan) – xırda yarpaqlı südlü-şirəli yabani bitki adı

Sütül I (Ağbaba, Çəmbərək) – yetişməkdə olan taxıl, qarğıdalı, kol armudu

Sütül II (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – məc. cavan oğlan

Süysün (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – peysər, boyun

Süysün Gəncə, Qazax dialektlərində, Ağdərə, Daşkəsən, Füzuli, Oğuz, Şəmkir, Tovuz, Zaqatala, Zərdab, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində «peysər, boyun, onurğa sümüyünün boyunla birləşdiyi yer» mənalarında işlənir (2007, s.453).

Süyüllənməx' (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – veyllənmək

Süyüşməx' (Çəmbərək) – aradan çıxmaq

Bu söz Gəncə, Qazax, Şəki dialektlərində, Mingəçevir, Oğuz şivələrində «xəlvətə qaçmaq, ökmək, aradan çıxmaq» mənasını bildirir (2007, s.453).

Süzülmək (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) köhnəlmək, cırılmaq həddində olmaq (paltara aid)

Ş

Şabbadan (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – birdən, qflətən, gözlənilmədən

Şa:d (Çəmbərək) – üyüdülmüş taxıldan, buğdadan dəyirmançıya verən muzd, haqq

Şadara (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – iri gözlü ələk (taxılı təmizləmək üçün istifadə edilir)

Şadara Balakən şivəsinə «susəpən» mənasını bildirir (2007, s.454).

Şadaraçı (İrəvan) – torpaq ələyən

Şah: Sah tut (İrəvan) – tut növü

Şahad I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi, Zəngibasar) – bax:şar:d

Şahad II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – şahid

Şahinişin (İrəvan) – otağın bayıra tərəf çıxıntılı yeri (böyüklər oturur)

Şahnama:Şahnamaya qoymax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – ələ salmaq, lağ etmək

Şahterə (İrəvan) – yabani dərman bitkisi adı

Bu söz cyni mənada Gədəbəy şivəsində işlənir (2007, s.454).

Şax I (Çəmbərək) – gəlin üçün üzəri müxtəlif şirniyyatlarla, meyvələrlə bəzədilən (ağac budaqları şoklində xonça. Nazik taxtdan düzəldilir)

Şax II (Çəmbərək, Qarakilsə) – qəddi düz

ØŞax durmax (Çəmbərək) – qəddini düz tutmaq

Şax III (Çəmbərək) – qurumuş kartof, qarğıdalı gövdəsi, kolları

Şax IV (Qarakilsə) – höyətə çöpər kimi düzölmüş tikan kolları

Şax Kəlbəcər şivəsində «qədim asma tərəzinin qolu, tərəzinin gözləri asılan ağac», Daşkəsən, Tərtər, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «təzəbəy və gəlin üçün yaxın dostları tərəfindən hədiyyə olaraq gətirilən üzəri şirniyyat və meyvə ilə bəzədilmiş budaq», «xonça», Gədəbəy, Zəngilan şivələrində «silos basdırmaq üçün istifadə olunan qarğıdalı gövdəsi, yaşıl kütlə», Ağcabədi şivəsində «ağaclıq», Şəki dialektində «lobya bitkisinin sarmaşığı qalxması üçün onun dibinə basdırılan ağaclar» mənasında işlənir (2007, s.454).

Şaqqa I (Çəmbərək) – şaxta

Şaqqa II (Çəmbərək, Kalinino) – kəsilmiş heyvan cəmdəyinin yarı hissəsi

Şaqqa Quba, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Tovuz şivələrində «kəsilmiş qoyun və ya malın ortasından yarıya bölünmüş hissəsi», Şəki dialektində «hissə, tərəf», Tovuz şivəsində «nəsil,

tirə», Bakı dialektində «köhnə palaz parçası», Salyan şivəsində «yetišməmiş əncir», Qazax dialektində, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl şivələrində «saxta, soyuq», Dərbənd dialektində «mürəkkəb» mənalarında işlənir (2007, s.455).

Şaqqalamax (Çəmbərək) – heyvan cəmdəyini yarıya bölmək

Şaqqalapulav (Meğri) – tez sönən tonqal

Şaqqalı (Çəmbərək) – iri gövdəli, qəddi-qamətli, boylu-buxunlu

Şaqqarramax I (Hamamlı) – bərk döymək

Şaqqarramax II (Çəmbərək) – uşaq oyununun adı

Şaqqarramax Kürdəmir şivəsində «qırmaq, sındırmaq, qoparmaq» mənasını bildirir (2007, s.455).

Şaqqatar (Meğri) – 1.çiyinlərə salınan patron kəməri; 2. kəmərdən asılan patrondaş və tapança

Şaqqavatdı (Meğri) – boy-buxunlu, iri gövdəli, qamətli

Şaqqıldax (Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – qoyunun quyruğunda tüklərə yapışaraq qurumuş peyin

Şaqqıldax Qazax dialektində, Ağdam, Göyçay, Mingəçevir, Zəngilan şivələrində, Quba dialektində, Xaçmaz, Kürdəmir şivələrində *saqqıldağ* formasında «qoyun quyruğu ətrafındakı tüklərə yapışaraq qalıb qurumuş qığlar» mənasında işlənir (2007, s.455).

Şaqqüvvətdi (İrəvan) – bax:saqqavatdı

Şalax I (İrəvan, Zəngibasar) – ərək növü

Şallax II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qovun (uzunsov olur)

Şalax Ağdam, Daşkəsən, Gədəbəy, Göygöl, Kəlbəcər şivələrində «gen, boş, lax, iri geyim» (2007, s.455), Kəlbəcər, Oğuz, Şuşa şivələrində «pinti, səliqəsiz», Göygöl şivəsində «kөнүlsüz, həvəssiz», Gürcüstanın Borçalı şivəsində «aciz, əfəl», Qazax, Ordubad dialektlərində, Culfa, Göygöl, Qax, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «çox yetişdiyi üçün yumşalmış qovun», Qax şivəsində «əxlaqsız qadın», «əldən düşmüş, zəifləmiş» mənalarında işlənir (2007, s.456).

Şalaxlammax (Çəmbərək) – doymaq

Şallax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qamçı, qırmanc

Şamaxı (Çəmbərək, Meğri) – kalağayı

Şamaxı «kalağayı» mənasında Cəbrayıl, Füzuli, Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan şivələrində, «ölçü vahidi» mənasında Ucar şivəsində işlənir (2007, s.456).

Şamdan (Meğri) – mis vaza

Şamı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yemək növü (balaca-balaca küftələrlə bişirilir)

Şamlıx (Dərələyəz) – çox otlu yer

Şamlıx Cəbrayıl, Zəngilan şivələrində «qamışlıq» mənasını bildirir (2007, s.456).

Şamoy (Ağbaba) – qoyun sürüsünün qabağında gedən erkək keçi

Şampır (Çəmbərək) – yaş, nəm

Şampır Goranboy şivəsində «qoyun əti və ya içəlatdan öz yağında bişirilən xörək adı» mənasını bildirir (2007, s.456).

Şana (Çəmbərək) – xörək yemək üçün çəngəl

Şanapix' (İrəvan) – hophop

Şapbir (Meğri) – sahəyə böyük, iri (dəriyə, yarpağa və s. aiddir)

Şanqey (İrəvan) – diş it balası

Şapalax I (Çəmbərək) – hananın oxu altına qoyulan ağac parçası

Şapalax II (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino, Vedi, Zəngibasar) – sillo

Şapban (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iri, yekə

Şapban-şapban (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – iri iri

Şappannamax (Qarakilsə) – əkin sahəsində məhsulu tam yığmamaq, məhsulu səliqəsiz şəkildə yığmaq

Şarpannamax (Çəmbərək) – döymək, vurmaq

Şaş (İrəvan, Zəngibasar) – çöp (gözlə bağlı işlədilir)

Şatanaxlı (Karvansaray) – pinti, səliqəsiz

Şatır (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çörəkyapan (uzun, təndir lavaşına oxşar «səngəx») çörəyini bişirən adam)

Şattırax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çörəkyapma, çörəkbişirmə sənəti

Həm *şatır*, həm də *şatırrıx* Bakı dialektində İrəvan şivəsində ifadə etdiyi mənaları bildirir (2007, s.458).

Şavax I (Qarakilsə) –şüa

Şavax II (Qarakilsə) – dağ aşırımını

Şavaxlı (Çəmbərək) – həvəsli

Şavaş I (Kalinino) – toyda oynayanların başına atılan pul

Şavaş II (Çəmbərək, Zəngibasarı) –oynayan adamların əlinə verilən pul

Şava:t (Qarakilsə)– hörmət

◊**Şava:tı artıq olmax** (Qarakilsə) – hörməti artıq olmaq

Şay (Çəmbərək) – şad, sevincli

◊**Şay bilməx'** (Çəmbərək) – fəxr etmək

Şay sözünə «şad, sevincli, şən» mənasında Qazax dialektində, Ağcabədi, Cəbrayıl, Füzuli, Mingəçevir, Oğuz, Şərur, Şuşa şivələrində rast gəlinir (2007, s.458).

Şelə (Meğri) – çayırtığa növü

Şelləmməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – yeyib içib kef cləmək

Şellənməx' II (Zəngibasarı) – boş-bekar gəzmək, avaralanmaq

Bu söz Zaqatala, Zəngilan şivələrində «lovğalanmaq, özünü çəkmək, qürrelənmək» mənasını bildirir (2007, s.459).

Şelpik (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – yavan, yağsız (ət)

Şen (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – abad

◊**Şen olmax** (Ağbaba, Çəmbərək)–1.bol olmaq;2.abad olmaq

Şennətməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasarı) – abad etmək, abadlaşdırmaq

Şennətməx' II (Çəmbərək) – şənləndirmək

Şennix' I (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək) – camaat, ev–eşik

Şennix' II (Ağbaba, Çəmbərək, Hamamlı, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasarı) – yaşayış yeri, kənd

Şenniy I (İrəvan) – 1.kənd, oba, yaşayış məntəqəsi; 2.kəndin bir hissəsi

Şenniy II (İrəvan) – abad

Şennix'li (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – abad olan

Şennix'siz (İrəvan) – abad olmayan

Şeşdi (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – lüləsinin içərisində yiv olan tüfəng, yivli tüfəng

Şeşə (Çəmbərək) – dik

Şeşələmməx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – 1.qürurlanmaq; 2.özünü yüksək tutmaq, özünü çəkmək

Şeşi iynəsi (Əştərək) – çuvaldızdan kiçik iynə

Şeşsiz (İrəvan) – lüləsində yivi olmayan (tüfəng)

Şetə (Meğri) – tənək budamaq üçün alət

Şeydalı (Meğri) – ədalətli, qürurlu

Şeyhə (İrəvan) – qışqırıq, çığır-bağır, hay-küy

◊**Şeyhə salmax** (İrəvan) – qışqırmaq, çığır-bağır salmaq

◊ **Şeyhə çəxməx'** (İrəvan) –qışqırmaq, hay-küy salmaq

Şeylan (Meğri) – ədalətli, qürurlu, təkəbbürlü

Şeyrannamax (Çəmbərək) – meyllənmək, razılaşmaq

Şeytanşəri (İrəvan) – şərbaz, şərxtə

Şeytantənbəkisi (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – göbəkək növü adı

Şeytançılıx (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasarı) xəbərçilik

Şəbbəli (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – tez hirsələnən, doli (adam)

Şəbbətə (İrəvan, Vedi, Zəngibasarı) – lağ

Şəbbəxeyir (Meğri) – mərdimazar

Şəddə I (Çəmbərək, Hamamlı) – pambıq ipdən toxunmuş bəzəkli palaz, kilim

Şəddə II (Hamamlı) – gərdək

Şəddə Goranboy, Laçın, Yevlax, Zərdab şivələrində «pambıqdan toxunmuş bəzəkli palaz, kilim» mənasını bildirir (2007, s.460).

Şəddət (Böyük Qarakilsə, Meğri) – adət və ənənəyə qarşı çıxan, dinə qarşı çıxan

Şəfgə:Şəfgə salmax (Meğri) – cyni örüşdə otlamaq (heyvanlara aid)

Şəfşirə (Meğri) – şam yeməyindən sonra yeyilən meyvə

Şəhləmməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – qıcanmaq, qəzəblənmək, üstünə əl qaldırmaq

Şəhləmməx' II (Çəmbərək) – şübhələnmək

Şəhrə I (İrəvan) – heyvanın qabırğasında olan yağ təbəqəsi

Şəhrə II (İrəvan, Vədi) – ərinmiş yağın üstünə çıxmış şirə

Şəhrə Balakən, Qax, Zaqatala, Gürcüstanın Borçalı şivələrinə «küçə, yol», Naxçıvan dialektində «qoyun qabırğası üzərindəki yağ təbəqəsi» mənalarında işlənir (2007, s.461).

Şəhrəli (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – yağlı ət, heyvan

Şəhrəsiz (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – yağsız ət, heyvan

Şə:x' (Meğri) – yüngülvari yük

Şəkaşix (Çəmbərək) – heyran

Şəkaşix olmaq (Çəmbərək) – heyran olmaq

Şəkər (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino, Vədi, Zəngibasar) – qənd

Şələ (Çəmbərək, Kalinino) – arxada (beldə, kürəkdə) götürmək üçün bağlanmış ot topası

Şələmzar (İrəvan) – müxtəlif əşya, şey, şələ–külə

Şələmzar Cəbrayıl şivəsində «qız evinə göndərilən hədiyyə» mənasını bildirir (2007, s.461).

Şələsül (İrəvan) – şərbaz, böhtançı, araqarışdıran

Şəlitdəməx' (Çəmbərək) – iplə bağlamaq, sarımaq

Şəlpəx' (Meğri) – böyük və sallaq quyruqlu qoyun

Şəlpə (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – iri, sallaq

Şəlpəx' (Meğri) – bax:səlpəx'

Şəlpix' (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – keyfiyyətsiz, yağsız ət

Şəl-şül (Meğri) – meyvə, mər–meyvə

Şələ-külə (Çəmbərək) – müxtəlif əşya

Şəltə (Böyük Qarakilsə) – 1.cır–cıdır; 2.köhnə palaz; 3.köhnə yorğan–döşək

Bu söz İraq-türkmən ləhcəsində «yorğan», «döşəküzü» mənalarında işlənir (İraq, s.396).

Şəmbəllə (Qəmərli, Zəngibasar) – nadinc (uşaq)

Şəmələt (İrəvan) – lağ, rişxənd

Şəmələt eləməx' (İrəvan) – lağ eləmək, rişxənd eləmək, ələ salmaq

Şəngil (Meğri) – yelləncək

Şəngləməx (Meğri) – yükləmək (atı və s. heyvanları)

Şəpə I (Ağbaba, Meğri) – küləyin bir yerə topladığı qar yığını

Şəpə II (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – tığ, təpə

Şəpə Ordubad dialektində «ləpə, dalğa» mənasında işlənir (2007, s.462).

Şəpəx' I (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – yavan, yağsız ət

Şəpəx' II (Basarkeçər) – cv ayaqqabısı

Şərbəği (İrəvan) – şəhərdə olan bağlar

Şərçil (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək) – böhtançı

Şərit (İrəvan, Qarakilsə) – paltar sərilon ip

Şərit «paltar yığmaq üçün ip» mənasında Ordubad dialektində, Ağdam, Füzuli, Gədəbəy şivəsində işlənir (2007, s.463).

Şəritdəməx' (İrəvan) – iplə bağlamaq, sarımaq

Şərovlu (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – duzlu, duzlanmış

Şərovsuz (İrəvan) – duzsuz, duzlanmamış

Şərsəmətə (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – şər, böhtan

Şərs-şəmətə eləməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – şər atmaq, üzə durmaq

Şərsəmətə (Meğri) – aravuran, böhtançı

Şəsdi (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – bədəcə böyük (adam)

Şətə I (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – 1.yalnız kövrəyi biçmək üçün istifadə edilən alət; 2.əkini kağlamaq üçün alət, alakeş

Şətə II (Əştərək) – ucuna dəmir vurulmuş yer qazmaq üçün ağac

Şətəsi işləməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasar) – bacarmaq, gücü çatmaq

Şətə Qazax dialektində, Gürcüstanın Qaradabani şivəsində «alaq təmizləmək üçün alət, alakeş» mənasını bildirir (2007, 463).

Şətəl I (Çəmbərək, Karvansaray) – ziyan, xəta

Şətəl II (Əştərək) – təsir, xəbər

Şətəl III (Böyük Qarakilsə) – nadinc, dəcəl

Şətəl keçməx' (Çəmbərək) – xəbər olmaq

Şətəl Bakı dialektində, Ağdam, Astara, Cəlilabad, Lənkəran, Oğuz, Salyan, Şirvan, Tovuz şivələrində «nadinc, dəcəl uşaq», Bakı, Qazax dialektlərində, Göygöl, Tərtər, Gürcüstanın Laqodexi şivələrində «əngəl, ziyan, maneçilik» mənalarında işlənir (2007, s.463).

Şətələməx' (İrəvan) – əkin sahəsinin alağını təmizləmək, alağını vurmaq

Şıdırğı I (Çəmbərək, Meğri) – 1.çox; 2.sürətlə; 3.ara vermədən

Şıdırğı II (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Meğri, Zəngibasar) – fasiləsiz, arasıkəsilmədən

Şuflamax (Basarkeçər) – vurmaq

Şıxşatmax (Qəmərli, Zəngibasar) – üz vermək

Şıqq (Meğri) – nişanə, əlamət

Şılxor I (Vedi) – ayağını sürüyən (adam)

Şılxor II (Basarkeçər, Meğri) – 1.ikiyaşar at (Basarkeçər); 2.arıq, sümükləri çıxmış at (Meğri)

Şılın (Meğri) – sıx kolluq

Şınaxt (Ağbaba) – şübhə, güman

Bu söz Qazax dialektində «qəlb» mənasını bildirir (2007, s.464).

Şınaxtım (Ağbaba) – deyəsən

Şındırıx (Meğri) – cır-cındır

Şınqorxana (Çəmbərək) – xarabalıq

Şıntır (Dərələyəz) – köhnə paltar

Şıpbıldan (Meğri) – dava-dalaş, hay-küy

Şıppır (Çəmbərək) – bataqlıqda bitən yabani bitki

Şırat (Ağbaba) – üzsüz süd

Şırım I (Çəmbərək) – üzdə cızıq, xətt

Şırım II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kiçik su arxı (əkin sahəsində açılır)

Şırımlamax I (Çəmbərək) – cırmaq, parçalamaq

Şırımlamax II (Əştərək) – parçanı və ya paltarı uzununa nazik-nazik cırmaq

Şırmanmax (Ağbaba) – yaltaqlıq etmək, yaltaqlanmaq

Şırna (Meğri) – kiçik şəlalə

Şırna Zəngilan şivəsində «damda yığılan suyun axması üçün düzəldilən nov, novça» mənasında işlənir (2007, s.465).

Şirnikləndirməx' (Çəmbərək) – həvəsə gətirmək, həvəsləndirmək (maddi baxımdan)

Şirpıx' (İrəvan) – ətin üzərində yağsız hissə

Şırtı (Meğri) – sırtıq, yüngül xasiyyət

Şırram (Dərələyəz) – novalça

Şırrama (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – güclü, şıdırğı, birdən (yağışa aid)

Şırvanmax (Ağbaba) – yaltaqlanmaq

Şıkilli (Çəmbərək) – görkəmli, yaraşlıq, boylu-buxunlu

Şıqqərnı (Meğri) – təkəbbürlü

Şıl (Barana, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – əlil, şikəst

Şılaşi I (İrəvan, Zəngibasar) – düyü şorbası

Şılaşi II (Ağbaba) – yarmadan hazırlanan xörək

Şılə I (İrəvan) – qırmızı rəngli çit parça adı

Şılə II (İrəvan, Vedi) – qız toyu

Şılə III (Ağbaba, İrəvan) – xörək adı (qatıqsız, yağda bişirilən dovğa)

Şılə Şəki dialektində, Culfa, Goranboy, Zaqatala şivələrində də «qırmızı rəngli çit parça adı», Ağdam, Cəbrayıl, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «xörək adı» mənasında işlənir (2007, s.466).

Şılxor I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – üçillik erkək və ya dişi at

Şılxor II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ayağını bir balaca sürüyən

Şılxor III (Çəmbərək) – şikəst, döyülüb sındırılmış

Şılınməx' (Çəmbərək) – müəyyən bir şeyi öldürmək üçün çalışmaq, vurnuxmaq

Şılınşəhrə (İrəvan) – tamam açılmış yara

Şıl-küt (Kalinino) – sınıq, yararsız

Şıl-küt olmax (Çəmbərək) – həddindən çox yorulmaq

Şıltix'ləməx' (Çəmbərək) – cırmaq, cırıq-cırıq etmək (paltara aid)

Şilşəhrə (Zəngibasar) – yağlı ət
Şimdi (İrəvan) – indi
Şinəməx' (Çəmbərək) – 1.dayanıb durmaq; 2.saya salma-
maq, vecinə almamaq, əhəmiyyət verməmək
Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində *şinəməx'* sözünün
ifadə etdiyi mənanı Şəki dialektində *şinəmax* sözü bildirir (2007,
s.467).
Şingi (Ağbaba, Çəmbərək) – dəcəl
Şingilim (Çəmbərək) – zarafat
Şingilimxana (Çəmbərək) – şit zarafat edilən yer
Şiniməx' I (Çəmbərək) – 1.vecinə almamaq, qulaq ardına
vurmaq, əhəmiyyət verməmək; 2.üzə durmaq, dirənib durmaq
Şiniməx' II (Kalinino) – gizlicə qulaq asmaq
Şiniməx' III (Çəmbərək, Əştərək) – şit, xoşa gəlməyən
nadinclik etmək
Şiniməx' IV (Qarakilsə) – qızışmaq
Şinqarxana (Meğr) – xarabalıq
Şirazə (İrəvan, Vedi) – kitabın vərəqlərini saxlamaq üçün
onun arxa tərəfinə vurulan tikiş
Şirazəçi (İrəvan) – kitabın vərəqlərini tikən adam
Şirazələməy (İrəvan) – kitabın vərəqlərinin düşməməsi
üçün onu arxa tərəfdən tikmək
Şirazlamax (Çəmbərək) – cecim, xureun, çuval və s. nin
qıraqlarını rəngli iplə, xüsusi sıx tikişlə tikmək
Şirəxana (İrəvan) – üzüm əzmək üçün xüsusi yer, böyük
hovuz
Bu sözə eyni mənada Culfa şivəsində rast gəlinir (2007,
s.469).
Şiroqurdu (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – dadamal öyrənmiş
Şirni I (Çəmbərək) – konfet
Şirni II (Çəmbərək, Qarakilsə) – bal
Şirşirə (İrəvan) – 1.üzüm növü; 2.üzümdən hazırlanmış
xörək növü (əldadı üzüm növündən bankalara doldurulub üzərinə
tökülən sirkə ilə qənd şirəsinin birləşməsi)
Şirvanmax I (Ağbaba, Kalinino) – yaltaqlanmaq

Şirvanmax II (Əştərək) – sürtünərək adamın o yan-bu
yanına keçmək
Şirvi (Əştərək) – ucu miz
Şiş I (Basarkeçər) – su dəyirmanının bir hissəsi
Bu söz eyni mənada Kəlbəcər şivəsində rast gəlinir (2007,
s.469).
Şiş (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bir
tərəfi çəngəlli, bir tərəfi nazik uzun dəmir
Şisəx' (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – iki
yaşlı doğmamış qoyun
Şisəx' Ordubad dialektində, Ağdam, Ağdərə, Biləsuvar,
Cəbrayıl, Culfa, Füzuli, Goranboy, Xocavənd, Kəlbəcər, Qax,
Mingəçevir, Oğuz, Törtər, Tovuz, Zəngilan şivələrində «ilk dəfə
qoça və ya kələyə gələn, ilk dəfə doğum ərafəsində olan heyvan»
mənasında işlənir (2007, s.469).
Şişəyən (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yekəxana,
lovğa
Şişkin I (Basarkeçər, Çəmbərək) – təkəbbürlü, lovğa
Şişkin II (Çəmbərək) – şiş təhər, bir az şiş
Şişqoy (Çəmbərək) – bax: şişkin II
Şit (Qarakilsə) – bir az şirin
Şitəngi I (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Kalinino, Qara-
kilsə) – nadincə, dəcəl uşaq
Şitəngi II (Çəmbərək) – zarafatçı
Şitəngi Gəncə, Şəki dialektlərində, Cəlilabad, Mingəçevir,
Şuşa şivələrində «nadincə, dəcəl uşaq» mənasını bildirir (2007,
s.470).
Şitəngilix':Şitəngilix' etməx' (Çəmbərək) – zarafat etmək
Şitənməx' (Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək) – nadincəlik et-
mək, öz hərəkətləri ilə başqalarını bezdirmək, şuluq salmaq,
dəcəllik etmək
Bu söz Ağdam, Bördə, Laçın, Mingəçevir, Şuşa şivələrində
«sataşmaq, əsəbiləşdirmək» mənalarda işlənir (2007, s.470).
Şivli (Karvansaray) – təpəsi şiş, hündür papaq
Şaqqax (Çəmbərək) – 1.laxlamış; 2.yararsız, köhnəlmiş
Şoltax (Gorus, Qafan) – köhnə, cındır

ØSoltağı çıxmaq (Gorus, Qafan) – köhnəlmək, cındırı çıxmaq
Şompur (Qarakilsə) – bal kəsmək üçün istifadə olunan alət
Şonqarxana I (Çəmbərək) – xarabalıq
Şonqarxana II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çox soyuq
Şonqumax (Qarakilsə) – çömbəlib oturmaq, çöməlmək (itə, qurda aid)
Şonqumax Şəki dialektində, Oğuz, Şəmki, Zəngilan şivələrində «çömbəlib oturmaq» mənasını bildirir (2007, s.471).
Şorammax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – axmaq, tökülmək
Şorekət (Meğri) – duz su çıxan bataqlıq yer, şoranlaşmış bataqlıq
 Qazax dialektində, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində «şoran, şoranlaşmış torpaq» mənasında *şorəkət* sözü işlənir (2007 s.471). Fikrimizcə, Qərbi Azərbaycanın Meğri şivəsində işlənən *şorekət şorəkət* sözü mənşəcə eyni sözlərdir.
Şortu (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar) – əxlaqsız, abırsız (qadın)
Şortlamax (Əştərək) – 1.ordan–burdan tikmək; 2.ordan burdan əkmək
Şortdamax (İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – aralı–aralı tikmək, başdansovdu tikmək
Şorumax (Basarkeçər) – atmaq <aşağı>
Şotur (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – dirmaqda əmələ gələn xəstəlik adı
Şoytac (Gorus, Qafan) – axsaq
Şoytağ (Qafan, Qarakilsə) – bax: şoytac
Şöx'ləməx' (Çəmbərək) – kəsmək, qırmaq
 Bu söz Ağdam, Şuşa şivələrində «şəstlə vermək, təqdim etmək» mənasında işlənir (2007, s.473).
Şöjləməx' (Çəmbərək) – süzülmək
Şör–şör (Böyük Qarakilsə) – suyun yüksəklikdən tökülməsi üçün istifadə olunan boru
Şötdəməx' (Meği) – hər hansı bir işi başdansovdu görmək
Şötüx' (Basarkeçər) – göz dəyməmək üçün uşağın çiyindən asılan bəzəkli dua qabı

Şöy I (Çəmbərək) – ağacın dibindən çıxan cavan pöhrə, zoğ
Şöy II (Karvansaray) – odun parçası
Şuğ (Qafan, Qarakilsə) – 20–30 teldən ibarət sap
Şuğda (Qarakilsə) – ensiz, uzun torpaq
Şuxum (Meğri) – şum
Şulux (Çəmbərək) – dəcəllik, nadinclik
Ø Suluxlux salmax (Çəmbərək) – nadinclik etmək
Şulum I (Çəmbərək) – 1.avar, boşboğaz; 2.fərasətsiz
Şulum II (Çəmbərək) – səlqişsiz, pinti
Şulum Ağdam, Cəbrayıl, Gədəbəy, Laçın, Şahbuz, Şuşa, Zəngilan şivələrində «səlqişsiz, pinti», Şəmki şivəsində «boş», Cəbrayıl şivəsində «israfçı», Gədəbəy, Göygöl şivələrində «avara, işsiz, boş–boşuna gəzon» mənalarında işlənir (2007, s.474).
Şumal (Çəmbərək, Dərələyəz, Qafan, Qarakilsə, Meğri, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – hamar, düz
Şumallamax (Çəmbərək) – 1.hamarlamaq (suvağa aid); 2.sığallamaq
Şundulamax (Çəmbərək) – 1.vurmaq; 2.qamçılamaq
Şunquldamax (Çəmbərək) – qaçmaq
Şurat (Ağbaba) – meyl
Şüdd: Şüdd eləməx' (Meğri) – şiddətlənmək
Şüfgə (İrəvan, Qəmərli, Vedi, Zəngibasar) – şiv (üzüm tononini bildirir)
Şüləx' (Qarakilsə) – ensiz, uzun torpaq
Şülil (Meğri) – kal meyvə
Şülüb (Meğri) – yaş meyvə
Şümal (Qarakilsə) – düz (ağaca aid)
Şümsat (Çəmbərək) – ildırım
 «İldırım» mənasında *şümşat* formasında Daşkəson, Kəlbəcər şivələrində, *şümşət* formasında Qazax dialektində, Ağdam, Şəmki, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.476).
Şürekət (Meğri) – bax: şorekət
Şürə (Dərələyəz, Qarakilsə) – talan, talançılıq
Şüş I (Çəmbərək, Meğri) – bütün, tam, saf, təmiz
Şüş II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – dümdüz

Şüşdəməx' (Basarkeçər, Çəmbərək) – xırmanda döyülmüş taxılı toplamaq, tərəp şəklinə yığmaq
Şüşdü (Dərələyəz) – günahkar, təqsiri olan
Şüşək (Qarakilsə) – lağ
 ♦ **Şüşək eləməx'** (Qarakilsə) – lağ etmək, ələ salmaq
Şüşüd (Əştərək) – dəyirman növünün (ayağının) aşağısına vurulan taxta qıf
Şüt: **Şüt tüşməx'** (Çəmbərək, Meğri) – yayılmaq, bilinmək (gizli olan hadisəyə aid); 2. hər şey məlum olmaq
Şütüt: **Şütüt eləməx'** (Qarakilsə) – həddini aşmaq
Şütüməx' (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – boş-boş gözmək, veylənmək
Şüv (İrəvan) – düz
Şüvən (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – ağlaşma
 ♦ **Şüvən tüşməx'** (Çəmbərək) – qəza, bədbəxt hadisə nəticəsində ağlaşmaq
 ♦ **Şüvən qoparməx** (Çəmbərək) – ağlamaq; qışqırıq salmaq
Şüvərək (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – nazik, uzun, qədd-qamətli
Şüvcə (İrəvan) – ağacın cavan zoğu
Şüvgə (İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – üzüm tənəyinin göy zoğu
Şüy (Çəmbərək) – ağacın cavan budağı

T

Ta (Çəmbərək, İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – daha
 Ağdam, Bərdə, Gədəbəy, Şəmki, Şuşa şivələrində də *ta* «daha» mənasında işlənir (2007, s.477).
Tab (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasər) – taqət, dözümlük
 ♦ **Tab gətirməx'** (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Vədi, Zəngibasər) – dözmək, davam gətirmək
Tabağa (Qarakilsə) – qoşa vərəqə
Tabır (Zəngibasər) – dəfə
Tafir (Çəmbərək) – fərq
 ♦ **Tafirin tutmax** (Çəmbərək) – fərqi müəyyənləşdirmək

Tafirqa (Meğri) – gəlmə, yerli olmayan, yurdsuz
Tafirqa Ucar şivəsində eyni mənada işlənməklə, Ağdərə şivəsində «köçəri» mənasını bildirir (2007, s.477). Qərbi Azər-

baycanın Meğri şivəsində «gəlmə» mənasında işlənən *tafirqa* sözü Göygöl şivəsində *tabırğa* formasında işlənir (2007, s.477).

Tafır I (Zəngibasər) – dəfə
Tafır II (Kalinino) – 1.köhnə; 2.iri at
Tafır III (Çəmbərək) – yəhərin bir hissəsi, atın qarının altından bağlanan qayıq
Tafot (Çəmbərək, Kalinino) – fərq
Taftapı (Karvansaray) – qarğıdalı və ya darı çörəyi
Tağ I (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasər) – yığılmamış xiyarın, qovunun, qarpızın budağı
Tağ II (Dərələyəz) – sütun, dirək, divar
Tağalax (Çəmbərək) – sap dolanan dairəvi uzunsov taxta
Tağalax Ağdam, Bərdə, Culfa, Şuşa, Tərtər şivələrində «cəhrədə iyə keçirilən dairəvi taxta», Ağdam, Bərdə, Qax, Mingəçevir, Şuşa şivələrində «quru, bərk», Şəki dialektində «dairəvi, girdə, dairəvi dəmir və ya taxta», Qax şivəsində «mismarın başı», Gürcüstanın Başkeçid şivəsində «çap çarxı», Borçalı şivəsində «yumaq» mənalarında işlənir (2007, s.477-478).

Tağar (Qafan) – ölçü vahidi
 Bu söz eyni mənada Qazax, Ordubad, Şəki dialektlərində, Gədəbəy, Qax, Mingəçevir, Oğuz, Salyan, Şəmki, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.478).

Taxda I (İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasər) – əkin sahəsində zolaq, əkin sahələrində bərabər ölçüdə bölünən hissə, ensiz, uzun və düz əkin yeri

Taxda II (İrəvan) – 100-150 tumdan ibarət olan bir sıranın düzülüşü

Taxda III (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasər) – tumana sərf olunan parçanın bərabər hissəsi

Taxda Ordubad, Şəki dialektlərində, Balakən, Göyçay, Şuşa şivələrində «əkin sahəsində zolaq, əkin sahələrinin bərabər hissələri», Qazax dialektində, Cəbrayıl, Laçın şivələrində «dağavar yerdə düzənlik hissə, otlaq sahəsi», Şamaxı dialektində, Ağ-

dam, Cəbrayıl, Şuşa şivələrində «qadın tumanının, yorğan üzümün bərabər hissələri» mənalarında işlənir (2007, s.478).

◊**Taxdası əskik** (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yüngülxasiyyət (adam)

Taxta I (Çəmbərək) – bax: taxda III

Taxta II (Qarakilsə) – bax: taxda I

Tağrı (Çəmbərək) – Allah, Yaradan

Talaşa (Çəmbərək) – xırda daş qırıntıları (divar hörərkən daşların arasına tökülür)

Talaşa Bakı, Şamaxı, Şəki dialektlərində, Ağdam, Ağdaş, Cəlilabad, Göyçay, Kürdəmir, Mingəçevir, Oğuz, Salyan, Şuşa, Zərdab şivələrində «odun doğranılan zaman yerə tökülən xırda qırıntılar», Cəbrayıl, Goranboy, Zəngilan şivələrində «divar hörərkən daşların arasına tökülən xırda daş qırıntıları» mənalarında işlənir (2007, s.479). «Odun doğranılan zaman yerə tökülən xırda qırıntılar» mənasını bildiren *talaşa* sözünə Quba dialektində və Qəbələ şivəsində *talaş* formasında rast gəlinir (1007, s.479).

Talxımax (Çəmbərək) – şişmək

Bu söz Oğuz şivəsində də eyni mənanı bildirir (2007, s.479).

Tamarzı (Çəmbərək) – görməmiş

Tamsımmax (Çəmbərək) – dadmaq, dadını öyrənmək

Tamir (Çəmbərək, Qarakilsə) – tamah

Tamir «tamah» mənasında Qazax dialektində, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.479).

Tana I (Qarakilsə) – qoyun saxlamaq üçün üstüörtülü yer

Tana II (Üçkilsə, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – qulağın sırğa salınan hissəsi, yumşaq yeri

Tana II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – burun deşiklərinin sağ–sol ətrafının yumşaq hissəsi

Tana Bakı dialektində «qıfıl», Gəncə dialektində, Ağdam, Bərdə, Gədəbəy, Goranboy, Mingəçevir, Tərtər, Tovuz şivələrində «sırğa», Göyçay, Göygöl, Mingəçevir şivələrində «qulağın yumşaq hissəsi, sırğa taxılan yer», Göyçay, Mingəçevir şivələrində həm də «atın burnunda əmələ gələn xəstəlik adı» mənalarında işlənir (2007, s.480).

Tanqah I (Qarakilsə) – pul, sərmayə, var–dövlət

Tanqah II (Çəmbərək) – qüvvə, güc

◊**Tanqahdan kəsilməx'** (Çəmbərək) – gücdən düşmək, qüvvəsini itirmək

«Pul, sərmayə, var–dövlət» mənasında Cəbrayıl, Cəlilabad, Füzuli, İmişli şivələrində işlənən *tanqah* sözünə Salyan şivəsində *tanqax* formasında rast gəlinir (2007, s.480).

Tap (Çəmbərək, Qarakilsə) – dağlıq yerdə kiçik düzənlik

Tap Şəki dialektində, Qax, Mingəçevir şivələrində «ağacdən düşüb əzilmiş meyvə», Oğuz şivəsində «alçaq, yastı» mənalarında, Cəbrayıl, Füzuli, Goranboy, Qax, Şəmkir, Tərtər şivələrində Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək, Qarakilsə şivələrində ifadə etdiyi mənada – «dağlıq yerdə kiçik düzənlik» mənasında işlənir (2007, s.480).

Tapan (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – mala

Tapançı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – əkin sahəsini malalayan adam

Tapannamax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – əkin yerini malalamaq

Bu sözə eyni mənada Ordubad dialektində, Ağdam, Gədəbəy, Şəmkir, Gürcüstanın Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.480).

Tapı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – çörək növü

Tapıl (Çəmbərək, Hamamlı) – kiçik ot topası

Qazax dialektində, Ağdam, Gədəbəy, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində *tapıl* «ot topası» mənasında işlənir (2007, s.481).

Tapıllamax (Çəmbərək) – biçilmiş otu quruyandan sonra bir yerə kiçik ot topası formasında toplamaq, yığmaq

Tapıllamax Ağdam, Şərur, Tovuz şivələrində *tapıllamağ* formasında «biçilmiş otu bir az quruyandan sonra qotmanlamaq» mənasında işlənir (2007, s.481).

Tapqır (Dərələyəz) – bax: tafqır

Tar I (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toyuqların tövlədə axşamlar üstündə yatdığı uzun ağac

Tar II (Basarkeçər, Çəmbərək, Hamamlı) – arabanın yan tərəflərindəki paralel üfqi ağaclar

Tar III (Ağbaba) – arabanın yanlarında qazıqlara keçirilən uzun nazik ağac

Tar IV (Basarkeçər, Çəmbərək, Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dağda, təpədə küləyin bir yerə yığıldığı qar yığını

Tar «arabanın yan tərəflərindəki paralel üfüqi ağaclar» mənasında Qazax dialektində, Şəmkir, Tovuz şivələrində, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində, «toyuqların axşamlar üstündə yatdığı ağac» mənasında Qazax dialektində, Ağdam, Ağdərə, Gədəbəy, Şahbuz, Şuşa, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində, «küləyin bir yerə topladığı qar yığını» mənasında Qazax dialektində, Ağcabədi, Ağdərə, Cəbrayıl, Daşkəsən, Gədəbəy, Şəmkir, Şuşa, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.481).

Taral (Çəmbərək) – tənbel

Taraqqa (Qarakilsə) – inkişaf, yüksəliş

Tarçixmax (Qarakilsə) – 1.həddindən artıq yeyib doymaq; 2.kökəlmək

♦**Tarçixin olmax** (Qarakilsə) – 1.doymaq; 2.kökəlmək

Tarım (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dartılmış, bərk çəkilmis

♦**Tarım çəx'məx'** (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dartıb bağlamaq

Tarma (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – üzüm talvarı

Tarp I (İrəvan) – ağacdən hörülmüş çəpərlə qabağı kəsilmis su

Tarp II (Dərələyəz) – kiçik təpə

Tarpalamax I (Çəmbərək) – döymək, vurmaq

Tarpalamax II (Çəmbərək) – çalmaq <otu>

Tarpaşdamax (Çəmbərək) – döyəcləmək

Bu söz Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində «çırpmaq, döyəcləmək» mənasını bildirir (2007, s.484).

Tarta I (Meğri) – dikbaş, həyasız

Tarta II (Çəmbərək) – mədə

Tarta Qazax dialektində «sahibsiz it» mənasında işlənir (2007, s.482).

Tarraşdımax (Çəmbərək) – bərabərləşdirmək, tarazlaşdırmaq

Tarraşmax (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tara çıxmaq (toyuğa aid)

Tasalamax (Çəmbərək) – sakitləşdirmək

Tasalanmax I (Hamamlı) – ürəyi sıxılmaq, darıxmaq

Tasalanmax II (Kalinino) – dini anlayışlara zidd münasibət hiss etdirmək

Tasalanmax Şəki dialektində, Ağcabədi, Beyləqan, Cəbrayıl, Gədəbəy, İmişli şivələrində «ürəyi sıxılmaq, darıxmaq», Şuşa, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «əsbiləşmək» mənalarında işlənir (2007, s.482).

Tasdıxlamax I (İrəvan) – dilə tutmaq

Tasdıxlamax II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – təsdiq etmək

Tasdıxlı (Ağbaba) – doli

Taşxalmax (Çəmbərək) – özilmək

Tatarxama (Böyük Qarakilsə) – məxmərək

Tatoy (Çəmbərək) – Novruz bayramında uşaqların bir yerə yığılıb hazırladıqları xörək

Tava (Çəmbərək) – kiçik qazan

Bu söz eyni mənada Beyləqan, Gədəbəy, Goranboy, Mingoçevir, Şuşa, Törtər şivələrində, Şəki dialektində «xörək növü», Bakı dialektində «sal daş» mənalarında işlənir (2007, s.483).

Tavağım: Tavağım elməx' (Çəmbərək) – gözləmək

Tavax (Çəmbərək) – xəmir yuğurmaq üçün taxtadan hazırlanmış qab

Tavana I (Çəmbərək) – dözümlü, taqət

Tavana II (Çəmbərək) – imkan, maddi vəziyyət

Tavana Şamaxı dialektində «yaxın adam», «köməkçi arxa», Gədəbəy şivəsində «dözümlü, taqət, güc» mənalarında işlənir (2007, s.483).

Tavanasız (Çəmbərək) – imkansız

Tavatdamax (Karvansaray) – tovlamaq

Tavavut (Qarakilsə) – fərq

Tavin (Çəmbərək) – güləşmə zamanı münislik edən adam

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində və Mingəçevir şivəsində işlənir (2007, s.483).

Tavırğa (Çəmbərək, Əştərək) – kəsib, imkansız (maddi cəhət mənasını bildirir)

Tavırğa Balakən, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «köçəri» mənasında işlənir (2007, s.483).

Tavlamax I (Dərələyəz) – aldatmaq

Tavlamax II (Dərələyəz, Gorus, Qafan, Qarakilsə) – qovurmaq

Tavlamax III (Dərələyəz) – ip ayırmək

Tavlamax IV (Dərələyəz) – hərlənmək

Tay I (İrəvan) – meyvə ilə dolu ağacdən toxunmuş böyük qab

Tay II (Qarakilsə) – yoldaş

Tay III (Çəmbərək, Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bərabər, münasib, bab

Tay IV (Qarakilsə) – bağlama, kisə

Tay V (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ot, saman, odun qalağı

Tay Cəlilabad, Şahbuz şivələrində «daha», Dərbənd dialektində, Tabasaran şivəsində «iki-üç yaşar erkək at» mənalarında işlənir (2007, s.484).

Taya (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bir yerə toplanmış ot topası

Tayqanat (Qarakilsə) – zəif, arıq (uşağa aiddir)

Tayqursax (Basarkeçər) – bacarıqsız

Taytax (Kalinino) – axsaq

Taytax «axsaq» mənasında Qazax, Şəki dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Kürdəmir, Qax, Şuşa, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.485).

Taytamax (Çəmbərək) – axsamaq

«Axsamaq» mənasında Çəmbərək şivəsində işlənən *taytamax* sözü Şəki dialektində, Ağdam, Şuşa, Tovuz şivələrində *taytamax* formasında işlənir (2007, s.485).

Tej (Ağbaba, Çəmbərək) – 1.top, yığım, şiş, lül; 2.bir yerə yığılmış, toplanmış

Tejannamax (Çəmbərək) – 1.böyümək, enlənmək; 2.boşalmaq

Tejannamax Qazax dialektində «qoyun dərisindən tejan, tuluq hazırlamaq» mənasını bildirir (2007, s.485).

Tejdəməx' (Çəmbərək, Hamamlı) – xırmanda təmizlənmiş taxılı topa şəklində bir yerə yığmaq

Tejən (Hamamlı) – qatıq və ya süd saxlamaq üçün dəri, tuluq

Tejən eyni mənada Qazax, Naxçıvan dialektlərində, Daşkəsən, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.485).

Tel I (Hamamlı) – sim, sazın, tarın simi

Tel II (Çəmbərək, Hamamlı) – tütün düzülmiş 3-4 metr uzunluğunda ip

Tel III (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – sap

Tel IV (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – saç

Tel V (Çəmbərək) – qırılmış başın ön hissəsində saxlanılan müəyyən uzunluqda saç

Tel Ordubad dialektində «sap», Cəlilabad, Kürdəmir şivələrində «məftil», Zəngilan şivəsində «qovun növü» mənalarında işlənir (2007, s.485).

Telbasdı (İrəvan) – xanımlar üçün qızıldan yarım tac (saça vurulur)

Ten (Çəmbərək, Əştərək) – nem, rütubət

Tennəmməx' (Çəmbərək) – nəmlənmək

Tenni (Çəmbərək) – rütubətli

Tep (Çəmbərək) – rütubətli

♦**Tep damı** (Çəmbərək) – tütün yarpaqlarını nəmləndirmək üçün xüsusi tikili

Ter I (Dərələyəz, Əştərək, Hamamlı) – böyük xurcun, heybə

Ter II (Çəmbərək) – kilim, palaz

Ter III (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – mədə, gödən

Ter sözü «böyük xurcun» mənasında Gəncə dialektində, Bərdə, Culfa, Şorur şivələrində işlənir (2007, s.486).

Tes (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – hünər, bacarıq

Tesi I (Meğri) – qısa boylu, gödək

Tesi II (Ağbaba, Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ip əyirmək üçün əldə işlədilən alət

Tetir (Çəmbərək) – pul

Tetir Qazax dialektində «gümüş pullardan düzəldilmiş bəzək», Zaqatala şivəsində «xarab olmuş, yararsız yum» mənalarını bildirir (2007, s.486).

Tey (Meğri) – tamam, tamamilə, büsbütün

Bu sözə eyni mənada Bakı, Şamaxı dialektlərində, Ağdam, Cəlilabad, Culfa, Göyçay, Kürdəmir, Sabirabad, Salyan, Şahbuz şivələrində, «arıq» mənəsində Quba dialektində, Qax şivəsində rast gəlinir (2007, s.487).

Teyxə (Meğri) – tamam, tamamilə, büsbütün

«Tamam, tamamilə, büsbütün» mənasını bildiren *teyxə* sözü Laçın şivəsində *teyjə*, Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, Culfa, Kəlbəcər, Kürdəmir, Laçın, Tovuz, Zəngilan şivələrində *teyxə* formasında işlənir (2007, s.487).

Teyləməğ (Hamamlı) – 1. neştləmək, deşmək; 2. yaralamaq

Bu sözə eyni mənada Şamaxı dialektində, Salyan şivəsində rast gəlinir (2007, s.487).

Teyləməx' (Çəmbərək, Hamamlı) – qovmaq

Teyləməx' Gəncə, Qazax dialektlərində, Tovuz şivəsində «neştləmək, deşmək, yaralamaq, qovmaq» mənalarını bildirir (2007, s.487).

Teyləndirməx' (Çəmbərək) – qovmaq

Teyləməx' (Çəmbərək) – qovmaq

Teyləmməx' (Çəmbərək, Hamamlı) – qaçmaq

Bu söz Gəncə, Qazax dialektlərində eyni mənada işlənir (2007, s.487).

Tezdətməx' (Hamamlı) – sürətləndirmək

Tezdərəklənməx' (Əştərək) – götürülmək, qaçmaq

Teztəv (Çəmbərək) – hövsələsiz

Təbənnəşməx' (Vedi, Zəngibasar) – salamlaşmaq

Təbərzə (Zəngibasar) – ərik növü

Təbçəh (Zəngibasar) – belin tiyəsinin üst tərəfində ayaq qoymaq üçün xüsusi taxtadan çıxıntı

Təbərrix' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – nadir tapılan şey

Təbərzi (İrəvan) – ərik növü

Təbrizi I (İrəvan) – iydə növü

Təbrizi II (İrəvan) – üzüm növü

Təcən (Meğri) – qatıq və ya süd saxlamaq üçün dəri, tuluq

Təcənqarın (Meğri) – yekəqarın, çox yeyən

Təd (Meğri) – vaxt

Tə:di (Meğri) – bax: təd

Təfçiməx' (Çəmbərək, Əştərək) – 1.əl ilə tikmək; 2.ordan burdan tikmək

Təfərinə (Çəmbərək) – diqqət

Təfərrinə (Barana) – bax: təfərinə

◇ **Təfərrinə elməx'** (Barana) – diqqət etmək, diqqət vermək, diqqətlə baxmaq

◇ **Təfərrinə olməx** (Qarakilsə) – diqqət etmək, diqqət vermək, diqqətlə baxmaq

Təfərinə Qazax dialektində, Cəbrayıl, Tovuz şivələrində Qərbi Azərbaycanın Barana şivələrində ifadə etdiyi mənada «diqqət» mənəsində işlənir (2007, s.488).

Təhər: Bir təhər (Çəmbərək) – bacarana kimi

Təhər-töhür (Çəmbərək) – yan-yörə, böyür-baş, görünüş

Təhərri (Çəmbərək) – qaydasında

Təhlim (Çəmbərək) – təklif

◇ **Təhlim etməx'** (Çəmbərək) – təklif etmək, yer göstərmək
Təhlim sözünə eyni mənada, yəni «təklif» mənəsində Qazax dialektində rast gəlinir (2007, s.488).

Təhnə (Dərəkoyuz) – ağacdən hazırlanmış qab, çörək qabı

Təhnəz (Çəmbərək) – töhmət, məzəmmət

Təhniz (Çəmbərək) – bax: təhnəz

Laçın şivəsində *təhniz* «töhmət, məzəmmət» mənəsini bildirir (2007, s.488).

Təhri I (Çəmbərək) – qayda-qanun, üsul

Təhri II (Qarakilsə) – imkan

◇ **Təhri-töhrü** (Çəmbərək) – qayda-qanun, üsul

◇ **Təhri yoxdur** (Qarakilsə) – imkanı yoxdur, məsləhət deyil

Tək (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çərşənbə axşamı

Təkəmseyrəx' (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tək-tük, çox seyrək

◊ **Təkəmseyrəx' bitməx'** (Çəmbərək) – seyrək bitmək, çox seyrək bitmək

Təkəmseyrəx' eyni mənada Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə şivələrində işlənir (2007, s.489).

Təkəsəqqal I (İrəvan) – giləsi az olan üzüm salxımı

Təkəsəqqal II (Kalinino) – saqqallı anormal adam

Təkəsəqqalı (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – yeməli yabanı bitki

Təlbə I (Dərələyəz) – qabal, musiqi aləti

Təlbə II (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tərəzi

Tələm:Tələmtələsix' (Çəmbərək) – tələsik

Təl:Təl-fəl (Çəmbərək) – bir təhər, çətinliklə, zor-güclə

Tələf:Tələf olmax (Çəmbərək) – ölmək

Tələməx' I (Qarakilsə) – zorla bağlamaq

Tələməx' II (Çəmbərək) – ilişdirmək

Tələngə (Əştərək) – tələ

Təli (Qarakilsə) – təpə

Təliməx' (Qarakilsə) – 1. işinişdirmək, altırdırmaq, öyrətmək; 2. ilişdirmək

Təliməx' Gəncə, Qazax dialektlərində, Gədəbəy, İmişli şivələrində də işlənir (2007, s.489). Kəlbəcər şivəsində isə *tələməx'* formasında rast gəlinir (2007, s.486).

Təlis I (İrəvan, Zəngibasar) – xəmirin altına salınan nazik parça

Təlis II (Əştərək) – keçə hazırlanarkən yunun büküldüyü palaz

Təlis III (Zəngibasar) – kışə

Təlis Ordubad dialektində, Culfa, Zəngilan şivələrində «kışə», Qazax dialektində, Astara, Cəlilabad, Gədəbəy, Lənkəran, Masallı şivələrində «əl-üz dəsmalı», Cəlilabad şivəsində «tut çırpmaq üçün bir-birinə tikilmiş böyük parça» mənalarında işlənir (2007, s.490).

Təlisbat (İrəvan) – tez görülən iş, möhkəm olmadığı üçün tez sökülən tikis

Təlisbənd (Ağbaba, Əştərək) – 1. müvəqqəti; 2. başdansovdu, tələsik; 3. amanabənd

Təlisvənd (Çəmbərək) – bax: təlisbənd

Təlisvət (Çəmbərək) – bax: təlisbənd

Təlləməx' I (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – aldatmaq, dilə tutmaq, tovlamaq

◊ **Başını təlləməx'** (Çəmbərək) – aldatmaq, başına kələk gəlmək

Təlləməx' II (Meğri, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qalmaq, bir-birinin üstünə yığıb toplamaq, qalaqlamaq

Təllivəl (Meğri) – güc-bəla ilə, bir-təhər, çətinliklə

Təliyət (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bacarıq, səliqə-səhman

Təmbəlīt (Çəmbərək) – dolu, dopdolu

Təmənnəşmax (Qarakilsə) – hal əhval tutmaq, əhvallaşmaq, görüşmək

Təmənnəşməx' (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan) bax: təmənnəşmax

Təməti (İrəvan) – işlənmə noticəsində ağzı nazikləşən poladdan hazırlanmış bıçaq

Təmbələtək (Çəmbərək) – yalqız

Tən I (İrəvan) – yarı

Tən II (Çəmbərək) – inəyin tənəsül orqanı

Təndirəput (Qafan, Qarakilsə) – üçub dağılmış tondir yeri

Təndirəsər (Əştərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – tondir olan yer, tondirxana

Tənə (Çəmbərək) – sırğa

Tənə Şəmkir, Şuşa şivələrində «qulağın yumşaq hissəsi», Cəlilabad şivəsində «burun deşikləri», Qazax, Şəki dialektlərində, Daşkəsən, Gədəbəy, Qax, Şəmkir, Tovuz şivələrində Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində ifadə etdiyi mənada – «sırğa» mənasında işlənir (2007, s.490).

Tənəf (Çəmbərək, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – 1. ip, bağ (Çəmbərək); 2. yoğun ip (İrəvan, Vedi, Zəngibasar)

Tənəkə (Meğri) – qamışdan toxunmuş tərəvəz

Bu söz eyni mənada Zəngilan şivəsində işlənir (2007, s.491).

Tənəki (Qarakilsə) – nazik

Tənəzir (Çəmbərək) – zəif, cansız

Tənəzziriməx' (Çəmbərək) – zəifləmək

Təng (Dərələyəz) – 1.döngə; 2.dalan

Təng Ordubad dialektində «döngə, dalan», «bərəçinin bərəni sürdüyü zaman durduğu yer», «qoşqu heyvanlarının qarnının altından keçirilən qayış və ya kəndir», Bakı dialektində «dar» mənalarını bildirir (2007, s.491).

Təngilləməx' (Çəmbərək) – büdrəmək

Təngişməx' (Qarakilsə) – nəfəsi tutulmaq, tənənfəs olmaq

Təngov (Qarakilsə) – qovurma suyu, ot suyu

Bu sözə eyni mənada **təngav** formasında Cəbrayıl şivəsində rast gəlinir (2007, s.491).

Tənikə (Meğri) – bax: tənəkə

Tənikə Ordubad dialektində «alaçıqın yan tərəflərini örtmək üçün qamışdan toxunmuş hasar» mənasında işlənir (2007, s.491).

Təntələx' (Çəmbərək) – tələsik

Təntix' (Kalinino, Qarakilsə) – bax: təntələx'

Təntix' Ağcabədi, Zəngilan şivələrində «tələsik» mənası ilə yanaşı, Şəki dialektində, Şəmkir şivəsində «tələskən, kəmhövsələ» mənalarını bildirir (2007, s.491).

Təntiməx' (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – 1.tələsmək, özünü itirmək, çəşmaq, nə edəcəyini bilməmək; 2.darıxmaq

Təntiməx' Qazax dialektində, Ağcabədi, Gədəbəy, Törtər, Şəmkir şivələrində «çəşmaq, özünü itirmək, nə edəcəyini bilməmək», Qazax dialektində «darıxmaq» mənalarında işlənir (2007, s.491). Əlavə edək ki, *təntiməx'* Şəki dialektində Beyləqan, Qax, Zəngilan şivələrində *təntimax* fonetik formasında işlənir (2007, s.491).

Tən türüst (İrəvan, Vedi, Zəngibasər) – yerbəyer

Təpbəcə (Çəmbərək) – hədə-qorxu

♣**Təpbəcə gəlməx'** (Çəmbərək) – hədələmək, hədə-qorxu gəlmək

Təpbəcə sözünə eyni mənada Gədəbəy, Şuşa, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.491).

Təpcəx' (Qarakilsə) – tövlənin bacasını örtmək üçün bacaya tıxanan ot bağlaması

Təpcək (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – belin sapına vurulan uzunsov taxta (belin yuxarı tərəfində ayaq qoymaq üçün əlavə edilir)

Təpçiməx' (Çəmbərək, İrəvan) – yamamaq

Təpəcəx' (İrəvan) – su sənəyinin ağızını bağlamaq üçün parçadan tikilmiş uzunsov dəyirmi qapaq

Təpəl (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz) – heyvanın altında ağ ləkə

Təpələnməx' (Zəngibasər) – xəstələnib yorğan-döşəyə düşmək

Təpər (Çəmbərək) – güc

Təpəran (Qarakilsə) – gildən düzəldilmiş zibil qabı

Təpərri I (İrəvan) – dözümlü

Təpərri II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – qoçaq, iş bacaran

Təpətipbə (Meğri) – qəfildən, gözlənilmədən

Təpgənc (Əştərək) – bax: təpcək

Təpilməx' (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Meğri, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – soxulmaq, zorla içəri keçməyə çalışmaq, hücum etmək

Təpilməx' Culfa şivəsində «soxulmaq, hücum etmək» mənasında işlənir (2007, s.494).

Təpiməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – bir az qurumaq

Təpiməx' Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, Gədəbəy, Kürdəmir, Yevlax, Zəngilan şivələrində «bir qədər qurumaq» mənasını bildirir (2007, s.492).

Təpinməx' (Çəmbərək, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasər) – hədə-qorxu gəlmək

TəpİR (Basarkeçər, Hamamlı) – tabaq

Təpitmə (Çəmbərək) – yağlı xəmirdən hazırlanmış məlhəm

Təpitmə Ağcabədi, Cəbrayıl, Şuşa, Ucar şivələrində Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində ifadə etdiyi mənada – «yağlı xəmindən hazırlanmış məlhəm» mənasında işlənir (2007, s.492). *Təpitmə* həm də Ağdam, Bərdə, Göyçay, İmişli, Mingəçevir, Şuşa şivələrində işlənərək «xıngal bişirmək üçün hazırlanan yarı çiy yuxa» mənasını bildirir (2007, s.492).

Təpməx' I (Çəmbərək, Əştərək) – inəyin öz balasını almamaq, balasını əmməyə qoymamaq

Təpməx' II (Çəmbərək) – peçin bacasının dolması, küləyin təsiri nəticəsində tüstünü geri qaytarmaq

Təpməx' III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – irəli soxulmaq

Təpməx' IV (Çəmbərək) – südünü qurutmaq

Təpməx' Bərdə, Göygöl, Kürdəmir, Tərtər, Zəngilan şivələrində «bellə şumlamaq, qazmaq», Bərdə, Göygöl şivələrində «südünü qurutmaqla əlaqədar balasını əmməyə qoymamaq», Göygöl şivəsində «hücum etmək, soxulmaq» mənalarında işlənir (2007, s.492).

Tər I (Qarakilsə) – yeni

Tər II (Qarakilsə) – yumşaq

Tərəx' (Ağbaba, Hamamlı) – rəf

Tərəx' «rəf» mənasında həm də Gürcüstanın Başkeçid və Bolnisi şivələrində işlənir (2007, s.492). Ağdam, Culfa, Laçın, Şuşa şivələrində *tərəx'* «yağ, un və doşabdan hazırlanan halva növü» mənasını bildirir (2007, s.492).

Tərəkəmə (Kalinino) – mal-qoyun saxlayan

Tərəlçə (İrəvan) – gözəlçə

Tərgitməx' (Çəmbərək) – unutmaz, adət etmiş bir şeydən əl çəkmək, vərdiş etdiyi şeydən əl çəkmək

Tərgizməx' (Çəmbərək) – bax: tərgitməx'

Tərhəlvə (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – halvanın bir növü (yağ, un və doşabla bişirilir)

Bu söz eyni mənada Naxçıvan, Şəki dialektlərində, Biləsuvar, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.493).

Tərk (Çəmbərək, Qarakilsə) – dal, arxa

ØTərkinə almax (Çəmbərək) – dalına mindirmək (ata minəndə)

Tərpətöyün (Basarkəçər) – xırda yarpaqlı, zoğlu yeməli yabanı bitki adı

Tərpətöyün sözünə eyni mənada Ağcabədi, Mingəçevir şivələrində, *tərpədöyün* formasında Gəncə dialektində rast gəlinir (2007, s.493).

Tərpətyan (İrəvan) – bax: tərpətöyün

Tərpətməx' I (Çəmbərək) – yerindən oynatmaq (daşa, ağaca və s.-yə aid)

Tərpətməx' II (Qarakilsə) – aparmaq

Tərrəşdirmə' (Çəmbərək) – uyğunlaşdırmaq

Tərrix' (Çəmbərək, Dərələyəz) – yəhərin altından atın belinə qoyulan keçə parçası

Tərrix' eyni mənada Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə şivələrində, *tərrig* formasında Bakı, Şamaxı dialektində, İmişli, Salyan, Şorur şivələrində işlənir (2007, s.493).

Tərsəvant (Çəmbərək) – tərsinə və düzünə hərəkət

Tərsələməx' (Çəmbərək) – yenidən xəstələnmək

Tərsələməx' Ağdam, Şuşa, Zəngilan şivələrində *tərsix'məx'* formasında «təkrar xəstələnmək» mənasında işlənir (2007, s.493).

Tərsix'məx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tərs götürmək

Tərsəvant (Əştərək) – bax: tərsəvant

Təs (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – at peyini

Təsdəməx' I (Çəmbərək) – ifraz etmək (atlarda)

Təsdəməx' II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – geri itələmək, irəli buraxmamaq

Bu söz eyni mənada, yəni ikinci mənada Naxçıvan dialektində, Mingəçevir, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.493).

Təsə (Məgri) – qısa, gödəkboylu

Təsəx'qavağı (Basarkəçər) – qadın baş bəzəyi, fata

Bu sözə eyni mənada Göygöl şivəsində rast gəlinir (2007, s.493).

Təsəki I (İrəvan) – gecə yatanda başa qoyulan papaq
Təsəki II (Basarkeçər) – bax: təsəx'qavağı
Təsib I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – təəssüb
Təsib II (Çəmbərək) – tərəfdar
◊Təsibini saxlamaq (Çəmbərək) – tərəfini saxlamaq, birisinin fikrini müdafiə etmək
Təsif:Təsifini saxlamaq (Çəmbərək) – tərəfini saxlamaq, sözüünə tərəfdar çıxmaq
Təsləməx' (Qarakilsə) – bax: təsdəməx' I
Təsmət (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – xəcalət
Təssex' (Meğri) – bax: təs
Təşər (Meğri) – lovğa, ədəbsiz
Təşər eyni mənədə Biləsuvar, Cəbrayıl, İsmayılı, Mərəzə, Zəngilan şivələrində, «nadinc, dəcəl» mənəsində Quba dialektində, Ağdam, Cəlilabad, İmişli, Kürdəmir, Goranboy, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.494).
Təşərrəmməx' (Qarakilsə) – lovğalanmaq
Tət:Tət deməx' (Çəmbərək) – kifayət etmək, doymaq
Tətələbaz (Ağbaba, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – firıldaqçı
Tətələvaz (Çəmbərək) – bax: tətələbaz
Tətərxum (Əştərək) – bədəndə tez-tez əmələ gələn səpki (xəstəlik növü)
Tətimət I (Əştərək) – ağrı, əziyyət
Tətimət II (Meğri) – isti, hərarət
Təvəkəli (Gorus, Qafan, Zəngibasar) – başdansovdu
Təvərə I (Basarkeçər, Qarakilsə) – dəyirmanın üst daşındakı girintiyə keçirilən romb şəkilli dəmir hissə
Təvərə II (Qarakilsə) – məc. dairəvi, yumru
Təvərə birinci mənədə – «dəyirmanın üst daşındakı girintiyə keçirilən romb şəkilli dəmir hissə» mənəsində, Culfa, Kəlbəcər. Mingəçevir, Oğuz şivələrində, «sağanaq» mənəsində Şahbuz şivəsində, «dairəvi, yumru» mənəsində Cəbrayıl şivəsində işlənir (2007, s.494).
Təvərrix' (Çəmbərək) – əziz, hörmətli
Təvərzə (Meğri) – vəziyyət, şərait

Təvgir (Çəmbərək) – tədbir, plan
◊Təvgir tōx'məx' (Çəmbərək) – tədbir tökmək, müəyyən bir iş üçün plan çəkmək
Təvrəx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dəyirmanın daşını oxla birləşdirən hissə
Təyəng (İrəvan, Vedi, Üçkilsə) – tənək
Təzəx' (Ağbaba, Çəmbərək) – yanacaq üçün işlədilən quru mal peyini
Təzərxələnmməx' (Qarakilsə) – götürülüb qaçmaq
Təzdəmməx' (Çəmbərək) – çıxıb getmək
◊Təzdənif getməx' (Çəmbərək) – qaçıb getmək
Təzix'məx' (Basarkeçər) – hürkmək, hürküb qaçmaq
◊Təzikif getməx' (Basarkeçər) – çıxıb getmək, qoyub getmək
Təzix'məx' eyni mənədə Kürdəmir şivəsində işlənir (2007, s.495).
Təzməx' (Hamamlı, Qarakilsə, Meğri) – bax: təzix'məx'
Təzməx' Ordubad dialektində və Cəbrayıl şivəsində də «hürkmək, hürküb qaçmaq» mənəsində işlənir (2007, s.495).
Tıbilği (Ağbaba) – kiçik budaqlı ağac
Tığ I (Çəmbərək) – çoxlu
Tığ II (Dərələyəz) – xırmanda döyülüb yığılmış ot
Tığ III (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – sovrulmaq üçün xırmana uzunsov şəklində yığılıb döyülmüş taxıl topası, taxıl yığını
Tığ IV (Meğri) – böyük topa
◊Tığ vurmaq (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qalaqvurmaq, taxılı, buğdanı bir yerə yığmaq, toplamaq
Tığ Qazax, Ordubad dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Culfa, Gədəbəy, Göygöl, Laçın, Şəmkir, Şuşa, Tovuz, Zəngilan şivələrində «böyük topa», Salyan şivəsində «səliqə, səliqə-səhman» mənələrini bildirir (2007, s.495).
Tıqlamaq I (Əştərək) – cana doymaq

Tıqlamax II (Çəmbərək) – bir yerə toplamaq, yığmaq, bir şeyi təpə şəklində bir yerə yığmaq, bir–birinin üstünə yığmaq

Tıqlamax III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çərləmək, ürək xəstəsi olmaq

Tıqlamax Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində, *tıqillamax* formasında Şahbuz şivəsində «bir şeyi təpə şəklində bir yerə yığmaq, qalaq vurmaq, bir–birinin üstünə yığmaq» mənasını bildirir (2007, s.495).

Tıxac (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – su sənəyinin ağzına taxılan qapaq, əski

Tıxamax I (Çəmbərək) – yerləşdirmək

Tıxamax II (Çəmbərək) – yemək, acgözlüklə yemək

Tıxcamax (İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – basə-basə doldurmaq, möhkəm doldurmaq

Tıxlama (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qatıq-çörək doqraması (yemək növünün adı)

Bu söz Şərur şivəsində də eyni mənada işlənir (2007, s.495).

Tıxmır (Əştərək) – balaca

Tıxnaş (Meğri) – sıx, bir–birinə yaxın

Tıxqı (Ağbaba) – düz özü, özü kimi

Tıxqaç (Zəngibasar) – qəbzlik

Tıltalamax (Meğri) – yemək

Tın (Zəngibasar) – kin

Tınar (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tənə, qınaq

Tıncıxmax I (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – 1.ürəyi darıxmaq, sıxılmaq, tənənfəs olmaq; 2.boğulmaq

Tıncıxmax II (Qarakilsə) – tənə gəlmək, yorulmaq, bezmək

Tıncıxmax birinci mənada Ağcabədi, Xaçmaz, Qax, Oğuz, Zəngilan şivələrində, ikinci mənada Şəki dialektində işlənir (2007, s.496).

Tınıx (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bir iş bacarmayan

Tınqılığ:Tınqılığı durmax (Hamamlı) – kefi kökəlmək

Tır (Çəmbərək) – acıq, hirs, əsəb

◊**Tırı tutmax** (Çəmbərək) – 1.əsəbiləşmək; 2.tərsləşmək

◊**Tırı durmax** (Çəmbərək) – iddia etmək, bir şeyə marağ göstərmək

Tırçımax (Çəmbərək) – doymaq

Tırın (Meğri) – ətli

Tırınqı (Qarakilsə) – çalğı, oyun havası

◊**Tırınqı vurmax** (Qarakilsə) – çalıb oynamaq, kefi kök olmaq

Tırınqı Ağdam və Şuşa şivələrində «diringi, oyun havası» mənasını bildirir (2007, s.497).

Tırmaşdamax (Qarakilsə) – şoləni iplə, köndirlə bağlamaq

Tırmiş (Qarakilsə) – şoləni bağlamaq üçün ip, köndir

Tırpan:Tırpan gəlmək (Zəngibasar) – talamaq, qarət etmək

Tırrəşmax (Meğri) – tərsləşmək, sözə bax:mamaq

Tıs (Zəngibasar) – kin

Bu söz Ordubad dialektində «tənə» mənasında işlənir (2007, s.496).

Tısağan (Zəngibasar) – küsəyən

Tısdıxma (Çəmbərək) – kök

Tısga (Karvansaray) – qarın

Tısı (Qarakilsə) – küsü

◊ **Tısı–pısı yatmax** (Çəmbərək) – sakitləşmək

Tısmax (İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – küsmək

Tısmax Ağdam, Şirvan, Şuşa, Zəngilan şivələrində də «küsmək» mənasında işlənir (2007, s.497).

Tısmırax (Çəmbərək) – qısaboy, gödək

Tısmırax «qısaboy, gödək» mənasında Naxçıvan dialektində, Cəlilabad, Culfa, Füzuli, Goranboy, Göygöl, Zərdab şivələrində rast gəlinir (2007, s.497).

Tısqalamax (Meğri) – öldə o yan–bu yana çevirmək, övkələmək

Tıvılğa (Çəmbərək) – kol, itburnu kolu, kol çubuğu, kiçik budaqlı ağac

Tıfdix' (Çəmbərək) – saç

◊**Tıfdiyini yolmax** (Çəmbərək) – saçını yolmaq

Tıfdiringi (Çəmbərək) – yüngülxasiyyət

Tıftix' I (Çəmbərək) – bax: tıfdix'

Tiftix' II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – didilmiş
Tik I (Çəmbərək) – davakar, özünü çəkən
Tik II (Çəmbərək) – hündür, dik
Tikdir (Çəmbərək) – hündür yer, dik yer
Tikdir Zaqatala şivəsində «dik yer» mənasını bildirir (2007, s.497).
Tikə (Çəmbərək) – hissə, parça
◊Tikə–tikə etməx' (Çəmbərək) – cırmaq, dağıtmaq, parça-parça etmək
Til I (Çəmbərək, Hamamlı) – 1.uc, zirvə; 2.hündür (tərəf)
Til II (Meğri) – ələ öyrənmiş
Til III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çıxıntı
Til «uc, zirvə, hündür tərəf» mənalarda Kəlbəcər, Göygöl, Tovuz şivələrində, «çixıntı» mənasında Zaqatala şivəsində, «diri-baş, dəcəl» mənasında Yardımlı şivəsində işlənir (2007, s.497).
Tilisbət (Qarakilsə) – keyfiyyətsiz, yalandan bərkidilmiş
Tiliş (Meğri) – iki tərə arasında haça
Tilişgə (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – hər hansı bir əşyada ilişən hissə (əsasən ağacda olur)
Tilişkə (Dərələyəz) – bax: tilişgə
Timil (Meğri) – iki hündür tərə arasındakı keçid
Tin (Çəmbərək) – döngə
Tinət I (Çəmbərək) – düşüncə, baxış
Tinət II (Çəmbərək) – bax: tinyət II
Tinyət I (Vedi) – niyyət
Tinyət II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – xasiyyət
Tinyət Ordubad dialektində «xasiyyət» mənasında işlənir (2007, s.498).
Fikrimizcə, Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində «düşüncə, baxış» mənasında işlənən *tinət* sözü ilə Ordubad dialektində və Vedi şivəsində «xasiyyət» mənasında işlənən *tinyət* sözü eyni mənşəli sözlərdir.
Tir (Zəngibasar) – torpaq arakəsmələrlə düzələn lək
Tir Şəki dialektində, Zaqatala şivələrində «ləklər arasında torpaq arakəsmələr», Salyan şivəsində «böyük, iri» mənalarda işlənir (2007, s.498).

Tiraş (Meğri) – burnu uzun (nar)
Tirə I (Dərələyəz, Qarakilsə) – 1.nəsil; 2.tayfa; 3.qohum-əqraba
Tirə II (Qarakilsə) – dağ aşırımı
Tirə «nəsil, tayfa», «qohum-əqraba» mənasında Ordubad, Qazax dialektlərində, Ağdam, Gədəbəy, İmişli, Laçın, Sabirabad, Şəmki, Tovuz şivələrində də işlənir (2007, s.498).
Tirəboran (İrəvan, Vedi, Zəngibasar) – arası kəsilmədən yağan yağış
Tirəlix' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – nifaq, ayrışdırıcılıq
◊Tirəlix'salməx' (Çəmbərək) – 1.nifaq salmaq; 2.ara qarışdırmaq
◊İkitirəlix' (Çəmbərək) – fikir ayrılığı
Tirəməx' (Meğri) – vurub yıxmaq
Tirtap (Çəmbərək) – ağız üstə
◊Tirtap düşməx' (Çəmbərək) – yıxılmaq, ağız üstə düşmək
Tir–tip (Qarakilsə) – 1.forma; 2.xarici görkəm
Tisginməx' (Çəmbərək) – 1.qorxmaq; 2.iyrənmək
Şəki dialektində «iyrənmək» mənasında *tiskinməx* sözü işlənir (2007, s.497).
Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək şivəsində işlənən *diysinməx'*, *tisginməx'* Şəki dialektində işlənən *tiskinməx* sözü ilə eyni mənşəlidir.
Tişdəmə (Çəmbərək) – qəndlə içilən çay (qəndlə içilən çaya acı çayda deyilir)
Tişdəmə «qəndlə içilən çay» mənasında Ağdam və Şuşa şivələrində işlənir (2007, s.499).
Tişməx' I (Ağbaba) – dəyirman və ya kirkirə daşını çərtmək
Tişməx' II (Çəmbərək, Qarakilsə) – tozə-tozə diş çıxarmaq (uşağa aid)
Tişməx' III (Zəngibasar) – biçqını, mişarı itiləmək
Titə (Meğri) – gözün qarasına düşən ağ ləkə
Bu söz eyni mənada Gədəbəy, Şəmki, Şuşa, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.499).

Tiyan (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – iri qazan
Tiyə I (İrəvan) – mal-qaranı kəsmək üçün işlədilən alət, bıçaq
Tiyə II (Çəmbərək) – bıçağın, baltanın ağzı
Tiyə III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – balaca bıçaq
Tiyə IV (Çəmbərək) – bıçağın kəsər hissəsi
Tiyə V (Qarakilsə) – nazik (paltar)
Tiyə «nazik paltar» mənasında Laçın şivəsində, «tikili paltar» mənasında Şərur şivəsində işlənir (2007, s.500).
Tiyən (Çəmbərək) – böyük qazan
 Bu söz Culfa, Şərur şivələrində də «böyük qazan» mənasında işlənir (2007, s.500).
Tiyəngi (Çəmbərək) – beldə əmələ gələn ağrı, bel ağrısı
◊Tiyəngi qalmax (Çəmbərək) – belindən ağrı tutmaq
Tiyənət I (Meğri) – bax: tinət I
Tiyənət II (Meğri) – hövsələ, səbr
Toba (Ağbaba, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – tövbə
Tobbaşı (Çəmbərək) – içərisinə yağ doldurulan quzu qarnı
Todzar (Çəmbərək) – qırıntı
Toğlu:Toğlubası (Çəmbərək, Əştərək) – hörgüdə istifadə olunan yumru daş (toğlu başına oxşadılaraq adlandırılıb)
Toğullux (Böyük Qarakilsə) – 20–25 qoyundan ibarət sürü
 Bu söz Astara şivəsində *toğluluğ* formasında eyni mənada «20–25 qoyundan ibarət sürü» mənasında işlənir (2007, s.500).
Toxa (Barana, Basarkeçər, Çəmbərək) – kətmənin bir növü
Toxa eyni mənada Qazax dialektində, Daşkəsən, Şəmkir, Tovuz, Zaqatala, Gürcüstanın Bolnisi şivələrində işlənir (2007, s.500).
◊Toxa vurmax (Basarkeçər) – kətmənləmək
Toxalamax (Barana, Çəmbərək) – kətmənləmək
Toxalça (Çəmbərək) – ara qarışdırın, davakar
Toxamax I (Çəmbərək) – toqquşmaq, dəymək
Toxamax II (Çəmbərək) – xətrinə dəymək
Toxamax III (Çəmbərək) – yoxlamaq, dəymək
Toxammalı (Çəmbərək) – kinayəli, eyhamlı deyilən söz

◊Toxammalı danışmax (Çəmbərək) – kinayəli, eyhamlı danışmaq
Toxamba (Ağbaba) – eyham
Toxdax (Çəmbərək) – oturmuş, dünyagörmüş, sakit (adam)
Toxdamax I (Çəmbərək) – sakitləşmək, özünə gəlmək, özünü ələ almaq
Toxdamax II (Çəmbərək, Qarakilsə) – 1. dayanmaq, durmaq; 2. çatmaq
Toxdamax «sakitləşmək, özünə gəlmək, özünü ələ almaq» mənasında Şəki dialektində, Zaqatala şivəsində, «dayanmaq, durmaq, bir yerə çatıb durmaq», «çatmaq» mənalarında Ağdam, Bərdə, Kürdəmir şivələrində işlənir (2007, s.500).
Toxma (Əştərək) – çiliyin bir cüt atılması
Toxtax (Çəmbərək) – bax: toxdax
Toxtamış (Çəmbərək) – dünyagörmüş
Toqqaş ağacı (Qarakilsə) – palaz çırpmaq üçün ağac
Toqlubaş (Çəmbərək) – xırda daş qırıntıları, çınqıl
Toqu (Qarakilsə) – çölləyə keçirilən dəmir qurşaq
Tolamazdamax (Çəmbərək) – tullamaq, atmaq
Tolamazdamax Qazax dialektində, Bərdə şivəsində eyni mənada işlənir (2007, s.501).
Tolamazdı (Çəmbərək) – sərbə
Tolamazdı Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, Goranboy, Şuşa, Zəngilan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «sərbə» mənasını bildirir (2007, s.501).
Tolamıx (İrəvan) – mal qara bağlamaq üçün başı dəyirmi dəmir mixçə
Tolazatma (Meğri) – sərbə
Tolazdamax (Çəmbərək) – atmaq, tullamaq, əl ilə daşı, ağacı və s. ni uzağa atmaq
Tomarı (Çəmbərək) – hamısı (topdansatış)
Tomsu (Karvansaray) – kiçik tala
Tonqar (Çəmbərək) – böyük topa, yığın
Tontal (Ağbaba) – axsaq
Topal (Çəmbərək) – şikəst
Topar (İrəvan) – maneyə rast gələrək kükrəyən su

Toparramax I (Çəmbərək, İrəvan, Meğri, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bir yerə yığmaq, toplamaq, cəmləmək

Toparramax II (Çəmbərək) – haylamaq

Topcax (Qarakilsə) – boyca gödək, kök, yoğun adam

Topuş (Çəmbərək, Kalinino) – kök uşaq

Toralmax I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qaralmaq (havaya aid)

Toralmax II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kökəlmək, yaxşılaşmaq

Toran (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qaranlıq düşən vaxtı

Torannıx (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – axşam qaranlıq vaxtı

Torpaxlıx (Çəmbərək) – evin üstü örtüldükdən, üstə torpaq töküldükdən sonra divarın üstündən həmin torpaq bərabəri hörülən əlavə hörgü

Bu söz Qazax dialektində «evin üstə torpaq töküldükdən sonra divarın üstündən həmin torpaq bərabəri tikilən əlavə hörgü» mənasını bildirir (2007, s.501).

Torta (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kərə yağ əridilib dağ olduqdan sonra qabın dibində qalan çöküntü

Bu söz Bakı dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Qax, Laçın, Şuşa şivələrində cyni mənada işlənir (2007, s.503).

Torumça (Böyük Qarakilsə) – hörümçək

Tosmalatma (Qarakilsə) – əyri, aşağı əyilmiş halda

Tosmarax (Qarakilsə) – gödək, kök, qısaboy

Tosmarax cyni zamanda Cəbrayıl, Şəmkir, Gürcüstanın Laqodexi şivələrində «gödək, kök» mənasını bildirir (2007, s.503).

Tosmərək (İrəvan, üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qısaboy (adam)

Tosun (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ərköyün

Bu sözə Tovuz şivəsində *to:sun* formasında «kök, qısaboy» mənasında rast gəlinir (2007, s.504).

Totux (Kalinino) – kök

To:uxaparan (Karvansaray) – yırtıcı quş adı

Tovlamax I (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – aldatmaq, yoldan çıxarmaq

Tovlamax II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qovurmaq

Tovlamax III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – ayrılmış sapı, ipi ikiqat edərək yenidən əyirmək

Tovlamıx (Çəmbərək, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – mal heyvanı hörükləmək üçün uzun, nazik dəmir parçası

Toy (Çəmbərək) – nağara

Toy Qazax dialektində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «aşiq, çalğıç», «toyda musiqi çalan üçlük», Gürcüstanın Borçalı şivəsində «dümbək» mənasında işlənir (2007, s.504).

Toyçu (Çəmbərək) – nağara çalan

Toyçu Qazax dialektində, Ağdam, Şərur şivələrində «toyda musiqi çalan, çalğıç» mənasını bildirir (2007, s.504).

Toydanı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toyxana, mağar

Toylamax I (Çəmbərək) – kömək etmək

Toylamax II (Çəmbərək) – bax: tovlamax

Toylamax Qazax dialektində, Şəmkir, Tovuz şivələrində «əsmək, burmaq», «azacıq qovurmaq», «yüngülvari qovurmaq» mənalarında işlənir (2007, s.504).

Toylamıx (Çəmbərək) – atı və s. ni bağlamaq üçün yerə basdırılan mışşəkili nazik uzun dəmir

Toysumax (Çəmbərək) – tənqəfəs olmaq

Toysunmax (Hamamlı) – bax: toysumax

Tozanax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toz torpaq

Tozanqı I (Çəmbərək, Əştərək, Gorus, İrəvan, Qafan, Qarakilsə) – toz şəklinə yağan qar, narın qar

Tozanqı II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toz halında yağan yağış

ØTozanqı düşmək (Gorus, Qafan, Qarakilsə) – toz şəklinə narın qar yağmaq

Tozutmax (Çəmbərək) – toz qaldırmaq

Töhmərəx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – gödək, yoğun (adam)

Tölləx' (Çəmbərək) – dərənin başlanğıcı
Törə (Çəmbərək, Qarakilsə) – qısa boylu, gödək
Törə Bakı, Gəncə, Qazax, Quba, Ordubad dialektlərində, Ağcabədi, Ağdam, Ağdərə, Bərdə, İmişli, İsmayilli, Saatlı, Şuşa, Tərtər şivələrində həmçinin «qısa boylu, gödək» mənasını bildirir (2007, s.505).
Törəlçə (Zəngibasar) – həyasız
Törəli I (Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – yaxşı, layiqli, gözəgəlimli
Törəli II (Qəmərlı, Zəngibasar) – o qədər də xoşa gəlməyən (hər hansı bir şey haqqında işlədilir)
Törpü I (Qarakilsə) – qayısa keçirilən halqa
Törpü II (Ağbaba, Qarakilsə) – iri və seyrək dişli yeyə, taxta yonan alət
♦Törpü görməmiş (Qarakilsə) – 1.məc. kobud, yonulmamış; 2.qanacaqsız
Törpü «iri və seyrək dişli yeyə» mənasında Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində, *törppi* formasında isə Şamaxı dialektində və Göyçay şivəsində işlənir (2007, s.505).
Tösə (Meğri) – qısa boylu, gödək
Tösmər (Kalinino) – alçaq boylu, kök adam
Tösmər eyni mənada Qazax dialektində, *tösmərə* formasında Gürcüstanın Borçalı şivəsində (2007, s.505), *tosmal* formasında Şəki dialektində işlənir (2007, s.503).
Tösmərəx' (Çəmbərək, Qarakilsə) – balacaboy, gödək, kök, yoğun adam
Tösmərəx' «gödərək, kök» mənasında Qazax, Naxçıvan, Şəki dialektlərində, Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, İmişli, Şuşa, Tərtər şivələrində işlənir (2007, s.505).
Tövsər (Çəmbərək) – bax: tösmərəx'
 Bu sözə eyni mənada Qazax dialektində rast gəlinir (2007, s.505).
Tözərəx'lənməx' (Qarakilsə) – qoyub qaçmaq, götürülmək
Tu:a (Hamamlı) – kiçik qazan
 Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.506).

Tuc (Ağbaba) – şirəli, eməlli
 Bu söz Ağdam, Ağcabədi, Bərdə, Şuşa şivələrində *tuj* formasında işlənir (2007, s.506).
Tufulqu (Qarakilsə) – gəlmə (adam)
Tuxməmə (Meğri) – tamahsız, gözü tox
Tulamazdı (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – adamı vurmaq üçün uzaqdan atılan gödək ağac
Tulamazdılamax (Basarkeçər) – hər hansı bir əşyanı atmaq, tullamaq
Tulazdamax (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – tullamaq, atmaq
Tulazdırma (Basarkeçər) – səlbə
 Bu söz Ordubad dialektində eyni mənada işlənir (2007, s.506).
Tullanqaç (Çəmbərək) – yararsız
Tuluca (Çəmbərək) – alaq otu adı (taxılın içində bitir)
Tulux (İrəvan) – insanın köklük xəstəliyi
Tulum (Qafan, Qarakilsə) – dərindən hazırlanmış nehrə, tuluq
Tum (İrəvan) – ləkləri bir-birindən ayırmaq üçün kənarlarına çəkilən dördkünc torpaq qalağı
Tuncu (Çəmbərək) – kök, bordaq (dana, cöngə)
Tumo (Ağbaba) – bax:tumoy
Tumoy (Çəmbərək, Kalinino) – qrip, zökəm
Tuncur (Çəmbərək) – hörmətsiz, pis tanınmış
Tupcu (Çəmbərək) – cavan və kök qaramal
Tupcu Qazax dialektində, Şəmkir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.507).
Turaş:Turaş çiçəyi (Hamamlı) – ağ çiçəkli yabamı bitki adı
Turşaşirin (İrəvan) – həm turş, həm də şirin meyvə
Turşələk (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – yeməli yabamı bitki
Tus (İrəvan) – iki metr hündürlüyündə və sıra ilə düzülmüş uzun əkilən torpaq qalağı
Tuş I (Dərələyəz) – yuxu
Tuş II (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – üzə-üzə, bərabər

Tuş III (Basarkeçər, Çəmbərək) – rast, düz (istiqlamət mənasında)

◊ **Tuş gəlməx'** (Çəmbərək) – rastlaşmaq, rast gəlmək

Tuş Qazax dialektində, Gədəbəy, İmişli, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «yuxu, rəya», Bərdə, Gədəbəy şivələrində «qarşı, qabaq», Salyan şivəsində «işiq» mənalarında işlənir (2007, s.508–509).

Tuşqunnamax (Çəmbərək) – nişan almaq

Tuşutmax (Çəmbərək, Qarakilsə) – göstərmək, istiqamət vermək, göndərmək, nişan vermək

Tutacax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) – ocaqdan isti qabı götürmək üçün istifadə edilən xüsusi dəsmal

Tutağac I (Basarkeçər, Çəmbərək) – bax: tutacax

Tutağac II (Hamamlı) – iki vedroni birdən götürmək üçün çiyin ağacı

Tutalğa I (Çəmbərək) – əsas, dəlil

Tutalğa II (Meğri) – nişanlı

Tutalğa Ağcabədi, Bərdə, Şuşa, Törtər şivələrində «əsas, dəlil, sənəd» mənasını bildirir (2007, s.509).

Tutalqa (Meğri) – sevilən (adam: qız və ya oğlan)

Tutaşdırmax (Çəmbərək) – 1.güləşdirmək; 2.savaşdırmaq

Tutaşdırmax Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində «güləşdirmək, dalaşdırmaq, vuruşdurmaq, döyüşdürmək» mənalarında işlənir (2007, s.510).

Tutaşmax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) 1.güləşmək; 2.dalaşmaq

Bu söz eyni mənada Mingəçevir şivəsində işlənməklə yanaşı, Ağdam, Şuşa şivəsində «yanmaq, alovlanmaq» mənasını bildirir (2007, s.510).

Tutçərçəbi (İrəvan) – tutu, əriyi və alçanı çırpmaq üçün istifadə edilən palaz

Tutma I (Meğri) – xəstəlik adı

Tutma II (İrəvan) – 1.qovunun bir növü; 2.qışa saxlanılan qovun

Tutma III (Dərələyəz) – torpaqda basdırılan ağacın göyerməsi

Tutma Göyçay, Kürdəmir, Mingəçevir, Ucar, Yevlax şivələrində «şoraba, duza və ya sirkəyə qoyulmuş xiyar, kələm, badımcan», Şəki dialektində, Ağdam, Ağdaş, Şuşa şivələrində «xəstəlik adı», Şuşa şivəsində «inad», «acıq», Laçın şivəsində «seçmə, yaxşı», Gəncə, Qazax, Ordubad dialektlərində, Şorur, Gürcüstanın Borçalı şivələrində İrəvan şivəsində ifadə etdiyi mənanı bildirir (2007, s.510).

Tutmax (Çəmbərək) – bağlamaq, örtmək

Tutmaş (Basarkeçər) – xörək növü

Tutrax (İrəvan) – gözogolimli, yaraşıqlı (adam)

Tutum (Çəmbərək) – bacarıq

◊**Tutumu olmax** (Çəmbərək) – bacarığı olmaq

Tutumsuz (Çəmbərək) – bacarığı olmayan, olından bir iş gəlməyən

Tutuşmax I (Çəmbərək, İrəvan) – südün qatığa çevrilməsi ant

Tutuşmax II (Əştərək) – turşuyub bərkiyən süd

Tutuşmax III (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) – yanmaq, alovlanmaq

Tutuşmax Gürcüstanın Başkeçid şivəsində «çürümüş süd» mənasını bildirir (2007, s.511).

Tutuzdurmax I (Çəmbərək) – vurmaq, düzgün atmaq

Tutuzdurmax II (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) – uyğunlaşdırmaq

Tükənməx' (Çəmbərək) – azalmaq

Tülə (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) – yetişməmiş yemiş

Tüləx' I (Çəmbərək) – oğru

Tüləx' II (Çəmbərək) – hiyləgər

Tüləx' Gəncə dialektində, Şəmkir, Şuşa şivəsində «bic, hiyləgər», «zirək, diribaş» mənalarında işlənir (2007, s.511).

Tüli (Meğri) – hiyləgər, bic, fırıldaqçı

Tülküçaxçağı (Basarkeçər) – uşaq oyunu

Tülküdurmazdan (Qafan) – səhər tezdən, işıqlanmamış

Tülküquyuğu I (İrəvan) – üzüm növü

Tülküquyuğu II (Çəmbərək) – yabani bitki adı

Bu söz birinci mənada Ağdam, Ağdaş, Ağcabədi, Tərtər şivələrində, Kürdəmir şivəsində «çəltik növü», Gəncə, Qazax dialektlərində, Göyçay, Şəmkir şivələrində «alaq otu adı» mənalarında işlənir (2007, s.512).

Tülküyosunu (Çəmbərək) – tülküsifət, hiyləgər

Bu sözə eyni mənada Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində rast gəlinir (2007, s.512).

Tülü I (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Qarakilsə) – oğru

Tülü II (İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – hiyləgər, bic, fırıldaqçı

Tülü «oğru» mənasında Naxçıvan, Ordubad, Şəki dialektlərində, Qax, Şərur şivələrində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «hiyləgər, bic, fırıldaqçı» mənalarında işlənir (2007, s.512).

Tülübaşı (Çəmbərək) – oğrubaşı

Tülüngü (Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) – oğru

Tülüngü Gəncə, Qazax dialektlərində eyni mənada işlən-məklə yanaşı, Tovuz şivəsində «hiyləgər» mənasını bildirir (2007, s.512).

Tüncü (Meğri) – ərə getmə vaxtı çatmış qız

Tüncüməx' (Meğri) – bədənin müəyyən hissəsini törpətmək

Tünəkə I (Çəmbərək) – 1.sadə, avam; 2.anlamaz

Tünəkə II (Hamamlı) – yabanı ağac adı

Tünəki (Qarakilsə) – nazik

Tüng I (Hamamlı, Qarakilsə) – saxsı su qabı

Tüng II (İrəvan) – su qabı, qrafin

Tünləməx' (Qarakilsə) – tükünü dəyişmək, tükünü tökmək

Tü:nməx' (Barana, Çəmbərək) – vurnuxmaq

Tünnəməx' (Qarakilsə) – tükünü dəyişdirmək, tükünü tök-mək

Tünü (Çəmbərək) – boran, tufan

Tünü eyni mənada həmçinin Qazax dialektində, Goranboy şivəsində işlənir (2007, s.513).

Tünnüx' (Çəmbərək, Kalinino) -qarışıqlıq

Tüpü I (Çəmbərək) - fəlakət

Tüpü II (Çəmbərək, Kalinino) - boran, tufan

Türə I (Çəmbərək) - 1.çətinlik; 2.təhlükə, hadisə

Türə II (Dərələyəz) - səkkiz kiloqram tutan qabın içi

Türə Zaqatala şivəsində «çətinlik, təhlükə», Şahbuz şivəsində «buğda ölçmək üçün səkkiz kiloqram tutan ölçü qabı», Şəki dialektində «içərisində taxıl saxlamaq üçün ağac kötüyündən və ya taxtadan düzəldilmiş qab» mənasını bildirir (2007, s.513).

Türsiyə (Qarakilsə) - tülüng növü

Tüşər (Zəngibasar) - maaş, əməkhaqqı

Tüşitməx' (Meğri) - istiqamət verib göndərmək

Tüşüx' (Çəmbərək) - özünə hörmət qoymayan, şoxsiyyətsiz

Tüşüx'tayı (İrəvan) iş-güc bilməyən, ölinin tutumu olmayan

Tütüyə (Dərələyəz) az tapılan, əldə olunması çətin olan oşya

Tütmax (Meğri) - için-için yanmaq

Tüynex' (Meğri) - cold, zirək

Tüynex' (Meğri) - bax: tüynex'

Tüyünməx' (Çəmbərək) - bax: tüyümməx'

Tüyümməx' (Çəmbərək) - vurnuxmaq

U

Ubornu (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) ayaqyolu, tualet

Ubur-subur: Ubur-subura salmax (Əştərək) - get-gələ salmaq

Ubur-subur sözü Qax şivəsində «get-gələ» mənasında işlənir (2007, s.515).

Ucbat (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vədi, Zəngibasar) - görə

Uçux (İrəvan, Qəmərli, Zəngibasar) - qızdırmadan və ya qorxudan dodaqda xəstəlik və ya qorxu nəticəsində əmələ gələn yara

Uçuxlamax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - dodaqlarda yara əmələ gəlmək, suluqlamaq

Bu söz Cəbrayıl şivəsində «suluqlamaq, şaxtadan burunun qabağında, dodaqlarda suluq əmələ gəlmək» mənasını bildirir (2007, s.515).

Üçummax (Çəmbərək) - titrəmək, tir-tir əsmək (soyuqdan və ya qorxudan baş verir)

Üçummax Qazax, Şəki dialektlərində, Cəbrayıl, Daşkəsən, Tovuz şivəsində «qorxudan və ya soyuqdan titrəmək, tir-tir əsmək» mənasını, Ağdərə, Cəbrayıl, Oğuz, Şuşa şivələrində «yellənmək» mənasını ifadə edir (2007, s.515).

Ufax (Çəmbərək) - zəif, cansız (adam)

Ufax Şəki dialektində «düyü və ya buğdanın tabaqalayarkən yığılan xırda, narın çıxar», Gürcüstanın Borçalı şivəsində «narın» mənalərini bildirir (2007, s.515).

Ufallı (Hamamlı) - xoşxasiyyət; mədəni

Bu söz eyni mənalarda Ağdaş, Göyçay, Küdəmir, Saatlı, Salyan, Ucar şivələrində *ifallı* (2007, s.231), Laçın şivəsində *ivhallı* (2007, s.239) fonetik formalarında işlənir.

Uğarrı (Çəmbərək) - uyğun, düşərli

◊ **Uğarrı olmax** (Çəmbərək) - düşərli olmaq, ayıq olmaq

Uğırsax (Meğri) - balası ölmüş, lakin sağılan heyvan

Uğunmax (Çəmbərək, Kalinin, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - gülməkdən boğulmaq

Uğunmax Qax şivəsində «təəssüflənmək, təəssüf etmək», «həyəcandan boğulmaq» mənalərini bildirir (2007, s.516).

Uğur (Çəmbərək) – bəxt, tale

Uğur sözünə eyni mənada İmişli şivəsində rast gəlinir (2007, s.516).

Uğursax (Meğri) – bax: uğırsax

Uğut (Hamamlı) – sıyıq

Ujbat (Çəmbərək) – günah, səbəb

Ujdamax (Çəmbərək) – uzatmaq

Bu sözə eyni mənada Tovuz şivəsində rast gəlinir (2007, s.516).

Ujdammax (Çəmbərək, Basarkeçər) – 1. gizli qaçmaq, aradan çıxmaq (Çəmbərək); 2. getmək (Basarkeçər)

Ujdantutma (Çəmbərək, İrəvan) - tam, başdanayağa

Ujulamax (Basarkeçər, Çəmbərək) - 1. uzunçuluq etmək, bir sözü, fikri dəfələrlə təkrar etmək (Basarkeçər); 2. bir fikri bütün xırdalığı, incəliyi ilə öyrənməyə çalışmaq

Ulam (Çəmbərək, Karvansaray) - izi itirmək məqsədi ilə uzağa aparılmış oğurluq mal, qoyun

◊ **Ulam işlətməx'** (Çəmbərək) - bir işi gizli formada inandığı adamla görmək

Ulam Quba dialektində, Xaçmaz şivəsində «çəpərin tapdanmış və keçid əmələ gəlmiş yeri» (2007, s.517), Gürcüstanın Borçalı şivəsində «iz, cığır» (2007, s.517) mənalərində işlənir.

Ulama (Basarkeçər) - xışm və ya kotanın bir hissəsinin adı

Bu söz eyni mənada Qazax, Şəki dialektlərində, Ağdam, Bərdə, Göyçay, Göygöl, Kürdəmir, Oğuz, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.517).

Ulamlatmax (Basarkeçər, Çəmbərək) - oğurlanmış mal-qaranı öldən-ələ ötürürək izini itirdirmək

Bu söz eyni mənada həmçinin Gürcüstanın Başkeçid şivələrində işlənir (2007, s.517).

Ulayla (Meğri) - nişanə

Ulğam (Hamamlı) - kəndir

Ulım (Meğri) - çayın dayaz yeri

Ulımlamax (Meğri) - çayın dayaz yerindən keçmək

Ulum (Meğri) - bax: ulım

Ulum Zəngilan şivəsində eyni mənada işlənməklə yanaşı, Cəlilabad şivəsində «çayın dərin yeri», «burulğan» mənalərini bildirir (2007, s.517-518).

Ulumlamax (Çəmbərək) - çayı üzmədən keçmək

Umac (Ağbaba, Çəmbərək) - xəmirədən ovulmuş xırda xəmir dənəcikləri

Umaş (Çəmbərək) - bax: umac

Umur (Qarakilsə, Meğri) - ixtiyar

Umur Şəki dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Qax, Mingəçevir, Zəngilan şivələrində də «ixtiyar» mənasını bildirir (2007, s.518).

Ummax I (Çəmbərək) - istəmək

Ummax II (Qarakilsə) - gözləmək

Umsux I (Əştərək) - umduğunu ala bilməmək, yemək istədiyi bir şeydə gözü qalmaq

Umsux II (İrəvan) - doğmuş qadının hər hansı bir xörəkdən, meyvədən yemək üçün tamah salmaq

Umsuxlatmax (Çəmbərək) - öyrənmək, qılığına girməklə gizli məlumat öyrənmək

Umyaşəx' (Çəmbərək) - təsadüfən

Unamax (Çəmbərək, Karvansaray) - başa düşmək, təsəvvür etmək, anlamaq

Unamax eyni mənada Qazax dialektində, Ağcabədi, Gədəbəy, Kürdəmir, Mingəçevir, Tovuz şivələrində, *unamağ* formasında isə İmişli, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.518).

Unnuca (Ağbaba, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - 1.yeməli bitki adı (Ağbaba); 2.dolma bükmək üçün istifadə edilən yabanı bitki (Çəmbərək)

Unnuca Qazax dialektində, Ağdam, Ağdaş, Cəbrayıl, Mingəçevir, Oğuz, Tovuz, Zəngilan şivələrində «yeməli yabanı bitki adı» mənasını bildirir (2007, s.518).

Unnux (Dərələyəz) -un qoyulan taxta qab

Bu söz Naxçıvan dialektində, Culfa şivəsində «un və ya taxıl yığmaq üçün taxtadan düzləndirilmiş böyük qab, yeşik» mənasında işlənir (2007, s.518).

Ura (Çəmbərək) - kartof sahəsində son yığım.

Bu söz Qazax dialektində, Ağcabədi, Gədəbəy, İmişli, Qax, Xocavənd, Gürcüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində «bağ və bostanda son yığım» mənasını bildirir (2007, s.518).

Uralamax (Çəmbərək) - kartof sahəsində yığılmış məhsulu əsas yığımdan sonra qalmış məhsulu axırınıcı dəfə tam yığmaq

Uralamax Ağdam, Cəbrayıl, Gədəbəy, Göyçay, Mingəçevir, Tovuz, Zəngilan şivələrində (2007, s.518), Şəki dialektində *oralamax* formasında «bostanda və ya bağda qalmış məhsulu axırınıcı dəfə tam yığmaq» (2007, s.392) mənasında işlənir.

Urayeri (Ağbaba) - bostanın sonu

Urcah:Urcah olmax (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək, İrəvan, Hamamlı, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - rastlaşmaq, rast gəlmək

◊**Urcahına çıxmax** (Çəmbərək) - qarşısına çıxmaq

◊**Urcah eləməx'** (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - tanış olmaq

Urcan (Basarkeçər) – uzun ip

Urcaşmax (Çəmbərək) – rastlaşmaq, rast gəlmək

Urf (Çəmbərək) - ruh

Urfa (Əştərək) - xəmir kündələnərkən az miqdarda səpələnən

Urğan (Basarkeçər, Ağbaba, Hamamlı) - uzun, yoğun ip

Urğannamax (Hamamlı) - iplə bağlamaq

Urix (Meğri) - nəsil

Urim (Meğri) - meşə

Urnuqulqula (Zəngibasar) - el-ələm

◊ **Urnuqulqula bilməx'** (Zəngibasar) - el-ələm bilmək

Urnac-urnac (Meğri) - böyük-böyük

Bu söz Şamaxı dialektində eyni mənada *ornac-ornac* formasında işlənir (2007, s.382).

Urnaş (Meğri) - çox danışan

Salyan şivəsində bu sözə *ornac* formasında rast gəlinir (2007, s.382).

Uruf I (Hamamlı) - dörd kiloqramlıq ölçü qabı

Uruf II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - ruh

◊ **Urufu inciməx'** (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - ruhu incimək

◊**Urfu inciməx'** (Çəmbərək) – bax: urfu inciməx'

Uruf Bərdə şivəsində «100 qram» mənasında, Şəki dialektində «ruh», «an, az vaxt», «on beş dəqiqə», Göygöl şivəsində «hörmət, təmtəraq», Biləsuvar, Salyan şivələrində «yaxşı, xoşagələm» mənalarında işlənir (2007, s.519).

Uruf çəki vahidi kimi Cəlilabad, Kürdəmir şivələrində *urub* formasında «100 qramlıq çəki vahidi», Oğuz şivəsində «25 qramlıq çəki vahidi» mənasında işlənir (2007, s.519).

Uruş (Meğri) – nəsil

Bu söz *uruş* formasında Biləsuvar, Göyçay, Qax, Sabirabad şivələrində «nəsil» mənasında işlənir (2007, s.519).

Urusum (Basarkeçər) - norma, pay

Urva (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – çörək üçün hazırlanan kündələrin üstünə səpilən un

Uralamax (Çəmbərək) – bax: uralamax

Urvat (Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - hörmət, xətir

◊**Urvatdan salmax** (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - hörmətdən salmaq, hörmətsizlik etmək

Urvat Şəki dialektində, Gədəbəy şivəsində «hörmət, nüfuz» mənasında işlənir (2007, s.520).

Urvatdı (Çəmbərək, Əştərək) - hörmətli

Urvatdı Laçın, Şuşa şivələrində də «hörmətli» mənasını bildirir (2007, s.520).

◊**Urvatdı olmax** (Çəmbərək) – hörmətli, öziz olmaq

Urvatsız (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) - hörmətsiz

Usdufca (Çəmbərək) - chmalca, sakitcə, yavaşca

Usdufca eyni mənada Ağdam, Şuşa, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.520).

Usmaxlamax (Meğri) - güdmək

Ustup (Qarakilsə) - sakit, yavaş, ehtiyatlı

Ustublu (Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yavaş, ehtiyatlı, qaydasında

Ustufu (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - bax: ustublu

Bu söz Naxçıvan, Ordubad dialektlərində *ustuplu* formasında eyni mənanı bildirir (2007, s.521).

Uşqu (Çəmbərək, Karvansaray) - balıqların topladığı yer

Uşqummax I (Çəmbərək, Qəmərli, Zəngibasar, İrəvan, Üçkilsə, Vedi) – meyl etmək, tanıdığı adama tərəf getməyi istəmək (dil açmamış körpə uşağa aiddir)

Uşqummax II (Qarakilsə) - hürkmək

Uşqummax Cəbrayıl, Şərur şivələrində «hürküə qaçmaq», Şəki dialektində «həvəslənmək, meyl etmək», «titrədib qızdırmaq», «həyəcan və ya qorxu nəticəsində titrəmək», Cəbrayıl şivəsində «fışqırmaq», «axmaq», Oğuz şivəsində «güc vermək» mənalarında işlənir (2007, s.521).

Utuzdurmax (Çəmbərək) - özündən çıxmaq

Uvra (Qarakilsə) - bax: urva

Uvratdı (Qarakilsə) - bax: urvatdı

Uyalammax (Meğri) - yada salmaq

Uyar (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - uyğunluq, oxşayış, bənzəyiş

Uylaşmax I (Çəmbərək) - uyğunlaşmaq

Uylaşmax II (Əştərək) - razılığa gəlmək

Uymax I (Çəmbərək) - başqasının hərəkətlərini öyrənmək, təsir altına düşmək

Uymax II (Çəmbərək) - yuxuya getmək, uyumaq

Uynumax (Çəmbərək) - uyuşmaq, bərkimək

Uyurcah:Uyurcah olmax (Barana) - rastlaşmaq, rast gəlmək

Uyuşmax I (Çəmbərək, Qarakilsə) - bərkimək (südü qatığa çevrilmə anti)

Uyuşmax II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - öyrəşmək

Uyuşmax III (Çəmbərək) - keyləşmək (öldə, ayaqda olur)

Uyuşmax IV (Qarakilsə) - dostlaşmaq

Uyuşmax Şamaxı dialektində, Ağdam, Bərdə, Cəbrayıl, Daşkəsən şivələrində «bərkimək, südü qatığa çevrilməsi zamanı», Cəbrayıl, Şuşa, Zəngilan şivələrində «öyrəşmək, alışmaq, istəmək», Cəbrayıl şivəsində «keyimək» mənalarında işlənir (2007, s.522).

Uzaşdırmax (Əştərək) - ötürmək, yola salmaq

Uzatmax I (Çəmbərək) - ötürmək, yola salmaq

Uzatmax II (Çəmbərək) - toxumaq

Uzatmax III (Çəmbərək) – uzunçuluq etmək

Uzatmax Dərbənd dialektində, Tabasaran şivəsində «göndərmək», Dərbənd dialektində, Tovuz şivəsində «yola salmaq, ötürmək» mənalarını bildirir (2007, s.522).

Uzdamax (Çəmbərək, İrəvan, Karvansaray) - əvvəlcədən müəyyənləşdirmək

Uzundraz (Çəmbərək, Kalinino) - uzunboylu, çox uzun adam

Uzunhoqqar (Çəmbərək, Karvansaray) - bax: uzundraz

Uzunsallax (Basarkeçər) - bax: uzundraz

Uzunsap (İrəvan) - alma növü
Uzunsülləmə (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - uzunsov

Ü

Üçayax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yallı növü
Üçəm (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - bir dəfəyə üç bala doğmuş (qoyun)

Üçəm Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Ağdam, Gədəbəy, Kürdəmir, Şirvan şivələrində «bir dəfəyə üç bala doğmuş qoyun, keçi», Qazax dialektində, Gədəbəy, Kürdəmir şivələrində «üçqat» mənasında işlətməklə yanaşı, Kəlbəcər şivəsində «qumrov», Culfa şivəsində «aşıqla oynanılan qumar» mənalarını bildirir (2007, s.523).

Üçümməx' I (Çəmbərək) - titrəmək, üşümək

Üçümməx' II (Çəmbərək) - qorxmaq, söksənmək

Üdələməx' (İrəvan) -fəsiləsiz olaraq boş-boşuna danışmaq

Üdüləməx' (Çəmbərək) - boş-boşuna danışmaq, tez-tez danışmaq, dil boğaza qoymamaq

◊ **Üdülüyuf töx'məx'** (Çəmbərək) - dil boğaza qoymamaq

Üdüləməx' Ağdam, Bərdə, Şuşa şivələrində «fəsiləsiz olaraq, boş-boşuna danışmaq» mənasını bildirir (2007, s.523).

Üfələməx' (Çəmbərək) - üfürmək

Üfələyə-üfələyə (Çəmbərək) - üfürə-üfürə

Bu sözə eyni mənada Salyan şivəsində rast gəlinir (2007, s.523).

Üfürməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - püfləmək, şisirtmək

Ügümməx' (Çəmbərək) - sığınmaq

Bu söz Beyləqan şivəsində eyni mənəni bildirir (2007, s.523).

Üjdəmməx' (Çəmbərək) - gizlin qaçmaq

Üjələməx' (Çəmbərək) - uzunçuluq etmək, deyinmək

Ülgün (Qarakilsə) - dost

Ülkməx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - hürkmək

Ülüş (Qarakilsə) - pay

Qədim türk dilində *ülüş* sözü işlənmişdir və «pay, hissə» mənasını bildirir (MK, I, s.132).

Ülüş Ağdam, Kürdəmir, Sabirabad şivələrində «arasına halva qoyulmuş yuxa, lavaş» mənasında işlənir (2007, s.524).

Ülütməx' I (Basarkeçər) - aegözlüklə yemək

Ülütməx' II (Çəmbərək) - islatmaq

Ümyəşək (Çəmbərək) - dəqiq olmayan, təsadüfi, tamam təsdiq olunmamış

Ün (Çəmbərək, Dərələyəz) - səs

Ün qədim türk dilində «səs» mənasında işlənmişdir (MK, I, s.112, 122).

Eyni zamanda *ün* «səs» mənasında Bakı, Şamaxı dialektlərində, Cəbrayıl, Cəlilabad, Culfa, Gədəbəy, İsmayıllı, Göygöl, İmişli, İsmayıllı, Laçın, Oğuz, Saatlı, Salyan, Şahbuz, Şəmkir, Şuşa, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.524).

Ünnəx' (Çəmbərək) - 1.məlum olan; 2.adı pislikdə çəkilən

Ünnəx' Qazax dialektində «adı pisləyə çıxmaq» mənasını bildirir (2007, s.524).

Ünnənməx' (Əştərək) - səs-sorağı hər yana yayılmaq

Ünnəşməx' (Çəmbərək) - səs-sorağı yayılmaq

Ürçah (Çəmbərək) - rast, qarşı (tərəf)

◊ **Ürçah olmaq** (Çəmbərək) - rast gəlmək, qovuşmaq

Ürzələqiyamatda (Çəmbərək) - heç vaxt

Üsdəlix' (Çəmbərək) - əlavə olaraq

Üsdəlix' Şərur, Yardımlı şivələrində «yük, dəvəyə yüklənən yük» mənasını bildirir (2007, s.525).

Üsrət (Vedi) - çətinlik

Üssüz (Çəmbərək) - cəsarətsiz

Üsküxləməx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - qaynara düşmək (əriməyə qoyulmuş yağ barəsində)

Üsrət (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - çətinlik

Üşələməx' I (Çəmbərək) - yemək

Üşələməx' II (Çəmbərək, Qarakilsə) - ipi cəhrədə burmaq, iki sapı cəhrədə birlikdə burmaq

Çəmbərək şivəsində «yemək» mənasında işlənən *üşələməx'* Salyan şivəsində *üşələməğ*, Çəmbərək, Qarakilsə şivəsində «ipi cəhrədə burmaq», «iki sapı cəhrədə birlikdə burmaq» mənasını bildirən *işələməx'* İmişli, Şirvan şivələrində *işələməğ* formasında işlənir (2007, s.525).

Üşəmməx' I (Çəmbərək, Qarakilsə, Meğri) - qorxmaq

Üşəmməx' II (Çəmbərək) - şübhələnmək

Üşəmməx' III (Çəmbərək) - getmək

Cəbrayıl, Tərtər, Zəngilan şivələrində *üşəmməx'*, Bakı dialektində, Cəlilabad, Kürdəmir, Sabirabad, Salyan, Şirvan şivələrində *üşəmməğ* formasında «qorxmaq» mənasını bildirir (2007, s.525). Əlavə edək ki, *üşəmməx'* Gəncə dialektində «şübhələnmək», Göygöl şivəsində «getmək» mənalarında işlənir (2007, s.525).

Üşənc (Çəmbərək, Hamamlı) - ehtiyat üçün yğılıb saxlanılan xırda-xuruş şeylər (iynə, sap, müxtəlif parça kəsikləri)

Bu sözə eyni mənada Qazax dialektində, Qax, Şəmkişir şivələrində rast gəlinir (2007, s.526).

Üşimmax (Meğri) - qorxmaq

Üşkürək (Vedi) - fit

Üşqummax (Meğri) - tərپənmək

Üşünməx' (Ağbaba) - şübhələnmək

Üşürgələmməx' (Çəmbərək) - şübhələnmək

Üşürgələmməx' Göygöl, Şəmkişir şivələrində «qorxmaq, vahiməyə gəlmək» mənasını bildirir (2007, s.526).

Üşürrəmməx' (Qarakilsə) - yumuşalmaq, isinmək

Ütələx' (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - tələskən

Ütələx'-ütələx' (Basarkeçər, Çəmbərək) - tələsə-tələsə

Ütələmməx' (Çəmbərək) - tələsmək; vurnuxmaq, ora-bura soxulmaq

Ütələmməx' Gədəbəy, Mingəçevir, Tovuz şivələrində «vurnuxmaq, ora-bura soxulmaq» mənasını bildirir (2007, s.526). Bu

söz eyni mənada Şamaxı dialektində *ütələmməğ* formasında işlənir (2007, s.526).

Ütməx' I (Hamamlı, Qarakilsə) - oğurlamaq

Ütməx' II (İrəvan) - birisinin varını ələ keçirmək

Ütməx' III (Çəmbərək, Qarakilsə) - heyvan kolləsini odda təmizləmək

Ütü (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - 1.bələ; 2.təhlükə; 3.qəza

Ütüyə tüşməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - tələyə düşmək, bələyə düşmək

Ütü eyni mənada Füzuli, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.526).

Ütölməx' I (Çəmbərək) - vurnuxmaq, ora-bura soxulmaq

Ütölməx' II (Çəmbərək) - axtarmaq, gozmək

Üvəməx' (Qarakilsə) - ərşdə kəsildikdən sonra ovucun içərisində yumurulanaraq uzatmaq, böyütmək

Üyləməx' (Çəmbərək) - dibindən kəsmək

Üysüx' (Basarkeçər) - arı şanında olan dəlik-deşik

Üyütməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - yemək, tez-tez yemək

Üyüdüf töx'məx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - tez-tez danışmaq, mənasız formada, qırıq-qırıq danışmaq

Üz (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - qaymaq

Bu söz eyni mənada Şəki dialektində, Ağdam, Bərdə, Biləsuvar, Cəlilabad, Salyan, Gürcüstanın Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.527).

Üzbəsurat (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasar) - üz-üzə, üzboüz

Üzbəsurət (Dərələyəz) - bax: üzbəsurat

Üzdəməx' I (Çəmbərək) - ölmüş mal və ya qoyunun cəmdəyindəki yağlı hissələri kəsib götürmək

Üzdəməx' II (Çəmbərək) - yorğan-döşəyə təzə parçadan üz çəkmək

Üzdü (Çəmbərək) - dilli-dilavər, bacarıqlı, fərasətli; utanmayan, öz xeyrinə çalışan

Üzm (Meğri) - abır, həya

◊ **Üzmünü töx'məx'** (Meğri) - zəhləsini tökmək

Üznüx' (Çəmbərək) - yorğun

Üzsüz (Çəmbərək) - bacarıqsız, utancaq

Üzüqoylu (Çəmbərək) – ağziüstə

Üzux'məx' (Çəmbərək, Əştərək) - 1.görünmək; 2.gəlmək

Bu söz eyni mənada Cəbrayıl və Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.528).

Üzülüşməx' (Çəmbərək) - əlaqəni kəsmək

V

Vad:Vada nəhlət (Çəmbərək) - nəsilə lənət

Vağ (Meğri) - kömür yandırmaq üçün qazılan yer, saho

◊ **Vağ basmax** (Meğri) - kömür yandırmaq

Vağ Sabirabad şivəsində «arıq», Şəki dialektində «kobud ipək», Ağcabədi şivəsində «avara, boş-boşuna gəzən», Ağdam şivəsində «avam, sadələvən» mənalarında işlənir (2007, s.529).

Vağammax (Çəmbərək) - yetişib ötmək, biçilmə vaxtı keçmək

Bu söz Təbriz dialektində *vağammax* formasında «biçilmə vaxtını keçən taxıl zəmisə» mənasını bildirir (Təbriz, s.205)

Vağən (Qarakilsə) - həddən artıq yetişmiş, biçilmə vaxtı keçmiş (taxıl)

Vağya (Hamamlı) - yuxu

Bu sözə eyni mənada Mingəçevir şivəsində rast gəlinir (2007, s.529).

Vaxım (Çəmbərək) - yazıq, fağır

Vaxım Şəki dialektində «halal», Şərur şivəsində «qarmaqarı-şıq, tör-töküntülük» mənalarını bildirir (2007, s.529).

Vaqam (Çəmbərək) - fürsət, imkan

◊ **Vaqam tüşməx'** (Çəmbərək) - fürsət düşmək, imkan düşmək

Vana (Qarakilsə) - qoyun, quzu saxlamaq üçün üstü örtülüb yer

Vana Ağdam, Bərdə, Biləsuvar, Füzuli, Zəngilan şivələrində «qoyun, quzu saxlanılan yer» mənasında işlənir (2007, s.530).

Varavurd (Çəmbərək, Hamamlı) - fikrən ölçüb-biçmə, fikirləşmə, götür-qoy etmə

◊ **Varavurd elməx'** (Çəmbərək, Hamamlı) - fikirləşmək, götür-qoy etmək, fikrən ölçüb-biçmək

Varavurd sözünə eyni mənada Ağdam, Bərdə, Xaçmaz, Oğuz, Şuşa şivələrində rast gəlinir (2007, s.530).

Varavurdamax (Çəmbərək, Meğri) - fikrən götür-qoy etmək, ölçüb-biçmək, yoxlamaq

Varmax (Çəmbərək, Kalininə) - getmək

◊ **Varıb getməx'** (Çəmbərək) - çıxıb getmək

Vasılamax (Çəmbərək) - həqiqəti gizlətmək, ört-basdır etmək

Vasqılamax (Çəmbərək) - təmizləmək (pal-paltara aid)

Vasqılanmax (Çəmbərək) - özünə tumar vermək, bəzənib-düzənmək, özünü səliqəyə salmaq

Vasvası I (Çəmbərək) - çəxdən qışan

Vasvası II (Çəmbərək) - təmizliyə həddən artıq fikir fəron

Vay (Çəmbərək) - yas, hüzn

◊ **Vaya qalmax** (Meğri) - xeyir vermək

◊ **Vayalılı çöx'məx'** (Meğri) - bədbəxt olmaq, pis günə qalmaq

◊ **Vayına oturmax** (Çəmbərək) - yas saxlamaq, yasında oturub ağlamaq

◊ **Vay-şivən salmax** (Çəmbərək) - ağlaşma qurmaq, qışqıraraq bağırmaq

Vayğa (Çəmbərək, Dərədəyöz) - yuxu

Vayıs (Çəmbərək, Dərədəyöz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - səbəbkar, bais (pis hadisələrə aid)

Vayqanı I (Çəmbərək, İrəvan) - hər hansı bir pis hadisənin səbəbkarı

Vayqanı II (Çəmbərək) - düşmən

◊ **Vayqanı olmax** (Çəmbərək) - düşmən olmaq

Vayqayğı I (Çəmbərək) - hadisə, qəza

Vayqayğı II (Çəmbərək) - fikir, qayğı

Vaynaçar (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - çərəsiz, ələcsiz

Şəmkir şivəsində də bu söz eyni mənanı bildirir (2007, s.531).

Vaynaçarrıx (Ağbaba) - bax: vaynaçar

Vaynəçəri (Qarakilsə) - heç olmasa

Bu söz Kürdəmir, Kəlbəcər, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.531). «Heç olmasa» mənası Mingəçevir şivəsində *vaynaçara* sözü ilə ifadə olunur (2007, s.531).

Vaynəfsə I (Meğri) - qalmaqal, hay-küy, dava-dalaş

Vaynəfsə II (Meğri) - canlı

Meğri şivəsində «qalmaqal, hay-küy, dava-dalaş» mənasında işlənən *vaynəfsə* Cəbrayıl, Gədəbəy, Kəlbəcər, Kürdəmir şivələrində də eyni mənanı bildirir (2007, s.531).

Və:ys (Çəmbərək) - pis işin səbəbkarı, pislilik edən, olından pis iş gələn

Vaysılammax (Çəmbərək) - bax: vaysımmax

Vaysımmax (Çəmbərək) - heyfslənmək

Vec (Çəmbərək, Qarakilsə) - nəzər, nəzər-diqqət

◊ **Vecə almamax** (Çəmbərək) - nəzərə almamaq

Veçə I (Meğri) - beçə, körpə arı

Veçə II (Meğri) - ana (əsas) arıdan ayrılan kiçik qol; ana (əsas) arıdan ayrılan su şırımı

Veçə III (Meğri) - tütün yarpaqlarının gövdəyə birləşdiyi yerdən çıxan kiçik zoğ

Vej: Vejinə almax (Çəmbərək) - nəzərə almaq

Velə (Meğri) - tez yetişən əncir növü

Veran (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər)-xarabə

Veranxana (Çəmbərək) - xarabalıq

Verazan (Meğri) - üzüm və ya əncir qurutmaq üçün yer

Verəzən (Meğri) - bax: verazan

Verimli (İrəvan) - məhsuldar

Vesinə (Meğri) - qurut ovuntusu

Veyl: Veylləmməx' (Çəmbərək) - boş-boşuna gəzmək

◊ **Veyl-veyl gəzməx'** (Çəmbərək) - boş-bekar gəzmək, dolanmaq

Vəc (Meğri) - aş qarası

Vəç (Meğri) - övöz

Vədə (Çəmbərək) - vaxt

Vəğ (Meğri) - bax: vağ

Və:ğa (Barana, Hamamlı) - yuxu

«Yuxu» mənasında işlənən *və:ğa* sözüne Qazax dialektində, Cəbrayıl, Şəmkir, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.532).

Vəğmənməx' I (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - rəngi qaçmaq, avazımaq

Vəğmənməx' II (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - dörd bağlamaq

Vəj (Meğri) - bax: vəc

Vələn (İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - avara

Vələ (Meğri) - qaratıkan topası, ot topası

Vələ Cəbrayıl, Cəlilabad, Füzuli, Zəngilan şivələrində eyni mənada «qaratıkan topası, ot topası» mənasında işlənir (2007, s.532).

Vələdənxata (Meğri) - yaramaz, xata

Vələzalla:Vələzalla oxumax (Çəmbərək) - boş-boş danışmaq, boşbağazlıq etmək

Vəlk (Çəmbərək) - boyaq maddəsi kimi istifadə edilən yabani bitki

Vəng (Dərələyəz) - abidə

Vəniz (Meğri) - tənəyi bağlamaq üçün ağac dirək

Vər I (Dərələyəz, Qarakilsə, İrəvan, Qəmərli, Meğri, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - lək, əkində cərgələrin arası, cərgə, sıra

Vər II (Meğri) - övöz

Vərbəvər (Dərələyəz) - tədricən, yavaş-yavaş

Bu söz Şahbuz, Şərur şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.533).

Vərdənə (Ağbaba, Əştərək, İrəvan, Üçkilso, Vedi, Zəngibasər) - yoğun oxlov (hər iki ucunda əl tutmaq üçün yer olur)

Vərdənə Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Ağdam, Astara, Lerik, Şuşa, Cənubi Azərbaycanın Zəncan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.533).

Vərənum (Çəmbərək) - arı mumu

Vərəndaz:Vərəndaz eləməx' (Meğri) - 1.tərəzidə çəkiləcək hər hansı bir şeyi ələ alıb yavaşca atıb-tutmaqla çəkisini təxmini müəyyən etmək, ölçüb-biçmək, götür-qoy etmək

Vərəngalan (Çəmbərək) - hanada iplərin arasına keçirilən ağac alət, palaz toxunarkən ərişi (ipi) nizama salan ağac

Vərəvirdamax (Qarakilsə) - fikrən götür-qoy etmək, ölçüb-biçmək, yoxlamaq

Vərəvurt:Vərəvurt eləməx' (Əştərək) - diqqət yetirmək, nəzərdən keçirmək, ölçüb biçmək

Vərəvurd (Çəmbərək) - bax: varavurd

Vərəzən (İrəvan) - bax: verazan

Vərəzən «üzüm və ya əncir qurutmaq üçün yer» mənasında Ordubad dialektində, Culfa, Şərur şivələrində işlənir (2007, s.534).

Vərkand:Vərkand ulmax (Meğri)-öldən düşmək, yorulmaq

Vərqərəl (Çəmbərək) - həmişə, daima

ØVəqərəl olmax (Çəmbərək)-daima olmaq (hörmət mənasında)

Vərqərəl Qazax dialektində də eyni mənada işlənir (2007, s.534).

Vərni (Basarkeçər) - toxunma pərdə

Vərni Füzuli şivəsində «maxışlı kilim» mənasını bildirir (2007, s.534).

Vərrəməx' (Meğri) - 1.bostan bitkilərinin dibini boşaltmaq; 2.tağların aşağı hissəsini torpağa basdırmaq

Vərrəməx' Zəngilan şivəsində «biçiləcək müəyyən bir sahəni əvvəlcədən nişanlamaq» mənasını bildirir (2007, s.534).

Vəryan (Meğri) - ana (əsas) arxdan ayrılan kiçik arx, qol

Bu söz eyni mənada Ordubad dialektində, Culfa, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.534).

Vəryanpəncə (Meğri) - bax: vəryan

Vəsilləşməx' (Çəmbərək) - rahatlanmaq

Vəyğa (Çəmbərək) - bax: vayğa

Bu söz eyni mənada Qazax dialektində, Gədəbəy, Tərtər, Tovuz, Şəmkir şivələrində işlənir (2007, s.534).

Vəzdəməx' (Çəmbərək) - ozişdirmək, yumşaltmaq

Vie-vie (Əştərək) - köhnə oto düşün qurdun hərəkəti

Vieirramax (Meğri) - hərəkət etmək, söyrimək

Vijimax (Çəmbərək) - cold hərəkət etmək

Vincilixlamax (Çəmbərək) - özmək, ozişdirmək (meyvəyə aid)

Vincilix (Çəmbərək, Əştərək) - xarab, özilmiş (meyvəyə aid)

Vincilixlanmax (Əştərək) - özilmək (meyvəyə aid)

Vincilixlamax (Ağbaba) - bax: vincilixlamax

Virdix (Basarkeçər) - dölisov, yüngülxasiyyət

Virdivisil (Meğri) - soliqətsiz geyinən

Virdivisil eyni mənada Ordubad dialektində işlənir (2007, s.535).

Virdivizan (Qarakilsə) - qarışıqlıq

ØVirdivizan salmax (Qarakilsə) - qarışıqlıq salmaq

Viriyid (Qarakilsə) - qoçaq

Bu sözü eyni mənada Cəbrayıl şivəsində rast gəlinir (2007, s.535).

Viriyitdix' (Qarakilsə) - qoçaqlıq

Vurğun (Qarakilsə) -bax: vurğun

Visil (Meğri) - 1.soliqətsiz geyinmiş, tökülə-tökülə gəzən (geyimə aid); 2.boş bağlanmış, soliqətsiz yüklənmiş

Visillix (Çəmbərək) - six kolluq

Vizillix (Çəmbərək) - bax: visillix

Bu sözü eyni mənada Kürdəmir şivəsində rast gəlinir (2007, s.535).

Vird:Virdini salmax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - meylini salmaq, fikrini-zikrini bir adama yönəltmək

Voz (Ağbaba) - iri yanlı furqon

Vurğun (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - qəfildən ürəktutma, xəstəlik

Vuzqon (Çəmbərək) - qarmon

Şuşa şivəsində «qarmon» vizqan sözü ilə ifadə olunur (2007, s.535).

Y

Yabban (Çəmbərək) - yastı

Yad I (Çəmbərək) - özgə, başqa, qohum olmayan adam

Yad II (Çəmbərək) - ağıl

Yaddan çıxmaq (Çəmbərək) - ağıldan çıxmaq

Yadica (Çəmbərək) - kötücədən sonra gələn nəsil

Yadırğamax (Çəmbərək) - unutmaq, yaddan çıxartmaq

Yağbar (İrəvan) - bişmiş qara ciyər və quyruqdan döyülüb hazırlanmış xörək növü

Yağərdən (İrəvan) - tava, yağ əridilən qab

Yağı (Çəmbərək) – düşmən

Yağır (Böyük Qarakilsə, Calaloğlu, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Quqark, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - sürtünmə nəticəsində əmələ gələn yara, dəridə üstü açılmış yara

Yağırını basmaq (Çəmbərək) - incitmək, xətrinə dəymək

Yağır olmaq (Dərələyəz, İrəvan, Vedi, Zəngibasar) - yorulmaq, çox işləmək

Yağır Cəbrayıl, Tovuz şivələrində, *yağar* formasında Şəmkir şivəsində «yara» mənasında işlənir (2007, s.536).

Yağlaşoy (Çəmbərək) - bulaşlıq, çirkli, yağt yuyulmamış çirkli qab-qacaq

Gəncə dialektində «yağı yuyulmamış çirkli qab-qacaq və ya əski» mənasında *yağlaşo*: sözü işlənir (2007, s.536).

Yağlasoy və yağlaso: eyni mənalı, mənşəcə eyni olan sözlərdir.

Yağlıqara (Çəmbərək, Dərələyəz) - parça yanığı ilə yağ və balm qarışığından hazırlanmış məlhəm, dərman (qanaxmanın qabağını kəsmək üçün istifadə olunur).

Bu söz Qazax dialektində, Mingəçevir, Şuşa şivələrində «qanaxmanı kəsmək üçün parça yanığı ilə yağın qarışığından hazırlanmış dərman», Bakı dialektində «yağı, hisi yuyulmamış çirkli qab-qacaq və ya əski» mənasını bildirir (2007, s.536).

Yağşoy (Çəmbərək) - bax: yağlaşoy

Yaxa I (Çəmbərək) - sino, paltarın ön hissəsi

Yaxa II (Çəmbərək) - dağın, təpənin görüntülü hissəsi

Yaxalamax I (Çəmbərək) - yüngülvari yumaq

Yaxalamax II (Çəmbərək) - tutmaq, saxlamaq, tutmaq məqsədilə yaxasından yapışmaq

Yaxdan (Basarkeçər) - sandıq

Yaxı (Çəmbərək, Əştərək) - yumurtanın sarısından düzəldilmiş gips

Yaxmaş (Çəmbərək, Qarakilsə) - bax: yaxma

Yaxınkeş (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - qab (ət, kartof qızartmaq üçün istifadə olunur)

Yaxma (Kalinino) - üzərinə yağ çökülmüş bir parça çörək

Yaxmax I (Çəmbərək, Karvansaray) - batmaq (günəşə aiddir)

Yaxmax II (Çəmbərək, Karvansaray) - yandırmaq

Yaxnıkeş (Zəngibasar) - ət və s. qızartmaq üçün qab

Yaxnıkeş sözünün birinci komponenti olan *yaxm* qədim türk dilində «ətdən hazırlanan xörək» mənasında işlənən *yaxni* sözünün fonetik variantıdır (KDQ, s.35, 70, 96).

Yal (Meğri) - 1.tük zolaq (keçilərin buynuzlarının dibindən burun deşiklərinə qədər olan zolaq); 2.açıq-qara

Yal I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) - köpəkdən və ya un qalığında heyvanlar üçün hazırlanmış duru yemək

Yal II (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - dikin, yoxuşun başı

Yalabımax (Böyük Qarakilsə) - şimşək kimi çaxmaq

Yalağasalma (Hamamlı) - uşaq oyunu adı

Yalağatollama (Hamamlı) - bax: yalağasalma

Yalağatüşən (Çəmbərək, Karvansaray) - mal-qaranın boğazı, xirtdəyi

Yalax I (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) - çökək yer, çuxur

Yalax II (Dərələyəz, Qarakilsə, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yal tökülən yer

Yalax III (Qarakilsə) – ikiüzlü

Yalax Zaqatala şivəsində «toyuğun yumurtaladığı çuxur yer», Şeki dialektində «ayaq dingində çəltik töküüb döyülən çuxur yer» mənalarında işlənir (2007, s.538).

Yalama I (Əştərək) - dodaqda olan xəstəlik, yara

Yalama II (Çəmbərək, Hamamlı) - duz parçası, heyvanların qabağına yalamaq üçün qoyulan iri duz parçası

Yalama III (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - daş duz parçası (xiyar yeyilərkən istifadə olunur)

Yalav (Qarakilsə) - qapı çərçivəsi ilə divar arasında boşluq

Yalavımax (Böyük Qarakilsə) - çaxmaq (şimşək)

Yalfırdax (Çəmbərək) - çılpaq

Yalxayı I (Çəmbərək) - corabsız

Yalxayı II (Çəmbərək) - tək

Yalxey (Çəmbərək) - bax: yalxayı II

Yalxı I (Ağbaba, Böyük Qarakilsə, Qarakilsə) bax: yalxayı II

Yalxı II (Ağbaba) - yoğun uzun ağac

Yalxı «tək» mənasında Bərdə, Füzuli, Xocavənd, İmişli, İsmayılı, Kürdəmir, Qubadlı, Laçın, Zaqatala şivələrində işlənir (2007, s.538).

Yalxu (Qarakilsə) - bax: yalxayı II

Yalhelli: Yalhelliə olmax (Çəmbərək) - başı kəfə qartışmaq

Yalıtəyx (Çəmbərək, Karvansaray) - corabsız

Yallanmax I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yaltaqlanmaq

Yallanmax II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - boğaz otarmaq

Yalniş (Çəmbərək) - səhv, doğru olmayan

Yalöyx (Karvansaray) - şoran (torpaq)

Yalmammax (Çəmbərək) - yaltaqlanmaq

Yalman (Çəmbərək, Hamamlı) - atın yalı

Yalmanmax (Çəmbərək) - atın yalından tutmaq

Yalınqat (Çəmbərək) - nazik, birqat

Yam: Yamını verməx' (Çəmbərək) - tərəfini saxlamamaq

Yamını verməməx' (Çəmbərək) - tərəfini saxlamaq

Yaman I (Çəmbərək) - pis (adam)

Yaman II (Çəmbərək) - yaxşı (adam)

Yaman III (Çəmbərək) - xəstəlik adı

Yaman sözünə «xəstəlik adı» kimi Qazax dialektində, Cəbrayıl, Füzuli, Göyçay, Qax, Mingəçevir, Tərtər, Tovuz şivələrində rast gəlinir (2007, s.539).

Yamançöpü (Basarkeçər) - yaman xəstəliyi üçün dərman bitkisi

Yamanlıx (Çəmbərək) - pislik

Yamışax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yaşmaq, ağıza tutmaq üçün istifadə olunan parça

Yamperti (Meğri) - çöp, çöpəki

Yamşax I (Çəmbərək) - qadınların yad adamın yanında yaylığını ağıza çəkilən hissəsi

Yamşax II (Çəmbərək) - qapının bərk, möhkəm örtülməsi üçün yanoya vurulan balaca nazik əşya

Yan (Çəmbərək) - tərəf, istiqamət, böyür

Yana (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - ötrü
Bu söz eyni mənada Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Qubadlı, Şorur, Zəngilan şivələrində işlənir (2007, s.539).

Yanamax (Çəmbərək) - qorxutmaq, hədələmək

Yanaşı (Çəmbərək) - bərabər

Yanaşı durmax (Çəmbərək) - bərabər durmaq, bərabər dayanmaq

Yançax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yan hissə

Yançı (Çəmbərək, Qarakilsə) - köməkçi

Yançı Qazax, Quba dialektlərində, Bərdə, Xocavənd, Kürdəmir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində də «köməkçi», Qazax dialektində «çoxdanışan», Quba dialektində, Oğuz şivəsində «kənar adam» mənalarında işlənir (2007, s.539).

Yandamı (Vedi) - anbar əvəzinə istifadə edilən tikinti, daxma

Bu söz eyni mənada Naxçıvan dialektində işlənir (2007, s.539).

Yanıx (Zəngibasar) - məc. intiqam, qisas

Yanıx verməx' (Çəmbərək) - acıq vermək

Yanıqara (Basarkeçər) - mal xəstəliyi

Bu söz eyni mənada Ağdam, Bərdə, Gədəbəy şivələrində işlənir (2007, s.540).

Yanımcıl (Çəmbərək) – istiqanlı

Yanımlı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - canı yanan, can yandıran

Yanqılıcı (Qarakilsə, Meğri) - 1.yanakı (Meğri); 2.biryanlı (Qarakilsə)

Yanqlıç (Çəmbərək) - səhv, yanlış, düz olmayan

Yanqır (Çəmbərək) - pis xasiyyət

Yanqır Qazax dialektində, Gürcüstanın Borçalı şivəsində «çoxdanışan», Şamaxı dialektində «haqq verməyən, haqq-hesabda düz olmayan» mənalarında işlənir (2007, s.540).

Yanqur-Yanqur: Yanqur-yanqur danışmax (Basarkeçər) - hədərən-pədən danışmaq

Yanoy I (Basarkeçər, Çəmbərək) - qapıda yaşmaq, haşiyə

Yanoy II (Ağbaba, Çəmbərək, Əştərək) - qapının, pəncərənin çərçivəsinin yanları (qapı, pəncərə bərkidilir)

Yannamax (Çəmbərək) - öz xeyrinə istifadə etmək üçün birinin yanında durmaq

Yanperti (Meğri) - bax: yanpörtü

Yanpörtü (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - çöpəki, öyri, yanı üstə (oturmağa aid)

Bu sözə Qazax dialektində, Ağdam, Mingəçevir şivələrində eyni mənada rast gəlinir (2007, s.540).

Yantay (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - səbət

Yapağı (Dərələyəz, Karvansaray, Qarakilsə) - yazda qırılan qoyun yunu

Bu söz eyni mənada Qazax, Quba, Şəki dialektlərində, Ağdam, Balakən, Füzuli, Gədəbəy, Xocavənd, Qax, Zaqatala, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində, Quba dialektində həm də *yapağ* formasında işlənir (2007, s.541).

Yapalax (İrəvan) - qısaboylu, balacaboylu kök (adam)

Yapba (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - təkək, yumrulanaraq divara, təkək qalağına vurulan mal peyini

Bu söz Qazax dialektində, Cəbrayıl, Kürdəmir, Kəlbəcər şivələrində «təkək» mənasını bildirir (2007, s.541).

Yapbax: (Zəngibasar) - yaraşmaq

Yapban (Çəmbərək) - alçaq, balaca əşya

Yappa I (Çəmbərək, Dərələyəz, Vedi) - divara, təkək qalağına yapışdırılmış mal növü

Yappa II (Vedi) - yastı

Yapıxmax (Çəmbərək) - yapışmaq

Yapma (İrəvan) - təkək

Yar (İrəvan) - suyun yuyub apardığı yer, sahil

Yara (Qarakilsə) - pis

Yardarrıx I (Çəmbərək) - yarılığa icarəyə verilən torpaq

Yardarrıx II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - iki nəfər arasında bərabər bölünən məhsul

Yarımax (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə) - 1.xoşbəxt olmaq (Çəmbərək, İrəvan); 2.doymaq (Qarakilsə)

Yarımqə (Basarkeçər) - alçaqdaban qadın ayaqqabısı

Yarıtməx I (Çəmbərək) - doydurmaq

Yarıtməx II (Çəmbərək) - bir işi doğru-düzgün yerinə yetirmək

Yasalamax (Çəmbərək) - sakitləşdirmək

Yasamal (Çəmbərək) - kola oxşar bitki

Yastan (Qarakilsə) - dağın düzən yeri

Yasdana (Çəmbərək, Hamamlı) - dağda düzənlik

Yasdana «dağda düzənlik» mənasında Qazax dialektində, Ağcabədi, Cəbrayıl, Daşkəsən, Füzuli, Gədəbəy, Göygöl şivələrində işlənir (2007, s.542).

Yasdanmax (Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - işini-buraxıb başqa yerdə arxayın oturmaq

Yasdar (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - tənbel

Yasdı (Çəmbərək) - düz, hamar

Yasdığaltı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yatan vaxtı yeyilən yemək

Yasdıxlaməx (İrəvan) - yatmadan qabaq bir qədər yemək

Yaşmax (Dərələyəz) - üzü yad adamdan gizlətmək üçün örtük

Yatax (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - 1.qoyun salınan yer; 2.dağda, yaylaqda heyvanların saxlandığı yer

Yatax yatağ formasında İraq-türkman ləhcəsində «yorğan döşək», «heyvanlar üçün yataq» mənasında işlənir (İraq, s.404).

Yatar (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - var-dövlət (qızıl-gümüş, pul)

Bu söz «var-dövlət, qızıl-gümüş» mənasında Salyan şivəsində işlənir (2007, s.549).

Yatır (Çəmbərək) - bax: yatar

Yatır cyni mənada Bakı, Qazax dialektlərində, Mingəçevir şivəsində işlənir (2007, s.543).

Yava I (Çəmbərək) - şana

Yava II (İrəvan) - yavaş, asta iş görən

Yavan (Çəmbərək) - yağsız

Yavannıx (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - pendir, yağ, qovurma

Yavaşca (Çəmbərək, Qarakilsə) - cəhəzlə

Yavımax (Çəmbərək, Karvansaray) - uyğunlaşmaq, öyrəşmək

Yavşax (Qarakilsə) - xırda bitki biti, gənə

Yayxalamax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - yumaq, su ilə yüngülvari yumaq

Yayxammax I (Çəmbərək) - nazlanmaq

Yayxammax II (Çəmbərək) - stulda, divanda ayağını geniş açaraq oturmaq

Yayxana-yayxana (Çəmbərək, Hamamlı) naz ilə, nazlana-nazlana

Yayxıntı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - qabın dibində qalan yemək qalığı

Yayınmax (Qarakilsə) - gizlənmək

Yaylım (Çəmbərək, Meğri) - qoyun sürüsünün gecələr otarılması

Yayma (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - südlü sıyıq

Yaymax (Basarkeçər, Çəmbərək) - çalxamaq

Yazı I (Çəmbərək, Dərələyəz) - çöl, düzənlik

Yazı II (Çəmbərək) - bəxt, tale

Yazı Orxon-Yenisey abidələrində «çöl, səhra» mənasında işlənmişdir (Ə.R., Y.M., s.358).

Qazax, Ordubad dialektlərində, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Laçın, Oğuz, Şahbuz, Tərtər, Zəngilan şivələrində *yazı* «çöl, səhra, düzənlik» mənasını bildirir (2007, s.545). Təbriz dialektində də *yazı* «çöl» mənasını bildirir (Təbriz, s. 209).

Yazıx (Çəmbərək) - məsum

Yazıxmax I (Çəmbərək) - bələd olduğu yeri itirmək, səhv salmaq

Yazıxmax II (Çəmbərək) - yerini dəyişmək, tərgitmək

Yazıxmax Qazax dialektində, Cəbrayıl, Gədəbəy, Şəmkir, Tovuz şivələrində «bələd olduğu yeri itirmək, səhv salmaq» mənasını bildirir (2007, s.544).

Yazmax (Çəmbərək) - doğramaq, kəsmək (ətə aiddir)

Yedəx' I (Çəmbərək) - ikitəkərli araba növü

Yedəx' II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - aşağısı gen, ağız dar mis qab

Yeddiarxadönən (Çəmbərək, İrəvan, Meğri, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - özündən yeddi nəsil əvvəl olanlar

Yedmə:Yedmə qalmax (Meğri) - dul qalmaq

Yexbir (Meğri) - tək

Yekə (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - böyük

Yekəxana (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar)

lovğa

Yekəxanalıx (Çəmbərək) - lovğalıq

Yekqafıl (Çəmbərək) - birdən, qəflətən

Yel I (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - revmatizm

Yel II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - külək

Yelapardı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - çox yüngül, çox nazik (parça)

Yelapardı Qazax dialektində, Tovuz şivəsində «nazik və ya yağlı çörək növü», Bakı dialektində «zəif küləkdən çiçəyi tökülən zərif bitki növlərindən birinin adı» mənaslarında işlənir (2007, s.545).

Yelbeyin (Çəmbərək, İrəvan, Kalinino) – ağılsız, hər deyilənə tez inanan, yüngül

Yelək (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qolsuz, gödək paltar

Yelən (Çəmbərək) – haşiyə (kəlağayıda, yorğan üzündə, palazda)

Yelən Naxçıvan, Şamaxı dialektlərində, Kürdəmir şivəsində «kiçik, palaz, örtük», Gəncə, Qazax dialektlərində, Füzuli, Gədəbəy, İmişli, Kürdəmir, Qax, Mingəçevir, Tovuz şivələrində «kəlağayıda, yorğanda, palazda haşiyə» mənasında işlənir (2007, s.546).

Yelənə (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – balaca, su quşu adı

Yelləmməx' (Çəmbərək) – əsəbiləşmək

Yelənli (Çəmbərək) – haşiyəli

Yelix'səməx' I (Basarkeçər, Hamamlı) – şişmək

Yelix'səməx' II (Çəmbərək) – xarab olmaq (insan və ya heyvan orqanizminə aid)

Yelimçəx' (Hamamlı) – yelləncək

Yelimsəməx' (Bəsarkeçər) – azca axsamaq

Yelin (Çəmbərək, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – heyvanın əmcəyi

Yellinnəməx' (Çəmbərək, Əştərək, İrəvan) – doğum vaxtı yaxınlaşmaq, doğum ərəfəsində əmcəyi böyümək, südlənmək

Bu söz Gəncə dialektində, Culfa, Göygöl, İmişli şivələrində «doğum ərəfəsində yelini südlənmək, böyümək» mənasını bildirir (2007, s.546).

Yelinsəməx' (Çəmbərək) – heyvanın yelindəmələ gələn xəstəlik

Yelinsoy (Çəmbərək) – yelin xəstəliyi

Yelinsoy Qazax, Şamaxı dialektlərində, Kürdəmir şivəsində, *yelinso:* formasında Ucar şivəsində «yelin xəstəliyinə tutulmuş heyvan», «yelin xəstəliyi» mənalarını bildirir (2007, s.546).

Yelqovan (Basarkeçər) – susuz yerlərdə bitən kol bitkisi adı

Yelləməx' (Çəmbərək, Kalinino) – mal-qaranı yataqdan qaldırmaq, otarmağa aparmaq

Yelləməx' Qazax dialektində, Füzuli, Cəbrayıl, Tovuz şivələrində «otlamaq» mənasını bildirir (2007, s.547).

Yelli I (Çəmbərək) – sürətli

Yelli II (Çəmbərək) – acıqlı, əsəbi, hirsli

Yelli «acıqlı, hirsli» mənasında Naxçıvan dialektində, Şorur, Tovuz şivələrində, «cold, tez» mənasında Bakı, Şəki dialektlərində, Cəbrayıl, Füzuli, Gədəbəy, Kürdəmir, Laçın, Sabirabad, Salyan şivələrində işlənir (2007, s.547).

Yelquz (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yel xəstəliyi, revmatizm

Yelöyü (Basarkeçər) – çıxar, zibil

Yelpə I (Meğri) – otək

Yelpə II (Hamamlı) – quş adı

Yelpitməx' (Çəmbərək) – yelləmək

Yeltələməx' (Çəmbərək, Karvansaray) – yaxasından tutmaq

Yeltələməx' Qazax dialektində «börk tullanmaq» mənasını bildirir (2007, s.547).

Yemlix' (Çəmbərək, Dərələyəz) – yeməli yabani bitki

Yemsiməx' (Meğri) – azca axsamaq

Yemişan (İrəvan) – payızda yetişən giləmeyvə növü

Yemişən (İrəvan) – xırda yeməli meyvəsi olan tikanlı ağac

Yenbedah (Əştərək) – pis, ağır

Yendirməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – saymaq, hörmət etmək

Yeng:Yeng olmax (Meğri) – təzələmək

Yengə I (Basarkeçər, Böyük Qarakilsə, Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – qardaşarvadı

Yengə II (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toy vaxtı gəlinin yanında gedən qadın

Yengə III (İrəvan) – dayıarvadı

Yengə «qardaşarvadı» mənasında Qazax dialektində, Goranboy, Qax, Tovuz, Zaqatala, Gürcüstanın Başkeçid şivələrində işlənir (2007, s.548).

Yengi (Meğri) – təzə, yeni

Bu söz eyni mənada Bakı, Şamaxı dialektlərində, Kürdəmir şivəsində işlənir (2007, s.548).

Yengidə (Çəmbərək) – gələn il, növbəti il
«Növbəti il» mənası Qazax, Şəki dialektlərində, Göyçay, Qax şivələrində *yengi* sözü ilə ifadə olunur (2007, s.548).

Yeŋməx' I (Çəmbərək) – yarışda, oyunda udmaq, qalib gəlmək

Yeŋməx' II (Çəmbərək) – razılaşıdırmaq, fikrindən döndərmək

Gürüstanın Başkeçid, Borçalı şivələrində də *yeŋməx'* «yarışda, oyunda udmaq, qalib gəlmək» mənasını bildirir (2007, s.548).

Yenilməx' I (Çəmbərək) – sözü baxmaq

Yenilməx' II (Çəmbərək) – məğlub olmaq, fikrindən dönmək

Yepələx' (Meğri) – sözbəx:an, üzüyola

Yeralma (Gorus, Qafan) – kartof

Yeralması I (İrəvan) – tərəvəz növü (günəbax:an koluna bənzəyən bu tərəvəz bişn əmiş qabıqlı yeyilir)

Yeralması II (Gorus, Qafan) – kartofa oxşar qırmızı rəngli yerdə bitən meyvə

Yeralması Quba, Şamaxı dialektlərində, Ağsu, Biləsuvar, Cəlilabad, Lənkəran, Masallı, Zaqatala, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «kartof» mənasında işlənir (2007, s.548).

Yerikləməx' I (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – hamilə olduğu üçün turş yeməklər istəmək

Yerikləməx' II (Çəmbərək) – hərəkət etmək (hamilə qadına aid)

Yerinəyetix' (Əştərək) – axıra qədər öyrənən

Yeryapalağı (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – gödək-boylu

Yesir (Çəmbərək) – kimsəsiz, yurdsuz-yuvasız

Yespırını (Çəmbərək) – hamı, bir nəfərə kimi

Yestöy (Hamamlı) – pinti

Yetix' (Çəmbərək, Əştərək, Kalinino) – bələd, xəbərdar

Yetix' Şəki dialektində, Şəmkir şivəsində «bələd» mənasını bildirir (2007, s.549).

Yey (Meğri) – yaxşı

Yeyilmə I (Əştərək) – burunda olan yara

Yeyilmə II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dəri xəstəliyi

Yeyimcil (Çəmbərək) – iştahalı

Yeyin (Ağbaba, Çəmbərək, Kalinino) – cəld, sürətli, tez

Yez (Meğri) – iri dənəli (nar)

Yeznə (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Kalinino, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kürokən

Yə: (Kalinino) – sahib, yiyə

Yərəmik (Ağbaba) – zarafat

Yığamat (Basarkeçər) – paltarbişmə mərasimi

Yığamat Qazax dialektində «gölmə, yığma, ordan-burdan yığma» mənasında işlənir (2007, s.549).

Yığan (Hamamlı) – saman yığan alət

«Samanyığan alət» mənasında *yığan* Qazax dialektində, Ağdam, Bərdə şivələrində işlənir (2007, s.549).

Yığannamax (Hamamlı) – samanyığan alətlə yığmaq, toplamaq

Yığın (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – xeyli, çoxlu

Yığınçı I (Çəmbərək) – israfçı, tələbşünas

Yığınçı II (Çəmbərək) – oğru

Yığımsı (Əştərək) – yağ hazırlamaq üçün yığılan qatıq, qaymaq

Yığıntı (Əştərək, Gorus, Qafan) – nehrə çalxalamaq üçün bir neçə gün yığılıb saxlanılan qatıq

Bu söz eyni mənada Gəncə, Şəki dialektlərində, Gədəbəy, Göygöl, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.550).

Yığnax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – toplantı, məclis

Yığnaltmax (Çəmbərək) – 1. toplamaq; 2. balacaltmaq, daraltmaq

Yığval (Çəmbərək) – bəxt, tale

Yığvalla (Çəmbərək) – bəxtli

Yılındırmax (Əştərək) – yırğalamaq

Yırılmax (Meğri) – ayrılmaq

Yırtılmax (Çəmbərək) – cırılmaq

Yoğalamax (Meğri) – hərləmək

Yoxşa (Qarakilsə) – yuxarı

Yolax: Yolu yolağı (Çəmbərək) – üsulu, qaydası

Yol (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dəfə

Yolantax (Karvansaray) – sürüdən geri qalan arıq qoyun

Yolbasar (İrəvan) – yoldüzəldən, asfaltbasan maşın

Yollaşmax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – razılaşmaq, razılığa gəlmək

Bu söz Gədəbəy, Zəngilan şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.551).

Yolma (Çəmbərək) – dəridən əllə yolunmuş yun

Yolmalamax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – dəridən tükü, yunu yolmaq

Yolpa (Qarakilsə) – biçin

Yomsa (Çəmbərək) – gödəkboylu

Yoncumax (Çəmbərək) – yalvarmaq

Bu söz Ağdam, Füzuli, Gədəbəy, Qax, Oğuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində eyni mənada işlənir (2007, s.551).

Yordameil (Əştərək) – gopçu, uydurmaçı

Yorğa (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə) – atın yeriş növü; xoşa gələn yeriş, rahat yeriş (ata aid)

Yosun (Əştərək) – sifət (üz mənasında)

◊ **Pis yosunnu** (Çəmbərək) – pis üzlü

Yosunnu (Qarakilsə) – oxşar, bənzər

Yovşax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bit

Yozalamax (Çəmbərək, Karvansaray) – ağrı çəkmək (doğum ərəfəsində)

Yozalamax eyni mənada Qazax dialektində, Kürdəmir şivəsində rast gəlinir (2007, s.552).

Yozdamax (Qarakilsə) – bax: yozalamax

Yozutmax (Çəmbərək) – əsas məqsəddən yayındırmaq, həqiqəti deməmək

Yozutmax Kəlbəcər, Zəngilan şivələrində «başından rədd etmək» mənasında işlənir (2007, s.552).

Yömmürməx' (Karvansaray) – bar gətirmək

Yön (Qarakilsə) – üz

Yönəx'məx' (Çəmbərək) – yaxınlaşmağa cəhd etmək

Yönnəşdirməx' (Meğri) – qaydaya salmaq, uyğunlaşdırmaq

Yönnü (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yaxşı

Yönü bəri (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – xəstənin yaxşılaşması

Yörü-yapısı (Əştərək) – boy-buxunu, sir-sifəti

Yuxa I (Çəmbərək) – saəda bişirilən lavaş

Yuxa II (Çəmbərək, Qarakilsə) – nazik

Yuxalmax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kövrəlmək, canıyananlıq etmək, yumşalmaq

Yuxaltmax (Qarakilsə) – naziklətmək

Yuxuntu (Çəmbərək, Əştərək) – xörək qabı yuyularkən əmələ gələn çirkli su

Yulğun (Zəngibasar) – yabanı bitki adı (çay kənarında bataqlıq yerdə bitir)

Bu söz İraq-türkman ləhcəsində *yulğın* formasında işlənir (İraq, s.406).

Yumax (Çəmbərək, Əştərək) – iri ip sarığı

Yurtdaqalmış (Qarakilsə) – 1.kimsəsiz; 2.qarıyıb evdə qalmış

Yük I (Dərələyəz) – yorğan-döşək yığmaq üçün divarda düzəldilən xüsusi yer

Yük II (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yığılmış yorğan-döşək

Yük yeri (İrəvan, Qəmərlı, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – bax: yük I

◊ **Yükünü yerə qoymaq** (Çəmbərək) – uşaq doğmaq

Yüklü:Yüklü olmax (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – hamilə olmaq

Z

Zabunmığ (Zəngibasar) – pislik, yamanlıq

Zadır (Meğri) – ağılsız

Zağa (Ağbaba, Basarkeçər, Çəmbərək, Dərələyəz, Əştərək, Hamamlı, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – mağara

Bu söz Naxçıvan dialektində, Şərur şivəsində «mağara», Qax şivəsində «vəhşi heyvan yuvası» mənasını bildirir (2007, s.554).

Zoğalammax (Çəmbərək) – özünü öymək, lovğalanmaq

Zağar I (Çəmbərək, Hamamlı, İrəvan) – qısaboy, kök, dolu bədənli, yekəqarın (adam)

Zağar II (Kalinino) – gödəkboylu adam

Zağar III (İrəvan) – çoxbilmiş

Zağar Mingəçevir, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində «qısaboy, həm də kök adam», Qazax dialektində, Ağcabədi, Cəbraylı, Gədəbəy, Masallı, Tovuz şivələrində «yekəqarın» mənalarında işlənir (2007, s.554).

Zağara (Çəmbərək) – tüklü papağın qırağı

Zağarça (İrəvan) – qısaboy, gödək, yoğun (adam)

Zağarqarın (Çəmbərək) – yekəqarın, yoğunqarın

Zağarqarın Qazax dialektində, Kürdəmir, Mingəçevir şivələrində «yekəqarın» mənasını bildirir (2007, s.554).

Zağarramax (Qarakilsə) – bax: zağalammax

Zağlı (Çəmbərək) – yağlı (tufəng)

Zağnabıt I (Meğri) – zəhər

Zağnabıt II (Meğri) – zəy

Zaha (Çəmbərək) – bax: zaha

Zahı (Ağbaba, Çəmbərək) – təzə uşaq doğmuş qadın

Bu söz Şəki dialektində və Oğuz şivəsində «təzə doğmuş (qırxı çıxanadək) qadın» mənasında işlənir (2007, s.554).

Zahman (Qarakilsə) – iki əkin sahəsi arasında sərhədi müəyyənləşdirmək üçün saxlanılan əkilməmiş yer

Bu söz cyni mənada Füzuli, Kəlbəcər, Laçın, Oğuz şivələrində işlənir (2007, s.554).

Za:yl (Çəmbərək) – avara

Zambaba (Ağbaba) – zarafatçı

Zambara (Ağbaba) – bax: zambaba

Zarapba-zorux (İrəvan) – səs-küy

Zav (Ağbaba) – kərəntinin iti vəziyyətdə olması

Zay I (Çəmbərək) – avara

Zay II (Çəmbərək) – xarab

◊ **Zay olmax** (Çəmbərək) – xarab olmaq

Zayıl (Çəmbərək, Kalinino) – səfeh, axmaq, ağıldan kəm

◊ **Zayıl olmax** (İrəvan) – rədd olmaq

Zayıl Cəbrayıl, Cəlilabad, Goranboy, Tərtər şivələrində «səfeh, axmaq», Cəbrayıl şivəsində «avara, bacarıqsız», Cəlilabad şivəsində «şikəst» mənalarında işlənir (2007, s.555).

Zayillamax (Çəmbərək) – səfəhləmək, avara-avara danışmaq

Bu söz Gəncə dialektində «axmaqlamaq, ağılı itirmək» mənasında işlənir (2007., s.555).

Zayvağlamax (Zəngibasar) sarsaqalamaq

Zeh (Çəmbərək) – haşiyə, iz, xətt

◊ **Zeh tüşməx'** (Çəmbərək) – iz düşmək

◊ **Zeh yerə qoymax** (Çəmbərək) – yorulmaq, öldən düşmək, çox əziyyət çəkmək

Zel (Meğri) – 1. quş yuvasının çör-çöpü; 2. quş peyini

Zelit (İrəvan) – tonəko, nazik dəmir

Zep (İrəvan) – çatlamış saxsı qabları yapışdırmaq üçün ohəng, yumurta və pambıqdan hazırlanan yapışqan

Zepləməx' (Zəngibasar) – vurmaq

Zepləməy (İrəvan) – ohəng, yumurta və pambıqdan hazırlanmış yapışqanla yapışdırmaq

Zepli (İrəvan) – ohəng, yumurta və pambıqdan hazırlanmış yapışqanla yapışdırılmış

Zerindaz (Meğri) – parçanın kənar tərəfləri

Zeşt (İrəvan) – tonəko, nazik dəmir

◊ **Zeşt kavavı** (İrəvan) – nazik dəmirdən olan manqalda hazırlanmış kabab

Zədir (Meğri) – səfeh, ağılsız

Zəfd:Zəfdini almax (Zəngibasar) – qarşısını almaq, mane olmaq

Zəhlə I (Çəmbərək) – məc. baş-beyin

Zəhlə II (Zəngibasar) – hövsələ, həvəs

◊ **Zəhlə aparmax** (Çəmbərək) – baş-beyini aparmaq

◊ **Zəhləsini töx'məx'** (Çəmbərək) – əsəbiləşdirmək

ØZəhləsi getməx' (Çəmbərək) – acığı gəlmək, xoşuna gəlməmək

Zəhmət (Ağbaba) – əmək günü

Bu sözə eyni mənada Culfa, Şərur şivələrində rast gəlinir (2007, s.556).

Zəqa:vətdi (İrəvan) – qanacaq, əli açıq

Zəqqum I (Çəmbərək, Dərələyəz) – 1.çox acı; 2.zəhər

Zəqqum II (Çəmbərək) – həddindən artıq turş

Qərbi Azərbaycanın Çəmbərək, Dərələyəz şivələrində «acı, zəhər, turş» mənalarında işlənən *zəqqum* sözü Ağdam şivəsində *zəqqəto* (zəhər), Şərur şivəsində *zəqqətöv* (acı, tumturş), Bakı dialektində, Lənkəran şivəsində *zəqqo* (zəhər), Saatlı, Ucar şivələrində *zəqqun* (zəhər) formalarında işlənir (2007, s.556).

Zəqqutum (Çəmbərək) – 1.acı, çox acı; 2.zəhər

Bu söz *zəqqutum* formasında Gəncə, Naxçıvan dialektlərində, Culfa, Gədəbəy, Laçın, Mingəçevir, Oğuz, Saatlı, Ucar şivələrində «acı, zəhər» mənalarında işlənir (2007, s.556).

Zəhr:Zəhri yarılmax (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) - qorxmaq

Zəlil (Çəmbərək) – 1.yazıq; 2.əlil, şikəst

ØZəlil olmax (Çəmbərək) – yazıq olmaq, pis günə qalmaq

Zəlil-zirdaş (Zəngibasar) – tənha, tək

Zəllə (Dərələyəz) – xəsis

Zəmbərəx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yerindən gəc tərənən (adam)

Zəncirə (İrəvan) – məxmər və zərli paltarın ələyinə tikilən bəzəkli haşiyə

Bu söz «arxalığın ələyinə tikilən bəzəkli gümüşü haşiyə» mənasında Ordubad dialektində, Culfa şivəsində işlənir (2007, s.557).

Zənəhliy (İrəvan) – biclik

Zənəx' (Qarakilsə) – çox danışan

Zənəx' Oğuz şivəsində «yaltaq» mənasını bildirir (2007, s.557).

Zəngəl (İrəvan) – ayağı isti saxlamaq üçün xüsusi meşin boğazlıq

Zəngəl Qax şivəsində İrəvan şivəsində ifadə etdiyi mənada, Şəki dialektində «keçə ayqqabı» mənasında işlənir (2007, s.557).

Zəngələy (İrəvan) – kələkbaz

Zənkələy (İrəvan) – bax: zəngələy

Zənzə (Ağbaba) – biçilmiş taxıl

Zərdə (Böyük Qarakilsə, İrəvan, Qarakilsə, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yerkökü

Bu sözə eyni mənada Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi, Borçalı şivələrində rast gəlinir (2007, s.557).

Zərələx' (Əştərək) – kəklik tutmaq üçün düzəldilmiş tələ

Zəriş (İrəvan) – giləmeyvə növü (aşqara və qan təzyiqində istifadə edilir)

Zərməndix' (Basarkeçər) – əməkəməci

Zərvəraq (İrəvan) – gəlinin bəzənməsi üçün istifadə edilən gün işığı kimi parıldayan kağız

Zəvər (Çəmbərək) – böyük

Zəvərqarın (Çəmbərək, Karvansaray) – yekəqarın

Zəviz (Böyük Qarakilsə, Dərələyəz) – qoz

Zərzəx' (Çəmbərək, Əştərək, Qarakilsə) – çoxdanışan, boş-boş, mənasız danışan

Zəvzəx' Qazax dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Gədəbəy, Zəngilan şivələrində, *zəvzək* formasında Beyləqan, Cəbrayıl, Kəlbəcər, Kürdəmir şivələrində (2007, s.557), *zəvzəy* formasında Laçın şivəsində «çoxdanışan» mənasında (2007, s.558) işlənir.

Zəvzəx'ləməx' (Çəmbərək) – yersiz və boş-boş danışmaq

Zəvzəməx' (Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar, Qarakilsə) – boş-boş danışmaq, həddindən artıq boş-boş, mənasız danışmaq

Zəvzəməx' eyni mənada Cəbrayıl, Füzuli, Mingəçevir şivələrində işlənir (2007, s.558).

Zəvziməx' (Çəmbərək) – yalvarmaq

Zəyduz (İrəvan) – zəylə duzun qarışığından hazırlanmış aşu maddə

Zəyduzlamax (İrəvan) – dərinə aşılmaq üçün dəriyə zəyduz sürtmək

Zəyərex' (Çəmbərək, Dərələyəz) – yabanı bitki növü
Zəyərek (İrəvan) – kətan yağı
Zıbirt (Ağbaba) – bütöv
Zıbix (Meğri) – böyük, yekə
Zıfı (Meğri) – azacıq, lap az
Zıflamax I (Basarkeçər) – ağızbaağız, başa-baş doldurmaq
Zıflamax II (Basarkeçər) – var qüvvə ilə möhkəm vurmaq
 İkinci mənada işlənən *zıflamax* Şuşa şivəsində də eyni mənayı bildirir (2007, s.558).
Zığ (Çəmbərək, İrəvan, Qarakilsə, Vedi, Zəngibasar) – palçıq
 «Palçıq» mənasında *zığ* çözüünə Bakı, Naxçıvan, Ordubad dialektlərində, Culfa, Gədəbəy, Şərur şivələrində rast gəlinir (2007, s.558).
Zığ-zımrığ (Çəmbərək) – bax: zığ
Zığcalı (Meğri) – dolu, başa-baş doldurulmuş
Zığcamax (Meğri) – içərisinə şey yığılacaq qabı ağzımadək doldurmaq
Zıxçalamax I (Çəmbərək) – sıxışdırmaq
Zıxçalamax II (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – didişdirmək
Zıxcalı (Meğri) – bax: zığcalı
Zıqqıldamax (Çəmbərək, Qarakilsə) – zarımaq, əziyyətə, çətinliklə danışmaq
Zılan (Qarakilsə) – axırncı (oyunda)
Zılavlamax (Qarakilsə) – sürtülmək, sürtülüb hamarlanmaq
 Bu sözə eyni mənada Oğuz şivəsində *zılavlaşmax* formasında rast gəlinir (2007, s.561).
Zılavlanmax I (Qarakilsə) – hamarlanmaq (aşığı sürtüb hamarlamaq)
Zılavlanmax II (Qarakilsə) – həyasızlaşmaq
Zıldıramax (Çəmbərək, Karvansaray) – yetişmək
Zılx (Dərələyəz) – çuğundur
Zılıf (Qarakilsə) – həyasız
Zılın (Meğri) – pinti
Zımır (Basarkeçər) – palçıq

Bu söz eyni mənada Gədəbəy, Tovuz şivələrində işlənir (2007, s.559).

Zımirramax (Basarkeçər) – çirkləndirmək

Bu sözə eyni mənada Gürcüstanın Borçalı şivəsində rast gəlinir (2007, s.559).

Zındıx (Dərələyəz) – qapqara

Zinqı:Zinqı düşməx' (Əştərək) – 1.hazırlaşmaq; 2.əhvalı pisləşmək, pis olmaq

Zinqroy (Çəmbərək) – səs çıxartmaq üçün xırda zəng (heyvanların boynuna taxılır)

Zıpfıf (Çəmbərək) – dolu

Zıpır (Çəmbərək) – ağır, böyük

Zır I (Çəmbərək, Basarkeçər) – tamamilə, lap

♦ **Zır dəli** (Çəmbərək) – lap dəli, tamamilə dəli

Zır II (Barana, Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – kobud, qaba (adam)

Zıran (Basarkeçər, Əştərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – axırncı (oyunda)

Zırana (Ağbaba) – bax: zıran

Zıbix (Böyük Qarakilsə, Əştərək) – palçıq

Zırdannaşmax (Karvansaray) – mübahisə etmək

Zırflamax (Hamamlı) – ağızbaağız, başa-baş doldurmaq

Zırı I (Çəmbərək, Dərələyəz, İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – yekə, iri, böyük, yekəpər (adam)

Zırı II (Çəmbərək) – qanmaz, qanıb-qandırmayan

Zırı Ağdam, Cəbrayıl, Cəlilabad, Mingəçevir, Şuşa, Zəngilan şivələrində «kobud», Şəki dialektində, Ağdam, Cəbrayıl, Mingəçevir, Ucar, Zəngilan şivələrində «yekə, böyük» mənalarını bildirir (2007, s.560).

Zırax (Basarkeçər) – axta

Zırındaz (Meğri) – parçanın kənar tərəfləri

Zırpı (Ağbaba, Çəmbərək, Dərələyəz) – bax: zırı I

Zırpı Qazax dialektində, Şəmkir şivəsində «qanacaqsız» mənasını bildirir (2007, s.560).

Zırpızoğal (Zəngibasar) – böyük, yekə, nəhəng, qüvvətli

Zırrama (Çəmbərək, Dərələyəz, Kalinino) – qanmaz, qanacaqsız, sarsaq

Zırramax I (Çəmbərək) – yağmax

Zırramax II (Çəmbərək) – əlavə etmək, tökmək

Zırramax III (Çəmbərək) – vurmaq

Zırranquş (Çəmbərək, Karvansaray) – ling, lom

Zıvın (Çəmbərək) – qabağı açıq yarımqol qadın paltarı

Zıvını (Basarkeçər, Çəmbərək) – sıriqli

Zıvını Şəki dialektində, Ağcabədi, Kürdəmir, Tovuz şivələrində, *zıvani* formasında Şəmkir şivəsində «sıriqli» mənasını bildirir (2007, s.560).

Zıvırıx (Basarkeçər) – tamamilə, bütünü, bütünlüklə

Zibirix':Zibirix' getməx' (Meğri) – iztirab keçirmək

Zibtər (Qarakilsə) – həyasız

Zibtərməx' I (Qarakilsə) – qızışmaq

Zibtərməx' II (Qarakilsə) – çoxüzlü, məqsədi aydın olmayan (adam)

Zifir (Basarkeçər, Çəmbərək) – qəlyanın içində əmələ gələn qır

Zikin:Zikinə vurmax (Meğri) – dağıtmaq, talamaq

Zilaflamax (İrəvan) – sürtüb hamarlamaq

Zilan (Əştərək) – içərisinə qurğuşun doldurulmuş aşıq

Ziləf (Hamamlı) – hər tərəfi sürtülmüş aşıq

Zili (Çəmbərək) – xalça növü adı

Zillə (Barana) – zirvə

Zilləmə (Barana, Çəmbərək) – başaşağı

Zilləməx' (Çəmbərək) – diqqətlə baxmaq

Zilfix' (Çəmbərək) – bir parça, bir tikə

Bu sözə eyni mənada Kürdəmir, Laçın şivələrində *zilviy'* formasında rast gəlinir (2007, s.561).

Zina (Çəmbərək, İrəvan) – atası məlum olmayan

Zinə I (Qarakilsə) – sızılan, süzülən (su)

Zinə II (Zəngibasar) – bataqlıq

Zinə III (İrəvan) – yerin altından çıxan palçıqlı su

Zingir (Meğri) – üstündə bir neçə giləsi olan üzüm salxımı

Zingirə (İrəvan, Qəmərlı, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – üzüm salxımının budağı

Zingirix' (Çəmbərək) – qaranlıq, çox qaranlıq

Zingirix' Qazax dialektində, Gədəbəy, Tovuz, Şəmkir, Gürcüstanın Bolnisi şivələrində «qaranlıq» mənasını bildirir (2007, s.562).

Zingirtə (İrəvan, Meğri) – üzüm salxımının bir hissəsi, üzərində bir neçə gilə olan üzüm salxımı

Zir I (Dərələyəz, Əştərək, İrəvan, Vedi, Üçkilsə, Zəngibasar) – nəlbəki

Zir II (Dərələyəz) – yerlərin içindən suyun axması üçün kotanla, cütü çökülən cızıq, kiçik arx

Zircix' (Basarkeçər, Çəmbərək, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – şuluq, nadine

Zircix' Qazax dialektində, Ağdaş, Cəbrayıl, Gədəbəy, Tovuz, Zəngilan şivələrində, Qazax dialektində həmcinin *zirçix'* formasında işlənərək «şuluq, nadine, sözbəx:mayan, zəhlətökən» mənasını bildirir (2007, s.562).

Zircix'dirməx' (Əştərək) – iyrendirmək

Zircix'lix' (Çəmbərək) – nadinlik, dəcəllik

ØZircix'lix eləməx' (Çəmbərək) – şuluqluq salmaq, nadinlik etmək

Zirəx' (İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – cəld

Zirzə (Çəmbərək) – cəftə

Zirzə eyni mənada Qazax dialektində, Gədəbəy, Gürcüstanın Bolnisi, Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.563).

Zirzələməx' (Çəmbərək) – qapını arxadan cəftə ilə bağlamaq

Bu söz Gürcüstanın Başkeçid, Bolnisi, Borçalı şivələrində «cəftələmək» mənasını bildirir (2007, s.562).

Zivird (Zəngibasar) – tamamilə, bütünü

Zivişməx' (Ağbaba) – sürüşmək

Zivməx' (Əştərək, Qarakilsə) – bax: zivişməx'

Zivməx' «sürüşmək» mənasında Naxçıvan dialektində, Şahbuz şivəsində rast gəlinir (2007, s.563).

Ziy I (Ağbaba, Çəmbərək) – görkəm, yaş
Ziy II (Ağbaba) – şəkil, forma
 ♦ **Ziyinə uyğun** (Çəmbərək) – yaşına uyğun
 ♦ **Ziydən tüşməx'** (Çəmbərək) – hörmətdən düşmək
Ziyircik (Kalinino) – bax: zircix'
Zod I (Qarakilsə, Əştərək) – 1.gavahın; 2.cütün dəmir ucuna əlavə edilən dəmir
Zod II (Zəngibasar) – tamamilə, büsbütün
Zod «gavahın» mənasında Qazax idalektində, Culfa, Gədəbəy, Şəmkir, Tərtər, Tovuz, Gürcüstanın Borçalı şivələrində işlənir (2007, s.563).
Zoddama (İrəvan) – boşdansovdu
 ♦ **Zoddama eləməx'** (İrəvan) – başdansovdu eləmək (görülən iş barədə)
Zoddu I (Çəmbərək, Dərələyəz, Qarakilsə) – 1.güclü, qüvvətli; 2.təkəbbürlü; 3.hirsli
Zoddu II (Qarakilsə) – diribaş
Zoddu «hirsli» mənasında Qazax dialektində, Gədəbəy, Şuşa şivələrində işlənir (2007, s.563).
Zoğ I (Ağbaba, Hamamlı, Kalinino) – biçilmiş otun və ya küləşin uzununa yığılması; zolaq, kərəntinin biçdiyi otun əmələ gətirdiyi zolaq
Zoğ II (Çəmbərək) – ağacın kökləri
Zoğalaşı (İrəvan) – zoğal və düyüdən bişirilən xörək
Zoğallamax (Hamamlı) – uzunçuluq etmək, boş-boş danışmaq
Zoğat (Meğri) – bünövrə, özül
Zoğça (Əştərək) – ağacdən düzəldilən mıxça
Zoğlamax I (İrəvan) – zoğ atmaq, göyərib boy atmaq
Zoğlamax II (Hamamlı) – dırımla toplamaq
Zoxma (Çəmbərək) – yumruq
Zoxmalamax (Çəmbərək, Zəngibasar) – yumruqlamaq
Zoqqum (Qarakilsə, Meğri) – acı
Zol I (Dərələyəz, Meğri) – 1.göndən uzununa kəsilmiş müəyyən hissə (Meğri); 2.hissə, şırım (Dərələyəz)
Zol II (Ağbaba) – birdəfəlik

Zola I (İrəvan, Meğri) – ərik, qoz çırpmaq üçün istifadə edilən uzun, nazik ağac (3-4 metr uzunluğunda olur)
Zola II (Basarkçəçər, Çəmbərək, Karvansaray) – evin üstünə vurulan ağac, pərdi
Zolax I (Dərələyəz) – qamçı yeri (bədəndə)
Zolax II (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – əkin yerinin, meşənin bir hissəsi
Zolata (Meğri) – qoz çırpmaq üçün ağac
Zollamax I (Çəmbərək) – gönü uzunununa kəsmək, zolaq-zolaq kəsmək
Zollamax II (Çəmbərək) – ağacla vurmaq
 Birinci mənada işlənən *zollamax* sözü Qazax, Şamaxı dialektlərində, Kürdəmir, Tovuz, Zəngilan şivələrində də işlənir (2007, s.564).
Zol-zol (İrəvan) – zolaq-zolaq
Zombut (Zəngibasar) – yumruq
Zomburd (İrəvan) – üzdə olan şiş
Zonqur:Zonqur vurmax (Zəngibasar) – zoqquldamaq
Zop (Ağbaba) – iri, canlı öküz
Zop Qazax dialektində «çox iri, güclü» mənalarını bildirir (2007, s.564).
Zopanax (Meğri) – qoz çırpmaq üçün ağac
Zopu:Zopu təpməx' (İrəvan) – yallı getmək, atılıb-düşmək
Zornaxlamax (Çəmbərək) – cırmaq
Zorrama (Çəmbərək) – güclə, zorla
Zorrama İmişli şivəsində «güclü» mənasında işlənir (2007, s.565).
Zorru (Çəmbərək) – güclü
Zorux (Çəmbərək) – tənbel
ZoruxSAMAX (Çəmbərək) – gücə düşmək
Zovu: Zovu-zovu danışmax (Kalinino) – sarsaq-sarsaq danışmaq
Zozan (Zəngibasar) – uzun
Zozan Göyçay şivəsində «çoxdanışan» mənasında işlənir (2007, s.565).
Zövməx' (İrəvan) – hürmək

Zövzüməx' (İrəvan) – bax: zövzəməx'
Zö:z (Çəmbərək) – qoz
Zubda (Meğri) – kök
Zuğ (Çəmbərək) – paya
Zuğat (Meğri) – bax: zoğat
Zul (Meğri) – bax: zol I
Zulata (Meğri) – bax: zolata
Zupanax (Meğri) – bax: zolata
Zuruğ (Zəngibasar) – tikanlı bitki növü
Züqolu (Basarkəçər) –üzüaşağı
Zülə:Zülə getməx' (Dərələyəz, İrəvan, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – həsrətini çəkmək, ürəyi istəmək
 ◊ **Zülü:Zülü getməx'** (Vedi) – əldən düşmək, istəmək, həsəd aparmaq
Züllə (Barana, Basarkəçər, Çəmbərək, Kalinino) – şiş, dik
Züllə Gürcüstanın Borçalı şivəsində «zirvə» mənasında işlənir (2007, s.566).
Züpbüz (Meğri) – həvəngdəstə
Zürçəx' (Zəngibasarı) – sürüşkən
 Bu söz eyni mənada Naxçıvan dialektində işlənir (2007, s.566).
Züryət (Çəmbərək, İrəvan, Meğri, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasarı) – 1.övlad; 2.varis
Züvməx' (İrəvan, Qəmərli, Üçkilsə, Vedi, Zəngibasar) – sürüşmək
 ◊ **Züv getməx'** (Zəngibasar) – sürüşmək
Züvürçəx' (Zəngibasar) – sürüşkən yer
Züyməx' (Çəmbərək) – bax: züvməx'
Züyüldəməx' (Zəngibasar) - ağılamaq

NƏTİCƏ

1. Qərbi Azərbaycan şivələri Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin ayrılmaz bir hissəsidir.
2. Qərbi Azərbaycan şivələri sistemli şəkildə XX əsrin 50 -ci illərindən tədqiqata cəlb edilmiş və əsasən monaqrafik üsulla araşdırılmışdır.
3. Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin təsnifində qərbi Azərbaycan şivələri kənarda qalmışdır. Qərbi Azərbaycan şivələrinin fonetik, morfoloji, sintaktik və leksik xüsusiyyətləri üzərində müşahidələrdən aydın olur ki, bu şivələr dialekt və şivələrimizin cənub və qərb qrupuna daxildir.
4. Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrinin leksikası ilə üst-üstə düşsə də, bəzi fonetik cəhətləri ilə fərqlənir.
5. Dilimizin qədim dövrlərində işlənmiş bir qrup sözlər Qərbi Azərbaycan şivələrində qalmaqdadır.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Ağayev Ə.Q. Azərbaycan dili dialekt və şivələrində işlənən bir neçə arxaik söz haqqında //Azərb.SSR EA xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1978, №4, s.47-51.
2. Axundov A.A. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, Bakı:Elm, 2005, 452 səh.
3. Azərbaycan dilinin Dərbənd dialekti, Bakı:Elm, 2009, 448 səh.
4. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, bircildlik, Bakı:Azərb.SSR EA, 1968, 480 səh.
5. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, Bakı:Şorq-Qərb, 2007, 568 səh.
6. Azərbaycan dilinin Muğan qrupu şivələri, Bakı:Azərb.SSR EA, 1955, 263 səh.
7. Azərbaycan dilinin Naxçıvan qrupu dialekt və şivələri, Bakı:Azərb.SSR EA, 1962, 327 səh.
8. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, I c., Bakı:Azərb.SSR EA, 1964, 595 səh.
9. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, II c., Bakı: Elm, 1980, 576 səh.
10. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, III c., Bakı: Elm, 1983, 555 səh.

11. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, IV c., Bakı: Elm, 1987, 544 səh.
12. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələri, I c., Bakı:Azərb.SSR EA, 1967, 282 səh.
13. Azərbaycan türk xalq şivələri lüğəti, I c., 1-ci hissə, Bakı, 1930, 126 səh.
14. Azərbaycan türk xalq şivələri lüğəti, I c., 2-ci hissə, Bakı, 1931, 259 səh.
15. Babayev F. Ermənistan SSR-nin Masis rayonunun Azərbaycan şivələrində mənsubiyyət kateqoriyası //Azərbaycan SSR EA-nın xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1985, №4, s.105-107.
16. Babayev F. Ermənistan SSR Masis rayonunun Azərbaycan şivələrinin leksik-semantik xüsusiyyətləri. *Oktyabr inqilabı və Azərbaycan dilçiliyi*, Bakı:Elm, 1987, s.66-72.
17. Bağırov Q.Ə. Azərbaycan dilinin Sisiyan rayonu şivələrinin leksikasından //Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya fənləri tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1965, №3, s.87-103.
18. Bayramov İ.M. Qərbi Azərbaycanın türk mənşəli toponimləri, Bakı:Elm, 2002, 696 səh.
19. Bayramov İ. Qərbi Azərbaycanın toponimlər sistemi, Bakı:Elm, 2005, 432 səh.

20. Camalov Y. Ermənistan SSR ərazisindəki Azərbaycan şivələrinin ismin halları //Azərb.SSR EA xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1978, №4, s.65-67.
21. Camalov Y. Ermənistan SSR ərazisindəki Azərbaycan şivələrində ismin hallarının sintaksisi //Azərbaycan SSR EA xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1979, №4, s.108-112.
22. Cəfərov C.Ə. Hamamlı kənd şivəsinin lüğətinə dair bəzi qeydlər //APİ-nin elmi əsərləri, pedaqogika və psixologiya, fənləri tədrisi metodikası, dilçilik seriyası, 1970, №1, s.43-57.
23. Çobanov M.N. Borçalı şivələrinin leksikası. II, Bakı:Təhsil, 1998, 64 səh.
24. Əhmədov B.A. Azərbaycan dilinin qısa etimoloji lüğəti, Bakı:Mütərcim, 1999, 376 səh.
25. Ələkbərli Ə. Qərbi Azərbaycan. I c. Vedibasar mahalı (Vedi və Qarabağlar rayonları), Bakı:Ağrıdağ, 2000, 664 səh.
26. Ələkbərli Ə. Qərbi Azərbaycan. II c. Zəngibasar, Gərnibasar və Qırxbulaq mahalları (Zəngibasar, Qəmərli və Ellər rayonları), Bakı:Ağrıdağ, 2002, 736 səh.
27. Ələkbərli Ə.Y. Qərbi Azərbaycanın dialektoloji lüğəti, 1-ci kitab, Vedibasar, Zəngibasar, İrəvan Çuxuru, Bakı:Ağrıdağ, 2009, 192 səh.
28. Əliyev S. «Dədəm Qorqud» kitabında «Boriagız», «Şiröküvəz» anlayışları. – Türk dillərinə dair etimoloji və tarixi-morfoloji tədqiqlər (Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi), Bakı: ADU, 1987, s.
29. Əliyev Ə.İ. Ermənistan SSR Meğri rayonu Azərbaycan dili şivələrinin bəzi leksik xüsusiyyətləri haqqında //ADU-nun elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1967, №3, s.59-67.
30. Əliyev Ə.İ. Azərbaycan dilinin Meğri şivələri, Bakı:Elm, 2003, 580 səh.
31. Əsgərov B. Ağbabada qalan izlər, Bakı:Nurlan, 2001, 204 səh.
32. Əzizov E.İ. Söz xəzinəsi. Söz haqqında araşdırmalar, Bakı:Maarif, 1995, 128 səh.
33. Əzizov E.İ. Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası. Dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı (dərs vəsaiti), Bakı: Bakı Universiteti, 1999, 354 səh.
34. Həsənov A.Q. Azərbaycan dilinin Nüvədi (Zəngəzur) şivəsinin fonetik xüsusiyyətləri //ADU-nun elmi əsərləri, humanitar elmlər seriyası, 1959, №3, s.17-31.
35. Həsənov A.Q. Nüvədi (Zəngəzur) şivəsinin xarakter leksik xüsusiyyətləri //ADU-nun elmi əsərləri, ictimai elmlər seriyası, 1960, №1, s.15-29.
36. Hüseynov A.Ə. Azərbaycan dialektologiyası (dərs vəsaiti), Bakı:APİ, 1979, 90 səh.
37. Hidayət Mıgri (Bu kitabın ön söz yerinə). Əliyev Ə. Azərbaycan dilinin Meğri şivələri, Bakı:Elm, 2003, s.6-34.
38. İğdiroğlu. Torpağın dili olsaydı //Azərbaycan türkləri, №1, Nisan, 1990, səh.36-37.

39. İraq-Türkman ləhcəsi, Bakı:Elm, 2004, 422 səh.
40. İrəvan əyalətinin icmal dəftəri (araşdırma, tərcümə, qeyd və əlavələrin müəllifləri: Z.Bünyatov və H.Məmmədov (Qaramanlı), Bakı:Elm, 1996, 184 səh.
41. İslamov M.İ. Azərbaycan dilinin Nuxa dialekti, Bakı:Azərb. SSR EA, 1968, 275 səh.
42. İslamov M.İ., Ağayev Ə.Q., Behbudov S.M., Əhmədov T.M., Məmmədov N.X., Tağıyev B.M., Xasıyev Z.Ə. Azərbaycan dilinin dialektoloji atlası, Bakı: Elm, 1990, 284 səh.
43. Kaşğari M.Divanü lüğət-it-türk (tərcümə edən R.Əskər), I c., Bakı:Ozan, 2006, 512 səh.
44. Kərimov Ş.M. Ermənistan SSR Krasnoselo və İcevan rayonları şivələrində işlənən bəzi arxaik fellər haqqında //Azərbaycan SSR EA xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1968, №3, s.53-57.
45. Kərimov Ş.M. Azərbaycan dilinin Çənbərək və Karvansaray şivələri, Bakı:Nurlan, 2004, 362 səh.
46. Köçərli F. Azərbaycan ədəbiyyatı, I c., Bakı:Elm, 1978, 598 səh.
47. Qurbanov A.M. Qərbi Azərbaycanın Cucikənd şivəsi, Bakı. 2007, 112 səh.
48. Məmmədli M.Ə. Azərbaycan dilinin Təbriz dialekti, Bakı. 2007, 240 səh.
49. Məmmədov İ.M. Azəri dilinin Ermənistan qrupu dialekt və şivələrində bəzi sözlər haqqında //Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun professor-müəllim heyətinin 1968-ci ildə elmi-tədqiqat işlərinin yekunlarına həsr olunmuş elmi sessiyanın materialları, Bakı, 1969, s.25-27.
50. Məmmədov İ.M. Ermənistan SSR ərazisində Azərbaycan dili şivələrində arxaizmlər /Тезисы докладов X научной сессии, посвященной итогам научно-исследовательских работ республики по координируемым АН Азерб.ССР проблемам естественных и общественных наук за 1972 год, Баку, 15-16 мая, 1973, Баку:Элм, 1973, стр.77-79.
51. Məmmədov İ.M.Ermənistan SSR-də Azərbaycan şivələrində qeyri-məhsuldar şəkilçilər /M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin elmi konfransında etdikləri məruzələrin tezisləri, 1965, s.35-38.
52. Məmmədov İ.M. Azərbaycan dilinin Ermənistan qrupu şivələrinin bəzi fonetik xüsusiyyətləri //APDİ-nin elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, 1966, №2, s.69-105.
53. Məmmədov İ.M. Azərbaycan dilinin Ermənistan qrupu şivələrində sifətlər /M.F.Axundov adına APDİ-nin professor-müəllim heyətinin 1965-ci il elmi işlərinin yekununa həsr edilmiş elmi konfransının materialları, 1967, s.137-138.
54. Mirzəyev H.İ. Dərələyəz mahalının toponimləri və şivə sözləri, Bakı:Ağrıdağ, 2003, 360 səh.

55. Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri (Giriş və tərcümənin müəllifləri: akad.Z.Bünyatov və t.e.n.H.Məmmədov (Qarmanlı), Bakı:Sabah, 1997, 336 səh.
56. Oğuz elindən – Ozan dilindən (tərtib edən A.Bayramov), Bakı:Elm, 2000, 250 səh.
57. Ramazanov K.T. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrinin leksik xüsusiyyətlərinə dair qeydlər //Azərb.SSR EA xəbərləri, ictimai elmlər seriyası, 1962, №7, s.67-69.
58. Rəhimov H. Silinməz adlar, sağalmaz yaralar, Bakı: Azərənşr, 1997, 260 səh.
59. Rüstəmov R.Ə. Quba dialekti, Bakı:Azərb.SSR EA, 1961, 283 səh.
60. Rüstəmov R.Ə. Azərbaycan dili dialekt və şivələrində fel, Bakı:Azərb.SSR EA, 1965, 320 səh.
61. Rzayeva N. Azərbaycan Yerevan və Yerevan ətrafı (Eçmiyazdin) rayon şivələrinin leksikasından: Bağlılığa aid söz və terminlər /V.İ.Lenin adına APİ-nin Gənc elmi işçilərin XII elmi konfransının tezisləri, Bakı:APİ, 1966, s.76-78.
62. Sadıqov B.P. Gədəbəy rayonu şivələri leksikasından, APİ-nin əsərləri, XIX c., 1961, s.49-63.
63. Şirəliyeva M.Ş. Bakı dialekti, II nəşr, Bakı:Azərb.SSR EA. 1957, 227 səh.
64. Şirəliyev M.Ş. Azərbaycan dialektologiyasının əsasları (ali məktəblər üçün dərs vəsaiti), Bakı:Maarif, 1967, 421 səh.

65. Tanrıverdi Ə.V. «Kitabi-Dədə Qorqud» və Qərb ləhcəsi, Bakı:ADPU, 2002, 171 səh.
66. Vəliyev Z.M. Ermənistan SSR Basarkeçər rayonu şivələri lüğətindən //Ученые записки Азерб.гос.пед.института русского языка и литературы, вып.7, серия филологическая, 1958, с.129-147.
67. Vəliyev Z.M. Ermənistan SSR Basarkeçər rayonu şivələrində termin sosiyyəsi daşıyan sözlərə dair //Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun elmi əsərləri, II buraxılış, 1961, s.99-105.
68. Vəliyev Z.M. Basarkeçər rayonu şivələri, fil.elm.nam. alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya, İrəvan, 1954, 296 səh

Rus dilində

69. Древнетюркский словарь, Ленинград:Наука, 1969, 676 стр.
70. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на гласные), Москва:Наука, 1974, 768 стр.
71. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков (Общетюркские и межтюркские основы на букву «Б»), Москва, Наука, 1978, 352 стр.

Erməni dilində

72. Qorqodyan Z. 1831-1931-ci illərdə Sovet Ermənistanının əhalisi. İrəvan:Melkonyan fond, 1932, 188 səh.

MÜNDƏRİCAT

Bir neçə söz.....	3
Qərbi Azərbaycan coğrafi anlamı haqqında.....	4
Qərbi Azərbaycan şivələrinin tədqiqi tarixi.....	7
Qərbi Azərbaycan şivələrinin ümumi şəkildə tədqiqi	8
Qərbi Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrinin şivələrinin tədqiqi.....	9
Konkret bir kəndin şivəsinin tədqiqi.....	17
Qərbi Azərbaycan şivələrinin Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində yeri.....	19
Lüğətin quruluşu və tərtibi üsulları	26
Fonetik transkripsiya.....	28
Əsərdəki lüğətdə gedən ixtisarlər.....	29
Azərbaycan əlifbası	31
Qərbi Azərbaycan şivələri lüğəti	32
Nəticə	429
İstifadə edilmiş ədəbiyyat	430

**«Elm və Təhsil» nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ**

Redaktor **Almaz Bayramova**
Dizayn: **Tural Əhmədov**
Texniki redaktor: **Rövsənə Nizamiqızı**

Yığılmağa verilmiş **10.12.2010.**
Çapa imzalanmış **05.01.2011.**
Şerti çap vərəqi **27,5.** Sifariş № **3.**
Kağız formatı **60x84 1/16.** Tiraj **500.**

Kitab «**Elm və Təhsil**» nəşriyyat-poliqrafiya
müəssisəsində səhifələnib çap olunmuşdur.

E-mail: elm_ve_tehsil@box.az

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.